

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

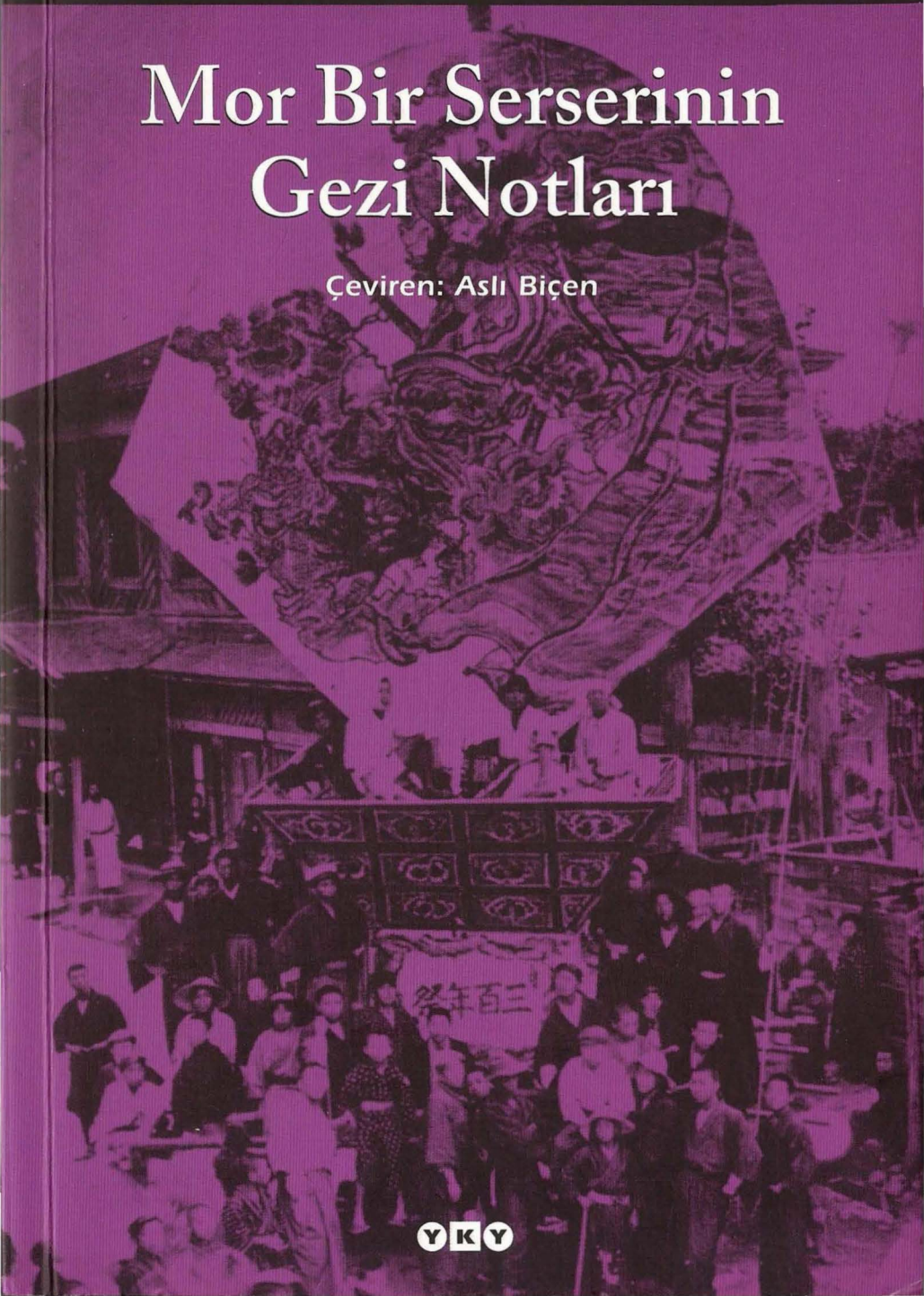
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Osamu Dazai

Mor Bir Serserinin Gezi Notları

Çeviren: Aslı Biçen

MOR BİR SERSERİNİN GEZİ NOTLARI

Osamu Dazai (1909-1948) Takma adı Osamu Dazai olan ve bu isimle daha iyi tanınan Şuji Tsushima, 1909'da Tsugaru Yarımadası'nın merkezi yakınlarında küçük bir kasaba olan Kanagi'de dünyaya geldi. Ailedeki siyasetçi olma geleneğine karşı çıkan Dazai gençliğinde yazar olmaya karar verdi. Yirmi yaşında Tokyo Üniversitesi Fransız Edebiyatı Bölümü'ne kaydını yaptırdı. 1935'te kısa hikâyeleriyle ve 1936'da ilk romanı ile (*Bannen- Alacakaranlık Yılları*) Akutagava Ödülü'ne aday gösterildi. Ödül başka yazarlara verilse de Dazai'nin ünü yayıldı. Bunu takip eden on yılda otuzu aşkın edebi ve otobiyografik eser yayımladı (1944 basımı *Mor Bir Serserinin Gezi Notları* da dahil). Dazai'nin en iyi eserleri savaşın hemen sonrasına rastlar: 1947'de *Şayo* (Batan Güneş-YKY 1993), 1948'de *Ningen Şikkaku* (Artık İnsan Değil). Hayatının büyük bölümünü intihar takıntısıyla geçiren Dazai, 1948'de metresiyle birlikte suya atlayarak intihar etti. Ama ölümünden kırk yıl sonra bile Japonya'da hâlâ ilgi gören bir yazardır.

Aslı Biçen 1970 yılında Bursa'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Filolojisi Bölümü'nü bitirdi. Çevirdiği kitapların bazıları şunlardır: *62 Maket Seti* (Julio Cortazar), *Geceyarısı Çocukları* (Salman Rushdie), *Fransız Teğmen'in Kadını* (John Fowles), *Kasvetli Ev* (Charles Dickens), *Freud: Görüntünün Ortasındaki Karanlık* (Louis Bregier), *Troya'da Aşk* (Adèle Geras).

*Osamu Dazai'nin
YKY'deki diğerk kitabı:*

Batan Güneş (1993)

OSAMU DAZAİ

**Mor Bir Serserinin
Gezi Notları**

ÇEVİREN:
ASLI BİÇEN

Yapı Kredi Yayınları - 1936
Edebiyat - 544

Mor Bir Serserinin Gezi Notları/ Osamu Dazai
Özgün Adı: Tsugaru
İngilizceden çeviren: Aslı Biçen

Kitap Editörü: Mine Haydaroğlu
Düzelti: Mahmure İleri

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Şefik Matbaası

Japonca İlk Baskı: Oyame Shoten, 1944
Çeviriye Temel Alınan Baskı: Kodansha International Ltd., 1987
1. Baskı: İstanbul, Kasım 2003
ISBN 975-08-0688-3

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2000

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://www.estore.com.tr/bulvar/yky>
www.teleweb.com.tr

İÇİNDEKİLER

Önsöz • 7

Harita • 24

Giriş • 25

I. Hac • 43

II. Kanita • 50

III. Sotogahama • 73

IV. Tsugaru Ovası • 106

V. Batı Sahili • 137

Ek I • 169

Dazai'nin Andığı Eserler

Ek II • 172

Kişi ve Tarihsel Adlar Listesi

Ek III • 180

Coğrafi Adlar Listesi

Önsöz

Japonya'nın en büyük adasının kuzeydoğu ucunda bulunan Tsugaru Yarımadası ülkenin geri kalanından biraz farklı olmanın gizemini taşımıştır hep. Egzotik bir yer olarak anılmasını kısmen Honşu'da Ainuların son barınağı olmasına borçludur ama uzak ve bilinmedik bir yer olması bu ününü getiren esas etkindir. Tsugaru'ya deniz yoluyla ulaşmak her zaman kolay olmuştur ama Japon Denizi sahilinde, Honşu'nun "arka tarafında" yer aldığından Edo'daki' şogun başkentiyle arasında görece daha az alışverişi olmuş, ülkenin geri kalanıyla kara yolu bağlantısı da zayıf kalmıştır. Büyük bölümünü sulak alanlar ve bataklıklar kapladığından, son zamanlardaki tarımsal gelişimi sayesinde hükümetin gözüne girene kadar Tsugaru kendi haline bırakılmıştır.

Bu uzun yarı bağımsızlık ve yalıtılmışlık tarihi göz önünde bulundurulduğunda Tsugaru sakinlerinin kendi kimlikleri konusunda fazlasıyla duyarlı olmalarında şaşılacak bir şey yoktur. Kültürel olarak, Honşu'nun kuzeydoğusunda yer alan Tohoku'nun bir parçası olsa da, âdetleri ve gelenekleri asırlar boyu kendine has bir Tsugaru karakteri kazanmıştır. Tohoku lehçesinin çok zor bir şekli olan dilleriyle gurur duyarlar, bu dili aynı bölgenin doğusunda oturanlar bile anlamakta güçlük çeker. Tsugarulular basit insanlar olarak tanınır –haşindirler, ilk başta onlarla anlaşmak zordur ama dürüst ve yapmacıksızdır, sakiye biraz fazlaca düşkün oldukları söylenebilir. Kendilerinin de ekleyeceği gibi altından kalpleri vardır.

1 Edo, Tokyo'nun eski adıdır.

Böylesi bir karakter modern Batılı okuyucuya gayet makul görünebilir ama yakın zamana kadar Tsugaru Japonya'nın en geri kalmış bölgesi kabul ediliyordu, halkına da uygarlığın temel lütuflarından –mesela doğru düzgün bir dil ve nezaketten– yoksun ahmak köylüler gözüyle bakılıyordu. Kendi yörelerini bir Arkadya, bölgenin başkenti Hirosaki'yi de kırsal kültürün bir kalesi, bir kuzey Kyoto olarak resmeden Tsugaru halkını suçlamamak lazım.

Gerçek pek öyle pastoral şiir havasında değildir. Tsugaru Ovası'nın toprağı bereketli olsa da kışları uzun ve soğuk, yazları kısa ve görece serindir, bu nedenle mahsul her sene kumara dönüşür –günümüzde bile 1980 ve 1981 yazları son derece soğuk geçerek feci sonuçlar doğurmuştur. Dazai'nin alıntı yaptığı istatistikler pirinç mahsulünün ortalama beş yılda bir heba olduğu yolundadır, ürün alınamayan seneler birbiri ardından gelme eğiliminde olduğundan Tsugaru halkı korkunç kıtlıklar atlatmıştır. Japonya'nın diğer fakir bölgelerindeki köylüler gibi besin ihtiyaçlarını “yabani sebzelerle”, herkesin ot deyip geçeceği yenilebilen bitkilerle sağlamışlardır, zira onlar da olmasa ölüp giderlerdi. Zaten çoğu da ölüp gitti. Onsekizinci yüzyılda meydana gelen bir kıtlıkta Tohoku'ya giden biri kadınların içgüdüsel olarak bacaklarını kapatıp yeni doğan bebeklerini boğduklarını söylemiş. Bu koşullar altında Tsugaru halkının içe kapanmasını, köylerde birbirlerine sokulmasını ve komşu köyün daha uzağından gelen ziyaretçilere şüpheyile bakmasını anlamak zor değil.

Böylesi öğütücü bir fukaralık asla yüksek kültür üretmez; olsa olsa belli bir seviyede zanaatkârlık beklenebilir. Tsugaru haklı bir üne sahip güzel, sert bir vernik üretir ama bu zanaatkârların ürünüdür, sanatçıların değil. Halen bir bakıma ev endüstrisi sayılabilecek diğer yöresel zanaatler için de aynı şey geçerlidir. Japonya'nın ortalarındaki kültürel ve sanatsal geleneklerin, asırlarca hayatta kalabilmeyi mutluluk sayan Tsugaru Ovası halkı üzerinde çok az etkisi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Yani Tsugaru halkının farklı olmasının nedeni doğuştan gelen ruhsal bir özelliğı değil, coğrafi yalıtılmışlığı, fakirlik ve darlıkla dolu tarihidir.

Eğitim seviyesinin yükselmesi, yolların iyileşmesi ve televizyon sayesinde eski farklılıklar hızla ortadan kalkmaktadır. Ama savaştan önce Tsugaru bölgesinin kendine has karakteri Japonya'nın diğer bölgelerinde göze batacak kadar barizdi, en azından Oyama Yayınevi'nin "Yeni Fudoki Dizisi"nde ona özel bir cilt (yedinci cilt) ayırmayı gerektirecek kadar barizdi -*fudoki*, bir bölgenin coğrafyası, tarihi, âdetleri hakkında bilgi veren, tarihi bir topografik kaydını içeren bir kılavuzdur. Tsugaru'yu ele alan bu cildin yazarı olarak Oyama Yayınevi Dazai Osamu'yu seçmişti. Dazai şahsi itiraflarla dolu on beş kadar edebi eser yazmış, prestijli Akutagava Ödülü için iki kere aday gösterilmişti ve hem yazdıkları hem de bohem alışkanlıklarıyla iyi tanınıyordu. En önemlisi Tsugaru doğumluydu.

Dazai'nin paraya çok ihtiyacı vardı ama ileride de göreceğimiz gibi bu görevi hevesle kabul etmesini sağlayan daha kişisel başka sebepler de vardı. Oyama onunla 1944 Mayıs'ının başlarında temasa geçmişti. Dazai Mayıs'ın on ikisinde Ueno İstasyonu'ndan Aomori'ye doğru yola çıktı, orada onu eski bir ilkokul arkadaşı olan Tonosaki Yuzo ("T.") karşıladı. Hiç oyalanmadan Kanita'ya geçti, orada arkadaşı Nakamura Teijiro'nun ("N.") yanında dört gün kaldı. Bu günlerin birinde o zamanlar Kanita Hastanesi'nin başhekimi olan "Bay S.", Şimoyama Seiji'nin misafirperverliğine maruz kalmış olmalı. Dazai, Nakamura eşliğinde, bir gece Minmaya'da, bir gece de Tappi'de kaldı (imzalarını Okuya Hanı'nda görmek mümkün) sonra Kanita'ya döndü. Kanita'da kısa bir mola verdikten sonra 22 Mayıs gibi doğduğu yer olan Kanagi'ye gitti. Dört gün kadar sonra gezisinin ikinci ayağına başladı. Babasının ağabeyi Kanzaburo'nun torunu olan Matsuki Hidesuke'yle ("Bay M.") görüştüğü Kizukuri'de kısa bir süre mola verdikten sonra Fukaura'ya geçip geceyi orada geçirdi. Sonra geldiği yoldan geri döndü, Goşogavara'da teyzesinin evinde bir gece kaldı, ertesi gün onun için seyahatinin en önemli günüydü, otuz yıldır görmediği dadısı Take'yi arayacaktı. Kitap ikisinin yeniden buluşmalarını anlatan duygusal bir sahneyle kapanır ama Dazai için bu yolculuğun sonu değildi. Doğrudan Tokyo'ya dönmek yerine tekrar Kanita'ya Nakamuralar'a gitti, sonra bir buharlı gemi-

ye binip Aomori'ye geçti. 5 Haziran'da Tokyo'ya geri dönmüş-
tü. Hemen yazmaya başladı ve metni bir ayda tamamladı. *Mor
Bir Serserinin Gezi Notları* dört ay sonra, 1944 senesinin Kasım
ayında yayımlandı.

Bu kitabı ilk okuyanlar şaşırmış olmalılar. Belli başlı yerleri
ve ilgi çekici gelenekleri açık ve net tarif eden bir kılavuz yeri-
ne, Dazai'nin kendine, aşka, sanata, manzaraya, Şiga Na-
oya'nın eserlerine, Başı'nın şiirine vb. dair fikirlerinin bir dö-
kümünü buldular. Yazar, gerçekten de Tsugaru'yla ilgilenen
okurlara sus payı verircesine, ansiklopedilerden ve popüler
başvuru kitaplarından birkaç alıntı yapar, tren penceresinden
gördüklerini formalite icabı, laf arasına sıkıştırır –ama kendisi-
ne bu kitabı ismarlayanların gerçek maksadına hizmet edecek
kadar değil. Dazai dostları ve akrabalarının yanında kaldığında
yemek sehpası ve saki şişesinden pek ayrılmaz, kendi başına
kaldığında –Fukaura'da olduğu gibi– canı öyle sıkılır ki geri
dönmek için can atar. Ama ondan isteneni yapıp kitabı daha
fazla olguyla ve kendisiyle ilgili daha az şeyle doldursaydı,
Mor Bir Serserinin Gezi Notları da kuşkusuz “Yeni Fudoki Dizi-
si”nin çoktan unutulmuş diğer ciltleriyle birlikte şimdi raflarda
tozlanıyor olacaktı.

Kitabın bu şekilde yazılmasını sağlayan büyük romancı
İbuse Masuji'ye (d. 1898) ne kadar teşekkür etsek az. Dazai da-
ha önce edebiyat dışında bir şey yazmadığından bu işi kabul
ettiğinde ne yapacağını bilememişti. 1933'te edebiyata ilk atıldı-
ğından beri edebi danışmanlığını yapan İbuse'ye danıştı. Anla-
tılanlara bakılırsa, yaşça büyük olan yazar Dazai'ye, “Ben senin
yerinde olsam, nesnel tanımlardan uzak durur, kitabı öznel bir
monolog şeklinde yazardım,” demiş. Belli ki Dazai bu nasihati
dinlemiş, bu sayede Tsugaru halen eğlenceli ve yer yer doku-
naklı bir edebi eser olarak okunmayı sürdürüyor.

Zaman zaman *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nın aslında
Dazai'nin en iyi eseri olduğu çünkü daha iyimser olduğu ve
“gerçek Dazai”ye Batı'da bilinen ümitsiz yapıtlarından –*Ba-
tan Güneş* ve *Artık İnsan Değil*’den– daha yakın olduğu iddia
edilir. Ama bu iddialar en hafifinden, abartılıdır. *Mor Bir Serse-
rinin Gezi Notları* romanlardan daha farklı türde bir eserdir.

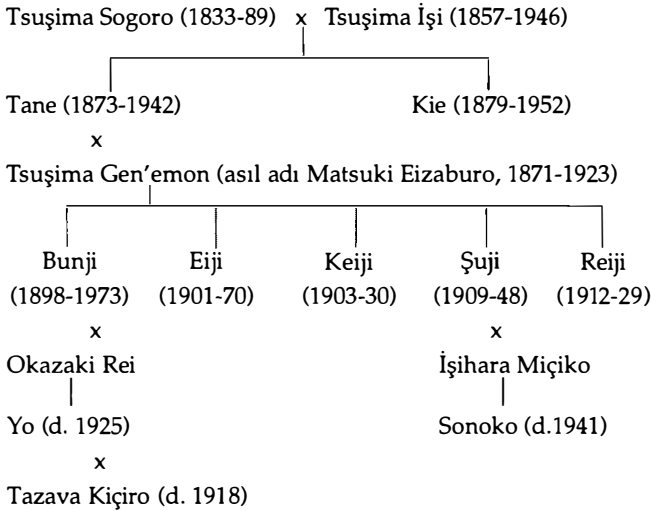
İçinde çok etkileyici bir üslupla yazılmış pek çok bölüm vardır ama kitap bir kılavuz olarak planlandığından fazla edebi değer taşımayan bölümleri de vardır. Bu dengesizlik okuru caydırmasın –kitap sabrın karşılığını bol bol vermektedir. “Gerçek Dazai”ye gelince, son yıllarında yazdığı büyük romanlar özel hayatını kuşatan karamsarlığı yansıtır, *Mor Bir Serserinin Gezi Notları* da aynı şekilde, evliliğinin ilk yıllarındaki görece mutluluğunu ifade eder. Ama açıkça abartılı olsalar da bu iddiaların varlığı bu eserin özellikle ciddiye alınması gerektiğini gösterir, çünkü dikkatli bir inceleme, sözde uçarı üslupla yazılmış *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*’nın görüldüğünden daha karanlık bir kitap olduğunu ortaya çıkaracaktır.

Dazai Osamu 19 Temmuz 1909’da, Tsugaru Ovası’nın ortalarındaki Kanagi’de dünyaya geldi. Tsuşima Gen’emon ve karısı Tane’nin altıncı oğulları, onuncu çocuklarıydı ve Şuji ismini aldı. Tsuşima ailesi belirsiz bir kökenden gelmiş, onsekizinci yüzyılda toprak ağaları ve politikacılar çıkaran zengin bir aile mertebesine erişmiştir. Yağ ve tofu sattıklarından, ondokuzuncu yüzyılın başlarında ve ortalarında Tsugaru bölgesini vuran bir dizi kıtlıktan daha az etkilendiler, böylece iflas eden çiftçilere borç vermeye başladılar, teminat olarak çiftçilerin tarlalarını kabul ediyorlardı, genelde bu tarlalar onlara kalıyordu. Yüzyılın bitiminde aile reisi Tsugaru’daki en nüfuzlu birkaç kişiden biriydi, mesela bir banka açabilecek kadar varlıklıydı. Dazai’nin babası öyle varlıklıydı ki seçimlerde aday gösterildi ve Halk Meclisi’nde bir dönem görev yaptı, ölümünden bir sene önce de Asiller Meclisi’ne seçildi. Dazai tekrar tekrar atalarının çiftçi olduğunu, kendisinin de alt tarafı bir köylü olduğunu iddia etse de, üst-orta sınıf kökenliydi, Tsugaru gibi fakir bir bölgede bu asilzadelik demekti.

Ancak refah içinde yaşamış olması Dazai’nin mutlu bir çocukluk geçirdiğini göstermez. Yalnız bir çocuktı, otuz kişiyi aşkın bir ev ahalisi içinde çok önemsiz bir konumu vardı. Bu bile gözünde pek net değildi. Annesi çocuk doğurmaktan zayıf düşmüş, hastalıklı biri olduğundan Dazai’yi Kie teyzesi büyüt-müştü, onun odasında uyurdu, onun dört kızını kendi kardeş-

leri kabul etmişti. 1912'nin Nisanında Kie'nin hizmetkârı olarak aileye dahil olan, dadısı Take Şuji'nin hanımının çocuğu olduğunu zannettiğini, bu yüzden onunla özel olarak ilgilendiğini söylemişti. Dazai'nin yedi sekiz yaşına kadar gerçek annesinin kim olduğunu bilmediği iddiasının da doğru olabileceğini gösteriyor bu. Dazai'nin, Oyama'nın teklifini büyük bir hevesle kabul etmesinin bir sebebi de kökeni hakkında şüphesiydi.

Dazai'nin akrabaları *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nda önemli bir yer tutuyorlar, bu yüzden basit bir soyağacı okuyucu için faydalı olabilir. Sadece Dazai'nin birinci göbek ataları ve kitapta sözü geçen akrabaları bu soyağacında bulunmaktadırlar:

Dazai'nin anneannesi İşi'nin, hanedanın gereklerini yerine getirmek için babasının, baba tarafından kardeşiyle evlendiği pek bilinmez. Bu gerçeğin Dazai'nin annesiyle bazı kardeşlerinin fiziksel zayıflıklarını açıkladığı söylenebilir.

Bu yüzyılın ilk yarısında Tsuşima ailesinin hikâyesi iki erkek kardeşin, Bunji ve Şuji'nin hikâyesidir. Gen'emmon 4 Mart

1923'te öldüğünde, en büyük oğul olan Bunji aile reisi ve babasının siyasetteki halefi oldu. 1925'te, daha yirmi yedi yaşında Kanagi Belediye Başkanı seçildi, sonra sürekli güç kazandı, sa-vaş çıkana kadar çeşitli önemli yerel görevler üstlendi ve Ao-mori Eyalet Meclisi'ne seçildi. Diğer büyük toprak sahipleri gi-bi Tsuşima ailesi de işgal sırasındaki reformlarda mülklerini kaybedince Bunji eyalet valisi seçilerek ailesinin kayıplarını te-lafi etti, bu görevde 1947'den 1956'ya kadar hizmet verdi. 1958'den 1963'e kadar Temsilciler Meclisi'nde, 1965'ten ölene kadar da Danışma Meclisi'nde görev yaptı. Dördüncü bölüm-de, ismi verilmeyen damat Tazava Kiçiro aile geleneğini sür-dürdü, 1980'den 1982'ye kadar Tarım Bakanlığı yaptı.

Hayatta kalan dördüncü erkek evlat olan Şuji, Tsuşima ai-lesinin evi Yamagen'i asla sahiplenmedi, ilkokulda bile edebi-yat konusundaki yeteneğinin yanı sıra haylazlığıyla tanınırdı. Şuji büyük ağabeyine karşı saygı ve sitem karışımı hisler besli-yordu, gerçi sitem etmesini gerektirecek bir durum yoktu, zira anlatılanlara bakılırsa Bunji ona anlayış ve sabırla yaklaşmıştı. Belki de sorun, bildiğinden şaşmayan iki erkek kardeş arasında sıkça rastlanan rekabetti ama muhtemelen daha derinlere uza-nıyordu, çünkü Şuji ailesinin başını epeyce ağrıtmıştı.

Hirosaki Yüksek Okulu'nda –Hirosaki Üniversitesi'nin ön-celi– bile solcu faaliyetlere katılıyor, kadınlarla olan ilişkileri göze batıyordu. 1930'da Fransız edebiyatı öğrenimi görmek için Tokyo'ya Krallık Üniversitesi'ne gittiğinde de fazla bir şey değişmedi. Aynı yılın Ekim ayında Hirosaki'deyken tanıştığı bir geyşa olan Oyama Hatsuyo onunla birlikte yaşamaya başla-dı, kendisi de onunla evlenmek istediğini ailesine bildirdi. Bun-ji mecburen Tokyo'ya gitti ve Hatsuyo'nun geyşa evinden kur-tulması için ödemesi gereken parayı vermeyi teklif etti. Karşı-lıklı nişan hediyeleri alınıp verildi, ama çok yaşlı olmasına rağ-men Kanagi'deki ev ahalisini sıkı denetim altında tutan anne-annesi İşi'nin itirazı sonucu evlenme planları suya düştü. Toru-nunun bir geyşayla evlenmesine kesinlikle karşıydı. Şuji aile defterinden çıkarıldığını ve ayrı bir hanenin reisi olarak göste-rildiğini öğrendi –bu hamle, aileyi onun geçimini sağlama so-rumluluğundan kurtarıyordu. Belki intikam almak için, belki

bu darbenin etkisiyle Şuji bir içki âleminde tanıştığı bir kızla birlikte intihara teşebbüs etti. Kız boğuldu ama Şuji hayatta kaldı, Bunji bu sefer de meselenin ayyuka çıkmasını engellemek için tekrar Tokyo'ya geldi.

Her şey kötüye gidiyordu. Ailenin muhalefetine rağmen Hatsuyo tekrar Şuji'nin yanına taşındı, bu arada Şuji Komünist Partinin faaliyetlerine gittikçe daha fazla karışıyordu, sonunda partinin pençesinden onu kurtarması için Bunji'yi imdada çağırarak zorunda kaldı. Mezuniyetini son sınıra kadar erteledi, sonra da mezun olamadı –hiçbir derse girmedeği düşünülürse buna şaşmamak lazım. 1935'te tekrar intihara teşebbüs etti, kısa bir süre sonra da karın zarı iltihaplandı; ancak tedavi amacıyla verilen ağrı kesiciler bağımlılık yaratmıştı. Bunji'nin emriyle harekete geçen arkadaşlarının onu tedavi olmaya ikna etmesi bir yılı buldu. Şuji hastanede bağımlılığından kurtulmaya çalışırken Hatsuyo arkadaşlarından biriyle ilişkiye girdi. 1937'de ilaçlara karşı verdiği savaşı kazanan Şuji ve Hatsuyo'nun intihar teşebbüsleri başarısız oldu ve kesin olarak ayrıldılar.

Bütün bu çalkantılı yıllar boyunca Bunji hayta küçük kardeşine, eski bir aile dostu olan, Beşinci Bölümde de adı geçen Nakabata Keikiçi vasıtasıyla her ay düzenli para gönderdi. Bu dönemde Şuji'nin yaptığı yegâne olumlu şey, her zaman hayranlık duyduğu Akutagava üslubunda, içgözleme dayalı, genellikle fantastik hikâyeler yazarak yavaş yavaş isim yapmasıydı. Bu nedenle iki kere Akutagava ödülüne aday gösterildi, ikisinde de ödül alamayınca tepkisini herkesin içinde yüksek sesle dile getirdi.

Hatsuyo'dan ayrıldıktan sonra Dazai (Şuji'nin kendine seçtiği takma isim) bol bol içki içip, pek az yazarak nerde akşam orda sabah savruldu durdu. Sonra işler yoluna girmeye başladı. Artık yirmi dokuz yaşındaydı, onun için hâlâ kaygılanmakta pek de haksız olmayan annesi ve ağabeyleri artık evlenme zamanının geldiğine karar verdiler. Japonya'da görücü usulüyle evlenmenin beraberinde getirdiği pazarlıklara bizzat karışmak istemediklerinden, Nakabata'yı ve bir başka aile dostu olan Kita Yoşişiro'yu İbuse Masuji'den yardım istemeye yolladılar. İbuse Dazai'yi, Yamanaşi Eyaleti'nin Kofu kasabasından

İşihara Miçiko'yla tanıştırdı. Dazai'nin şöhreti kötüydü, ama tereddüt eden kızı ve akrabalarını niyetinin ciddi olduğuna inandırmayı başardı, 9 Ocak 1939'da evlendiler. Düğün yemeği İbuse'nin Tokyo'daki evinde yendi, Tsuşima ailesini Nakabata ve Kita temsil ediyordu.

Öyle anlaşıyor ki Dazai bu evliliğin yeni bir hayatın başlangıcı olmasını büyük bir samimiyetle istemişti. Kendini çalışmaya verdi, sürekli yazıyor, konferans vermek ve hikâyelerine malzeme toplamak için yolculuklara çıkıyordu. Artık durup oturduğu için akrabalarıyla arayı düzeltmesinin tam zamanıydı. Bunji'nin gururu büyük bir engeldi ama kızı Sonoko'nun doğumundan bir ay sonra, 1941'in Ağustos ayında Dazai ağabeyinin yokluğundan faydalanarak Kanagi'ye kısa bir ziyarette bulundu, 1930'dan beri ilk ziyaretiydi bu. Ailesiyle ilişkileri resmen sekteye uğradığından Yamagen'de sadece bir iki saat kaldı ama orada bulunmayan Bunji dışında bütün akrabaları onu çok sıcak karşıladılar. Annesi Goşogavara'ya kadar ona eşlik etti, birlikte bir gece teyzesinde kaldılar, ertesi gün Dazai Tokyo'ya geri döndü.

1942'nin Ekim ayında annesi ağır bir hastalığa yakalandı, Dazai kızı ve karısıyla tekrar Kanagi'ye gitti. Bu sefer Bunji onunla görüşmeye razı oldu, bu buluşma pek samimi bir havada geçmese de bazı şeylerin geçmişte kaldığı açıkça belli oluyordu. Dazai'yle ailesi yaklaşık bir hafta kadar kaldılar ama Aralık ayında Tane'nin durumu iyice ağırlaştı ve Dazai tekrar alelacele Kanagi'ye gitti; tam zamanında yetişmişti, annesi onun gelmesinden kısa bir süre sonra, 10 Aralık'ta öldü. İki hafta sonra Tokyo'ya döndü ama Ocak'ta annesinin ölümünün otuz beşinci gününde yapılan anma törenine katılmak için karısı ve kızıyla tekrar Kanagi'ye gitti. Dazai'nin *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nda anlattığı yolculuğu, dört yıl içinde yaptığı seyahatlerin beşincisidir ama Tsugaru havalisini ilk kez bu gezisinde görmüştü.

1943'ten sonra Dazai'nin dünyası yavaş yavaş çözülmeye başladı. Maddi durumundaki bozulmanın birkaç sebebi var ama hangisinin en önemli sebep olduğunu bilmek güç. Savaş sırasında dergiler, hatta gazeteler birbiri ardına kapanmaya

başlamıştı, bu yüzden de Dazai gibi yazarlar önemli bir gelir kaynağından mahrum kalmışlardı. Ayrıca Dazai'nin savaşa tam destek vermediğinden şüphe ediliyordu –bu şüphe pek de yersiz sayılmazdı– bu yüzden de sansüre maruz kalıyordu. Sanki bütün bunlar yetmezmiş gibi bir başka kadınla ilişkiye girerek hayatını iyice allak bullak etmişti, bu kadın Ota Şizuko'ydu ve günlüğü *Batan Güneş*'e ilham olacaktı.

Dazai bir müddet kendi kaderini tayin edebildi. Savaşı atlatmayı başardı, ama sonlara doğru Kofu üzerinden Kanagi'ye zorlu bir yolculuk yaparak ailesini Tokyo'dan kaçırdı, 1945'in Ağustos'undan 1946'nın Kasım'ına kadar ağabeyine ait bir kulübede kaldı. Ama Tokyo'ya döndükten sonra her şey çok kötü gitti, kaderin cilvesine bakın o sırada sanatsal gücünün doruklarındaydı. Özellikle 1947'te *Batan Güneş*'in yayımlanmasından sonra, Japon edebiyat çevresinde savaş sonrası belki de en önemli yazar olarak kabul ediliyordu. Bu yüzden de yazar ve konuşmacı olarak çok revaçtaydı ve kendini çok zorluyordu. Yine haddinden fazla içki içmeye başladı, Ota Şizuko'yla ilişkisi de sürüyordu, 1947'de bir kızları oldu. Ancak bu sırada Dazai Yamazaki Tomie adındaki genç bir dulla da ilişkiye girmişti. Yoğun çalışma ve kişisel sorunlar bir yerden patlak verdi. Uykusuzluk çekiyordu ve kan tükürmeye başlamıştı, eski akciğer hastalığının nüksettiğini gösteriyordu bu. Muthiş bir hızla yazdığı *Artık İnsan Değil* kitabını 1948'in Mayıs ayında bitirdi ve hemen yeni bir romana başladı. Bu yük ona fazla ağır gelmiş olmalı. 13 Haziran 1948'de Dazai ve Tomie, Mitaka'daki evinin yakınlarında Tamagava Kanalı'nda intihar ettiler. Kırk yaşını doldurmasına bir iki hafta kalmıştı.

Dazai'nin kariyerinin bu özeti-sanatsal başarılarından ziyade kişisel sorunlarını ön plana çıkarmış olabilir, bunun nedeni *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nın yazılış sürecini kuşatan gerçeklerin bu sorunların kökenine ışık tutmasıdır –kitabın anlatıklarından çok gizlemeye çalıştıkları sayesinde.

Görünüşte Dazai *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nı bir sevgi arayışının güncesi olarak yazmıştır, bu onun dağarcığında başkalarını, kendilerini olduklarından farklı sunmalarını bekleme-

den kabul etme isteği anlamına gelir. “Gösterişçilik” ve “yapmacıklık” Dazai’nin eserlerinde sıkça göze çarpan kelimelerdir. Dünyadan en büyük şikâyeti onu olduğu gibi kabul etmeme-siydi, öyle anlaşıyor ki hayatı doğal görünme mücadelesiyle geçmişti – bu doğallığın genellikle zorlama olması, bu yüzden de doğal olmaması ise bu gayretinin ironik sonucuydu. “Bu kadar burnu büyük olma!” –“Shin’yu kokan” (1946) [İngilizcesi: “A Courtesy Call”: Nezaket İcabı Arama/Davet-Ed. notu] hikâyesindeki ziyaretçi bu sözü ayrılırken söylemişti– sözü eserlerinin çoğu için bir düstur teşkil edebilir. Dazai’nin “rafine sanatçı” kavramını yerin dibine sokması ve tiye almasının, kendi yapmacıklı görünme korkusunun abartılı bir sonucu olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Mor Bir Serserinin Gezi Notları kabul edilmek ve sevilmek için bütün yapmacıklıkların terk edilmesinin şart olduğu türünden ifadelerle doludur. Dazai kimliğini gizler, ünlü bir yazar olarak değil, Tsuşima ailesinin en küçüğü olarak yapar yolculuğunu; “aristokrat” sanatçılara neden isterik bir biçimde ateş püskürdüğü, esas canını sıkan şeyi Karan Tepesi’nde yanındakilere anlatmasıyla açıklığa kavuşur; Bay S.’nin beceriksiz, abartılı misafirperverliği sahici şefkatin mükemmel bir örneği olarak gösterilir. Ama Dazai Yamagen’e, baba evine gittiğinde –evin diğer bütün ahalisi gibi– en büyük ağabeyi etrafta olduğunda hareketlerine dikkat eder. Okuyucunun çıkarmasını istediği sonuç açıkça belirtilmez ama aşikârdır.

Dördüncü Bölümde göze çarpan yavanlık, sadece Dazai’nin ağabeyini yapmacıklı biri olarak gösterme isteğiyle ya da basit biyografik gerçeklerle değil kitabın dramatik yapısının talepleriyle de açıklanabilir. Zira olay örgüsü yazarın sevgiyi arayışıysa *Mor Bir Serserinin Gezi Notları* tipik bir komedi halini alır. İlk üç bölüm birkaç ufak pürüz haricinde genelde iyimserdir; sonra Dördüncü Bölümde bir karamsarlık başlar, bunu bir dibe vurma sayılabilecek, Fukaura’ya yapılan yalnız yolculuk takip eder; sonunda da neredeyse yazarı bertaraf eden bir mutlu sona doğru hızla ilerlenir –bu son, Dazai’yle dadısı Take’nin Kodomari’de buluşmalarıdır, bütün yapmacıklık bir kenara bırakılır ve yazar kendini senelerdir ilk defa huzurlu hisseder.

Kuşkusuz Dazai *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nın böyle okunmasını istemişti, bu yorum kitap için yapılmış, estetik açıdan en tatmin edici yorumdur. Yazarın Take'yi arayışı ve son sayfalarda Take'nin büyük bir duygusallıkla ona içini dökmesi neredeyse katarsis etkisi yaratır. *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nın değerlendirilmesinde bir anahtar olan ve Dazai'nin eserleri arasında hak ettiği *locus classicus* konumunu alan son bölüm, ne yazık ki yüzde doksan uydurmadır. Bu ne yazık ki sözü, Dazai'nin gezileri hakkında anlattıklarını tümüyle gerçek kabul edenler için geçerlidir tabii. Sanatsal açıdan bakıldığında Dazai'nin dramatik etki uğruna gerçeği feda etmesi akıllıca bir seçimdi, öte yandan Dazai'nin Take'yle buluşmasının gerçek hikâyesi de kitaptaki hikâye kadar ilginçtir ancak farklı sebeplerden.

Beşinci Bölüm yazarın Kodomari'ye nasıl geldiğini anlatır. Take'nin çocuklarıyla birlikte gittiği atletizm yarışmasına yolların hemen, ama onu kalabalıkta bulamaz ve bir daha asla görmemeye razı olarak otobüs garajına döner. Son bir kere Take'nin evinin önünden geçerken kapının açık olduğunu fark eder ve Take'nin kızıyla karşılaşır, kız onu annesinin yanına götürür. Hem yazar hem de Take buluştuklarında hiç konuşmazlar ve sessiz sessiz oturup yarışları seyrederek ama sessizlikleri duygu doludur. En sonunda ikisi Ejder Tanrı tapınağına yürürler ve yolda Take bir "sel" gibi boşanan kelimelerle Şuji'yi ne kadar özlediğini itiraf eder.

Seneler önce, Take akademisyen Soma Şoiçi ile yaptığı bir röportajda hikâyenin aslını anlatmıştı. Kızı Setsuko Dazai'yi onların oturduğu yere getirdiğinde, yanlarında tapınağın başrahibi varmış, Dazai'nin kardeşi Reiji'nin eski bir sınıf arkadaşı olan rahip onu kırdan dolanırken görüp tanımış. Dazai dadısının yanında huzurla oturmak yerine rahiple saki içmiş ve Take'yi hiç umursamamış. Zaten Take'nin de pek umurunda değilmiş. Üstelik Şuji'yi doğru düzgün hatırlamıyormuş bile, neden kendisini ziyarete geldiğini de anlayamamış. Hem oğlunun nasıl yarıştığını seyretmek istiyormuş, bu yüzden de rahibin Dazai'yi oyalamasına pek memnun olmuş. Dazai'yle rahip eski anıları yâd ederken Take komşularıyla Ejder Tanrı tapınağına

gitmeye karar vermiş. Dazai birdenbire kendisinin de gideceğini söylemiş ve rahiple vedalaşmış ama Take'yle tek başına konuşma fırsatını yakalayamamış. Bir düzine kadar orta yaşlı kadının arkasına takılmış ve hiçbiriyle konuşmamış.

Ancak o gece Take'nin evine yatıya gittiğinde yaşlı dadısıyla tek başına konuşabilmiş ve sapa Kodomari'ye neden böyle bir yolculuk yaptığı açıklığa kavuşmuş. "Ben gerçekten Bunji'nin kardeşi miyim? Gatça'nın (Kie'nin) çocuğu değil miyim?" diye sormuş Take'ye. "Seni Gatça'nın yetiştirdiği doğru ama doğuran Ogasa'ydı (Tane), Bunji'nin öz kardeşisin," demiş Take.²

Dazai o sırada otuz beşine basmak üzereydi ama belli ki ömrü boyunca kimin çocuğu olduğunu merak etmişti. Bunun onun kafasını nasıl karıştırdığını ve kardeşleriyle ilişkisini nasıl etkilediğini –mahvettiğini– tahmin etmek zor değil. Hatta yirmili yaşlarında kendine sürekli zarar verme eğiliminde olmasının temel sebeplerinden biri bile olabilir.

Büyük ağabeyine beslediği karmaşık duygular dikkate alındığında Dazai'nin, Bunji'yi neden katı, soğuk bir oyunbozan olarak resmettiği anlaşılıyor. Ama bu portreye inanmak zor. *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nın o meşhur son sayfaları kurguysa, diğer sayfaların gerçeğe daha yakın olduğunu nereden bilebiliriz? Dazai'nin otobiyografik yazılarının (niteliği olmasa bile) inanırlılığı genelde tartışılır.

Büyük ağabeylerine karşı beslediği bu karışık hisler Dazai'nin kitaba aldığı, görünürde gelişigüzel bazı malumatları da aydınlatır: Üçüncü Bölümde sık sık adı geçen Yoşitsune ağabeyi Yoritomo'nun emriyle öldürülmüştü. Dördüncü Bölümün başında tarihsel bilgilerin verildiği kısımda, Dazai, ailesinin derebeyliğine başkaldıran büyük Nanbu klanının eski bir kolunun Tsugaru'nun ilk hâkimleri olup olmadığı üzerinde gerekti-

2 Japon aile ilişkilerinin ne kadar karmaşık olabileceğini anlamak için Tsugaru lehçesinde *ogasa* ve *gatça* kelimelerinin ikisinin de "anne" anlamına geldiğini bilmek gerekir; birincisi daha resmi, ikincisi daha samimi bir hitap tarzıdır. Buna ek olarak, Japon geleneğine göre aile bireylerine, konumlarını belirten şekilde hitap edildiği düşünüldüğünde ("anne", "büyük ağabey" gibi), bir çocuğun çevresindekilerle nasıl bir ilişkisi olduğu konusunda kafasının karışması anlaşılabilir.

ğinden fazla durur. Yine Dördüncü Bölümde, ressam Ayatarı'nın yeteneği konusundaki tesadüfi bir ifade pek de tesadüfen yazılmış olmayabilir.

Takebe Ayatari (1719-74) ressam olarak Kan'yosai adıyla bilinir. Ama sadece ressam değil aynı zamanda edebiyatçıydı –zaman zaman nesir de yazan bir şairdi. Hirosaki'de doğmuştu, Tsugaru klanının yüksek bir hizmetlisinin en küçük oğluydu, babası Ayatari on bir yaşındayken ölmüştü. Yedi sekiz yıl sonra, en büyük ağabeyi, hamisi Edo'dayken Ayatari yengesiyile bir aşk macerası yaşadı, bu macerayı sona erdirmek için de onunla birlikte zehir içti. Ağabey Hirosaki'ye döndü ve Ayatari bir daha dönmek üzere Tsugaru'dan sürüldü. Bu sırada yirmi yaşındaydı.

Dazai yengesiyile aşk macerasına filan girmemişti ama Ayatarı'nın başından geçen diğer olaylar onun hayatıyla benzerlikler gösteriyor –babaları öldüğünde ve Tsugaru'dan ayrıldıklarında aynı yaşıydılar, intihar girişimleri sonuçsuz kalmıştı, hatta resme merakları bile ortaktı– Dazai'nin Ayatarı'ndan sadece Tsugarulu bir ressam olduğu için mi bahsettiğini insan merak ediyor. Aslına bakılırsa Ayatari bütün sanatsal becerilerini Hirosaki'den ayrıldıktan sonra geliştirmişti, bu da onun Tsugarulu bir sanatçı olduğu iddiasını biraz zayıflatıyor. Ama Dazai ne niyetle hareket etmiş olursa olsun, Bunji'nin Ayatari ismine tepkisinin tam bir kayıtsızlık olması dikkate değerdir. Bunu küçük kardeşini görmezden geldiğini ima etmek için yapma olasılığını göz ardı etsek bile, Bunji'yi Tsugaru sanatına ve geleneklerine kayıtsız olmakla suçlayabiliriz. Böylece, Dördüncü Bölümde Dazai sevgi ve şefkatin gücünü göstermektense ağabeyine hafiften birkaç laf dokundurmayı tercih etmiş görünmektedir.

Bütün bu bildiklerimize bir de Dazai'nin *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'ndan hep roman olarak söz etmesini eklersek, bu kitabı bir gezi kitabı değil kurgu bir eser olarak okumak daha doğru bir yaklaşım olur, başlıca karakterleri “Tsuşima Şuji ,” “Koşino Take,” vb. adlarını taşısalar da onları aynı adlarla anılan gerçek insanlarla karıştırmamak gerekir. Eğer bu kulağa biraz samimiyetsiz geliyorsa, doğruluğa daima sadık kalan Geor-

ge Orwell'in edebiyatta buna benzer uygulamalara pek yabancı olmadığını hatırlatmakta fayda var: "Otobiyografik" denemesi "*Such, Such Were the Joys*" ("Ne Keyiflerdi Onlar") açıktan açığa iftiralarla dolu olduğundan İngiltere'de uzun müddet yayımlanamamıştı. Henry Miller'ın yazdıklarının gerçekten doğru olduğu konusunda kaç hayranı bahse girebilir? Otobiyografik kurgu Batı edebiyatında da rastlanılmayan bir olgu değildir.

Son tahlilde, Dazai gezilerini yazmak derdinde değildi. O sevgiye dair bir kitap yazıyordu. Mekânın bile bir önemi yoktu. Dazai Tsugaru'da hiç tanımadığı pek az kişiyle karşılaşmıştı, onlar da ona her müşteriye davrandıkları gibi davranmışlardı. Yine de Dazai, okurun Tsugaru'nun özel bir yer olduğuna, çünkü halkının insani inceliklerle dolu olduğuna inanmasını istemiştir. Haklı olabilir, ama zar tuttuğu, bulacağını baştan beri bildiği –daha doğrusu bulmayı istediği– şeyi keşfettiği izlenimini azaltmaz bu. Bütün gerçek bilgilere rağmen Dazai'nin Tsugaru ve halkı portresi gerçekçiden ziyade romantiktir.

Ama *Mor Bir Serserinin Gezi Notları*'nı bu nedenle hafife almamak gerekir. O muazzam selefi, Başo'nun *Oku No Hosomiçi* (*Kuzeye Giden İnce Yol*)³ kitabı gibi hem gerçek bir coğrafyaya, hem de yazarın yüreğinin derinliklerine yapılan bir seyahatin dökümüdür. Bu yüzden de Dazai'nin Tsugaru'da, dolayısıyla kendi içinde keşfettiğini düşündüğü şeyler onun için son derece önemliydi. 1946'da yazdığı "On Beş Yıl" başlıklı uzun bir denemede bunu ortaya koyar:

Bu gezi esnasında Tsugaru'nun hamlığını keşfettim. Hantallığını. Hoyratlığını. Kendini kültürel olarak ifade etme beceriksizliğini. Bunları kendimde de hissetmiştim. Ama aynı zamanda bir tamamlanmışlık da hissettim. Kim bilir belki Tsugaru tümüyle yeni bir kültüre kaynaklık edebilir... Kim bilir belki sevgiyi ifade etmenin yepyeni yollarını ortaya çıkarabilir. Damarlarımdaki saf Tsugaru kanı sayesinde Tokyo'ya özgüveni andıran bir duyguyla döndüm. Başka bir deyişle Tsugaru'nun "kültür" denebilecek bir şeye sahip olmaması, bu yüzden de bir Tsugarulu olarak benim hiç de "kültürlü bir insan" olmadığımı

3 Matsuo Başo, *Kuzeye Giden İnce Yol*, çev. Coşkun Yerli, YKY, İstanbul, 1994.

gerçeği zihnimden bir yük kaldırdı. Bu keşfin ardından yazdığım hikâyelerin sırf bu yüzden biraz farklı olduğuna inanıyorum.

Dazai'nin böyle hissetmekte haklı olup olmadığını anlamak için ayrı bir çalışma yapmak lazım ama Donald Keene haklı olduğunu düşünüyor. Dazai'nin sözünü ettiği eserler arasında yer alan *Otogizoşi* (Masallar, 1945) Keene için "Dazai'nin en mükemmel eseri, ... Dazai sanatının başyapıtlarından biridir," ayrıca Ihara Saikaku'nun *Şinşaku Şokokubanaşi*'nin (Taşradan Hikâyeler, 1945) Dazai yorumu da ayrı bir yer taşır. Bu eserlerin "Japonya'nın savaş zamanı edebiyatının karanlık ufkunda yıldızlar gibi parladığını," söyler. Böylesi bir kaynaktan gelen bu övgüler biraz şaşırtıcıdır ama ne yazık ki bu eserlerin ikisi de tercüme edilmedi.

Ama Dazai, Tsugaru'da gösterişi bir kenara bırakıp, kaba da olsa duyguları dürüstçe ifade etmeyi öğrenmişse, *Batan Güneş*'in kadın kahramanı Kazuko'nun dokunaklı karakterini yaratırken Dazai'nin uzak bir yere yolculuğunun ne kadar önemli rol olduğunu anlamak zor değildir, Kazuko Dazai'nin bütün eserleri arasında canlılığını günümüze kadar koruyan birkaç karakterden biridir.

"On Beş Yıl"ın sonuna doğru Dazai şöyle der:

"Kültürden" zerrece anlamayan aptal bir Tsugaru köylüsünden öte bir şey olmayabilirim. Beni galoşlarımla karda yürürken görseydiniz içimdeki köylüyü hemen tanırdınız. Ama bundan böyle bu köylünün beceriksizliğini, hantallığını, budalalığını, kabalığını törpülemek niyetindeyim. Kişiliğimde üzeri-ne bir şeyler inşa edebileceğim tek şey o Tsugaru köylüsü.

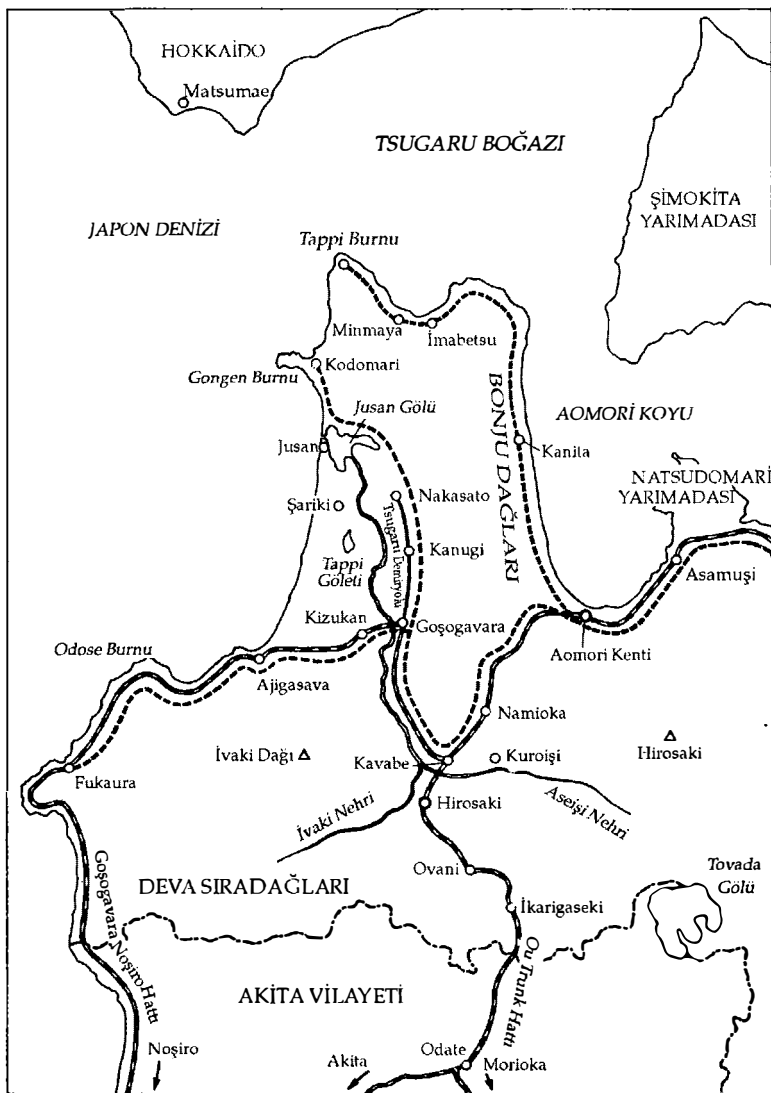
Ne yazık ki Tsugaru köylüsü Dazai'nin ifritleriyle başa çıkamamıştır.

James Westerhoven

Tsugaru'nun Karları

Sulu kar, pudra kar,
Sert kar, yumuşak kar,
İnce ince kar, lapa lapa kar,
Buz gibi kar.

(*Too Yıllığı'ndan*)

Giriş

Bir bahar vakti, hayatımda ilk kez Honşu'nun kuzey ucundaki Tsugaru Yarımadası'nı dolaştım. Üç hafta kadar süren bu yolculuk otuz küsur yıllık hayatımın en önemli olaylarından biriydi. Tsugaru'da doğmama ve büyümeme, yirmi yıl orada yaşamama rağmen sadece Kanagi, Goşogavara, Aomori, Hiro-saki, Asamuşi ve Ovani'yi biliyordum. Diğer kasaba ve köyler hakkında hiç bilgim yoktu.

Tsugaru Ovası'nın hemen hemen tam ortasındaki, beş altı bin nüfuslu Kanagi'de doğdum. Bir özelliği olmasa da Kanagi bazı açılardan daha büyük bir kasaba havasındadır. Yüce gö-nüllüyseniz onun su gibi ferah olduğunu söyleyebilir, canınız sıkınsa onu hoppa bir züppeye benzetebilirsiniz.

İvaki Nehri'nin denize döküldüğü yerin on iki kilometre kadar güneyinde Goşogavara kasabası bulunur, bölgede üretilen ürünler burada toplanır ve buradan dağıtılır. On binden fazla nüfusa sahiptir. Aomori ve Hirosaki dışında bölgede nü-fusu on bini aşan başka yerleşim yeri yoktur. Goşogavara'nın canlı bir yer olduğu da söylenebilir, gürültülü de, nasıl baktığı-nıza bağlı. İnsanda kırsal bir kasaba izlenimi uyandırmaz, böyle küçük kasabalara da sinsice sızan, büyük şehirlere has o korkunç yalnızlık hissiyle doludur. Çok doğru bir benzetme olmasa da, Kanagi Tokyo'nun Koşikava'sı, Goşogavara da Asaku-sa'sıdır.

Teyzem Goşogavara'da oturur, çocukken sık sık onu ziyaret ederdim çünkü teyzemi annemden çok severdim. Ama or-

taokula gidene kadar Kanagi ve Goşogavara'dan başka bir Tsugaru kasabasına hiç gitmediğimi rahatlıkla söyleyebilirim. Aomori Ortaokulu giriş sınavına giderken yapacağım yolculuk bana çok muazzam görünmüştü, oysa topu topu üç dört saat sürmüş olmalı. Biraz süslenmiş bir hikâyede o günkü heyecanımı anlatmıştım, gerçekleri tam olarak aksettirmese, acıklı bu dalalıklarla dolu olsa da o sırada ne hissettiğimi yeterince anlatıyor bence.¹

Her sene daha da ustalaştığı o zavallı küçük hilelerin kimse farkında değildi. Sonunda köydeki ilkokuldan mezun oldu, bir at arabası onu sarsıla sarsıla istasyona taşıdı, trenle kırk kilometre uzaktaki eyalet başkentine gidecek, ortaokul giriş sınavlarına katılacaktı. Oğlanın giysilerinde dokunaklı bir tuhafılık vardı. Pek hayran olduğu beyaz pazen gömleklerden giymişti. Gömleğe kelebek şeklinde büyük bir yaka takmıştı, kimonosunun yakasından dışarı çıkarttığı bu yakanın görüntüsü, açık yakalı yazlık bir gömleğin bir ceketin üzerine çekıştırilmiş haline benziyordu. Mama önlüğü gibiydi. Bu giysilerin ona aristokratik bir görünüm vereceğinden emin olduğu için böyle zavallı bir gayrete girmişti. Beyaz çizgili, mavi dağınık desenli, kısa, resmi bir kimono eteği de vardı üzerinde, uzun çoraplar, bağcıklı pırl pırl siyah ayakkabılar. Hepsinin üzerinde de bir pelerin.

Babası öldüğü ve annesi hasta olduğu için oğlan her konuda yengesinin şefkatli ilgisine muhtaçtı. Yengesinin kendisine olan düşkünlüğünden kurnazca faydalanarak onu böyle kocaman bir yaka yapmaya ikna etmişti; kadın bu fikre güldüğündeyse öfkeden çılgına dönmüş, kimse onun güzellik anlayışına hak ettiği değeri vermediği için ağlayacak gibi olmuştu. Zarafet, incelik –sadece estetik bir kaygı değildi onun için, hayatının anlamı ve amacı bu kavramlarla sınırlıydı.

Bir pelerini zarafetle giymenin önünü açık bırakmakla mümkün olduğuna inanıyordu, bu yüzden de pelerin tehlikeli bir biçimde uçuşuyor, zayıf omuzlarından her an düşecekmiş gibi görünüyordu. Bunu bir yerden mi öğrenmişti yoksa bu hoppalık güdüsünü hiçbir yerden örnek almadan kendi mi geliştirmişti?

1 *Oşare doji* [*Züppe'nin Gelişimi*], s. 2, 1939.

Şehir adını hak eden bir yere ilk gidişi olduğu için çocuk şimdiye kadar giydiği en şık giysiyi giymişti. Öyle heyecanlıydı ki Honşu'nun kuzey ucundaki küçük şehre girdiğinde konuşması tümüyle değişti. Kısa bir süre önce çocuk dergilerinden öğrendiği Tokyo lehçesiyle konuşmaya başladı ama kaldığı handa çalışan kızların, ne de olsa kırk kilometre uzaktaki kendi kasabasında konuşulan Tsugaru lehçesini kullandıklarını görünce büyük hayal kırıklığına uğradı.

Bu küçük kıyı şehri Aomori'ydi. Yaklaşık 320 yıl önce, 1624'te Aomori'nin Tsugaru'nun başlıca limanı olmasına karar verilmişti. Aynı yıl Sotogahama valisinin gözetiminde inşaat başladı. Söylenenlere bakılırsa o sırada orada zaten bin kadar aile yaşıyormuş. Omi, Eçizen, Eçigo, Kaga, Noto, Vakasa ve diğer taşra kasabalarıyla deniz yoluyla bağlantı kuruldu. Aomori kalkınmaya başladı ve kısa sürede Sotogahama'nın en mamur limanı oldu. 1871'de derebeylik kaldırıldığında, yeni kurulan Aomori Eyaleti'nin başkenti yapıldı. Honşu'nun kuzey kapısının bekçisidir, Hokkaido'daki Hakodate kasabasına giden demiryolu feribotu buradan kalkar. Ama herhalde bunları herkes biliyordur. Artık yirmi binden fazla hanesi, yüz bini aşkın nüfusu olmasına rağmen yabancılar üzerinde güçlü bir etki uyandırmaz. Yangınların çirkinleştirdiği binalardan Aomori'nin kendisi sorumlu tutulamaz belki, yine de kentin merkezinin nerede olduğunu kestirmek bile güçtür.

Sıra sıra sessiz, ise bulanmış ifadesiz evlerle karşılaşan yolcu kendini rahatsız hisseder ve konukseverlikten nasibini almamış bu şehri büyük bir hızla terk eder; ama ben burada dört yıl yaşadım –geleceğim için son derece önemli senelerdi bunlar. O zamanki deneyimlerimi, ilk yapıtlarımdan biri olan *Anılar*'da olabildiğince gerçeğine uygun anlatmıştım:

Notlarım fazla yüksek değildi ama o bahar ortaokul giriş sınavını geçtim. Yeni bir resmi kimono eteği ve bağcıklı ayakkabılarıma uygun siyah çoraplar giydim, eski battaniyemi yünlülü bir pelerinde değiştirdim, pelerini gösterişli bir havada omzuma atıyor, düğmelerini iliklemeyip önünü açık bırakıyor-

dum. Bu kıyafetle deniz kıyısındaki küçük şehre doğru yola koyuldum. Girişinde lime lime olmuş bir perde asılı olan bir kumaşçı dükkânında kalacaktım; dükkân uzak bir akrabamızındı, benim de orada geçireceğim yıllar boyunca ona emanet edilmeme karar verilmişti.

En ufak şeyden bile heyecana kapılan bir yapım vardır. Yeni kaydımı yaptırdığım zamanlarda kimono eteğime uygun okul şapkasını hamama giderken bile başımdan çıkartmazdım, vitrinlerde kendimi o kıyafetle gördüğümde gülümseyip, aksi-me küçük bir selam verirdim.

Ama okul hiç de ilgi çekici değildi. Okul binası kasabanın dışındaydı. Beyaza boyanmıştı ve hemen arkasında Tsugaru Boğazı'nın kıyısındaki bir parkın düz arazisi vardı. Derste dalgaların ve hışırdayan çamların sesini duyabiliyordum. Koridorlar geniş, sınıfların tavanları yüksekti, öğretmenler de bana tak-masa genelde okuldan memnundum.

Daha giriş töreninin olduğu günden itibaren bir beden eği-timi öğretmeni beni düzenli olarak dövmeye başlamıştı. Benim küstah olduğumu söylüyordu. Giriş sınavının sözlü bölümünde bana soruları o sormuştu, babanın ölümünden bu kadar kısa bir süre sonra eğitimine devam etmek senin için çok zor olmalı de-mişti anlayışla, onun önünde üzüntüyle başımı eğmiştim, bu yüzden de bu yaptığı iyice ağrıma gidiyordu. Sonraları başka öğretmenlerden de dayak yedim. Sırttığım için, esnediğim için –çeşit çeşit sebeplerle cezalandırılıyordum. Ders esnasında ağzı-mı kocaman açarak esneyişimin öğretmenler odasında sürekli konuşulduğunu söylemişlerdi. Böyle fuzuli şeylerin konuşuldu-ğu bir öğretmen odası düşündükçe gülesim gelirdi.

Benimle aynı kasabadan gelen bir çocuk günün birinde beni bahçedeki kum tepesinin arkasına çekip uyarmıştı: “Dışa-rıdan çok kendini beğenmiş görünüyorsun. Böyle dayak yiyip durursan sınavlarında da çuvalalayacaksın.” Duyduklarıma ina-namamıştım. O gün okuldan sonra sahil boyundan eve koş-tum, tek başıma. Dalgalar ayakkabılarımın topuklarını yalıyor-du, yürürken derin derin iç çekiyordum. Ceketimin yeniyle al-nımdaki teri sildim ve büyük gri bir yelkenlinin gözlerimin önünde sağa yattığını gördüm.

Bu ortaokul Aomori'nin doğu tarafındaki bir banliyöde hâlâ aynı yerde duruyor. Arkasındaki düzlüğün adı Gappo Parkı, okula o kadar yakın ki arka bahçesiymiş gibi görünüyor. Kışın kar fırtınası çıkmadıkça hep o parktan geçer, eve sahilinden gidip gelirdim. Deyim yerindeyse arka sokak gibi bir şeydi ve orada pek fazla öğrenci olmazdı. Ama beni canlandırırdı; özellikle yaz sabahları çok hoş olurdu. Benim kaldığım Teramaçi'deki kumaş dükkânının sahibi olan ailenin adı Toyoda'ydı, neredeyse yirmi nesildir aynı ailenin işlettiği yerli kökenli bir Aomori dükkânıydı bu. Ailenin, birkaç sene önce ölen reisi bana kendi çocuklarından daha iyi davranırdı, hiç unutmam. Geçtiğimiz üç yılda iki üç kez Aomori'ye gittiğimde saygılarımı sunmak için mezarını ziyaret ettim ve Toyoda ailesinin misafirperverliğinin tadına vardım.

Üçüncü senemin baharında bir sabah okula giderken, kırmızı boyalı bir köprünün korkuluğuna dayanıp hayallere daldım. Köprünün altından Sumida Nehri genişliğinde bir nehrin sakın suları akıyordu. Daha önce kendimi hiç böyle kapıp koyvermemiştim. Hep insanların bana baktığını hissederek kendimi toparlardım. En ufak bir hareketim bile küçük yorumlara neden olacaktı gibi gelirdi: "Hayretle ellerine baktı," ya da "Kulağının arkasını kaşıyıp bir şeyler mırıldandı," türünden şeyler. Bu yüzden de anlık ya da gelişigüzel bir hareket yapmam olanaaksızdı. Köprü üzerinde dalgınlığımı üzerimden attığımda yalnızlıkla titredim ve bu ruh hali içinde geçmişimi ve geleceğimi düşündüm. Takunyalarımın köprünün üzerinde tıkırdarken kafamdan bir sürü şey geçti ve tekrar hayal kurmaya başladım. Sonunda içimi çekerek, dünya üzerinde bir iz bırakacak mıyım diye merak ettim...

Kalabalıktan mutlaka ayrılmam gerektiği düşüncesiyle derslerime dört elle sarıldım. Üçüncü sınıfa başladıktan sonra hep sınıf birincisiydim. Birinci olup da kendime inek dedirtmek zordu ama hem bu hakareten kendimi kurtarmayı başardım hem de sınıf arkadaşlarıma nazım geçiyordu. Ahtapot adını taktığımız judo kulübü kaptanı, benim adamlarımdan biriydi. Sınıfın köşesinde çöp kutusu olarak kullanılan büyük bir

vazo dururdu, bazen onu işaret ederek “Hadi bakalım yuvana geri dön, Ahtapot,” derdim, o da gülererek başını vazoun içine sokardı. Vazonun içinde yankılanan kahkahası kulağa çok tuhaf gelirdi. Sınıftaki güzellik meraklılarıyla da aram iyiydi. Sivilcelerimi örtmek için taktığım, üçgen, altıgen, çiçek şekilli bantlara gülmeye kalkışmazdı hiçbir.

Bu sivilceler yüzünden az çekmemiştim. Yüzüme yayılıp duruyorlardı, her sabah uyandığımda durumu kontrol etmek için yüzümü yoklardım. Denemediğim ilaç kalmamıştı ama hiçbir işe yaramamıştı. Eczaneye gideceğim zaman ilacın adını bir kâğıda yazar, sanki başka birine alıyormuşum gibi davranırdım. Çünkü sivilcelerin cinselliğe düşkünlüğün bir işareti olduğunu düşünüyordum, bu da beni utançtan öldürüyordu. Hatta gerçekten ölmeyi istediğim bile olmuştu. Yüzüm, ailedeki şöhretimin iyice yerin dibine geçmesine neden olmuştu. Evli olan büyük ablamın, hiçbir kızın benimle evlenmek istemeyeceğini söyleyecek kadar ileri gittiğini duymuştum. İlaçlara yeni bir azimle sarıldım.

Sivilcelerime erkek kardeşimin de canı sıkılıyordu, bana ilaç almak için kim bilir kaç kere eczaneye gitmiştir. Kardeşimle pek iyi geçindiğimiz söylenemezdi –ortaokul giriş sınavından geçememesi için dua etmişim– ama ikimiz de evden uzaklaşınca yavaş yavaş iyi yönlerini görmeye başladım. Kardeşim büyüdükçe suskun ve utangaç biri oldu. Arada bir bizim kulübün dergisine bir deneme verirdi ama bu denemeler hiç ateşli değildi. Notları benim kadar iyi olmadığı için hep üzüldü ama onu teselli etmeye kalktığımda daha da beter olurdu. Alnının ortasına doğru uzanan saç çizgisinin ona kadınsı bir hava vermesi de canını sıkıyordu. Benim kadar zeki olmayışını alnının darlığına bağlıyordu. Ama benim gözümde kardeşim tümüyle güvendiğim tek kişiydi. Başkalarıyla ilişkilerimde ya kendimi korumaya alır ya da ruhumu olduğu gibi açardım; ikisinin arası yoktu. Kardeşimle birbirimizden hiçbir şeyi gizlemezdik.

Sonbahar başlarında mehtapsız bir gece rıhtıma gittik, boğazdan esen serin rüzgârla tazelenerek şu kırmızı ip meselesini konuşmuştuk. Günün birinde Japonca hocamız, her birimizin

sağ ayağının küçük parmağında görünmez bir kırmızı iplik bağlı olduğunu söylemişti. Bu ip uzuyor uzuyor, sonunda da bir kızın ayağının küçük parmağına bağlanıyordu. Oğlanla kız ne kadar uzak olurlarsa olsunlar ip kopmuyordu; ne kadar yakın olurlarsa olsunlar, hatta sokakta karşılaşsalar bile ip dolanmıyordu. O kızla evlenmeye yazgılıydık. Bu hikâyeyi ilk kez duyuyordum ve beni öyle heyecanlandırmıştı ki eve döner dönmez kardeşime anlattım. O gece kulaklarımızda dalga sesleri ve martı çığlıklarıyla oturup bunu tartıştık. Sence müstakbel karın şimdi ne yapıyordur, diye sorduğumda rıhtım korkuluğuna bir iki kere asıldıktan sonra utana sıkıla: “Bahçede dolaşıyordur,” demişti. Ayaklarında büyük bahçe takunyaları, elinde bir yelpaze, akşam vakti çuha çiçeklerine bakan bir kız; kardeşimle ikisinin birbirine çok yakışacağını düşünmüştüm. Sıra bana gelmişti ama gözlerimi zifiri karanlık denize dikerek “Kırmızı bir kuşağı var” dedim ve sustum. Ufukta, boğazın karşı tarafından gelen feribot belirdi, sayısız odasında parlayan sarı ışıklarla büyük bir otel gibiydi.²

Kardeşim iki üç sene sonra öldü ama o günlerde rıhtıma gitmeye bayılırdık. Karlı kış gecelerinde bile şemsiyelerimizi açıp birlikte oraya giderdik. Limanın derin sularına sessizce dökülen karı seyretmek ne büyük keyifti. Son zamanlarda Aomori çok işlek bir liman halini aldı, bizim rıhtımda da öyle çok gemi var ki manzara filan kalmadı. Tokyo’nun Sumida Nehri’ni andıran o geniş nehrin adı Tsutsumi Nehri, Aomori şehrinin doğusundan geçerek Aomori Körfezi’ne dökülüyor. Tam denize karışmadan önce bir noktada öyle tuhaf ağırlaşıyor ki nehir geri akıyormuş gibi görünüyor. Orada durup o tembel akıntıyı seyreder, zihnimi başıboş bırakırdım. Belki de gençliğimin denize karışmasından önceki o son anı simgelediği söylenebilir o noktanın.

Aomori’de geçirdiğim dört sene hayatımda kolay kolay unutamayacağım bir dönemdi, yirmi kilometre kadar doğuda, deniz kenarındaki kaplıca kasabası Asamuşi de aynı dönemde önemli bir rol oynar. *Anılar*’da şöyle bir bölüm var:

2 *Omoide (Anılar)*, s. 9, 1933.

Sonbaharın başlarında kardeşimi sahildeki bir kaplıcaya götürdüm, şehirden trenle otuz dakika mesafedeydi. Annem ve hastalıktan kalkan kız kardeşim şifalı sulardan yararlanmak için orada bir ev tutmuşlardı. Sınava hazırlanırken onların yanında kaldım. Zeki olmak gibi şüpheli bir üstünlüğüm olduğundan bu şöhetimi boş çıkartmamak ve dört yıllık ortaokuldan sonra yüksekokula girmek zorundaydım. O sıralarda okuldan nefretim iyice artmıştı ama diğer kaygılarım yüzünden dersleri ciddiye alıyordum. Her gün Asamuşî'den trene binip okula giderdim. Arkadaşlarım Pazar günü ziyaretime gelirlerdi, mutlaka pikniğe çıkardık. Deniz kıyısındaki düz kayaların üzerinde güveç pişirir, şarap içerdik. Kardeşimin sesi güzeldi, bir sürü de şarkı bilirdi; ondan öğrendiğimiz bu şarkıları hep birlikte söylerdik. Bütün bu eğlencelerden yorulup kayalar üzerinde uykuya daldık, bir de uyanırdık ki sular yükselmiş, aslında karaya bağlı olması gereken kayalar adaya dönüşmüş. Kendimizi hâlâ rüyada hissederdik.

Evet, gençliğimin bir gelgit dalgasına kapılıp denize açıldığı türünden bir latife yapmak geliyor içimden.

Asamuşî'de deniz durgun ve çekici ama oteller pek bir şeye benzemiyor. Serin bir kuzeydoğu balıkçı köyü nasıl görünürse öyle görünüyor. Buna diyecek bir şey yok –gayet doğal– ama okyanusu hiç görmemiş, su birikintisindeki kurbağaya benzeyen o tuhaf, küçük kibirliği bir beni mi rahatsız etmiştir şimdiye kadar? Bu kaplıca benim memleketimde olduğundan hakkında ne düşünüyorsam onu söyleyebilirim gibime geliyor: Kırsal bir yer burası ama şehir dışı denince akla gelen o rahatlık ve doğallık nedense Asamuşî'de yok, sanki masumiyetini kaybetmiş. Uzun zamandır Asamuşî'de bir gece geçirmediğim ama yine de otel ücretleri aşırı pahalı değilse çok şaşarım.

Tabii biraz abartıyorum. Son zamanlarda bu köyle tek irtibatım tren penceresinden pansiyonlarını görmek oldu. Bütün yorumlarım fakir bir sanatçının dar kafalılığından kaynaklanıyor, bu yüzden de önyargılarımı okuyucuya dayatmamalıyım. Hatta okuyucu söylediklerime hiç inanmasın daha iyi. Eminim Asamuşî yeni bir başlangıç yapmış ve yine iddiasız bir sağlık

sayfiyesi halini almıştır. Bütün bunlar son zamanlarda anıları bu kaplıca kasabasından bir iki kere geçse de trenden inmeye cesaret edememiş; bir zamanlar Aomori'den gelen coşkulu delikanlıların, bu serin kaplıca sayfiyesinin pansiyoncularını, saz çalınan evlerinin Atami ve Yugavara'daki otellerden üstün olduğu türünden ahmakça hayallere inandırdıklarını düşünen; meteliğe kurşun sıkan ve hırçın bir edebiyatçının gezmeye kalktığında yazdıkları.

Asamuşi Tsugaru'nun en ünlü kaplıca kasabası ama Ovani de hemen ondan sonra geliyor. Ovani Tsugaru'nun en güneyindeki dağların eteklerine kurulu, Akita Eyaleti sınırına çok yakındır. Bir kaplıcadan ziyade bir kayak merkezi olarak ün salmış. Tsugaru klanı tarihinin halesi hâlâ üzerinde asılı duruyor. Ailem sık sık kaplıcalara gittiğinden çocukken ben de Ovani'ye gitmiştim, ama orayı Asamuşi kadar canlı hatırlamıyorum. Asamuşi hakkında hatırladıklarımın –bütün canlılıklarına rağmen– hepsi hoş olmasa da, Ovani anılarım bütün bulanıklıklarına karşın bana bu kasabayı özletiyor. Acaba bunun nedeni deniz ve dağlar arasındaki fark olabilir mi? Ovani'yi aşağı yukarı yirmi yıldır görmedim ama şimdi gidecek olsam belki de Asamuşi'de kapıldığım hislere kapılacağım; yani şehrin bayat artıklarını yalayıp yutarak kendi kendini mahvettiği hissine. Ama hayır –hiç sanmıyorum. Tokyo'yla Ovani arasındaki yollar, Asamuşi'ye giden yollardan çok daha bozuk, bu da benim iyimser olmam için yeterli. Ovani'nin kapı komşusu İkarigaseki köyü derebeylik zamanında Tsugaru'yla Akita arasında bir sınır istasyonuymuş. Bu nedenle bölge tarihi açıdan çok zengin, halkı da hâlâ eski Tsugaru yaşayış tarzına sadık. Hayır, Ovani'nin şehir âdetlerine kendini kolayca kapıp koyvereceğine inanmam. İyimserliğimin son kalesi de on iki kilometre kadar kuzeyde yer alıyor –Hirosaki Kalesi, surları günümüze kadar mükemmelen muhafaza edilmiş, her sene baharda kiraz çiçeklerinin bulutları üzerinde gururla gülbüz sıhhatini sergiliyor. Hirosaki Kalesi olmasa Ovani muhtemelen şehrin tortularını içmekten hasta düşerdi, diye düşünmek hoşuma gidiyor.

Hirosaki Kalesi. Tsugaru klanının tarihi merkezi. Klanın kurucusu Oura Tamenobu, 1603'teki Sekigahara Savaşı'nda To-

kugava'nın tarafını tutmuş; Tokugava İeyasu imparatorundan şogun payesini aldığı anda da yıllık kırk yedi bin *oku*³ gelirle Tokugava şogunluğunun himayesine girmiş. Derhal Takaoka'da (Hirosaki'nin eski adı) bir kale ve hendek inşa ettirmeye başlamış. Bu inşaatı ikinci Tsugaru beyi Nobuhira bitirmiş, sonuçta da Hirosaki Kalesi ortaya çıkmış. Kale birbiri ardına gelen derebeylerine hizmet vermiş. Dördüncü derebeyi Nobumasa'nın akrabası olan Nobufusa, Kuroişi'de bir harp okulu kurmuş, böylece Tsugaru Hirosaki ve Kuroişi olmak üzere iki bölgeye ayrılmış. Genroku döneminin "yedi bilge bey"inin en önemlisi olarak bilinen Nobumasa Tsugaru'nun itibarını epeyce arttırmış ama yedinci derebeyi olan Nobuyasu'nun hükümlanlığı sırasında meydana gelen Horeki kıtlığı (1755) ve Tenmei kıtlığı (1782-84) bütün bölgeyi zavallı sakinleri için cehenneme çevirmiş ve müthiş bir yoksulluğa mahkûm etmişti. Ama gelecek kasvetli görünse de sekizinci ve dokuzuncu derebeyleri olan Nobuharu ve Yasuçika kendilerini büyük bir gayretle refahın yeniden tesisine adadılar, on birinci derebeyi Yukitsugu başa geçtiğinde tehlike atlatılmıştı. Yukitsugu'nun halefi Tsuguakira tımarını imparatora iade ettiğinde derebeylik dönemi mutlu bir sona kavuştu ve bölge modern Aomori eyaletine dahil edildi. Hirosaki Kalesi ve Tsugaru'nun kısacık tarihi böyle. İleriki sayfalarda Tsugaru tarihinin daha ayrıntılı bir dökümünü yapacağım ama şimdi memleketim hakkında yazdığım bu giriş yazısını Hirosaki'den ilk hatırladıklarım ile bitirmek istiyorum.

Bu kale kasabasında üç yıl yaşadım, bu sırada (Hirosaki Yüksek Okulu edebiyat bölümüne yazılmıştım) kendimi *gidayu*⁴ şarkıları söylemeye iyice kaptırmıştım. Pek acayip bir maceraydı bu. Okuldan eve giderken bana *gidayu* öğreten bir kadının evine uğradım. İlk öğrendiğim parça hangisiydi hatırlamıyorum –belki *Asagao Günlüğü*– ama kısa sürede *Nozaki Köyü*'nü, *Tsubosaka*'yı, hatta *Amijima*'daki *Aşk İntiharları*'nı baştan sona ezberlemiştim. Karakterime hiç de uymayan bu tuhaf hobiye ne-

3 *Koku* derebeylerinin varidatlarını ve memurların maaşlarını ölçmek için kullanılan bir pirinç ölçüsüdür (180 litre). Hirosaki'nin iki mahallesinin isminde de bu anlamıyla kullanılmıştır.

4 *Gidayu* kukla tiyatroları eşliğinde söylenen bir tür şarkıdır.

den edinmiştim? Tek suçlu Hirosaki'dir diyemem doğrusu ama sorumluluk kısmen bu şehre ait.

Her nedense *gidayu* Hirosaki'de çok seviliyor. Eskiden şehir tiyatrosunda sık sık gösteriler düzenlenirdi. Bir keresinde seyretmeye gitmiştim. şehrin iyi huylu sakinleri tören kıyafetlerini giymişler, kendi bölümlerini büyük bir şevkle söylüyorlardı. Yetenek yönünden bir eksikleri varsa bile ciddiyetleri bunu haydi haydi telafi ediyordu, çünkü anlatma tarzları yapmacıklıktan uzak ve son derece dürüsttü. Aomori'de de bol bol estet vardı ama görünüşe göre řan dersi almalarının tek nedeni bir geýřanın onlara ne kadar akıllı olduklarını mırıldanmasıydı. Ya da yüksek beğenili insanlar olarak kazandıkları payeyi siyasete atılmak veya işlerini ilerletmek için kullanan kurnaz tiplerdi. Ama önemsiz bir sanat türünde ustalaşmak için gayret gösteren kimi saygın beyefendiler vardır ki bu işi yaparlarken alınlarından şakır şakır ter boşanır –işte ben böyle beyefendilerin Hirosaki'de bulunduğuna inanıyorum.

Kısacası Hirosaki'de hâlâ gerçekten aptal insanlar var. On yedinci yüzyıl *Ei-Kei Savaş Vakayinamesi*'nde şunlar kayıtlıdır:

Ou'nun iki vilayetinin insanları da inatçıdır, kendilerinden daha güçlü olanlara nasıl teslim olacaklarını bilmezler. "Bu adam bizim ezeli düşmanımız, bu adam da avam takımından! Ancak savaşta talih yüzüne gülerse yiğitliğiyle böbürlenebilir," derler ve teslim olmazlar.

Hirosaki halkı kendilerinden daha büyük bir gücün önünde boyun eğmeyi bilmeyen o aptalca inatçılığa sahiptir; ister tekrar tekrar yenilsinler, ister gururlu yalıtılmışlıklarını inatla savunmaları onları dünyanın alay mevzuu yapsın hiç fark etmez.

Orada üç yıl yaşadığım için ben de geçmişe özlem duymaya başlamış, kendimi *gidayu*'ya adamayı denemiştim, sonunda eski bir hikâyemde anlattığım romantik teşhirciye dönüştüm.⁵ Aşağıda bir bölümünü bulacağınız hikâyemin kuşkusuz alaycı bir dili var ama genel olarak durumu iyi yansıttığını –esefle- itiraf etmekten kendimi alamayacağım:

5 "Züppenin Gelişimi", 1939.

Kafelerde şarap içmekle kalsa mesele yoktu ama çok geçmeden havalı lokantalara girip orada geysalarla bir şeyler içecek kadar kendine güvenmeye başladı. Bizim delikanlı bunun gayri ahlaki bir şey olduğunu aklına bile getirmemişti. Gösterişli, hafif serkeş bir tavrın çok şık olduğuna inanıyordu. Kale kasabasının sakin eski lokantalarına bir iki kere gittikten sonra gösteriş yapma eğilimi yine baskın çıktı ve çok geçmeden iyice abartılı bir hal aldı. *M-Şirketi Arbedesi* oyununu seyrettiğinden beri oyundaki itfaiyeci gibi giyinmek ve lokantanın arkasındaki bahçeye bakan salonda yere uzanmak istiyordu. Söyleyeceklerini duyar gibi oluyordu, “Şekerparem, bu gün nefis görünüyorsun.”

Heyecanla bu kostümü elde etmek için işe koyuldu. Mavi bir önlük –hemen bir tane buldu. Ön cebine koyduğu eski moda bir cüzdanı ve salına salına yürüyüşüyle tam bir gangstere benze-mişti. Bir de kuşak aldı; Hakata’dan aldığı bu tok, ipek kuşak beline sararken gıcırdayordu. Bir terziden, kaliteli çizgili ketenden kendisine astarsız bir yazlık kimono dikmesini istedi. İtfaiyeci miydi, kumarbaz mı yoksa bakkal çırağı mı? Öyle bir kıyafetti ki giyen adamın ne olduğu hiç anlaşılmıyordu. Birleştirici bir öğe eksikti. Zaten bu giysi sahnede gördüğü karakter gibi bir izlenim yarattığı müddetçe bizim delikanlı durumdan memnun olacaktı.

Yaz başıydı, bu nedenle çıplak ayaklarına keten sandaletler giyyordu. Oraya kadar iyi. Ama aniden aklına tuhaf bir şey takıldı: pantolon! Oyundaki itfaiyeci uzun, dar, mavi bir pantolon giyyordu, onun da bir pantolon alması şarttı. Oyundaki itfaiyeciye bir başka itfaiyeci “Eşşoleşsek!” diye bağırmıştı, o da daha iyi dövüşebilmek için kimonosunun eteklerini toplamıştı, kalçalarına iyice yapışan masmavi pantolonu insanın gözünü alıyordu. Kısa pantolon kesinlikle aynı şekilde durmazdı!

Aradığı pantolonu bulmak uğruna kale kasabasının bir ucundan girdi öbüründen çıktı ama hiçbir yerde bulamadı. Ne zaman bir giysi ya da sandalet dükkânına girse hevesle tarif ediyordu:

“Şu sıvacıların giydikleri pantolonları bilirsiniz değil mi? Öyle insanın üzerine oturan mavi bir pantolonunuz var mı acaba?”

Ama dükkân sahipleri gülümseyerek başlarını iki yana sallıyorlardı.

“Onlardan mı.. bizde yok.”

Hava epeyce sıcaktı ve delikanlı ter içinde kalmıştı ama aramaya devam etti, ta ki bir dükkân sahibi ona iyi bir öğüt verene kadar.

“Biz onlardan getirtmiyoruz ama şu ara sokakta itfaiyeci gereçleri satan bir dükkân var. Gidip bir de oraya sorun. Belki yardımcı olabilirler.”

“Tabii ya! İtfaiye! Ne aptalım. Şimdi siz söylediniz de... ta-bii ya! Haklısınız.”

Büyük bir cesaretle kendisine gösterilen dükkâna koşturdu. İçinde bir sürü pompa ve geleneksel itfaiyeci bayrakları vardı. Biraz çekinse de cesaretini toplayıp pantolonları olup olmadığını sordu. Elbette vardı. Ona gösterdikleri gerçekten de mavi keten bir pantolondur ama paçalarının yanında, boydan boya itfaiyecilerin simgesi olan o kalın kırmızı çizgi vardı. Doğrusu bunları giyecek kadar da cesaretli değildi. Kahramanımız üzüntüyle pantolon hayalinden vazgeçmekten başka çaresi olmadığını anladı.

Bu aptallar cennetinde bile bu kadar aptalı pek azdır.

Bu bölümü alıntılarken, yazarı da bizzat kederlendi. Geyşarlarla birlikte yemek yediğim o lokantanın bulunduğu eğlence muhiti'nin adı sanırım Karaağaç Sokağı'ydı. Aradan geçen yirmi yıl anılarımı bulandırdı belki ama bu ismi hatırlıyorum: Karaağaç Sokağı, bir tapınağa çıkan bir yolu'nun hemen dibindeydi. Kan ter içinde kendime mavi pantolon aradığım yerin adı da Setüstü'ydü, Hirosaki'nin en kalabalık alışveriş merkeziydi. Aomori'nin eğlence muhiti'nin adı ise Sahil Mahallesi'ydi, bence özelliksiz bir isim. Setüstü'nün Aomori'deki karşılığının adı ise Büyüyük Mahalle'ydi, bu isim hakkında da aynı şeyi düşünüyorum.

Hirosaki ve Aomori'deki bazı yerlerin isimlerini yazmak için iyi bir fırsat. Bu iki küçük şehir arasındaki farkı bütün açıklığıyla gösterebilir bu isimler. Hirosaki'den bazı yer isimleri: Eski Şehir, İdare Mahallesi, Setüstü, Sumiyoşi Mahallesi⁶, Fıçıcılar Mahallesi, Bakırcılar Mahallesi, Çay Çiftliği, Kâhyalar Mahalle-

6 *Sumiyoşi Mahallesi*. Denizciler tanrısına adanmış eski bir tapınağın bulunduğu yerdir; muhtemelen Tsugaru derebeylerinin deniz ticaretine duyduğu geleneksel ilgiyi hatırlattığı için listeye dahil edilmiştir.

si, Kamış Tarlası, Yüz *Koku* Mahallesi, Aşağı Kılıççılar ve Yukarı Kılıççılar mahalleleri, Topçu Mahallesi, Astsubaylar Mahallesi, Hizmetkârlar Mahallesi, Şahinciler Mahallesi, Elli *Koku* Mahallesi, Boyacılar Mahallesi. Aomori'deki mahalle isimleri ise şunlar: Sahil Mahallesi, Yeni Sahil Mahallesi, Büyük Mahalle, Pirinç Mahallesi, Yeni Mahalle, Söğüt Mahallesi, Tapınak Mahallesi, Tsutsumi Mahallesi, Tuz Mahallesi, İstiridye Mahallesi, Yeni İstiridye Mahallesi, Körfez Mahallesi, Dalgakıran, Refah Mahallesi, vb.

Ama mahalle isimleri daha ilginç olsa da Hirosaki'nin Aomori'den daha üstün olduğunu bir an olsun düşünmedim. Şahinciler ya da Boyacılar Mahallesi gibi eskiyi hatırlatan isimler hiç de Hirosaki'ye özgü değil –ülkenin her yerindeki kale kasabalarında bunların eşine rastlanabilir. Kuşkusuz Hirosaki'nin İvaki Dağı Aomori'nin Hakkoda Dağı'ndan daha mağrur ama Tsugarulu büyük romancı Kasai Zenzo doğduğu yer olan Hirosaki'nin gençlerine şöyle öğütte bulunmuştu: "Bu fikre fazla bel bağlamayın. İvaki Dağı'nın o kadar güzel görünmesinin nedeni etrafında başka büyük dağlar olmamasıdır, ama ülkeyi gezerse- nize ona benzer daha pek çoklarını bulursunuz. O kadar muhte- şem görünmesinin nedeni orada yapayalnız durmasıdır, yine de bu ihtişama fazla bel bağlamayın!"

Japonya'da bol bol tarihî kale kasabası bulunmasına rağmen Hirosaki halkı, kasabalarının derebeylik özellikleri taşımasından neden inatla gurur duyar? Kyuşu, Batı Honşu ya da Nara'daki Yamato Ovası'yla kıyaslandığında Tsugaru yenilerde serpilmiş bir sınır memleketidir. Ulusun karşısına geçip de böbürlenebilecekleri tarih nedir ki? Yakın tarihteki Meiji Restorasyonu gibi bir olayda dahi Tsugaru bölgesinden kimsenin çıkıp da imparatorluğun davasını desteklemişliği var mıdır? Ya klan yönetiminin tavrına ne demeli? Kabaca söylersek, diğer klanların peşine düşmekten başka ne yaptılar ki? Tsugaru'nun o böbürlendiği gelenekleri nerede kaldı? Yine de Hirosaki halkı burunlarından kıl aldırılmamakta kararlı. Karşılarındaki ne kadar güçlü olursa olsun: " 'Bu adam da avam takımından! Ancak savaşta talih yüzüne gülerse yiğitliğiyle böbürlenebilir,' derler ve teslim olmazlar."

Hirosakili General İçinohe Hyoei'nin ne zaman memleketini ziyarete gitse kimono ve resmi ynl etek giydiğini duymuş-tum. General üniformasını giyecek olsa insanların ona ters ters bakacağını, meydan okurcasına omuzlarını dikip, "Ne özelliği var ki? şansı yaver gitti, hepsi bu" diyeceklerini biliyordu; bu nedenle, ne zaman memleketine gitse göze çarpmayacak şekilde giyinmeyi bir kural olarak benimsemişti.

Bu olay tümüyle doğru olmasa bile, Hirosaki kasabasında yaşayan insanların, her nedense, öyle cretkr bir kibirleri var ki böyle hikâyeler hiç de imkânsız görünmüyor. Neden saklamalı? Bende de bir nebze olsun dik başlılık vardır, oldum olası mütevazı bir evde bir lokma bir hırka yaşamaktan kurtulamayışımın en önemli nedeni de bu inatçılığım herhalde.

Birkaç sene önce bir dergi "memleketim hakkında bir iki kelime" yazmamı istemişti, ben de onlara şunu verdim:

Seni seviyorum, senden nefret ediyorum.

Hirosaki hakkında iltifat sayılmayacak pek çok şey söyledim –bunun nedeni bu kasabadan nefret etmem değil, kendi içimde bulduklarım. Ben Tsugaruluyum. Nesillerdir atalarım Tsugaru topraklarını ekip biçtiler. Deyim yerindeyse safkan Tsugaruluyum; hiç çekinmeden Tsugaru hakkında kötü şeyler söylememin nedeni de bu. Ama ülkenin başka köşelerinde yaşayan insanlar benim eleştirilerim yüzünden Tsugaru'yu kötü bellerlerse çok üzülürüm tabii, çünkü ne dersem diyeyim Tsugaru'yu severim.

Hirosaki. şu anda şehirde on binden fazla ev, elli binden fazla insan mevcut. Hirosaki Kalesi ve Saişoin pagodası Milli Hazine ilan edilmiş. Tayama Katai'nin, Hirosaki Parkı'nı kirazlar çiçek açtığında Japonya'nın en güzel yeri kabul ettiği söyleniyor. Hirosaki'de bir de ordu karargâhı var. Her yıl ay takvimine göre yedinci ayın yirmi sekizinci ve sekizinci ayın birinci günleri arasında on binlerce insan Tsugaru'nun kutsal dağı olan İvaki Dağı'nın tepesindeki tapınağa dua etmeye gidiyor, oraya gelip giderken yollarda dans eden hacılar şehre de hayat veriyorlar.

Tam da gezi rehberlerinde yazılanlara benzedi. Ama Hirosaki'yi tarif ederken kendimi sadece bu tür bilgilerle sınırlasam hiç de hoş bir sonuç ortaya çıkmayacağını düşündüm, bunun üzerine Hirosaki'yi hak ettiği canlılıkla anlatabilmek için çocukluk deneyimlerini gözden geçirdim. Ama hatırladığım her şey çok önemsizdi. Bir türlü durumu kurtaramadım. Sonuçta yazdığım bütün o korkunç küfürler beni öyle hayrete düşürdü ki elim kolum bağlı kaldı. Tsugaru klanının bu eski başkenti üzerinde çok duruyorum. Biz Tsugaruluların ruhunu bu şehrin temsil ettiği düşünülecektir ama benim şimdiye kadar yazdıklarım kasabanın gerçek mizacını aydınlatmaktan çok uzak. Çiçek açmış kiraz ağaçları arasındaki bir kale de sadece Hirosaki'ye özgü bir manzara değil. Japonya'daki kalelerin çoğu kiraz ağaçlarıyla çevrili değil midir zaten? Kiraz ağaçları arasındaki bir kaleye yakın olduğu için Ovani'nin de Tsugaru ruhunu içinde barındırdığı söylenebilir mi? Bir iki sayfa önce Hirosaki Kalesi olmasa Ovani'nin şehrin artıklarıyla beslenerek hasta düşeceğini yazmıştım ama sanırım orada kendimi biraz kaptırmışım. Şimdi durup enine boyuna düşünüyorum da, bu, kendi iletişim kurma beceriksizliğinden gözü korkan yazarınızın süslü nesirle sarıp sarmaladığı aşırı duygusallığının bir örneğinden başka bir şey değilmiş gibime geliyor.

Aslına bakarsanız aşırı duygusal olan Hirosaki'nin kendisi. Nesiller boyu derebeylerinin başkenti olmasına rağmen eyalet başkenti payesini yeni kurulmuş bir kasabaya kaptırdı. Japonya'nın hemen hemen bütün eyalet idare merkezleri eski derebeylik başkentlerinde kurulu. Hirosaki yerine Aomori'nin tercih edilmesiyle eyalete haksızlık edildiğini düşünüyorum. Aomori'yle bir alıp veremediğim yok. Yeni bir kasabanın gelişimini görmek çok hoş. Benim demek istediğim, Hirosaki'nin yenilgiyi böyle kayıtsızlıkla kabul etmesi cinlerimi tepeme çıkarıyor. Birisi kötü duruma düştüğünde ona yardım etmek gayet doğal ve insani bir şeydir. Hirosaki'yi desteklemek adına, ne kadar sıkıcı olursa olsun aklıma geleni canla başla yazdım ama son tahlilde Hirosaki'nin kendine has cazibesini ya da kalesinin eşsiz azametini ikna edici bir biçimde tarif edemedim.

Tekrar ediyorum. Tsugaru halkının ruhu buradadır. Bir şeyler olmalı: Ne kadar ararsanız arayın Japonya'nın başka hiç-

bir yerinde rastlayamayacağınız eşsiz, güzel bir gelenek mesele. Böyle bir şeyin varlığını kuvvetle hissediyorum ama ne olduğunu ya da nasıl bir şekle büründüğünü anlatmayı beceremiyorum ve bu beni anlatamayacağım kadar sıkıyor. Gerçekten de çileden çıkarıyor.

Hirosaki Yüksekokulu'nda edebiyat öğrencisiyken, bir bahar akşamı tek başıma kaleye gitmiştim. Surların önündeki açıklığın bir köşesinden İvaki Dağı'na bakarken aniden bir rüya şehrinin ayaklarının altına serildiğini fark ettim. Hayretle ürperdim. O zaman kadar hep Hirosaki Kalesi'nin kasabanın dışında tek başına durduğunu düşünmüştüm. Bir de baktım ki kalenin hemen dibinde o ana kadar hiç görmediğim eski, güzel bir kasaba duruyor; küçük evleri yüzlerce yıl önce olduğu gibi birbirine sokulmuş, nefesini tutmuş bir kasaba. Hatırlıyorum da, burada da bir kasaba varmış! diye düşünmüştüm. Kendimi rüyada gibi hissetmişim, sonra da çocukluk bu ya, derin derin iç çekmişim. *Man'yoşu*'da da sözü edilen "gizli göllerden" birini keşfetmiş gibi olmuştum. Neden bilmem, o anda hem Hirosaki'yi hem de Tsugaru'yu anladığımı hissetmişim. O eski kasaba orada durduğu müddetçe Hirosaki'nin asla sıradan bir yer olmayacağını fark etmişim.

Hepsi bu değil. Hirosaki Kalesi'nin öyle başı yücelerde durmasının nedeni bence bu "gizli göl". Okuyucularım bu manasız, cürekâr fikirlerimi neye yoracaklarını bilememiş olabilir, ama artık bu fikirleri öne sürdüğüme göre arkalarında durmaktan başka çarem yok. Gölün yanındaki ağaçlar binlerce çiçeğini açtıkça ve beyaz surları sessiz, mağrur durdukça Hirosaki Kalesi kuşkusuz dünyanın en önemli kalelerinden biri olacaktır. Yakınlarındaki kaplıca da lekesiz saflığını muhafaza edecektir. Bu "hüsnü kuruntuyu" dile getirdikten sonra bu sevgili kaleyi kendi haline bırakalım bari.

Düşünüyorum da insanın memleketinin esas mizacını yansıtmaya çalışması en yakın akrabalarını anlatması gibi bir şey, yani imkânsız –insan övsün mü yersin mi bilemiyor. Bu giriş bölümünde, Kanagi, Goşogavara, Aomori, Hirosaki, Asamuşi ve Ovani anılarımı yazarken kendimi unutup bir sürü yergide bulundum ama bu altı kasabayı olduğu gibi anlatmayı başardım mı diye düşündüğümde içime hafakanlar basıyor. Hakarete varan bazı

ifadelerim için iyi bir sopayı hak ediyorum. Bu kasabalar geçmişle iç içe olduğundan, kişiliğimi belirleyip hayattaki yolumu çizdiğinden, onlara önyargısız bakmayı bir türlü beceremiyorum belki. Şimdi onları anlatmaya kalkışınca fark ettim ki bu işi yapmaya hiç de ehil değilim. Bu kitapta bu kasabalardan söz etmekten kaçınacağım. Size başka Tsugaru kasabalarını anlatacağım.

Bu yüzden de bu Giriş yazısının başındaki kelimelere geri dönüyorum. Bir bahar vakti, hayatımda ilk olarak Honşu'nun kuzey ucundaki Tsugaru Yarımadası'nı dolaştım. Tsugaru'daki diğer kasabalarla köyleri ilk ziyaretimdi bu. O zamana kadar sadece sözünü ettiğim altı kasabayı biliyordum. İlkokuldayken, okul gezileri sayesinde Kanagi yakınlarındaki birkaç küçük köye gitmiştim ama onları hayal meyal hatırlıyorum. Ortaokuldayken, yaz tatillerinde eve gelir, kendimi ikinci kattaki Batı tarzı döşenmiş odanın kanepesine atar, bir yandan gazoz içerken bir yandan da ağabeyimin kütüphanesinde elime geçirdiğim ilk kitabı okurdum –hiçbir yeri görmeye gitmezdim. Yüksekokuldayken bütün tatillerimi ağabeylerimden biriyle (heykel bölümünde okuyordu, yirmi yedi yaşında öldü) Tokyo'da geçirirdim, mezun olur olmaz Tokyo'da bir üniversiteye kaydımı yaptırdım, on yıl boyunca da doğduğum yere geri dönmedim. Bu nedenle Tsugaru'ya yaptığım bu yolculuğun benim için çok önemli olduğunu vurgulamalıyım.

Seyahatim sırasında gittiğim yerleri tarif ederken, topografya, jeoloji, astronomi, ekonomi, tarih, eğitim, hıfzıssıhha türünden şeyler üzerinde odaklanan uzman tavrından uzak durdum. Bu konularda verdiğim bilgiler ise bir gecelik sıkıcı ve yüzeysel bir araştırmayla, âdet yerini bulsun diye toplanmış bilgilerdir. Bu konuda daha fazla şey öğrenmek isteyenler, bölge hakkında özel çalışmalar yapmış bilim adamlarına başvurabilir. Benim uzmanlığım başka bir konuda, daha iyi bir kelime bulamadığımdan buna sevgi diyeceğim. İnsan yüreğinin diğer yüreklerle ilişkisini inceleyen bir bilim dalı bu. Seyahatim sırasında genellikle bu alanda incelemelerde bulundum. Ama aynı zamanda günlük hayatın bütün yönleriyle, günümüz Tsugaru'su hakkında okuyucularıma bir fikir vermeyi başarabilirsem belki bu modern Tsugaru Rehberi sınavı geçebilir. Ah! Keşke elimden gelse...

I

Hac

"Bu yolculuğu neden yapıyorsun?" diye sordu karım.

"Çünkü her şey üzerime üzerime geliyor."

"Hep böyle dersin zaten. Bu bahaneye bir an olsun inanmadım."

"Masaoka Şiki, 35; Ozaki Koyo, 36; Saito Ryoku'u, 37; Kunikida Doppo, 37; Nagatsuka Takaşi, 36; Akutagava Ryunosuke, 35; Kamura İsota, 36."

"Ne demek bunlar?"

"Hepsinin öldüğü yaşlar. Hep aynı yaşlarda ölmüşler. Ben de o yaşlara merdiven dayadım. Bir yazar için hayatının en önemli çağıdır bu."

"Her şeyin üzerine üzerine gelme çağı, öyle mi?"

"Neden böyle konuşuyorsun? Beni iğneleyip durma. Ne demek istediğimi gayet iyi biliyorsun. Bu konuda konuşmak istemiyorum artık. Ne söylersem söyleyeyim gösteriş yapıyor gibi olacağım. Madem öyle kısa keselim –bu yolculuğa çıkacağım!"

Belki de şimdiye kadar çok sorumsuz bir hayat sürdüğüm-den duyularımı açıklamak gösteriş yapmak gibi görünüyor bana (hem de biraz bayağı bir edebi yöntem), bu yüzden ekleyecek başka bir şeyim yok.

Bir yayınevinin editörü olan yakın bir arkadaşım ne zamandır Tsugaru hakkında bir şeyler yazmam için beni sıkıştırıp

duruyor, hazır fırsatını yakalamışken ben de memleketimi köşe bucak gezmeyi istediğim için Mayıs ortalarında bir gün Tokyo'dan yola çıktım, aynen bir serseriye benziyordum.

"Serseriye benziyordum" ifadesi biraz fazla öznel olabilir ama nesnel olarak bakıldığında da pek öyle ahım şahım bir görüntüm yoktu. Tek bir üniformam bile yoktu, sadece gönüllü hizmet¹ için giyilen işçi kıyafetlerim vardı, onlar da ısmarlama yapılmamıştı. Evde bulduğumuz keten bir kumaşı karım önce denizci mavisine boyamış sonra da pantolon ceketi andırır bir şeyler dikmişti ama alışılmadık, şaşırtıcı bir görüntüleri vardı. Karım kumaşı boyadığında gerçekten de denizci mavisini görünüyordu ama bir iki kere dışarıda giydikten sonra aniden renk değiştirip, tuhaf bir mora dönüştüler. Mor bir kıyafet de eğer çok güzel değilse bir kadının üzerinde bile tuhaf durur. Bu mor iş elbiseleriyle, yeşil suni ipek tozluklar ve lastik tabanlı, beyaz bez ayakkabılar giymiştim. Başımda suni ipekten bir tenis şapkası vardı. Eski bir züppe için böyle giysilerle yolculuğa çıkmak alışılmadık bir şey değil ama formalite icabı çantama, üzerine aile armasını işlenmiş, astarsız bir resmi ceket ve elde eğrilmiş ipekten yapılmış astarlı bir kimonoyu da almıştım, ikisi de annemden yadigârdı. Ayrıca kaliteli ipekten yapılmış resmi bir etek de almıştım. İnsanın bu tür şeylere ne zaman ihtiyaç duyacağı hiç belli olmaz.

Tokyo, Ueno İstasyonu'ndan 17:30 trenine bindim. Gece çöktükçe hava soğudu. Uyduruk kazağımın altında iki ince gömlekten ve pantolonumun altında bir şorttan başka bir şey yoktu. Üzerlerine pardösü giyen ya da bacaklarını örtmek için yanlarına battaniye alan tedbirli insanlar bile homurdanıyordu.

"Çok soğuk! Bu akşam neden böyle soğuk oldu?"

Ben de havanın bu kadar soğuk olacağını beklemiyordum. Tokyo'da dayanıklı tipler tek kat yünlü giysilerle dolaşmaya başlamışlardı bile. Kuzeyin ne kadar soğuk olduğunu unutmuşum. Kabuğuna girmiş kaplumbağa gibi bir halim vardı, elimi ayağı-

1 *Gönüllü hizmet*. Gönüllü bir sivil hizmet programı. 1940'ta çıkan bir kıyafet yönetmeliğine göre bütün sivil Japon erkeklerinin haki üniformalar giymesi gerekiyordu, 1944'te buna şapka ve tozluklar da eklenmişti. Dazai'nin böyle bir üniforması yoktu, bu nedenle polisler çevirmesin diye işçi kıyafeti giymesi gerekiyordu, ama uygunsuz tenis şapkası tuhaf karşılanmış olabilir (bkz. Soma, s. 210).

nı olabildiğince toparladım, ve soğuşun zihnimi dünyevi düşüncelerden arıtmanın bir yolu olduğunu telkin ettim kendime. Ama şafak sökerken daha beter bir ayaz bastırınca bütün arınma teşebbüslerimi alt eden öyle bir bayağılığa kapıldım ki tek yapabildiğim Aomori'ye bir an önce varıp, bir han ateşinin başına geçmek ve sıcak saki içmek için canı yürekten dua etmekte.

Aomori'ye sabah sekizde vardık. T. beni karşılamaya istasyona geldi. Ona geldiğimi bildiren bir mektup yazmıştım.

"Kimono giyersin diye düşünmüştüm."

"Zamana ayak uydurmak lazım," dedim, espri yapma gayretiyle.

T.'nin yanında küçük kızı vardı, ona hediye getirmediğim için kendime kızdım.

"Benim eve uğrayıp biraz dinlenmek ister misin?"

"Teşekkür ederim ama öğleyin Kanita'da N.'yle buluşacaktım."

"Biliyorum. Bana söyledi. Seni bekliyor. Kanita otobüsü kalkana kadar neden benim evimde dinlenmeyesin?"

Ateşe karşı uzanıp, sıcak saki içme yolundaki o rezil, bayağı dileğim mucizevi bir biçimde gerçek oldu. T.'nin evinde ocak harıl harıl yanan kömürle doluydu ve üzerinde asılı duran demir çaydanlığın içinde küçük bir saki şişesi vardı.

"Yolculuk seni yormuştur." T. resmî bir hoş geldin selamı verdi. "Belki bira içmeyi tercih edersin."

"Hayır, saki daha iyi," dedim, hafiften öksürerek.

T. ailemin hizmetkârlarından biriydi, görevi tavuklara bakmaktı. Aynı yaşta olduğumuzdan birlikte oyunlar oynardık. "Hizmetçilere bağırıp duruyor: Gücü de zaafı da bu," diye özetlemişti anneannem onu. Sonra Aomori'ye okumaya gittiği için yanıımızdan ayrıldı ve bir hastanede iş buldu, orada hem hastaların hem de personelin güvenini kazanmış. Birkaç yıl önce cepheye gitti ve güneyde ıssız bir adada görev yaptı ama hastalanınca geriye gönderildi, iyileşince tekrar eski hastanesinde çalışmaya başladı.

"Cephede en çok ne hoşuna gidiyordu?"

"Payımıza düşen bir bardak biranın verildiği an," diye cevap verdi T. hiç düşünmeden. "Her yudumun tadını çıkararak

birayı ağır ağır içerdim, bardağın yarısına geldiğimde bir nefes alayım diye düşünürdüm hep ama bunu hiç başaramazdım.”

T. eskiden çok içerdi ama artık ağzına damla koymuyormuş. Ara sıra sessizce öksürüyor.

“Şimdi nasıl oldun?” Uzun zaman önce bir akciğer hastalığı geçirmişti, sonra cepheleyken hastalık nüksetti.

“Artık toparlandım. İnsan hayatının bir döneminde bir hastalığa tutulmamışsa hastalara nasıl davranması gerektiğini de tam olarak bilemiyor. Benim için iyi bir deneyim oldu.”

“Neredeyse işini bitirecekti değil mi? Ama bu akciğer rahatsızlıkları...” Biraz çakırkeyif olmuştum, utanıp sıkılmadan bir doktora tıbbi açıklamalarda bulunmaya başladım. “Hep psikolojik. Kafa yormazsan düzeliyorsun. Ara sıra bir tek atsan bir şey olmaz.”

“Şey, aslında... aşırıya kaçmamaya çalışıyorum,” dedi gülererek. Uzmanımızın benim uçuk tıbbi kuramlarıma pek güveni yoktu anlaşılan. “Bir şeyler yemez misin? Ama maalesef son zamanlarda Aomori’de bile o eski güzel balıklar kalmadı.”

“Sağ ol, yemem.” Yanımdaki tepsie şöyle bir göz attım. “Hepsi nefis görünüyor. Size de zahmet verdim, kusura bakma. Ama gerçekten de aç değilim.”

Tsugaru’ya doğru yola çıkmadan önce kesin bir karar almıştım, o da yemek gaillesinden kurtulmaktı. Ben de aziz filan değilim, atıp tutmak neyime, ama Tokyolular midelerini doldurmaktan başka bir şey düşünmüyor. Belki biraz eski kafalıyım çünkü çok komiğime gitse de, sanki biraz önce yemek yemiş gibi dişlerini karıştıran aç samurayın temsil ettiği o aptalca, hatta mazoşist, yalancıkıtan kayıtsızlık hoşuma gidiyor. İş kürdan kullanmaya kadar götürmenin gereksiz olduğunu düşünebilirsiniz ama insan azmini böyle gösterir. İnsanın azim gösterileri biraz gülünçtür malum.

Duyduğuma göre Tokyo’da ahlaken beş para etmez adamlar varmış, köylere gidip yana yakıla berbat durumda olduklarını, açlıktan kırıldıklarını söylüyorlarmış, köylülerin onlara verdiği beyaz pirinci² saygıyla yedikten sonra bir tabak

2 *Beyaz pirinç.* Kıtık zamanında beyaz pirinç büyük lüks kabul ediliyordu.

II. Dünya Savaşı sırasında beyaz pirincin yerini daha besleyici ama lezzetsiz olan kabuklu pirinç ve akdarı almıştı.

daha istiyorlarmış –yüzlerinde aşâğılık bir gülümseme ve ağızlarında yağlı yaltaklanmalarla. “Biraz daha yiyeceğiniz var mıydı acaba? Patates mi var? Ne kadar iyisiniz! Böyle enfes patates yemeyeli kim bilir kaç ay oldu! Keşke giderken biraz yanıma alabilsem. Bana biraz verebilir miydiniz acaba?” Tokyo’da herkes kendi payına düşen sabit ve eşit miktardaki yiyeceğı alıyor. Bu yüzden de sadece bir kişinin açlıktan ölmesi tuhaf bir durum. Belki bu adamların derdi mide büyümesidir. Ne olursa olsun, yemek için dilenip etek öpmek çok aşâğılık bir şey. Yargıcılık yapmak, bu insanlara ölkemizin iyiliğı uğruna bunlara katlanmamız gerektiğini söylemek niyetinde değılim ama insanın her zaman insanlık onurunu koruması gerektiğini düşünüyorum.

Köylere gidip başkentteki yiyecek kıtlığından yok yere şikâyet eden Tokyolu bu üç beş istisna yüzünden, köylülerin yemek dilenmeye geldiklerini düşünerek Tokyo’dan gelen bütün ziyaretçileri hakir gördüğünü de duydum. Bu nedenle kısmen Tokyoluların şöretini kurtarmak için Tsugaru’ya gittiğimde herkese: “Ben Tsugaru’ya yiyecek yağmalamaya gelmedim! Morlara bürünmüş bir dilenciye benziyor olabilirim ama dü-rüstlük ve sevgi arıyorum, beyaz pirinç değıl!” diye haykırma kararı aldım gizliden gizliye. Birisi bana bütün açık kalpliliğıyle, “Gel! Biraz beyaz pirinç ye. Kendini tıka basa doyur. Tokyo’da durum çok kötüymüş diye duydum,” dese bile sadece tek bir kase yiyecek ve şöyle diyecektim: “Belki de alışkanlıktan ama bana Tokyo pirinci daha lezzetli geliyor. Diğer yiyecekler de tam bitmek üzereyken yenileri geliyor. Zaten midem de küçüldü; azıcık yemekle doyuyorum. Hiç önemli değıl!”

Ama bu biraz sapıkça karar hiçbir işe yaramadı. Tsugaru’da bütün tanıdıklarımın evlerine misafir oldum ama bir tanesi bile çıkıp da: “Al sana beyaz pirinç. Çok rica ediyorum, patlayana kadar ye!” demedi. Kendi baba evimde seksen sekizlik anneannem bile bana utana sıkıla şöyle dedi: “Tokyo’da bulamayacağın yiyecek yok, sana doğru düzgün bir şey ikram edebilmek için kafa yorduk durduk. Sana saki’li hıyar turşusu yapayım dedim ama –nedendir bilinmez– bu aralar turşuya koyacak saki posası bulmak imkânsız.” Kendimi gerçekten de çok

şanslı hissettim. Talihimden dolayı tanrılara şükrettim. “N’olur şunu da al,” “Lütfen bunu da al” diyerek, eve götürmem için bana ısrarla yiyecek şeyler hediye etmeye çalışan da çıkmadı. Bu sayede hem yüreğim hafifledi hem de çantam. Tokyo’ya döndüğümde ziyaret ettiğim yerlerdeki kibar insanların bana göndermiş oldukları pek çok paketle karşılaştım.

Ama şimdi hikâyemize geri dönelim: T. yemek yemem için beni zorlamadı, Tokyo’daki beslenme şartlarından da hiç söz açılmadı. Genellikle Kanagi’deki evimizde oyunlar oynayarak geçirdiğimiz zamanları yâd ettik.

“Bilirsin, seni hep gerçek bir dost olarak gördüm.” Bunlar gerçekten de nahoş bir teatrallikle şişirilmiş kaba, incelişiz ve iddialı kelimeler. Ağzımdan kaçırır kaçırılmaz suratımı astım. Bunları söylemenin başka yolu yok mu?

“Keşke böyle söylemeseydin.” T. de bu açıdan duyarlıydı anlaşılan. “Ben sadece eskiden sizin Kanagi’deki evinizde çalışan birisiydim, sen hâlâ benim efendimsin. Bu durumu başka türlü düşünmeni istemezdim. Tuhaf değil mi? Aradan yirmi yıl geçse de rüyalarımda sık sık sizin Kanagi’deki evinizi görüyorum. Cephedeyken bile ‘Tüh! Tavukları beslemeyi unuttum!’ düşüncesiyle sıçrayarak uyandığım çok olmuştu.”

Otobüs saati gelmişti. T.’yle birlikte çıktık. Artık üşümü-yordum. Hem de hiç –hava güzeldi, sıcak saki içmiştim, değil üşümek alnımdan terler boşanıyordu. Gappo Parkı’ndaki kiraz ağaçları çiçeğe durmuştu. Aomori sokakları tozlu, beyaz ve kuruydu... Ama sakinin puslandırıldığı gözlerimde nasıl çapraşık bir hal aldıklarını anlamasam daha iyi olacak, zira artık Aomori muazzam bir gemi inşa faaliyeti içerisinde. Yolda, bana orta-okuldayken çok iyi davranan yaşlı Bay Toyoda’nın mezarına uğradık, sonra garaja koşturduk.

Eskiden olsa T.’ye: “Benimle Kanita’ya gelmeye ne dersin?” diye sormaktan çekinmezdim. Ama artık daha temkinli olmayı öğrendim, belki daha yaşlı olduğumdan, belki de... Karmaşık hissiyat açıklamalarına girmeyelim şimdi. Ne de olsa ikimiz de yetişkin insanlarız artık. Yetişkinler yalnızdırlar. Birbirimizi sevsen bile herkesin yanında bunu belli etmemeye çalışırız. Bu kadar temkin neden? Cevabı basit: Çünkü insanlar sık

sık ihanete uğrar ve herkesin arasında rezil olur. Gençlerin yetişkinliğe geçerken ilk öğrendikleri, kimseye güvenmemeleri gerektiğidir. Yetişkinler ihanete uğramış ergenlerdir. Çenemi tuttum. Ama T. birdenbire konuşuverdi.

“Yarın sabah Kanita’ya gelen ilk otobüse binerim. N.’lerde seninle tekrar görüşürüz.”

“Hastane ne olacak?”

“Yarın Pazar.”

“Doğru ya! Neden daha önce söylemedin?”

Yüreklerimizin derinliklerinde hâlâ küçük çocuklardık.

II

Kanita

Çok eski zamanlardan beri Dış Sahil diye bilinen Sotogahama'da, Tsugaru Yarımadası'nın doğu sahilinde bir zamanlar hummalı bir deniz ticareti varmış. Aomori'den çıkıp kıyı boyunca ilerleyen otobüs Uşirogata, Yomogita, Kanita, Tairadate, İppongi, İmabetsu'dan ve Yoşitsune efsanesinden bildiğimiz Minmaya'ya kadar daha pek çok kasaba ve köyden geçiyor. Yolculuk yaklaşık dört saat sürüyor. Otobüs Minmaya'dan öteye geçmiyor ama sahil boyunca ıssız bir yoldan üç saat yürünürse Tappi köyüne ulaşıyor, orası gerçekten de yolun sonu. Bu dağlık burun Honşu'nun en kuzeydeki uzantısı. Bu bölge son zamanlarda milli güvenlik açısından büyük önem kazandığı için daha ayrıntılı bilgi veremeyeceğim, sadece mesafeleri aşağı yukarı belirtmekle yetineceğim. Sotogahama bölgesinin Tsugaru'nun tarihi en eskilere dayanan kesimi olduğunu ve Kanita'nın bu yörenin en büyük topluluğunu barındırdığını söyleyebilirim. Aomori'den kalkan otobüs Uşirogata ve Yomogita'dan geçerek Kanita'ya bir buçuk iki saatte vardı.

Burası deyim yerindeyse Sotogahama'nın merkezi. Kanita'da yaklaşık bin hane var, nüfusu da beş bini aşıyor. Kısa bir süre önce yapıldığını öğrendiğim Kanita polis merkezi bütün bölgenin en büyük ve dikkat çekici binalarından biri. Kanita, Yomogita, Tairadate, İppongi, Minmaya –kısacası Sotogahama'nın bütün köyleri– bu polis merkezinin sorumluluk alanın-

da. Hirosakili tarihçi Takeuçi Unpei'nin *Aomori Vilayeti'nin Tarihi* kitabına göre şimdi olmasa da eskiden Kanita kumsallarında demir tozu bulunurmuş, onyedinci yüzyılın başlarında bu demir tozları eritilmiş ve Hirosaki Kalesi'nin yapımında kullanılmış. Ayrıca 1669'daki Ainu isyanını bastırmak için yapılan hazırlıkların bir parçası olarak Kanita'da beş büyük gemi yapılmış, 1690'larda da Tsugaru'nun dördüncü hükümdarı Nobumasa Kanita'yı Tsugaru'nun Dokuz Limanı'ndan biri ilan etmiş ve kereste ihracını denetleyecek bir memur tayin etmiş.

Ama bütün bunları sonradan öğrendim. Seyahatim sırasında Kanita, yani Yengeç Yatağı'nın, yengecinin meşhur olduğunu ve ortaokuldaki en yakın arkadaşım N.'nin orada oturduğunu biliyordum sadece. Ona bir mektup yazıp Tsugaru'ya yaptığım hac ziyaretinde onun evine misafir olmak istediğimi bildirmiştim. "Rica ederim özel bir hazırlık yapmayın," diye yazmıştım galiba. "Ben yokmuşum gibi davranın. İşinizi bırakıp beni karşılamaya falan gelmeyin. Ama elma şarabı ve yengece hayır demem..." Yemek mevzuunu umursamama kararımın tek istisnası vardı, o da yengeç. Yengece bayılırım. Neden bilmiyorum. Yengeç, karides, kalamar, sadece hafif yemekleri severim. Çok düşkün olduğum bir şey daha var ki o da alkol. Ah! Yeme içme mevzuu açılır açılmaz, sözde bu tür şeyleri hiç mi hiç umursamayan bizim dürüstlük ve sevgi havarisi doğuştan gelme oburluğunu açık etti bile.

N. beni evinde bekliyordu; bacakları kavisli, alçak, geniş, kırmızı bir masanın üzerinde küçük bir yengeç dağı vardı.

"Sadece elma şarabı istediğinden emin misin? Saki ya da bira içmez misin?" diye sordu biraz şüpheyle.

İstemez miyim? Saki ve bira elma şarabından katbekat daha iyi olurdu ama ben bir "yetişkin" olarak bunların ne kadar değerli olduğunu bildiğimden kendimi tutup mektubumda sadece elma şarabının lafını etmiştim. Son zamanlarda Tsugaru'da elma şarabını, Koşu'daki üzüm şarabıyla aynı ölçekte ürettiklerini duymuştum.

"Şey, bilmem, fark etmez..." derken kararsızca gülümsedim.

N.'nin yüzünde bir rahatlama belirdi. "Çok memnun oldum. Nedendir bilinmez elma şarabını hiç sevmiyorum. Aslına

bakarsan karım mektubunu gördüğünde, Tokyo’da saki ve bira içmekten bıktığını, sana memleketini hatırlattığı için elma şarabı içmek istediğini söyledi. Yazdıklarını böyle yorumladı, sana da elma şarabı çıkaracaktı. Ama ben: ‘İnanmam. Saki ve birayı artık sevmediğine inanmam. Olmayacak bir şey. Bana sorarsan kibarlık ediyor,’ dedim.”

“Yine de karın o kadar da haksız sayılmaz.”

“Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin? Bu kadar saçmalık yeter. Önce hangisini istersin? Saki mi, bira mı?”

“Birayı sonra içeriz.” Kendimi evimde hissetmeye başlamıştım.

“Bence de. Saki, hanım, bize saki getir! Yeterince ısınmasa da fark etmez, hemen getir.”

Şarap –nereye gidersek gidelim, durulmaz ınsuz.
Eski dostluğumuzu hatırlarız, kırların göbeğinde,
Bir bakarız tuzla buz olmuş gençliğin toy hayalleri
Birbirimizin saçlarındaki kırlara şaşarız.
Ayrılmışız yirmi yıl olmuş, milyonlarca kilometre
Girmiş araya, bir kadeh şarap da olmasa
Nasıl anlatılır hayatlarımızın yeknesaklığı?

Po Chü-i

Ortaokuldayken diğer çocukların evlerine hiç gitmezdim ama nedense sınıf arkadaşım N.’nin kaldığı yere sık sık giderdim. Teramaçi’de büyük bir içki dükkânının üst katında otururdu. Her sabah buluşup okula birlikte giderdik, çıkışta da deniz kenarındaki yoldan birlikte dönerdik. Yağmur yağsa bile acele etmezdik, suya düşmüş iki fare gibi sırlıslıkla olsak da hiç aldırmadan ağır ağır yolumuza devam ederdik. Şimdi düşünüyorum da tuhaf çocuklardık doğrusu –böyle önemsiz konularla hiç kafamızı meşgul etmezdik. Belki arkadaşlığımızın anahtarı da buydu. Tapınağın önündeki açıklıkta koşar veya tenis oynardık, Pazar günleri de yanımıza yiyecek bir şeyler alıp yakınlardaki dağlara pikniğe giderdik. *Anılar*’da “arkadaşım” olarak sözünü ettiğim karakterde büyük ölçüde N.’den ilham alınmıştır.

N. ortaokuldan mezun olduktan sonra Tokyo'ya gitti ve dergi yayımlayan bir şirkette çalıştı. Ben de iki üç sene sonra üniversiteye yazılmak için Tokyo'ya gittim ve arkadaşlığımızı orada da sürdürdük. N. İkebukuro'da, bense Takadanobaba'da kalıyordum ama hemen hemen her gün görüşüyorduk. Artık eğlencelerimiz koşu ya da tenis değildi. N. yayınevinden çıkıp bir sigorta şirketine girdi ama günlük şeylere karşı adeta bir asilzade kayıtsızlığı duyduğundan sürekli kandırılıyordu. Tıpkı benim gibiydi ama ben aldatıldığımda can sıkıntısıyla içime kapanıyordum, oysa N. çok farklıydı: Kandırıldıkça daha neşeli ve rahat bir hal alıyordu. Külhanbeyi arkadaşları bile onun mülayim mizacına duydukları saygıyı ifade etmişlerdi.

"N. komik birisi. Hiçbir şeyi dert etmemesine insan hayran oluyor. Atalarından çok büyük erdemler miras almış olmalı. Bunun başka bir açıklaması var mı?"

Daha ortaokuldayken N. ara sıra Kanagi'ye beni ziyarete gelirdi, Tokyo'ya gittikten sonra da Totsuka'da oturan ağabeyime sık sık uğrardı. Ağabeyim yirmi yedi yaşında ölünce N. birkaç gün izin aldı ve bize her konuda yardım ederek bütün akrabalarımın büyük minnettarlığını kazandı.

Bir müddet sonra N. ailesinin şehir dışındaki pirinç rafinerisini idare etmek için memleketine döndü. Aile işini devraldıktan sonra, olağanüstü doğal iyiliği sayesinde Kanitalı gençlerin güvenini kazandı ve bir iki sene önce kasaba meclisine seçildi. Bir sürü görevi var, Gençler Cemiyeti'nin başkanı, falanca örgütün sekreteri; öyle faal ki sanki o olmasa Kanita'da hiçbir iş yürümeyecek.

O gece de şehrin önde gelen pek çok delikanlısı onu ziyarete geldi. Bizimle birlikte saki ve bira içtiler, N. -öyle seviyor ki- toplantının yıldızıydı.

Başo'nun, *Hacılar İçin Talimatlar* diye bilinen eserindeki kullardan biri şudur: "Sırf içmeyi seviyorsunuz diye içmeyin. Toplantılarda içkiyi reddetmek zor olabilir ama iyice sarhoş olmadan içmeyi kesin. Sakın kendinizi kaybetmeyin." Konfüçyüs'ün *Seçmeler*'inde bir satır var ki şöyle yorumluyorum: "İçebildiğiniz kadar için ama sakın nezaket kurallarını ihlal etmeyin." Ben yaşlı şairin nasihatini tutmamaya cüret ettim. İyice

küfelik olsanız bile görgü kurallarına uyduğunuz müddetçe mesele yok. Hem başka türlü düşünülebilir mi? Ben içki kaldırıyorum –herhalde bu konuda Başo’dan çok daha başarılıyım– birilerinin misafirperverliğine ortalığı dağıtarak karşılık veren budalalardan da değilim.

... bir kadeh şarap da olmasa
Nasıl anlatılır hayatlarımızın yeknesaklığı?

Çok içtim.

Yaşlı şairin talimatları arasında, görünen o ki şöyle bir şey de varmış: “Kendinizi şiir yazmakla sınırlayın, kuru lakırdıya kulak asmayın. Konuşma başka konulara sıçrarsa biraz kestirip kuvvetinizi toplayın.” Bu talimata da uymadım. Başo öyle çok şiir yazma partisi düzenlemiş, şiir okuluna o kadar çok sınıf açmış ki, biz sıradan insanlarda bütün bu hac gezilerinin aslında Başo okulunun taşrada reklamını yapmak için tertiplenmiş iş gezileri olduğu izlenimini uyandırıyor. Bir konuşmacının Sadece şiirini dinlemek üzere gelmiş bir topluluk içinde bile, diğer bütün konulardan uzak durması ve bunların lafı açıldığında uyuyor numarası yapması bencillik değil midir? Benim yolculuğumun amacı kuşkusuz Dazai okuluna yeni sınıflar açmak değildi, ve N. bu toplantıyı bir edebiyat söylevi çekmem için düzenlememişti elbette. O gece orada bulunanlara gelince, bana çok yakın davrandılar ve N.’nin eski, yakın bir arkadaşı olduğum için benimle saki kaselerini değiş tokuş ettiler. Bunun karşılığında onlara “Edebiyatın Ruhu Nerededir” başlıklı sıkıcı bir konferans versem, başka konular açıldığında da başımı durvara dayayıp uyuma numarası yapsam pek hoş kaçmazdı.

O akşam edebiyata dair tek laf etmedim. Tokyo lehçesini de kullanmadım, diğer uca savruldum. Saf Tsugaru lehçesi kullanma gayretim neredeyse gösterişe kaçıyordu. Önemsiz, günlük konulardan başka hiçbir şey konuşmadık. Tsugaru Tsuşima ailesinin en küçüğü, *Ozukasu* rolünü oynamaya kendimi öyle kaptırmıştım ki misafirlerden bazıları hareketlerimi abartılı bulmuş olabilir. (Nüfusa Tsuşima Şuji adıyla yazdırılmıştım. *Ozukasu* kelimesine gelince, *oji kasu* “hayta amca” lafının bizim

İlççeyle söylenilişine benziyor. Bu bölgede, biraz yergi mahiyetinde, ailenin üçüncü ya da dördüncü oğlu için kullanılıyor.)

İtiraf etmeliyim ki bu yolculuğa biraz da, yeniden Tsushima ailesinin küçük oğlu olabilmek için çıktım. Kendimi bir şehir adamı gibi hissedemediğimden gerçek kimliğimi Tsugaru’da bulacağımı umuyordum. Başka bir deyişle, Tsugaru insanının gerçekte nasıl olduğunu kendi gözlerimle görmek, hayatımı şekillendirecek bir Tsugaru insanı arketipi bulmak için çıktım yola. Başımı çevirdiğim her yerde de onu kolayca buldum.

Kim olduğu ya da nasıl olduğu önemli değil. Dilenci gibi görünen beş parasız bir yolcuya iddialı yorumlarda bulunmak düşmez. Hatta çok münasebetsizce olur. Ben kendi modelimi birinin konuşmalarında, hareketlerinde ya da bana karşı davranışında keşfetmedim kuşkusuz. Hafiye gibi karşılaştığım herkesi gözleyerek yolculuk etmedim. Genellikle başım yerde, gözlerim ayaklarıma dikilmiş vaziyette yürüdüm ama sık sık kulaklarıma bir şeylerin fısıldandığını duydum, bunlar ancak kaderimin bir parçası sayabileceğim şeylerdi. Onlara inandım.

Bu nedenle keşiflerimin elle tutulur bir tarafı yok –gayet öznel. Kimin ne yaptığına, kimin ne dediğine gelince, ben böyle şeylere pek kafayı takmam. Zaten elimden başka türlü gelmez, zira benim gibi insanlar yapı itibarıyla böyle şeylere pek merak duymazlar, zaten hakikat hiçbir zaman umurunda olmamıştır. “Hakikat insanın inandığı şeylerdir ama hakikat insanın bir şeylere inanmasını sağlayamaz.” Bu tuhaf ifadeyi gezi günlüğüme iki kere yazmışım.

Kendimi tutmak niyetindeydim –ama karışık düşüncelerimi ifade etmeden duramadım. Kuramlarım öyle muğlak ki, arada bir ben bile ne demek istediğimi anlamıyorum. Hatta yalan söylediğim bile oluyor. Bu yüzden hislerimi açıklamaktan nefret ediyorum. Tek kişilik saydam bir sessiz sinema oyunu icra ediyor gibi oluyorum, bu da çok aşağılık bir şey. Sonradan feci pişman olacağımı bilsem de heyecanlandığım zaman, derler ya “dilimin düğümünü çözüyorum” ve yüksek bir sesle ipe sapa gelmez bir sürü şey yumurtluyorum, dinleyenler bana küçümsemekten ziyade acımayla bakıyorlar. Korkarım bu benim kaderim.

Ama o akşam böyle biçimsiz fikirlere hiç girmedim ve Ba-şo'nun gelecek nesillere verdiği talimatları hiçe sayarak uyanık durdum, havadan sudan muhabbetin keyfini çıkardım ve en sevdiğim yemek olan yengecin o küçük yığını seyrederak geç vakitlere kadar içtim. Hep parmakları ucunda gezen, ufak tefek bir kadın olan N.'nin karısı, yengeçlere sadece bakarak doydu-ğumu fark etti, herhalde kabukları kırıp etleri çıkartmaya üşen-diğimi düşünmüş olmalı ki büyük bir hamaratlıkla bu işe ko-yuldu ve ustalıkla o nefis beyaz eti kabukların üzerine yığıdı. Daha fazla yemem için ısrar etti durdu. Belki bu yengeçler Ka-nita sahillerinde daha o sabah tutulmuşlardı; yeni toplanmış meyvelerin taze, hafif tadı vardı üzerlerinde. Gerçek meyve şeklindeki o kokulu, soğuk jöleler geldi aklıma. Yemeğe karşı kayıtsız olma kuralını pişkinlikle bozarak üçüncüyü, ardından da dördüncüyü yedim.

Bayan N. o gece her misafir için ayrı bir tepsi hazırlamıştı, oranın yerlileri bile yemek bolluğuna hayret ettiler. Misafirler gittikten sonra N.'yle ben salondan oturma odasına geçtik ve *atofuki*, hafifleme işine koyulduk. Tsugaru'da bu terim, çok sa-yıda insanın bir evde toplanmasını gerektiren neşeli ya da üzüntülü bir olayın ardından yapılan şey için kullanılır. Bütün misafirler gittikten sonra birkaç yakın arkadaş ve akraba evi to-parlar, sonra da yorgunluk atmak için küçük bir eğlenti yapar-lar. Belki *atofuki*, "şerefine içmek" anlamına gelen *atohiki* keli-mesinin bizim lehçedeki söylenişidir. Ama N. içkiyi benden bile daha iyi kaldırdığından, içip de "dağıtma" tehlikemiz çok azdı.

"Ah," diye iç çektim. "Hâlâ eskisi gibi içiyorsun. Ama za-ten bana böyle içmeyi sen öğretmiştin..."

Gerçekten de bana içmeyi N. öğretmişti. Bu inkâr edilemez bir gerçektir.

"Hımm," diyerek başını salladı N., kasesi elindeydi. "Doğ-rusu bu konuyu hep düşünmüşümdür. Ne zaman sarhoş olup kendini aptal durumuna düşürsen kendimi sorumlu hisseder-dim, canım sıkılırdı. Ama son zamanlarda kendimi bu histen kurtarmaya çalışıyorum. Ben olmasam da günün birinde şişeyi keşfedeceğini, bunun için kendimi üzmemem gerektiğini söy-lüyorum kendime."

“Evet, tabii. Haklısın. Sen sorumlu değilsin. Kesinlikle haklısın.”

Çok geçmeden N.’nin karısı da yanımıza geldi, birbirimize çocuklarımızı anlatarak samimi bir hafifleme seansına dalmıştık ki, bir horoz günün ağardığını haber verdi ve büyük bir hayretle yatağa gittim.

Ertesi sabah uyanır uyanmaz T.’nin sesini duydum. Sözüne sadık kalarak Aomori’den kalkan ilk otobüsle gelmişti. Hemen yataktan fırladım. T. yakınımda olduğunda nedense kendimi emniyette ve güvenli hissediyorum. Aomori hastanesinden bir meslektaşını da birlikte getirmişti, Bay H. edebiyat meraklısıydı. Hastanelerinin Kanita’daki şubesinin idarecisi olan Bay S. de geldi. Ben yüzümü yıkarken de Minmaya yakınlarındaki İmabetsu’dan Bay M. geldi. Edebiyat meraklısı, mahcup tebesümlü bir delikanlıydı; Kanita’ya ziyarete geldiğimi ona N. söylemiş olmalı. Anladığım kadarıyla diğerlerini eskiden beri tanıyordu. Kafa kafaya vermişler ve hemen evden çıkıp Kanita yakınlarındaki bir tepeye, kiraz çiçeklerini seyre gitmeye karar vermişlerdi.

Kanran Tepesi. Üzerimde mor ceketim ve ayaklarımda yeşil tozluklarımla çıktım evden, sık giyinmeye gerek yoktu. Kanran Tepesi kasabanın dışında, yüksekliği yüz metreden az bir tepedir; ama o gün üzerinden görünen manzara hiç de fena değildi. Hava göz kamaştıracak kadar güneşli ve berraktı, en ufak bir esinti bile yoktu. Aomori Körfezi’nin karşısındaki Natsudomari Burnu’nu görebiliyorduk, Tairadate Boğazı’nın ardındaki Şimokita Yarımadası da çok yakın görünüyordu. Güneyliler Honşu’nun kuzeyinde denizin derin, karanlık, dalgalı olduğu gibi bir izlenime kapılmış olabilirler ama Kanita yakınlarında deniz çok sakin ve açık renkli. Tuz seviyesi çok düşük; kumsaldaki kayalar bile tuz kokmuyor. Erimiş kardan ibaret bir deniz bu –bir göl bile daha dingin olamaz. Milli güvenlikle ilgili olduğundan derinliğini ve benzeri başka bilgileri söylemesem daha iyi olur belki ama dalgaların kumsalı usul usul yaladığını söyleyebilirim.

Kıyı yakınlarında atılan sayısız ağ ile her mevsim bol bol balık yakalanıyor: öncelikle yengeç, onun ardından sübye, dil-

balığı, uskumru, sardunya, morina, fenerbalığı. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de balıkçılar her sabah balıkları bisikletlerinin sepetlerine yığıyor ve sokaklarda pedal çevirirken bir yandan da çok kızgınmış gibi avaz avaz bağıryorlar: “Sübye, uskumru geldiii! Fener var, dil vaar! Levrek var, mezgıt vaar!” Anladığım kadarıyla balıkçılar burada sadece günlük balık satıyorlar, ellerinden çıkaramadıkları balıkları asla ertesi gün satmaya uğraşmıyorlar. Herhalde onları başka yerlere gönderiyorlar. Bu yüzden de bu kasabanın halkı sadece o sabah denizden canlı canlı çıkmış balığı yiyor. Ama bir gün bile balık tutulmasa –mesela fırtına çıksa– koca kasabada tek balık bile bulamıyorsunuz. O zaman da halk kurutulmuş balık ve yabani otlarla besleniyor. Bu sadece Kanita için değil Sotogahama’nın ve Tsugaru’nun batı kıyısının bütün balıkçı kasabaları için geçerli.

Kanita yabani ot bakımından da zengin, çünkü hem deniz kenarında hem de dağları ve ovası var. Yarımada’nın doğu sahilindeki dağlar doğrudan denize indiğinden yöre düzlük açısından fakir, yeni pirinç tarlaları ve sebze bahçeleri adeta yamaçlara oyuluyor. Dağların öteki tarafında, yarımada’nın batısındaki geniş Tsugaru Ovası’nda yaşayan insanların, Sotogahama bölgesine *kage*, yani (dağların gölgesinde kaldığından) karanlık taraf, demelerinde bir acıma seziliyor. Ovadaki kadar güzel, bereketli tarlaları sadece Kanita çevresinde görebilirsiniz. Kanita halkı batıdaki komşularının onlara acıdığını duysa çok gülerdi herhalde. Berrak ve gür bir akarsu olan Kanita Nehri’nin havzasında geniş pirinç ve sebze bahçeleri vardır. Hem doğudan hem de batıdan esen kuvvetli rüzgârlar yüzünden ürün her zaman bol olmasa da toprak batıdakilerin zannettikleri kadar verimsiz değildir. Kanran Tepesi’nden görüldüğü kadarıyla cömert Kanita Nehri kocaman bir yılan gibi döne kıvrıla yolunu takip ediyor. İki tarafında ilk çapaları henüz bitmiş, sular altındaki pirinç tarlaları dingin ve çekingen uzanıyorlar, bereketli ve hoş bir manzara.

Dağlar, Ou Sıradağları’nın ovaya uzanan ucu olan Bonju Dağları. Yarımada’nın güneyinden başlayarak en kuzey ucundaki Tappi Burnu’na uzanıyor ve oradan denize dalgıyorlar. İki, üç, belki de dört yüz metreyi aşmayan alçak bir dağ sırası bu.

Kanran Tepesi'nin batısında, Masugava Dağı'yla birlikte dağ sırasının en yüksek zirvesi olan Ogura Dağı'nın mavi kütlesi yükseliyor, yine de yedi yüz metre sınırına kadar yükseldiğinden emin olamıyorum. Kimi sıkıcı, faydacı tipler hemen o eski atasözüyle savunmaya koşacaklardır: Bir dağın kıymeti yüksekliğinden değil ağaçlarından gelir. Bu söz ne kadar bayatlamış olursa olsun Tsugaru halkının dağlarının alçak oluşundan utanmaları yersiz, zira ülkenin en önemli mazı ormanları bu dağlarda.

Evet mazı dedim, elma değil. Elma Tsugaru'ya 1870'lerin başında, bir Amerikalıdan alınan tohumların denemek için ekilmesiyle birlikte geldi. 1890 civarında, bir Fransız misyonerinden öğrenilen Fransız budama yöntemleri öyle başarılı bir sonuç verdi ki bölge insanı elma ziraatini ciddiye almaya başladı, ama elmanın ülke çapında Aomori'yle anılması ancak bu yüzyılın ikinci on yılında gerçekleşmiştir. Tokyo'nun "gök gü-rültüsü krakerleri"¹ ya da Kuvana'nın ızgara ıstiridyeleriyle kadar yeni olmasa da tarihleri Kışu mandarinlerinden bile daha kısadır. Tsugaru'dan söz ettiniz mi Tokyo ya da Osakalıların aklına hemen elma gelir, ancak mazı ormanları hakkında pek bir şey bilmezler. Ama Tsugaru Dağları'ndaki ağaçların dalları birbirine öyle geçmiştir, renkleri kış ortasında bile öyle enfes bir mavimsi yeşildir ki eyaletin adını buradan aldığı düşünülebilir. Aomori: Mavi Orman.

Çok eski zamanlardan beri Tsugaru Mazı Ormanı Japonya'nın en büyük üç ormanından biri olarak kabul edilir. *Japonya'nın Coğrafyası ve Gelenekleri* kitabının 1929 baskısında şöyle bir bölüm yer alır:

Tsugaru'nun muazzam ormanlarını, Tsugaru klanının kucusu Lord Tamenobu ekmiştir. Onun ölümünden sonra da düzenli bakım politikasının sürdürülmesi ormanın günümüze kadar kasvetli ihtişamını korumasını sağlamıştır. Bu orman, orman idaresi alanında bütün ülkeye örnek teşkil etmiştir. Tsugaru Yarımadası'nın Japon Denizi boyunca kilometrelerce uzanan

1 *Gökgürültüsü krakeri*. Edo döneminde, Tokyo, Asakusa'da Kaminari, yani Gökgürültüsü Kapısı önünde satıldıkları için bu ismi almışlardır.

kum tepeleri, 1680'lerde denizden esen rüzgâra karşı koruyucu bir duvar oluşturmak ve İvaki Nehri'nin aşağılarındaki çorak bölgenin ekilebilmesini sağlamak amacıyla ağaçlandırılmıştır. Klan idaresi bu projeyi sürdürmüştür, onsekizinci yüzyılın başında bu dinamik ağaçlandırma politikası, bilinen adıyla Perde Ormanı'nın gelişimini tamamlamış ağaçlarıyla meyvesini vermiştir, ayrıca bu orman sayesinde sekiz bin üç yüz hektarlık alan tarıma kazandırılmıştır. Klan topraklarının her köşesinde devam eden yoğun ağaçlandırma sayesinde yüzü aşkın büyük orman ortaya çıkmıştır. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında otoriteler bu ormanların idaresini itinayla sürdürmüştür, artık Aomorî'nin mazı ormanları her yerde bilinmektedir. Bu bölgenin kerestesi her türlü inşaat işinde güvenle kullanılabildiği için çok kıymetlidir; özellikle neme karşı dayanıklıdır, bol miktarda üretilmekte ve görece daha kolay nakledilmektedir. Sene-lik üretim 144.000 tondur.

Bu satırlar 1929 yılında yazıldığına göre şimdiki üretim kapasitesi tahminen bunun üç misline çıkmıştır. Bu yazılanlar Tsugaru'nun bütün mazı ormanları için geçerlidir, sadece Kanita'dakileri övmek için kullanılamaz ama Kanran Tepesi'nden görünen sık ağaçlı dağların Tsugaru'nun en muhteşem ormanı olduğu bir gerçek. Yine aynı kitapta Kanita Nehri'nin denize döküldüğü yerin büyük bir fotoğrafı ve şu açıklama yer alıyor:

Kanita Nehri'nin yanında devlete ait bir mazı ormanı var, Japonya'nın en güzel üç ormanından biri. Kereste, sürekli faaliyet halindeki Kanita Limanı'ndan gemilerle taşınıyor. Özel bir orman demiryolu sahilden dağlara uzanıyor; her gün büyük miktarda kereste bu demiryoluyla kıyıya taşınıyor. Bu bölgenin kerestesi hem kalitesi hem de ucuzluğuyla ünlüdür.

Bence Kanitalıların kasabalarıyla gurur duymaları gayet doğal.

Tsugaru Yarımadası'nın omurgasını oluşturan Bonju Dağları'nda mazının yanı sıra sedir, kayın, meşe, *katsura*, atkestanesi, karaçam da bulunur, ayrıca yabani ot açısından da zengin-

dir. Dağların öteki tarafındaki Kanagi’de de yabani ot bol bulunur ama Kanita’da büyük eğrelti, tarçın eğreltisi, hintsümbülü, bambu filizleri, öksürükotu, kenger ve her türlü mantar kasabanın yakınındaki tepelerden toplanabilir. Pirinç tarlaları, sebze bahçeleri, denizin ve karanın mahsulleriyle donanmış Kanita okuyuculara, halkının mutlak bir huzur ve mutluluk içinde yaşadığı, periler padişahının ülkesi gibi görünebilir ama Kanran Tepesi’nden bakıldığında Kanita’nın uyuşuk bir görüntüsü vardı. Canlılıktan yoksundu.

Şimdiye kadar Kanita hakkında sadece (hatta fazlaca) iyi şeyler yazdım, bu yüzden de yorumlarım biraz daha eleştirel bir hal alsa bile halkının bana kızmayacağını umuyorum. Kanitalılar mülayim insanlar –bu çok önemli bir erdem kuşkusuz, ama bu mülayimlik atalet sınırına dayandığından, kasaba içinden geçen yolcuya neredeyse bunalımcı görünüyor. Kanita öyle durgun, öyle ölü toprağı serpilmiş gibi ki doğanın ona bahşettikleri üzerinde aksi bir etki mi yaratmış acaba diye düşünmeden edemiyor insan. Nehrin ağzındaki dalgakıran daha bitmeden terk edilmiş gibi görünüyor. Bir yerde ev yapmak için zemini yükseltmişler, sonra ev yapmaktan vazgeçmişler ve kızıl kile kabak ekmişler. Bütün bunları Kanran Tepesi’nden görebiliyorsunuz ama Kanita’da bir sürü inşaat bitirilmeden bırakılmış gibime geliyor.

N.’ye kasabanın sağlıklı olarak gelişmesinin önünde duran bazı eski kafalılar mı var, diye sordum ama genç meclis üyesi zoraki bir gülümsemeyle bu konuyu açmamamı rica etti. Samuraylar iş yapmamalı, yazarlar siyasetten söz etmemeli. Kanita’nın yönetimine dair münasebetsiz sorum profesyonel siyasetçinin bana acımayla bakmasına neden oldu, kendimi aptal gibi hissettim.

Bu bana başka bir sanatçının yaptığı bir gafı hatırlattı. Ünlü Fransız ressam Edgar Degas, Paris’te bir tiyatronun koridorundaki divana oturduğunda yanında büyük devlet adamı Clemenceau’nun olduğunu fark etmiş. Degas çekinmek şöyle dursun, siyasetçiye dönüp kendi siyaset anlayışını yansıtan soylu bir konuşma yapmış: “Ben başbakan olsaydım, ağır sorumluluklarımı hesaba katarak bütün gönül bağlarımı

koparırdım. Bir çileci kadar sade ve basit bir hayat sürerdim. Büromun hemen yanındaki bir apartmanın beşinci katında küçük bir daire tutardım. İçinde bir masayla basit bir som-yadan başka bir şey olmazdı; akşam eve geldiğimde o gün bi-tiremediğim işleri bitirmek için gece geç vakitlere kadar çalışırdım. Uykuya yenik düştüğümde elbiselerimle ayakkabıları-mı bile çıkartmadan kendimi yatağa bırakır, ertesi sabah göz-lerimi açar açmaz da hemen ayağa fırlardım, ayaküstü çor-bayla yumurtadan ibaret bir kahvaltıyı atıştırdıktan sonra çantamı kolumun altına sıkıştırır büromun yolunu tutardım.” Büyük bir heyecanla konuşuyormuş ama Clemenceau ağzını bile açmamış; ünlü ressama, gözlerinde onu hakir gördüğünü belli eden bir ifadeyle bakıyormuş. Degas bu bakışın altında ezilmiş. Öyle utanmış ki bu gafından hiç kimseye söz etme-miş. Ancak aradan on beş yıl geçtikten sonra üç beş arkadaşı arasında kendisine en yakın olan Valéry’ye içini tam bir gizli-likle dökmüş.

Bu olayı on beş yıl boyunca –insana eza verecek kadar uzun bir süre– saklamak için elinden geleni yaptığı düşünül-düğünde, mağrur, küstah ressamın, kaşarlanmış siyasetçinin far-kında olmadan ona yönelttiği ezici bakışları daha görmeden, yenildiğini iliklerine kadar hissettiğini tahmin edebiliriz. Ona muazzam bir yakınlık hissetmekten kendimi alamıyorum. Sa-natçılar siyasetten konuşmaya başladılar mı bilin ki incinecek-ler. Degas bunun iyi bir örneği. Bana gelince, beş parasız bir ya-zar parçası olarak benim için en güvenlisi, kendimi Kanran Te-pesi’ndeki kiraz çiçekleri ve Tsugarulu dostların muhabbetiyle sınırlamak.

Bir gün önce kuvvetli bir batı rüzgârı N.’nin evinin sürgülü kapılarını tangırdatıyordu, hemen sonuç çıkarmaya istidatlı ol-duğumdan Kanita’nın rüzgârlı bir kasaba olduğu fikrine var-mıştım ama bugün, benim bir gece önceki aceleci sözlerimle dalga geçercesine güzel ve sakın bir hava hediye etti bize Kani-ta. Yaprak kıpırdamıyordu. Kanran Tepesi’ndeki kiraz ağaçları-nın en güzel zamanıydı. Huzurla açmışlardı narin ve geçici çi-çeklerini. Onlara gösterişli demek yanlış olur. Karla temizlen-miş gibi duran, hafif şeffaf yapraklarıyla adeta hüznüydüler.

Değişik bir kiraz türüydü bu galiba. Renkleri öyle enfesti ki, acaba Novalis “mavi çiçek”ini² tarif ederken gözünde bu çiçekleri mi canlandırmıştı diye düşünmeden edemedim.

Ağaçların altındaki otların üzerine oturup sefertaslarımı-
zı açtık. Yemeği N.’nin karısının hazırladığı hemen anlaşılı-
yordu. Sefertaslarının yanı sıra içi yengeç ve adasoğanı dolu
bir de bambu sepet vardı. Ve tabii bira. Adasoğanlarını soyar-
ken, yengeçlerin bacaklarını emerken ve çubuklarımla sefer-
tasındaki yemekleri yerken fazla ağgözlü görünmemeye ça-
lıştım. Kalamarların içine kendi saydam yumurtaları doldu-
rulup soya sosuna batırılarak ızgara edilmiş, sonra da dilim
dilim kesilmişti; sefertasındaki yemekler arasında en gaddar
lezzet bu kalamara aitti. Cephe gerisine geri gönderilmiş bir
asker olan T. sıcağın rahatsız olup gömleğini çıkardı. Ayağa
kalkıp yarı çıplak ordu jimnastiği yapmaya başladı. Başına
bant yerine sardığı elbezinin altındaki esmer yüzü Burma
devlet başkanı Ba Mav’ı andırıyordu.

Romanın günümüzdeki durumu hakkındaki fikirlerimi
onlara anlatmam konusunda aynı heyecanla olmasa da oybir-
liğine vardılar. Bana sorulan sorulara açık cevaplar verdim.
Bu davranışım Başı’nın “Sorulara cevap vermemek münasip
kaçmaz,” düsturuna uygundu, ama bundan çok daha önemli
iki talimat vardı ki onları tümüyle kulak ardı ettim, birincisi:
“Kendi gözündeki merteği görmeden başkasındaki çöpü gör-
me,” ikincisi: “Başkalarını yerin dibine geçirip kendini met-
hetmek son derece bayağı bir davranıştır.” Bu son derece ba-
yağı davranışı gerçekleştirdim. Eminim Başo bile zaman za-
man başka okulların şiirlerini yermiştir ama alçaklıkta benim
kadar ileri gittiğini –kaşlarını kaldırıp, dudaklarını büzüp,
omuzlarını küçümsemeyle kamburlaştırarak, edepsizce diğer
yazarları iki paralık ilan ettiğini hiç sanmıyorum. Ne kadar
iğrenç olsa da tamı tamına böyle utanç verici bir davranışta
bulundum.

2 *Mavi Çiçek*. Novalis (Fredrich von Hardenberg, 1772-1801), yarım kalmış romanı *Heinrich von Ofterdingen*’de mavi çiçeği, sevginin ve güzelliğin gerçek doğasını anlayabilmek için insanın duyduğu sonsuz arzuyu simgeleyen bir leitmotif olarak kullanır.

Şimdi elli yaşlarında olan bir Japon yazarın eserleri sorulduğunda, kabaca "O kadar da iyi değil," diyerek geçiştirdim.³ Son zamanlarda bu yazarın ilk eserleri nedense, Tokyolu okuyucular tarafından bile putperestliğe varan hislerle benimsenmişti. Kimileri onun iyi olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmişti. Bu romancıyı sevmek artık moda oldu; insanın ne kadar ince bir zevki olduğunu kanıtlar hale geldi. Ama bence yazarın kendisi de bu tuhaf modayı pek gizleyemediği bir endişeyle izliyor, çünkü ona bir faydasının dokunduğu yok. Onun insanlar üzerinde yarattığı bu tuhaf etkiyi uzaktan izliyor ve Tsugarululara has o inatçı öfkeyle kendi kendime mırıldanıyorum, "Bu adam asaletten nasibini almamış! Ancak savaşta..." vs vs. Benim kimseye yaranacak halim yok.

Bir süre önce kitaplarını tekrar okumaya çalıştığımda, "Güzel yazılmış!" diye düşündüm ama içlerinde rafine denebilecek bir şey bulamadım. Tam aksine, gücünün belki de bayağılığından kaynaklandığını düşündüm. Eli sıkı, alt orta sınıfların manasız, iddialı sevinçleri ve üzüntülerinin dünyasını anlatıyor. Ana karakterleri arada bir kendi hayat tarzları üzerine "sofuca" düşünüyorlar ama bu bölümler öyle bayat ki bu düşünceleri böyle sönük yazacağına hiç yazmasaymış daha iyi olurmuş dedirtiyor insana. Küçük şeylerle fazla uğraşılıyor gibime geliyor, sanki edebi açıdan olgunlaşmaya uğraşırken kendini bu tarza hapsetmiş. Eğlenceli olması hedeflenmiş bölümler de var, bekleneneğinden çok daha fazla ama onlarda da öyle bir ürkeklik ve sıradanlık seziliyor ki –belki özbilinç fazlasından– okuyucu doya doya gülemiyor.

Birileri onun için "aristokrat" demiş, bu bana biraz çocukça geldi. Gerçekle uzaktan yakından alakası yok, ayrıca yazara bir faydası da dokunmuyor. "Aristokrat" kelimesi umursamazlığa varan bir kayıtsızlığa işaret ediyor. Fransız Devrimi sırasında, isyancılar kralın odasını bastıklarında XVI. Louis, onca ahmaklığına rağmen gülmeye başlamış, kalabalıktan birinin kepini eline alıp gelişigüzel başına yerleştirmiş ve "Vive la France!" di-

3 Dazai bu paragraflarda Şiga Naoya'yı (1883-1971) eleştirmektedir. Naoya, kısa öyküleri ve *Karanlık Bir Gecenin Geçisi* (*An'ya koro*, 1937) başlıklı otobiyografik romanıyla büyük hayranlık toplamıştır.

ye bağırmiş. Bu hareketin tuhaf ama tam anlamıyla doğal asaleti kana susamış isyancıları bile fethetmiş ve kendilerini tutamayıp kralla birlikte "*Vive la France!*" diye bağırmişlar, sonra da ona karşı parmaklarını bile kaldırmadan uysal uysal odadan çıkmışlar. Aristokrasi budur: yapmacıksız, provasız bir asalet. Aristokrasinin uşakları arasında resmîyetle mühürlenmiş ağız-lara, düzgünce kapatılmış yakalara rastlanabilir. Ama rica ederim bunlara "aristokrat" denmesin!

O gün benimle birlikte Kanran Tepesi'nde bira içenlerin hepsi bu yazarı öyle ya da böyle beğeniyorlardı ki bana sadece onun hakkında sorular sordular. Başo'nun kuralına uymayıp onu kötüledim, kötüledikçe de heyecanlandım, öyle ki sonunda kaşlarım kalkmış, ağzım büzülmüş bir vaziyette "aristokrat" kelimesinin anlamı üzerine 'ahkâm keserken buldum kendimi. Yanımdakilerin hiçbiri bana hak veriyormuş gibi görünmüyordu.

"Aristokrat!" diye mırıldandı İmabetsulu Bay M. yüzünde şaşkın bir ifadeyle. "Hiçbirimiz böyle aptalca bir şey söylemedik!" Sarhoş zırvalarımdan rahatsız olmuşa benziyordu. Sonra ötekiler birbirlerine anlamlı anlamlı güldüler.

"Kısacası..." haykırmama ramak kalmıştı. İnsanın kendinden yaşlı bir meslektaşını kötülemesi gurur duyulacak bir şey değil. "Görünüşe aldanmamak lazım. XVI. Louis dünyanın en çirkin adamlarından biriydi." Kendimi tümüyle kaybetmişim.

"Yine de ben eserlerini beğeniyorum," dedi Bay M. insanı tahrik eden tatsız bir sesle.

"Japonya için gayet iyiler, değil mi?" dedi Aomori'deki hastanede çalışan Bay H. çekinerek, sanki düşüncelere dalmak istiyormuş gibi bir hali vardı.

Durumum gittikçe içinden çıkılmaz bir hal alıyordu.

"Belki... Tamam, olabilir. İyi oldukları söylenebilir. Ama burada karşımda oturup da benim yazdıklarım hakkında tek soru sormamanız biraz ayıp olmuyor mu?" Gülerek aslında canımı neyin sıkıldığını itiraf etmiş oldum. Herkes gülümsedi. İninde sonunda gerçek hislerimi ifade etmenin en iyisi olacağını düşünerek devam ettim:

"Benim yazdıklarımın hepsi zırva ama her şeyden üstün

gördüğüm bir şeye ulaşmaya çalışıyorum ve bunu beceremediğim için işte bugün karşınızda bozguna uğruyorum. Size paspal, cahil, iftiracı görünüyor olabilirim ama gerçek klas nedir biliyorum. Çam yaprağı şekli verilmiş şekerlemeler ya da su yeşili bir vazoya konulmuş dağınık zerrinler değil –bunların klasla alakası yok bence. Bunlar sonradan görmele-
rin hobileri –kaba! Gerçek klas, koskoca katran karası bir ka-
yanın üzerinde tek bir beyaz kasımpatı. Kocaman, kirli bir
kaya olmazsa olmaz. Alın size gerçek klas. Daha gençsiniz,
tele takılıp vazoya yerleştirilmiş tek bir karanfilin birinci sınıf
sanat olduğuna inanıyorsunuz hâlâ. Onun ne olduğunu size
söyleyeyim: Hazırlık sınıfındaki kızlara yaraşır uyduruk bir
lirizm, hepsi bu!”

Bunlar sert sözlerdi. “Kendi gözündeki merteği görme-
den başkalarındaki çöpü görme.” “Başkalarını yererek kendi-
ni övmek alçaklıktır.” Yaşlı şairin talimatlarında ağırbaşlı bir
doğruluk var. Gerçekten de son derece bayağı. Tokyo’daki
edebi çevrelerde herkesi rahatsız eden ve bir cüzamlıymışım
gibi benden kaçmalarına neden olan şey benim bu bayağı
alışkanlığım işte.

“Yapacak bir şey yok.” Kendimi kollarımla destekleyerek
sırtüstü uzanmış, gökyüzüne bakıyordum. “Yazdıklarım ger-
çekten de berbat. Ne desem boş. Yine de şu sevgili yazarınıza
bahsettiğiniz ilginin onda birini bile veremez misiniz bana? Be-
nim yazdıklarım bakmıyorsunuz bile, bu saçma sapan lafları
onun için kusuyorum. Bir kere bakın. İlginizin yirmide birini
verin. Ama bakın.”

Herkes kahkahalar atıyordu. Böyle gülünmesi beni oldukça
rahatlattı. Hastanenin Kanita şubesinin idarecisi Bay S. ayağa
kalktı.

“Ne dersiniz? Başka bir yere gidelim mi?” diye sordu, gör-
müş geçirmiş bir adamın teskin edici ses tonuyla. Kanita’daki
en büyük han olan E. Han’ında hepimiz için yemek hazırlandı-
ğını söyledi. Bu daveti kabul etmek doğru olur mu gibilerinden
T.’ye baktım.

“Tabii, neden olmasın? Bu daveti kabul ediyoruz.” T. ayağa
kalkmış giyiniyordu. “Bunu önceden ayarlamıştık. Bay S. kendi

vesikasına düşen paydan, bir miktar birinci sınıf saki arttırmış, neden gidip tadına bakmayalım? Hem Bay N.'nin iliğini kemiğini sömürmek de olmaz.”

Uysal uysal Bay T.'nin teklifini kabul ettim. Yanımdayken kendimi güvende hissetmemin nedeni bu.

E. Hani hiç de fena değildi. Odamızın yemek yenen bölümü zevkli düzenlenmişti, tuvalet de temizdi. Tek başına bile geceyi geçirmek için iyi bir yer. Genelde Tsugaru Yarımadası'nın doğu sahilindeki hanlar batı sahilindekilerden daha iyi. Herhalde köklü bir başka eyaletlerden gelen yolcuları ağırlama geleneğinden kaynaklanıyor bu. Eskiden Hokkaido'ya sadece Minmaya'dan gemiyle geçilebiliyordu, bu nedenle ülkenin dört bir yanından gelen yolcular gece gündüz Sotogahama yolunu kullanıyorlardı. Handa da yengeç vardı.

“Yengeç yatağında olduğumuz belli oluyor,” dedi birisi.

T. içki içmediği için, biz yemeği sonraya bırakıp Bay S.'nin birinci sınıf sakisini içerken bir şeyler yedi. Bay S. içtikçe neşelendi.

“Bir şey diyeyim mi, romanı kim yazmış hiç umurumda değil, hepsini seviyorum. Bir okumaya başladın mı hepsi ilginç geliyor. Nasıl oluyor da bu romancıların hepsi acayip zeki oluyor anlamıyorum. Elimde değil, sırf bu yüzden seviyorum onları. İstedığınız romancıyı söyleyin mutlaka seviyorumdur, nedeni niçini yok. Hani benim şu üç yaşındaki oğlan var ya onun da büyünce romancı olmasını istiyorum. Adı Fumio, *fumi* edebiyat gibi yazılıyor o da adam gibi. Kafası biraz sizinkine benziyor. Kusura bakmayın ama kapaksız bir tencereye benziyor: tepesi yassı.”

Kafamın kapaksız bir tencereye benzediğini ilk olarak duyuyordum. Görüntümün çeşitli kusurlarının farkındaydım ama kafamın şeklinin bile garip olduğu daha önce hiç dikkatimi çekmemişti. Bir meslektaşımı kötüledikten hemen sonra hiç farkına varmadığım daha bir sürü kusurum olabileceğini keşfetmek kendimi feci rahatsız hissetmeme neden oldu. Bay S. neşelendikçe neşeleniyordu.

“Ne dersiniz? Saki bitmeye yüz tuttu, neden hep birlikte bizim eve gitmiyoruz? Fazla uzun kalmak zorunda değilsiniz.

Karım ve Fumio'yla sizi tanıştırmak isterim. Lütfen. Elma şarabı severseniz, Kanita'da ondan bol bir şey yok. Gelin size ikram edeyim."

Beni kandırmak için elinden geleni yapıyordu. Gerçekten çok nazikti ama şu kafamın şekli meselesinden sonra hiçbir yere gitmeye hevesim kalmamıştı. Bir an önce N.'lere dönüp biraz kestirmek istiyordum. Bay S.'lere gitmem halinde sadece kafamın tepesinin değil içindekilerinin de incelemeye alınamabileceğini, sonucun da pek gururumu okşamayacağını düşündükçe iyice isteksiz bir hal alıyordum. Her zamanki gibi fikrini öğrenmek için T.'ye başvurdum. T. gitmemi söylerse gi-decektim.

T.'nin yüzünde ciddi bir ifade belirdi ve meseleyi bir an için düşündü.

"Bence gitsen iyi olur. Bay S. bugün fena sarhoş oldu farkındayım ama genelde böyle yapmaz, senin gelişini ne zamandır iple çekiyordu."

Bunun üzerine ben de gittim. Kafa meselesini fazla dert etmemeye karar verdim. Durup düşününce Bay S.'nin şaka yaptığı kanısına vardım. İnsanın dış görünüşü gibi önemsiz bir konuyu fazla büyütmesinin anlamı yok. Yakışıklılıktan ziyade özgüvene ihtiyacım vardı.

Tsugarulu olmama rağmen Bay S.'nin evinde bize gösterilen ihtimam beni şaşırttı, bu ağırlama çılgınlığı Tsugaru insanının gerçek mizacını ortaya koyuyordu. Daha kapıdan girdiğimiz andan itibaren Bay S. karısına emirler yağdırmayı bir an olsun kesmedi.

"Tokyolu misafirimizi getirdim! Sonunda onu gelmeye ikna edebildim! İşte sözünü ettiğimiz Dazai bu. Sizi tanıştırayım. İyi bir kadın ol ve hemen gelip ona saygılarını sun. Sonra da saki –yok ama bütün saki bitti. Biraz elma şarabı getir. Ne, sadece bir şişe mi var? Yetmez! Git iki şişe daha al, büyük olanlarından! Yok, bekle! Balkondaki şu kurutulmuş morinalardan didikleyip getir biraz. Ama önce çekiçle yumuşatman gerek yoksa doğru düzgün didikleyemezsin. Dur! Öyle yapılmaz. Bırak ben yapayım. Kurutulmuş morina işte böyle dövülür, hah, işte böyle –ah!– böyle! Çabuk, soya sosu!

Sossuz morina yenir mi! Bir, hayır iki kase eksik. Hemen getir. Dur dur, şu çay kaseleri de olur. Tamam, şerefe, şerefe. Hadi! Git şu içkileri al! Bir dakika, önce oğlanı getiriver. Dazai baksın bakalım romancı olmaya istidadı var mı? Ne dersiniz, hı? Bu şekle kapaksız tencere denmez de ne denir? Tam sizin kafanızın şekli. Harika! Çocuğu götür. Berbat görünüyor. Böyle leş gibi bir çocuğu misafirlerimizin önüne çıkarmak ne kabalık! Değil mi? Tam sonradan görme işi! Çabuk, elma şarabı, dört litre daha, yoksa misafirlerimiz kaçacak. Hop, bekle, sen burada kal, saygıda kusur etme. Tamam, herkese içki ver. Yandaki yaşlı kadına git, rica et içkiyi o alsın. Onun şekeri bitmişti, bizimkinden biraz ver. Yok sakın verme! Bütün şekeri Tokyo'dan gelen misafirimize ver, giderken götürsün. Tamam mı? Sakın unutma. Hepsini ona vereceksin. Gazeteye sar, sonra da yağlı kâğıda, iple bağla ve misafirimize ver. Çocuğu ağlatma! Ne kabalık! Tam sonradan görme işi! Bir aristokrat asla böyle bir şey yapmaz. Sen ne yapıyorsun? Şekeri misafir giderken vereceksin demedim mi sana? Müzik, müzik! Bir plak koy. Schubert, Chopin, Bach, hangisi olsa olur. Dur! O ne o? Bach mı? Kapat şunu. İnsan bu gürültüde düşünemiyor! Daha sakın bir şey çal. Bir dakika, bütün yemek bitti. Biraz fenerbalığı kızart. Bu evde hazırlanan soslarla gurur duyarız. Belki misafirlerimiz beğenmez, o ayrı bir şey. Dur, misafirlere kızarmış fenerbalığı, yanında da fasulye pürelı yumurtalı *kayaki* ver. Bunu Tsugaru'dan başka yerde bulamazsınız. Ya! Fasulye pürelı yumurta! Başka şeye benzemez! Fasulye pürelı yumurta! Fasulye pürelı yumurta!”

Bu yazdıklarımnda en ufak bir abartma yok. Tsugarulu muhabbetini böyle cehennemı bir ağırlama fırtınasıyla gösterir.

Kurutulmuş morına (sadece büyükleriyle yapılır), tipide dondurulmuş ve kurutulmuş morınadır. Başo gibilerin çok hoşuna gidecek hafif lezzetli bir balıktır. Bay S.'nin verandasında beş altı tanesi asılıydı, sendeleye sendeleye ayağa kalktı ve iki üç tanesini yerlerinden söküp aldı, sonra gelişigüzel çekiş darbeleriyle onları dövmeye çalışırken sol başparmağını ezdi, yere yuvarlandı, derken emekleyerek herkesin bardaklarına elma

şarabı doldurmaya başladı. Benim kafamı kapaksız bir tencereye benzetirken şaka yapmadığını artık iyice anlamıştım; komiklik peşinde değildi. Anlaşılan Bay S. bu kafa biçimini çok muteber addediyordu. İyi bir şey olduğunu düşünüyordu. Tsugaru halkının sade dürüstlüğünde dokunaklı bir şeyler var, gidip görmeden anlaşılmaz.

“Fasulye pürelî yumurta! Fasulye pürelî yumurta!” çığlıklarına gelince. Sanırım okuyucularımın çoğu bu konuda bir açıklamaya muhtaç. Tsugaru’da et yahnisi ve tavuk yahnisine etli *kayaki* ve tavuklu *kayaki* denir. Sanırım *kaiyaki*, yani kabukta-pişmiş kelimesi bizim lehçede böyle yerleşmiş. Sanırım bu âdet tarihe karıştı ama çocukluğumda Tsugaru’da et, büyük deniztarağı kabukları içinde pişirilirdi. Sanırım kabuğun, etin suyunu çıkarttığına inanılıyordu. Belki de bunu Ainu atalarımızdan miras almışızdır. Ne olursa olsun, hepimiz *kayaki* yiyerek büyüdük. Fasulye pürelî yumurtalı *kayaki* yengeç kabuğunda hazırlanan basit bir yemek: kurutulmuş torik parçalarını fasulye püresi üzerine serpip pişirerek ve üzerine bir yumurta kırılarak yapılır. Aslına bakılırsa bu hastalar için pişirilen bir yemektir. İştahsız hastalara bu *kayaki* pirinç lapasıyla birlikte verilir. Ama kesinlikle bir Tsugaru yemeğidir ve bana bu yemeğin ikram edilmesi konusunda kararlı olan Bay S.’nin adını defalarca tekrarlamasının nedeni de buydu. Adeta dizlerimin üzerine çöküp yalvararak karısına başka bir şey yiyemeyeceğimi söyledim ve izin isteyerek ayrıldım.

Ama okuyucunun bir şeyi iyi anlamasını istiyorum. Bay S.’nin o gün içine düştüğü ikram ifratı Tsugaru halkının mutat muhabbet ifadesidir. Gerçek Tsugaru insanı böyledir. Bu konuda ciddiym –ben de zaman zaman Bay S. gibi davranırım. Ne zaman uzaktan arkadaşlarım gelse onları nasıl ağırlayacağımı bilemem. Kalbim gümbürdeye gümbürdeye sağa sola koştururum, hatta kafamı lambaya çarptığım, abajuru devirdiğim olmuştur. Tam yemek yerken çat kapı misafir gelse hemen çubuklarımı elimden fırlatır, ağızımda yemeklerle kapıyı açmaya koşarım, ancak bu gayretlerim hep çatık kaşlarla ödüllendirilir nedense. Ama ben rahat rahat yemeğimi yerken

misafiri kapıda tutmak içimden gelmez. Bay S. gibi, içten içe misafirlerimin rahatını fazlasıyla önemserim. Onları hoş tutmak uğruna evde ne varsa ikram ederim ama sonunda bir de bakarım ki onları iyice bunaltmışım, davranışlarımdan dolayı özürler diliyorum.

Tokyo, Osaka ve diğer büyük şehirlerde oturanlar, muhtemelen bu muhabbet gösterisini, yani insanın sahip olduğu her şeyi, hatta hayatını misafirlerine silah zoruyla kabul ettirmesini kaba ve tuhaf addedecekler ve onca gayretinize rağmen sizden uzak durmayı tercih edeceklerdir. Bütün bunları düşünürken Bay S.'nin bana kendim hakkında bir şeyler öğrettiğini hissettim ve eve dönerken onu sevgi ve merhametle anmadan edemedim. Ülkenin başka yerlerinden gelen ziyaretçiler Tsugaru halkının muhabbet ifadesini biraz abartılı bulabilirler. Tokyolular kendilerini havalara sokup yiyeceği lokma lokma ikram eder. Lord Kiso gibi taze mantar sunmuyorum ama Tokyo'nun züppe sosyal tiplerinin aşırı konukseverliğime burun kıvırdıklarını çok gördüm! Çünkü Lord Kiso gibi insanları zorluyorum, "Biraz aaha alın! Rica ederim biraz daha yiyin!"⁴

Sonradan duydum ki Bay S. bir hafta boyunca ne zaman fasulye pürelü yumurta hadisesini hatırlasa utançtan kendini sakiye vurmuş. Anladığım kadarıyla normalde herkesin iki katı utangaç ve duyarlı bir adam. Tsugaru insanının bir başka özelliği de budur. Gerçek Tsugarulu kaba bir köylü olmaktan çok uzaktır. İnsanlara yaklaşımındaki o ince ve hassas anlayış şehirlielerinkinden katbekat fazladır. Ama koşullar, bu dışarı vurulmayan hislerin bendini patlatır ve dışarı taşmasına neden olursa Tsugarulu birden heyecana kapılır ve mesafeli şehirlinin küçümsemesine maruz olmak pahasına bağırır, "Şu taze mantarlardan yiyin! Çabuk!"

4 *Taze mantarlar*. Ortaçağ destanı *Heike monogatari*'nin (*Heike'nin Hikâyesi*) 8. Kitap, 6. Bölümüne gönderme. Yoritomo ve Yoşitsune'nin kuzenleri olan Minamoto no Yoşinaka (1154-84), kırsal Kiso bölgesinde yetişmiş ve başkentteki adabı-muaşeret kurallarına pek aşina değilmiş. Bir keresinde bir elçiye tuzlanmamış sade mantar ikram etmiş ama kibar asilzade Yoşinaka'nın kırsal cömertlik gösterisinden öyle dehşete kapılmış ki yemeğe elini bile sürmeden oradan kaçmış.

Ertesi gün bir arkadaşı Bay S.'yi ziyarete gittiğinde kös kös saki içe vaziyette bulmuş ve takılmadan edememiş, "Eee, senin hanım sonradan kulağını çekmedi mi?"

"Hayır, daha yapmadı," demiş Bay S. bir genç kız gibi utana sıkıla.

Kendisini neyin beklediğini biliyormuş.

III

Sotogahama

Bay S.'nin evinden çıktıktan sonra N.'lere gittik ve biraz daha bira içtik. T.'yi gece kalmaya ikna ettik ve üçümüz birlikte evin arka tarafındaki bir odada uyuduk. Ama ertesi sabah, biz daha uykudayken T. erkenden bir otobüse atlayıp Aomori'ye döndü. İşine çok vakit ayırması gerekiyordu.

"Fena öksürüyor, değil mi?" Uykuda da olsam, keskin kulaklarım, T.'nin giyinirken kuru kuru öksürdüğünü duymuştu ve bu bana garip bir hüznü vermişti. Kalkar kalmaz bunu N.'ye söyledim. O da kalkmış pantolonunu giyiyordu.

"Evet, fena öksürüyor," dedi, yüzünde ciddi bir ifadeyle. İçkiciler ayık olduklarında genellikle yüzlerinde müthiş ağırbaşlı bir ifade olur. Sadece yüzleri değil; yürekleri de daha ciddidir. "Pek sağlıklı bir öksürük değildi." Uyuyor gibi görünmesine rağmen N. de duymuştu. "İrade meselesi." Bu konuyu kapatmak ister gibi bir hali vardı. Pantolonunun kemerini sıktı. "Bak bize. Biz atlattık, değil mi?"

N. de ben de uzun süre solunum yolu hastalıklarıyla mücadele etmiştik. N. ağır astım krizleri geçiriyordu ama artık bu hastalığı tümüyle yenmiş benziyor.

Bu yolculuğa çıkmadan önce, Mançurya'daki askerlerimiz için basılan bir dergiye kısa bir öykü göndermeye söz vermiştim; son bir iki günüm kalmıştı, iki gün boyunca sessiz

bir odayı ödünç aldım. Bu esnada N. pirinç rafinerisinde çalışıyordu. İkinci günün akşamı, benim öykümü yazdığım odaya geldi.

“Bir iki sayfa çıkarabildin mi bari? Benim işim bir saate kadar bitiyor. Bir haftalık işi iki güne sığdırdım. İnsan işi bitirdiğinde keyifli saatler geçireceğini bildiğinde verim müthiş artıyor. Az bir şey kaldı. Son bir gayret...” Tekrar rafineriye döndü ama on dakika sonra yine odamdaydı.

“Eee? İlerleme var mı? Benim işim bitti sayılır. Bu günlerde makine iyi çalışıyor. Değirmenimizi daha görmedin değil mi? Leş gibi bir yer. Belki görmesen daha iyi olur. Ama bana ihtiyacın olursa değirmendeyim.” Tekrar gitti.

Kafama sonradan dank etti. Rafinerisinde nasıl kahramanca ter döktüğünü bana göstermeye çalışıyordu. Yakında işi bitecekti, yani bana iş bitmeden gel de bir bak demek istiyordu. Bunu fark edince ister istemez gülümsedim. Hemen hikâyemi bir kenara bırakıp, sokağın karşısındaki rafineriye geçtim. Ayağında yamalı ve fitilli kadifeden bir pantolon, elleri arkasında, yüzü ciddi, baş döndürücü bir hızla dönen devasa bir inceltme makinesinin yanında duruyordu N.

“Bakıyorum da meşgulsün,” diye bağırdım.

N. başını çevirip sevinçle gülümsedi.

“İşin bitti mi? Çok iyi! Benim de işim şimdi biter. İçeri gel. Takunyalarını çıkartmana gerek yok.”

Ama bir pirinç rafinerisine takunyayla girecek kadar düşüncesiz değildim. N. de ayağına tertemiz hasır sandaletler giymişti. Etrafı iyice kolaçan ettim ama terliğe benzer bir şey görmedim, bu yüzden de sırtarak kapıda dikilip kaldım. Çıplak ayakla girsem mi diye düşündüm ama bunun biraz abartılı ve ikiye yüzlü bir hareket olacağını, N.’yi utandırmaktan başka bir işe yaramayacağını fark ederek vazgeçtim. Gayet makul bir şeyi yaparken bile saçma sapan bir özbininle hareket etmek en kötü huylarımdan biri.

“Ammma büyük makine. Tek başına idare etmek zor oluyor mu!” Gerçekten de hayret etmiştim. N. de benim gibi makinenin hiç anlamazdı.

“Yok canım, kolay. D ğmeyi şöyle çeviriyorsun...” Bir iki düğmeyi çevirerek motorun nasıl durdurulduğunu, kabukları nasıl attığını, işlenen pirincin nasıl şelale gibi aktığını, kısacası devasa makineyi nasıl istediğı gibi kullandığını gösterdi.

Birdenbire gözüm değirmenin ortasındaki direğ  yapıştirılmış bir postere takıldı. Kafası saki s rahisine benzeyen bir adam, bağdaş kurmuş, kollarını sıvamış, koca bir kaseden saki içiyordu. Kasenin üzerinde bir ev, bir de ahır resmi vardı, altında da şöyle yazıyordu: “İçki uğruna sağılıınızdan, yuvanızdan olmayın.” Postere uzun uzun baktım, galiba N. de baktığını fark etmişti çünkü sırtıyordu. Ben de sırttım. İkimiz de aynı suçu paylaşıyorduk. Ama elden ne gelir ki, diyordu sırtıtmalarımız. N.’nin o posterini neden astığını anlıyordum. Kim arada bir birkaç kadeh atmak istemez ki? Ben söz konusu olduğ mda kasenin üzerine yirmi kadar berbat eserimin resmini yapmaları gerekecekti –zira evim ya da ahırım yoktu. Altındaki yazı da şöyle olacaktı: “İçki uğruna sağılıınızdan ve yazarlıınızdan olmayın.”

Değirmenin arka tarafında iki büyük makine boş duruyordu. N.’ye bunların ne iş  yaradığını sordum.

“  nlar mı?” dedi belli belirsiz i ini çekerek. “Birisi sicim eğırmek için, öteki hasır dokumak için ama onları  alıştıramıyorum: Kullanması biraz zor. Dört beş yıl önce mahsul çok bereketsiz oldu, rafineride yapacak iş bulamadık. Her gün ocağın yanına oturup sigara t tt re t tt re bu durumdan kurtulmak için bir yol düşünüyorduk, sonunda bu makineleeri alıp değirmenin bir köşesine yerleştirdim ve kullanmaya uğraştım. Ama elim böyle şeylere yatkın olmadığından bir türlü beceremedim. Kötü günlerdi. Evde altı kişiydik, hiçbiri-miz  alışmıyorduk! Bu işin sonu ne olacak diye kara kara düşünüyordum.”

N.’nin tek çocuğı var, dört yaşında bir oğlan, ama ölen kız kardeşi ve eniştesinin (eniştesi Kuzey Çin’de savaşıırken öldü)    çocuğuna da o bakıyor. N.’yle karısı sanki dünyanın en doğıal  eyiymiş gibi bu    yetimi büyütüyor ve kendi  o-

cuklarıymış gibi seviyorlar. Karısına bakılırsa N. onları şımartıyormuş bile.

Çocukların en büyük ağabeyleri Aomori Teknik Okulu'nda okuyor. Bir Cumartesi otobüse binmek yerine Aomori'den Kanita'ya –araları otuz kilometreden fazla– yürümüş, evine gece yarısı varmış. Kapıyı çalıp “Dayı! Dayı!” diye bağırmış, N. yatağından fırlayıp kapıyı açmış ve baygın görünen çocuğu kucaklamış. “O kadar yolu yürüdün mü? Gerçekten yürüdün mü?” Ağzından başka laf çıkmıyormuş ama sonra acısını karısından çıkarmış, birbiri ardına emirler yağdırmaya başlamış. “Ona şekerli sıcak su getir. Hemen pirinçli kek pişir. Şehriye ısıt.” Karısı çocuğun yorgun olduğunu, uyumak istediğini söyleyince “Ne? Neeeee?” diye bağırmış ve abartılı bir tavırla ona yumruğunu sallamış. Bu baştan sona manasız bir kavga olduğundan yeğenleri kahkahalara boğulmuş, N. –yumruğu havada– ona katılmış, karısı da gülmeye başlamış, hemen barışmışlar. Bu olay N.'nin nasıl bir insan olduğunu gayet iyi gösteriyor.

“Hayatın iniş ve çıkışları var. Hep bir şeyler oluyor,” dedim. Ama kendi hayatımı onunkiyle kıyasladığımda birden gözlerim yaşardı. Bu iyi yürekli adamın, dostumun, değirmeni-nin bir köşesinde tek başına, sözünü dinlemeyen elleriyle hasır dokumaya çalışması hüznünlü bir resim gibi gözlerimin önünde belirdi. Onu ne kadar seviyorum.

O gece işlerimizi bitirmemizi bahane ederek bira içmeye oturduk. Memleketimizdeki mahsul zaiyatlarını konuştuk. N. Aomori Vilayeti Tarihini Araştırma Cemiyeti üyesi, bu nedenle bu konu hakkında bir sürü malumat edinmiş.

“Şuna bir bak dedi,” bir kitabı açıp bana uzatarak. Kitapta Tsugaru'daki mahsul zaiyatlarını gösteren üzücü kayıtlar vardı:

1615 Kıtlık	1707 Kıtlık	1833 Kıtlık
1616 "	1716 Zayiat	1835 "
1640 "	1720 "	1836 "
1641 "	1737 "	1837 Zayiat
1642 Zayiat	1740 "	1838 Kıtlık
1656 "	1745 Kıtlık	1839 Zayiat
1666 "	1747 Zayiat	1866 "
1671 "	1749 Kıtlık	1869 "
1674 "	1755 "	1873 "
1675 "	1767 Zayiat	1889 "
1679 "	1776 Bereketsiz	1891 "
1681 Kıtlık	1782 Kıtlık	1897 "
1684 Zayiat	1783 "	1902 Kıtlık
1692 Kıtlık	1786 "	1905 "
1694 "	1787 Bereketsiz	1913 Zayiat
1695 "	1789 Zayiat	1931 "
1696 Zayiat	1793 "	1934 "
1702 Bereketsiz	1799 "	1935 "
1705 Zayiat	1813 "	1940 Bereketsiz
1706 "	1832 Bereketsiz	

Bu çizelgeyi okuduğunda üzülmeleri için insanın Tsugaru'da doğmuş olması şart değil. Toyotomi Hideyori'nin kuvvetlerinin Osaka Kalesi Kuşatması'nda imha edildiği 1615 senesi yazından günümüze kadar geçen 350 sene zarfında yaklaşık altmış kere mahsul alınamamış. Bu da hemen hemen her beş yılda bir ürünün yok olması demektir.

N. bana bir kitap daha gösterdi:

Ertesi yıl, yani 1833'te, hayırlı bir gün olan baharın ilk gününden üçüncü ayın üçüncü gününde kutlanan Bebek Bayramı'na kadar doğu rüzgârı hiç dinmemecesine esti, bu yüzden de buzlar erimedi, çiftçiler tarlalarındaki buzları balyozlarla kırdılar. Beşinci ayda fideler hâlâ çok küçüktü ama mevsimin bitmesine çok az zaman kaldığından ekilmeleri daha fazla ertelenemedi ve oldukları gibi ekildiler. Doğru rüzgârı her geçen gün daha şiddetli esiyordu, altıncı ayda, tam yaz ortasında ka-

lin bulutlar gökyüzünü kapladı, hava öyle karardı ki güneş ve mavi gökyüzü hayal oldu...

Yazın en sıcak ayı boyunca sabah akşam hava o kadar soğuktu ki insanlar kalın kışlık giysilerini giymek zorunda kaldılar. Özellikle geceleri iyice ayaz çıkıyordu. Artık yedinci ay gelmişti, Nebuta Festivali zamanı. [Ay takviminin yedinci ayının yedinci gününde kutlanan bir Tsugaru festivalidir bu. Çeşit çeşit kostümler giyen gençler, savaşçı, ejderha ya da kaplan şeklinde yapılmış, rengârenk boyanmış ve arabalara konmuş devasa fenerleri sokaklarda gezdirerek dans ederler. Başka mahallelerin yaptığı fenerlere çarpmak ve sahipleriyle kavgaya tutuşmak festivalin en büyük eğlencesidir. Söylenceye bakılırsa, Ezolara karşı çıktığı seferde Sakanoue no Tamuramoro barbarları dağlardan aşağı çekmek için böyle fenerler kullanmış, sonra da hepsini kılıçtan geçirmiş ama tabii bu açıklamalar genelde sonradan uydurulmuş oluyor. Buna benzer festivaller sadece Tsugaru’da değil bütün kuzeydoğuda düzenlenir; bu yüzden de Nebuta fenerleri, Tokyo’nun yaz festivalinden pek de farklı olmayan kuzeydeki diğer yaz festivallerinde kullanılan süslü arabaların yerel bir çeşitlemesidir.] Ama yollarda bir sivrisinek vızıltısı duymak mümkün değildi; zaten evlerin içinde bile sesleri duyulmuyordu –cibinliğe gerek bile kalmamıştı. Herkes ağustosböceği sesine hasret kalmıştı.

Yedinci ayın altıncı günü hava ısındı ve Ölüler Festivali’nden birkaç gün önce herkes yazlıklarını giydi. Ayın on üçünden itibaren erken ekilen pirinçlerin çoğu yaprak sürmeye başladı. Herkes ferahladı, festival dansları da büyük bir sevinçle yapıldı. Ama ayın on beşi ve on altısında güneş, aynaların gece yarısı hali gibi donuklaştı ve on yedisinin gecesinde –şafak sökmeden hemen önce, dansçıların çoğu evlerine döndükten hemen sonra– beklenmedik, feci bir don baş gösterdi. Taze yapraklar kendilerini bıraktılar, ihtiyaçlar bunu görünce bütün gece avaz avaz ağıtlar yaktılar.¹

1 *Tenpo Kithışının Kayıtları’ndan (Tenpo kiyoko rokuşo)* alıntı. Bu bölüm eksilti dahil, kelimesi kelimesine Takeuçi Unpei’nin *Aomori Vilayeti’nin Tarihi* eserinde alınmıştır, s. 277. Metindeki notu kimin yazdığı belirsizdir.

Böylesi koşullar hakkında yapılabilecek yegâne yorum bir keder çılgılığıdır. Biz küçükken, ihtiyarlar *kegazu*'nun sefaleti ve perişanlığından söz ederlerdi (Tsugaru'da mahsulün ziyan olmasına *kegazu* denir, belki kıtlık için kullanılan *kikatsu* kelimesinden türemiştir bu kelime); biz ufaklıklar bu kasvetli hikâyelerden öyle etkilenirdik ki gözlerimiz yaşlarla dolardı. Bunca seneden sonra tekrar memleketime dönüp bu kayıtlarla karşılaşınca üzüntüyü de geçen bir infiale kapıldım.

"Bu kadarı da fazla!" dedim. "Bize çağımız bilim çağı diye bir sürü maval okuyorlar ama çiftçilere mahsullerin ziyan olmasını nasıl engelleyeceklerini öğretmekten bile acizler. Hiçbiri beş para etmez!"

"Ama ziraatçiler bir sürü araştırma yapıyor. Soğuğa daha dayanıklı türler üretiyorlar, ayrıca yeni ekim teknikleri de buluyorlar, artık eskisi gibi mahsulün tamamını kaybetmiyoruz. Ama her şeye rağmen hâlâ beş senede bir dara düşüyoruz."

"Hiçbiri beş para etmez!" Yere tükürdüm, belli birine yönelik değildi öfkem.

N. güldü.

"Çölün ortasında yaşamak zorunda olan insanlar da var. Kızmak hiçbir işe yaramaz. Hem bu iklim eşsiz bir nezaket kapasitesi de üretiyor."

"Aman ne nezaket! Kaba ve görgüsüz! Güneyden gelen sanatçıların yanında kendimi hep aşağı hissetmeme şaşmamak lazım."

"Ama onlara teslim olmuyorsun değil mi? Tsugaru, tarihi boyunca istilacılar tarafından yenilgiye uğratılmamıştır. Yara almıştır ama asla yenilmemiştir! Yoksa Sekizinci Bölük neden milli hazine kabul edilsin ki?"²

Şimdiki neslin üyeleri olan bizler, ne de olsa atalarımızın kanından geliyoruz, onlar daha doğar doğmaz kıtlığa göğüs germek zorunda kalmışlardı, yağmur ve temel maddelerden başka besinleri yoktu. Tabii ki kaba ve görgüsüz olmak yerine zarif ve nazik olmayı tercih ederdim, ama atalarımın kanını taşıyorum ve yeteneklerimi geliştirmek için at gibi çalışmaktan

2 *Sekizinci Bölük*. Bu bölüm Hirosaki'de konuşlanmıştı. Savaşta Çin'e karşı mücadele etti ama Aralık 1944'teki Leyte Muharebesi'nden hemen önce Filipinler'e aktarıldı.

başka çarem yok. Seçme şansım yok. Belki geçmiş üzüntüleri deşmemek, N. gibi bu emek ve zorluk geleneginden sanki bir prenslik mirasıymış gibi gurur duymak daha iyidir.

Ertesi gün, N.'nin kılavuzluğunda, Sotogahama Yolu'ndan Minmaya'ya giden bir otobüse bindim, sonra Honşu'nun en kuzey ucu olan Tappi Burnu'na giden ıssız sahil yolundan yürüdüm. Minmaya ve Tappi arasındaki kasvetli ve kavruk mezarların her birinde Tsugaru insanının zindeliği dokunaklı bir biçimde göze çarpıyordu: fırtınalara meydan okuyan, dalgaların şiddetine teslim olmayan bu insanlar ailelerini doyurmak için mücadele veriyordu. Minmaya'nın güneyindeki köylerde, özellikle Minmaya ve İmabetsu'da, o düzenli, tam teçhizatlı limanların neşeli atmosferinde hayatın ne kadar dingin olabileceğini gördüm. Of, kıtlık korkularımızı bir kenara bırakalım artık!

Aşağıdaki neşeli parça tarihçi Sato Hiroşi'nin kaleminden çıkma. Okuyucularımın kasvetini dağıtmanın yanı sıra biz Tsugaruluların yeni bir başlangıç yapması şerefine kadeh kaldırmak için burada alıntılıyorum. Profesör Sato, *Oşu'daki İş Kollarına Giriş* başlıklı eserinde şöyle yazar:

Oşu –her saldırıda hızla saklanan ve takip edildiklerinde hemen dağlara kaçan Ezoların bölgesi. Oşu –her yerinde yüksek sıradağların insanların önüne doğal bir engel gibi dikildiği yer. Oşu –fırtınalı ve hırçın Japon Denizi'yle, yalçın Kamikita Dağları'na gelip dayanmış Pasifik Okyanusu arasında kalmış. Oşu –kışın kardan kalın mantosuyla, ezelden beri mahsulleri ziyan olan, Honşu'nun en soğuk yeri. Zavallı Oşu –topraklarının sadece yüzde on beşi işlenebilir, oysa Kyuşu'da bu rakam yüzde yirmi beştir. Bu amansız doğa koşullarıyla malul Oşu 6.3 milyon nüfusunu beslemeyi nasıl başarır, ne gibi iş kollarına bel bağlar?

Bütün coğrafya kitapları Oşu'nun Honşu'nun en kuzey ucunda yer aldığını ve orada yiyecek, giyecek, barınak türü şeylerin hep en basitinden olduğunu söyler bize. Eskiden çatılar samanla, tahtayla ya da sedir kabuklarıyla kaplanırdı ama son zamanlarda çoğunluk çatısını teneke kaplıyor. Halk başına örtü bağlar, ayağına bol iş pantolonu giyer; orta sınıfın aşağı-

sındakiler en temel besinlerle yetinirler. Bu gerçekten doğru mu? Oşu'da üretim namına bir şey yok mudur? Hızıyla onca gurur duyan yirminci yüzyılın kendisine ulaşmasını hâlâ beklemekte olan bir bölge midir kuzey?

Hayır, o Oşu çoktan maziye karıştı. Günümüzde Oşu'yu tartışmadan önce Rönesans'tan hemen önce İtalya'da göze çarpan o dışa vurulmamış enerjiyle dolu olduğunu dikkate almak gerekir. Kültür ve sanayi İmparator Meiji'nin eğitime verdiği önem sayesinde gelişmiş, Oşu'nun en ücra köşelerinde bile etkisini hızla hissettirmiştir. Standart dil tutundukça halkının kaba, genizden gelen lehçesi ortadan kalkmaktadır. Bir zamanlar ilkel koşulların çamurunda debelenen cahil, barbar kabilelerin barınağı olan Oşu eğitimin parlak ışığından nasibini almıştır ve olanlar olmuştur! Günbegün yeni araziler tarıma açılmakta, bereketli tarlaların sayısı artmaktadır. Bir gelişme bir diğerini takip etmekte ve her geçen gün hayvancılık, ormancılık, balıkçılık endüstrileri zenginleşmektedir. Esas hayra alamet olan, nüfus yoğunluğu az olan bölgenin gelecekte büyük gelişim potansiyeli taşımasıdır.

Yiyecek bulmak için bu bölgeye yönelen göçmen kuş sürüleri gibi -sığırçıklar, ördekler, baştankaralar, kazlar- Yamato devletinin yayılma döneminde Japonlar bütün ülkeden kuzeye, Oşu'ya akın etmişlerdir ve Ezoları fethederken, doğal kaynakların, dağlardaki av hayvanlarının, derelerdeki balıkların cazibesine kapılıp doğuya ve batıya dağılmışlardır. Böylece, nesiller sonra insanlar istedikleri yerlere yerleşmişler, Akita, Şonai ve Tsugaru ovalarında pirinç yetiştirmeye, kuzey dağlarını ağaçlandırmaya, çayırarda at yetiştirmeye, sahilden balık tutmaya başlamışlardır. Günümüzün zengin iş kollarının temellerini atmışlardır. Oşu'nun altı eyaletinde yaşayan 6.3 milyon insan atalarına has iş kollarını ihmal etmemekle birlikte onları geliştirmek için yeni yollar aramaktadırlar. Göçmen kuşlar var-sın oradan oraya uçup dursunlar, artık kuzeyin dayanıklı ve hevesli insanların hiçbir yere savrulmasına gerek yok: Pirinçlerini yetiştiriyor, elmalarını satıyor, muhteşem ormanların kıyısındaki uçsuz bucaksız çayırarda pırıl pırıl tüylü harika atlarına biniyor ve ağzına kadar kıpır kıpır, gümüşsü avlarıyla dolu kayıklarıyla limana giriyorlar.

Bu methiyeden öyle memnun kaldım ki içimden yazarına koşup elini sıkmak geldi.

O gün N. Oşu Sotogahama sahilinde bana kılavuzluk edecekti ama yola çıkmadan önce bir meseleyi halletmemiz gerekiyordu.

“İçmek için yanınıza ne alacaksınız? Çantanıza birkaç şişe bira koyayım mı?”

Bayan N.’nin sorusu içime işledi. Neden içkiciler diye bilinen o nahoş kabilenin bir üyesi olarak doğdum, diye sordum kendime.

“Lütfen zahmet etmeyin. İçmesem de olur. Hiç önemi yok. Gerçekten de,” diye kekeledim, sırt çantamı telaşla sırtıma atıp evden kaçarcasına çıkarken.

“Biliyor musun, ne zaman ‘içme’ kelimesini duysam,” dedim arkamdan gelen N.’ye “irkiliyorum; kendimi bir diken yatağında oturuyor gibi hissediyorum.”

N. de benimle aynı şekilde hissediyordu anlaşılan, kıpkırmızı kesilerek ağzını şaklattı: “Tek başıma olunca hiç mesele yok ama yanımda sen olunca içmeden duramıyorum. Bu arada İmabetsulu Bay M. komşularının saki vesikalarından birazını rica edeceğini ve bizim için saklayacağını söylemişti, ona bir uğrasak iyi olur.”

Sıkıntıyla içimi çektim. “Herkes iş çıkarıyorum.”

Kanita’dan Tappi’ye doğrudan tekneyle gitmeye, dönüşte önce yürümeye sonra da otobüse binmeye karar vermiştik; ama o gün sabahtan itibaren öyle kuvvetli bir doğu rüzgârı esmeye başlamıştı ki hava “fırtınalı” payesi kazanmış ve bineceğimiz teknenin seferi iptal edilmişti. Bunun üzerine planımızı değiştirip otobüse bindik. Garip ama otobüs bomboştu, böylece ikimiz de kendimize yayılacak bol bol yer bulduk. Sotogahama Yolu’ndan kuzeye doğru bir saat kadar yol almıştık ki rüzgâr azaldı, bulutlar aralandı ve teknelerin tarifeye göre kalkacağı anlaşıldı. Önce İmabetsu’ya Bay M.’ye uğramaya, gemiler işliyorsa, bir miktar sakisini tükettikten sonra doğrudan İmabetsu rıhtımına gitmeye karar verdik. Aynı karayolundan gidip gelmek hem aptalca hem de sıkıcı geliyordu. N. otobüsün pence-resinden bana bir sürü yer gösterdi ve çeşitli açıklamalarda bu-

lundu ama stratejik önemi olan bir yere yakın olduğundan bu açıklamaları fazla ayrıntılı aktarmasam iyi olacak. Eski Ezoların yerleşim yerlerinin tek bir izini bile göremedik ama bütün köyler şirin ve neşeli görünüyordu, belki de hava açtığı içindir.

Meşhur Kyotolu doktor Taçibana Nankei, onsekizinci yüzyılın sonlarında yayımlanan *Doğuya Yolculuğun Güncesi* kitabında şöyle yazar:

Tarihin başlangıcından beri milletimiz şimdiki gibi barış içinde olmamıştır. Batıda Kikai Takımadaları'ndaki Yaku Adası'ndan doğuda Oşu, Sotogahama'ya kadar kanunları tanımayan tek bir bölge bile yok. Geçmişte Yaku yabancı bir ülke adı gibi gelirdi bize, çok yakın zamanlara kadar Oşu'nun bir kısmı Ezolara aitti, Tsugaru ve Nanbu'daki pek çok köy ismi de bunu gösterir. Sotogahama köyleri Tappi, Horozuki, Uçimappe, Sotomappe, İmabetsu ve Utetsu gibi isimler almışlardır. Bunların hepsi Ezo isimleridir. Günümüzde bile Utetsu ve civarındaki köylülerin âdetleri kısmen Ezolarinkini andırır, Tsugarulular bu köyün sakinlerini barbar kökenden geldiklerini söyleyerek küçümserler.³ Ama bana kalırsa, sadece Utetsu yakınlarındaki insanlar değil, Tsugaru ve Nanbu kırsal kesiminde yaşayanların çoğu Ezolardan gelmektedir. Sadece imparatorluğun güneşinden erken nasibini almış olan bölgelerde insanlar dillerini ve âdetlerini Japon kökeninden geldikleri izlenimi verecek kadar değiştirmişlerdir. Bu nedenle orada incelmış bir kültürün oluşmaması doğaldır.

Nankei bu satırları yazalı 150 yıl geçmiş, şimdi onu hayata geri döndürüp bir otobüse bindirsek ve bu düzgün asfalt yoldan geçirsek hayret içinde etrafına bakınır dururdu herhalde. Yoksa hayrete düşmez miydi? Belki sadece geçmişe yazıklanırdı.

Nankei'nin seyahatnameleri Edo döneminin en önemli kitaplarından kabul edilir ama yazar Giriş bölümünde şöyle bir itirafta bulunur:

3 Ezo. Bütün Ezolar Ainu olmasalar da Taçibana öyle olduklarını düşünmüşe benziyor. Saydığı köy isimleri gerçekten de Ainu kökenli. Honşu'daki Ainuların son sığınağı olan Utetsu'nun halkı da 1756'da Japon olarak kaydedilmişti.

Bu seyahatlere tıp ilmi uğruna çıktım ve meslektaşlarımın faydalanabilmesi için en önemsiz tıbbi bilgileri bile kaydettim. Yolda gördüğüm ve duyduğum başka şeyleri de yazıya geçirdim, ancak bunların sahiciliğini kanıtlayacak durumda değilim. Bu nedenle bu kitabın hatalarla dolu olabileceğini kabul etmek zorundayım.

Başka bir deyişle, sadece okuyucularının merakını uyardırmak için birbiri ardına hikâyeleri sıralayıp durmuş. Başka bölgeler hakkında söylediklerini aktarmayacağım, vereceğim örnekler sadece Sotogahama'yla sınırlı. Hiçbir ehliyeti olmasa da şunları yazmış:

Tsugaru bölgesindeki Sotogahama'dan Matsumae'ye geçmek için ülkenin en kuzeyinde yer alan Oşu'daki Minmaya limanından gemiye binmek gerekiyor. Minamoto no Yoşitsune, Takadate'den kaçtıktan sonra buraya gelmiş, tam Ezo'ya geçecekken kuvvetli rüzgâr yüzünden günlerce beklemek zorunda kalmış. Durum aciliyet arz ettiğinden yanında taşıdığı bir Kannon heykelini denizdeki bir kayanın üzerine yerleştirmiş ve rüzgârın azalması için dua etmiş. Rüzgâr anında yön değiştirmiş ve bir sorun çıkmadan Matsumae'ye geçebilmiş. Şimdi o heykel buradaki bir tapınakta ve Yoşitsune'nin Rüzgârın Dinmesi İçin Dua Ettiği Kannon adıyla biliniyor. Buna ilaveten, Minmaya yakınlarında sahilde kocaman bir kaya var, üzerinde ahır gibi, birbiri yanı sıra üç oyuk bulunuyor. Yoşitsune'nin atları burada tutulmuş, Minmaya yani Üç-At Ahırını adı da buradan geliyor.

Başka bir yerde de şöyle yazar:

Tsugaru Sotogahama'da, Oşu'da Tairadate denilen bir yer vardır, kuzeyinde kayalık bir burun denize doğru uzanır. İşizaki-no-Hana yani Taş-Burun Burnu diye bilinir. Biraz daha ileride Şudani, Kızıl Vadi vardır, yalçın dağlar arasından ince bir dere denize akar. Bu vadideki bütün taşlar ve kayalar kızıl renktedir. Su bile kırmızı akar, ıslak kayalar üzerlerinde parla-

yan sabah güneşıyla göz alırlar. Derenin ağzında ve denizdeki çakıllar bile kızıldır, buradaki balıkların da kırmızı olduğu rivayet edilir. Bu vadideki zincifre cevherinin canlı cansız bütün varlıkları, hem taşları hem balıkları kızıla döndürmesi inanılmaz bir şey.

Tam artık bu kadarı fazla diye düşünmeye başladığınızda, kuzey denizlerinde yaşayan ve İhtiyar Adam adıyla anılan tuhaf balıkları anlatarak sizi yine şaşkınlığa gark ediyor:

En az iki üç fersah uzunluğundadır, kimse gövdesinin tamamını görmemiştir. Nadiren yüzeye çıktığında, insanın gözüne bir sürü kocaman ada denizden yükseliyormuş gibi görünür ama bunlar sadece sırt yüzgeçlerinin bir kısmıdır. On dokuz, yirmi metre uzunluğunda balinaları, balinanın sardalyeyi yuttuğu gibi yutar, bu yüzden de bu balık ortaya çıktığında balinalar dört bir yana dağılır.

Başka bir yerde de şunlar yazılıdır:

Bir gece Minmaya'da, yanlarına kaldığım ailenin komşuları gelip ailenin büyükleri etrafına toplandılar. Ocağın etrafına halka olup birbirlerine hikâyeler anlatmaya başladılar.

"Son yirmi otuz yıldır başımıza gelen en korkunç olay Matsumae gelgit dalgasıydı. Havada en ufak bir esinti ya da yağmur alameti yoktu ama nedense hava bulutlandı, geceleyin gökyüzünün her yerini parıltılı nesneler kapladı. Sonunda felaketten dört beş gün önce –bu gerçekten de korkunçtu– gün ışığında gökyüzünde tanrıların uçuştüğünü gördük. Bazıları o eski giysileriyle atlarına binmişlerdi, bazıları ejderleri ya da bulutları sürüyordu, bazıları gergedanların ve fillerin üzerindeydi; bazıları beyaz, bazıları kırmızı yeşil giyinmişti; bazıları büyük, bazıları küçüktü. Her türlü budalar, tanrılar ve hortlaklar gökyüzünde uçuşuyordu. Herkes dışarı fırlamıştı, her gün dualar ediyorduk, dört beş gün boyunca bu mucizeleri izledik ve tartıştık. Sonra bir akşam denize bakarken, bembeyaz karlarla kaplı bir dağa benzeyen bir şey ufukta belirdi. "Şuraya bakın!

Denizden tuhaf bir şey çıktı!" Biz konuşurken dağ yaklaştıkça yaklaştı, o zaman bunun devasa bir dalga olduğunu gördük, şu karşıdaki adanın üzerindeki dağdan daha yüksekti. "Gelgit dalgası! Çabuk! Kaçın!" Genci yaşlısı, kadını erkeği hayatta kalmak için tabanları yağladılar ama dalga hızla yaklaştı, sonra bütün her şeyi denizin derinliklerine çekti: insanları, evleri, bahçeleri, tarlaları, bitkileri, ağaçları, hatta kuşlarla hayvanları. Geriye hiçbir şey kalmadı. Sahil boyundaki köylerde tek kişi bile kurtulamadı. Büyük bir korkuyla, tanrıların burada korkunç bir şey olacağını bize haber vermek ve burayı terk edelim diye ikaz etmek için gökyüzünde uçuştuklarını anladık."

Bütün bu mucizevi ve rüyamsı olaylar sanki hakikatmış gibi akıcı bir dille anlatılıyor.

Bu koşullar altında Sotogahama'nın bu kesimini coğrafi olarak fazla ayrıntılı tarif etmem mümkün değil. Bunun yerine, bütün saçmalıklarına rağmen bu eski seyahatnamenin bazı bölümlerini aktarmamın ve bir masal atmosferine dalmanın eğlenceli olabileceğini düşündüm. *Doğuya Yolculuğun Güncesi'*nden birkaç bölüm daha kopya etmiştim ama son bir alıntıyla yetineceğim, edebiyattan hoşlananların ilgisini çekeceğini düşünüyorum:

Tsugaru Sotogahama'da, Oşu'da kaldığım sırada kaymakam Tango'dan gelen var mı diye her tarafı araştırıyordu. Bunun nedenini sorduğumda, Tsugaru'nun İvaki Dağı tanrıçasının Tangolulardan nefret ettiğini öğrendim. Bir Tangolu gizlice de olsa bölgeye girmeye kalkışrsa ardı arkası kesilmeyen rüzgâr ve yağmurlar başlayacak, gemiler denize açılmayacak, Tsugaru bölgesi büyük bir mahrumiyete sürüklenecekti. Benim geldiğim günden itibaren fırtına devam ettiği için bölgenin ileri gelenleri bölgeye Tangolu birinin girip girmediğini araştırıyorlardı. Hava ne zaman bozsa kaymakam Tangoluların hemen sınırı dışı edilmesi için kesin emir veriyordu. Adamın Tsugaru topraklarından atılmasıyla birlikte hava düzeliyor, rüzgâr dinliyordu. Bu geleneksel nefreti benimseyenlerin sadece sıradan insanlar olmayışı, her seferinde ileri gelenlerin de hemen bir

araştırma başlatması, dikkate değer. Bu Tangolu nefreti özellikle Aomori, Minmaya ve diğer Sotogahama liman kasabalarında yaygın.

Bu gerçekten çok esrarlıydı. Kafamdaki soru işaretlerini aydınlatacak kesin bir cevap aradım ve bu geleneğin İvaki Dağı tanrıçasından çıktığını, onun da bu bölgede doğmuş olan Anju Hanım'ın ölümsüzleşmesiyle ortaya çıktığını öğrendim. Anju Hanım Tango ülkesinde gezerken İdare Memuru Sanşo'nun taczine uğramış, İvaki Dağı tanrıçası olduktan sonra da ne zaman oradan biri Tsugaru'ya gelse öfkelenerek rüzgârları, yağmurları, fırtınaları salıveriyormuş.

Doksan fersahlık Sotogahama sahilinde hemen herkes yaşamını balıkçılık ve deniz ticaretinden temin ettiği için hep rüzgârların hafif esmesini diliyorlar. Bu nedenle hava kötüledi mi bütün bölge Tangoluları lanetliyor. Aynı şeyler, komşu bölgelerin Matsumae ve Nanbu gibi limanlarında da oluyor, Tangolu insanlar nefretle kovuluyor. İnsan öfkesi sınır tanımıyor!

Tuhaf bir hikâye, Tangolular (Kyoto vilayetinin kuzeyi) açısından da hiç hoş karşılanmıyor. O günlerde Tsugaru'ya gelmeye kalkışan bir Tangolu belli ki başına dert arıyordu.

Çocukken Anju ve Zuşio'nun hikâyesini resimli kitaplardan öğrenmiştik, edebiyatla ilgilenen herkes Mori Ogai'nin şaheseri "İdare Memuru Sanşo"yu⁴ bilir. Ama bu hüznü hikâyedeki biri erkek biri kız iki güzel kardeşin Tsugaru'da doğduğu ve öldükten sonra İvaki Dağı'nda tanrılık mertebesine yükseldiği pek bilinmez. Aslına bakılırsa benim tereddütlerim yok değil. Bu hikâyeyi, kılını bile kıpırdatmadan, iki fersah boyundaki balıklardan, nehrin suyunu ve balıkların pullarını boyayan kırmızı kayalardan söz eden Nankei anlatıyor; bu yüzden belki bu da Nankei'nin

- 4 Mori versiyonuna göre Anju'yla Zuşio anneleriyle birlikte İvaki Eyaleti'ndeki evlerinden ayrılarak sürgün edilen babalarını aramaya giderler. Naoe'de köle tüccarlarının eline düşerler, çocuklar annelerinden ayrılıp Tangolu zengin bir toprak ağası olan İdare Memuru Sanşo'ya satılır. Sanşo çocukları ölesiye çalıştırır ve onlara yapmadığını bırakmaz. Sonunda Zuşio kaçır ama Anju kaçamayıp kendini bataklığa atar. Zuşio Kyoto'ya gelince asil bir soydan geldiği anlaşılır ve babasının affedilmesini sağlar, ama sonra babasının çoktan öldüğünü öğrenir. Zuşio Tango valisi tayin edilir ve orada köleliği kaldırır. Hikâyenin sonunda annesiyle Sado Adası'nda tekrar buluşurlar.

gerçekliğini kanıtlayamadığı o güvenilmez rivayetlerden biridir. Anju ve Zuşio geleneğinin Tsugaru kökenli olduğuna şüphe yoktur, zaten *Resimli Japonya ve Çin Ansiklopedisi*'nde "İvaki Dağı Tanrıları" maddesi de bunu doğrulamaktadır. Dili çok eski olduğu için anlaşılması zor ama şöyle yazıyor:

Efsaneye göre bu bölgenin [Tsugaru'nun] eski derebeylerinden birinin adı İvaki Hangan Masa'uji'ydi. Birinci Ehio yılı'nın [1081] kışında Kyoto'da kalırken iftiraya uğrayıp Kyuşu'ya sürülmüş. Arkasında, kırlar ortasındaki evinde iki çocuğunu bırakmış. Kızının adı Anju, oğlunun adı Zuşio'ymuş. Çocuklar anneleriyle birlikte babalarını ararlarken bütün Deva'yı katedip Eçigo'daki Naoe Körfezi'ne kadar gelmişler.

Buraya kadar anlatılanlar gayet açık ama sonlara doğru muğlak bir hal alıyor:

İvaki Eyaleti'nin yüz küsur fersah kuzeyindeki İvaki Dağı'nda tanrılaşmaları tuhaftır.

Ogai'nin "İdare Memuru Sanşo" hikâyesinde "İvaşiro'nun Şinobogori köyündeki evlerinden" ayrılırlar. Sanırım İvaşiro karakterinin yanlışlıkla İvaki şeklinde de okunmasından kaynaklanan karışıklığın nedeni bu efsanenin İvaki Dağı'nda bitmesi olabilir.⁵ Öyle ya da böyle eski Tsugarulular Anju ve Zuşio'nun Tsugaru çocukları olduğuna ve o aşağılık idare memurunun üzerindeki lanet yüzünden ne zaman Tangolu biri bölgeye girse Tsugaru'da havanın bozduğuna kesinlikle inanırlardı. Anju ve Zuşio'ya yakınlık duyanlar için bu fikrin cazip olduğu söylenebilir.

Sotogahama efsanelerini artık bir kenara bırakalım. Öğleye doğru otobüsümüz Bay M.'nin oturduğu İmabetsu'ya vardı. Daha

5 *İvaki* ve *İvaşiro* değişik işaretlerle yazılır ama İvaki rahatlıkla İvaşiro şeklinde yanlış okunabilir. Tsugaru'daki İvaki Dağı eskiden İvaki Eyaleti'yle aynı işaretlerle yazılmış ama artık yazımı normale döndü. Başka bir deyişle Dazai efsanenin İvaşiro kaynaklı olduğunu, sıradan bir yazım hatası yüzünden İvaki Eyaleti'ne mal edildiğini, böylece Tsugaru'daki İvaki Dağı'yla birlikte anıldığını iddia ediyor.

önce de söylediğim gibi İmabetsu şirin –hatta modern– bir liman kasabası. Nüfusu herhalde dört bin kadar. N. beni Bay M.’nin evine götürdü ama kapıyı açan Bayan B. eşinin evde olmadığını söyledi. Biraz keyifsiz bir hali vardı. Bir ailenin üyelerini ne zaman böyle keyifsiz görsem acaba benim yüzümden mi kavga ettiler diye düşünürüm. Tahminim bazen doğru çıkar bazen yanlış. Kandan korkan bir hanede bir yazarın ya da gazetecinin gelmesi genelde endişe yaratır. Biz yazarlar için de bu acı bir tecrübedir, böyle bir şeyi asla hissetmemiş bir yazar kuşkusuz budaladır.

“Nereye gitti?” N. hiç mi hiç yılmadı. Sırt çantasını çıkardı. “Kusura bakmazsanız şurada bir iki dakika soluklanalım,” diyerek kapının eşiğine oturdu.

“Gidip çağırayım.”

“Size zahmet olacak.” N. tam bir soğukkanlılık numunesi. “Hastanede mi?”

“Evet, zannederim oradadır,” dedi çekici ama utangaç Bayan M., sonra takunyalarını giyip dışarı süzüldü. Kocasını İmabetsu Hastanesi’nde çalışıyor.

Ben de kapının eşiğine N.’nin yanına oturdum, birlikte Bay M.’yi beklemeye koyulduk.

“Ona geleceğimizi haber vermiş miydin?”

“Sayılır,” dedi N. sükûnetle sigarasını tütürerek.

“Tam yemek vakti gelmesek iyi olurdu,” dedim, biraz endişelenmişim.

“Evet, ama yemeğimiz yanımızda.” Onun bu durumu pek umursadığı yoktu. Saigo Takamori de böyle bir adamdı herhalde, diye düşündüm.

Bay M. geldi.

“İçeri buyrun,” dedi zoraki bir neşeyle.

“Kusura bakmayın giremeyeceğiz,” diyerek ayağa kalktı N. “Gemiler çalışıyorsa, hemen Tappi’ye giden tekneye bineceğiz.”

“Yaa,” derken başını da belli belirsiz salladı Bay M. “Öyleyse gideyim de çalışıyorlar mı bir bakayım.”

Ta iskeleye kadar gitti ama seferler hâlâ başlamamıştı.

“Yapacak bir şey yok.” Güvenilir kılavuzumda en ufak bir üzüntü belirtisi yoktu. “Acaba burada biraz dinlenip, öğle yemeğimizi yesek sizin için bir sakıncası var mı?”

"Evet, kapının eşiği bizim için gayet uygun," dedim. Hürmette sınır tanıımıyordum.

"İçeri gelseniz daha iyi olmaz mı?" diye sordu Bay M. ürkekçe.

"Neden olmasın?" N. ağır ağır tozluklarını çözmeye başladı. "Yolculuğumuzun ikinci etabını şöyle uzun uzun düşünssek iyi olur."

Ev sahibimizin çalışma odasına buyur edildik. Küçük bir ocakta közlenmiş kömür ateşi vardı. Raflar tıka basa kitap doluydu, arada Valéry ve İzumi Kiyoka'nın toplu eserleri de vardı. Büyük bir güvenle "burada rafine bir kültürün henüz gelişmemiş olması çok doğal" yazan Nankei bu manzarayı görse herhalde aklı şaşardı.

"Evde saki var," dedi Bay M. nezaketle, bizim yerimize kızararak. "Birlikte içelim mi?"

"Yok, olmaz, burada içersek...," diye cümlesine başladı N. ağzını şaklatmamaya çalışarak.

"Anlıyorum." Ev sahibimiz meseleyi tahmin etmişti. "Tappi'ye giderken yanınıza vereceğim saki ayrı. Onu bir kenara koymuştum..."

"Yok canım!" diye araya girdi N. "Ben onu demek istemedim! Şimdi bir şey içecek olursak bugün Tappi'ye ulaşamayız."

N. bu minval üzere konuşurken Bayan M. sessiz sedasız bir iki saki sürahiyle çıkageldi. Onun hakkındaki fikrim hemen değişti; belki de sessiz mizaçlıdır, bize kızmamıştır diye düşündüm.

"Sarhoş olmadan şöyle az bir şey içsek mi?" diye sordum N.'ye.

"İçersek mutlaka sarhoş oluruz," dedi N., daha yaşlı ve olgun birinin ses tonuyla. "Belki bu gece Minmaya'da kalsak iyi olur."

"İyi fikir. Bugün burada hoş beş edelim. Ne kadar ağırdan alırsanız alın buradan Minmaya'ya yürümek en fazla bir saat sürer. Ne kadar sarhoş olursanız olun oraya kolayca varırsınız." Bay M.'nin önerisi buydu. Geceyi Minmaya'da geçirme kararı alarak içmeye koyulduk.

Odaya girdiğimizden beri beni rahatsız eden bir şey vardı:

Kanita'da dikkatsizce kötülediğim yazarın bir deneme seçkisi Bay M.'nin masasının üzerinde duruyordu. Sadık okuyucularımıza saygı göstermeliyiz. Bu yazarı Kanran Tepesi'nde ne kâdâr kötülemiş olursam olayım Bay M.'nin onun hakkındaki fikrini azıcık da olsa değiştiremediğimi fark ettim.

"İzninizle şuna bir göz atabilir miyim?" Kitap orada durdukça bana huzur vermeyeceği için sonunda dayanamayıp Bay M.'den rica ettim, kitabı açtım ve şahin gözlerle okumaya başladım. Bir hata bulup zaferimle böbürlenmek istiyordum ama anlaşılan okuduğum bölümü yazar büyük bir özenle yazmıştı: En ufak bir kusur bulamadım. Sessizce okumaya devam ettim. Bir sayfa, iki sayfa, üç sayfa. Beş sayfa okuyup sonunda kitabı kaldırdım.

"Okuduğum bölüm için söyleyecek sözüm yok ama başka eserlerinde bir sürü zayıf nokta var," dedim, yenilgiyi kabul etmek niyetinde değildim.

Bay M. buna memnun oldu.

"Kitap çok gösterişli de ondan," diye mırıldandım, yenildiğimi kabul etmekte hâlâ isteksizdim. "Böyle birinci sınıf kâğıda, büyük büyük basıldığında hemen her şey güzel görünüyor."

Bay M. bana karşılık vermek yerine gülümseyerek öylece oturuyordu. Bu, zafer kazanmış birinin gülüşüydü. Yine de içten içe o kadar önemsemiyordum. Doğru düzgün bir yazı okumuştum ve içim ferahlamıştı. Bir hata bulup zaferle haykarmaktan çok daha iyiydi bu! Yalan söylemiyorum. İyi edebiyatı severim.

İmabetsu'da, Hongakuji adında bir tapınak var, bir zamanlar büyük Teiden başrahibiymiş. *Aomori Vilayeti'nin Tarihi* eserinde Takeuçi Unpei ondan şöyle söz ediyor:

Rahip Teiden İmabetsulu Niiyama Jinzameon'un oğlu olarak dünyaya geldi. Küçük yaşta Hirosaki'deki Seiganji'de rahip adayı oldu, sonra İvakidaira'daki Senşoji'de on beş yıl öğrenim gördü. Yirmi dokuz yaşında İmabetsu'daki Hongakuji'de başrahip oldu, 1731'de kırk iki yaşında ölene kadar orada kaldı. Öğretisinin etkileri Tsugaru'yu aştı, komşu eyaletlere de yayıl-

dı. Mesela 1727’de yaldızlı bronz bir Buda heykelinin tanrılara adanışı sadece Tsugaru’dan değil Nanbu, Akita ve Matsu-mae’den de birçok dindar insanın buraya akın etmesine neden olmuştu.

“Tapınağa bir bakalım mı?” dedim Sotogahama rehberim, şehir meclisi üyesi N.’ye. “Edebiyat tartışmaları iyi hoş da senin fikirlerin pek popüler tüketime uygun değil. Biraz tuhaflar, bu yüzden de ne kadar beklersen bekle üne kavuşamayacaksın. Rahip Teiden’i düşün...” dedi N. İyice kafayı bulmuştu. “Rahip Teiden’i düşün. Budizm öğretmekle başlamadı işe, önce insanların yaşam kalitesini yükseltmeye uğraştı. Bunu yapmazsan insanlar ne Buda’nın ne de bir başkasının öğretilerini dinlemez. Teiden üretimi destekledi, ayrıca...” Bu noktada N. kahkahayı koyverdi. “Neyse, hadi gidip bakalım. İmabetsu’ya kadar gelip de Hongakuji’yi görmemek olmaz. Teiden Sotogahama’nın gururudur. Sen böyle söylediğime bakma daha kendim de gidip tapınağı görmedim. Benim için iyi fırsat –bugün görmek istiyorum. Hadi hep birlikte gidelim.”

Olduğumuz yerde kalmak ve birkaç sürahi saki eşliğinde “tuhaf edebi fikirlerimi” benimle ortak zevkleri varmış gibi görünen Bay M.’yle tartışmak istiyordum. Ama N. Teiden konusunda iyice gaza gelmişti, sonunda bizi kışımızı kıpırdatmaya ikna etti.

“Tamam. Hongakuji’de durur, sonra doğrudan Minmaya’ya gideriz.” Tozluklarımı bağlamak için kapının eşiğine oturmıştım, Bay M.’ye döndüm, “Siz de bizimle gelmek ister miydiniz?” dedim.

“Tabii, Minmaya’ya kadar size memnuniyetle eşlik ederim.”

“Ne güzel, teşekkür ederiz. Doğrusu meclis üyemizin bu kafayla, beni bu gece Minmaya’da uzun bir Kanita politikası nutkuyla eğlendireceğinden korkuyordum. Siz de bizimle gellerseniz kendimi daha güvende hissedeceğim. Bayan M. bu gelecek kocanızı ödünç alıyoruz.”

“Ya,” ve bir gülücük yegâne cevaptı. Bayan M. ya böyle durumlara alışık ya da karşılaşabileceği her ihtimale baştan boyun eğmişti.

Mataralarımıza saki doldurduktan sonra neşe içinde yola koyulduk. N. yolda Teiden şöyle demiş, Teiden böyle yapmış diye vızıldayıp durdu. Balık satan yaşlı bir kadınla karşılaştığımızda tapınağın çatısını çoktan görmüştük bile. Kadının arabası ağzına kadar doluydu, çeşitleri de çok fazlaydı. Boyu neredeyse yarım metreyi bulan bir karagöz çarptı gözüme.

“Bu karagöz kaç?” diye sordum, çünkü Tokyo dışında balığın kaç satıldığını bilmiyordum.

“Bir yen, bir de yetmişlik.”

Ucuzmuş diye düşündüm. Dayanamayıp aldım ama aldıktan sonra da ne yapacağımı bilemedim. Tapınağa gidiyorduk. İnsanın koltuğunun altında yarım metrelik bir balıkla bir tapınağı ziyaret etmesi görülmemiş bir şeydi. Kara kara düşünüyordum.

“Bunu alman çok aptalcaydı,” dedi N. ağzını küçümsemeyle bükerek. “Bununla ne halt edeceksin ki?”

“Bunu Minmaya’daki pansiyona götürürüz, tek parça halinde izgara yaptırırız, üçümüz birlikte çöpleriz diye düşünmüştüm.”

“Çok saçma fikirlerin var. Şimdi düğüne gidiyormuş gibi görüneceğiz.”⁶

“Olsun, sence de bu kadar paraya lüksün biraz tadına bakmak fena mı?”

“Bu bir yen yetmiş beş sen hiç de az değil! Burası için bu para bayağı çok. Berbat pazarlık ettin.”

“Haklısın.” Canım sıkılmıştı.

Sonunda tapınak arazisine girdik, benim koltuğumun altında hâlâ o koca karagöz duruyordu.

“Ne yapsam?” diye fısıldadım Bay M.’ye. “Bu balık elimi kolumu bağladı.”

“Evet, görüyorum.” Bay M. ciddi ciddi düşündü. “Tapınağa gidip gazete filan var mı bir sorayım. Burada bir iki dakika beklersiniz değil mi?”

Rahip odalarının olduğu bölüme gitti ve bir süre sonra

6 Kafiye sebebiyle karagöz (*tai*) genellikle kutlamalarda (*omedetai* ya da *arigatai*) ikram edilirdi.

elinde bir gazete, bir parça da iple geri döndü. Sorun yaratan karagözü sarıp sarmalayıp, sırt çantama yerleştirdi. Üzerimden bu yük kalkınca tapınağın giriş kapısına alıcı gözüyle baktım ama ahım şahım bir şey göremedim.

"Bu tapınağın bir özelliği yok, sence?" diye fısıldadım N.'ye.

"Olmaz olur mu! İçerisi dışından daha güzel. Hem sen onu boş ver de içeri girip rahipleri bir dinleyelim."

O kadar da hevesli değildim. Gönülsüzce N.'nin peşine takıldım, bu sefer içgüdülerim doğru çıktı, zira faka bastık. Tapınağın rahibi evde değildi, kapıyı elli yaşlarında bir kadın açtı –sanırım rahibin karısı– ve bizi büyük salona götürüp upuzun bir açıklamaya girişti. Yere diz çöküp topuklarımızın üzerine oturmaya ve saygıyla dinlemeye mecburduk. En nihayet nutuk sona ermişti, ben de bu ıstırabın bitmesinden memnun ayağa kalkmaya davranıyordum ki N. dizlerinin üzerinde sürünerek kadına yaklaştı.

"Kusura bakmazsanız size bir soru soracaktım," dedi. "Rahip Teiden bu tapınağı ne zaman yaptırmıştı acaba?"

"Bu tapınağı o yaptırmadı. Aziz Teiden bu tapınağın manevi otoritesini güçlendirdi. Tapınağın beşinci rahibiydi..." Bunu da uzun bir açıklama takip etti.

"Öyle mi?" N. şaşırmışa benziyordu. "O zaman size bir soru daha sorayım: Bu rahip Teizan..." Gerçekten de Teizan demişti! Artık kafası iyice bulanmıştı.

N. huşu içinde kadına milim milim yaklaşarak soru-cevap oyununu sürdürdü, öyle ki sonunda yaşlı kadınla dizlerinin birbirine değmesine ramak kaldı. Hava kararmaya başlamıştı, o akşam Minmaya'ya gidemeyeceğimizden endişe etmeye başlamıştım.

"Şu büyük tabletin üzerindeki yazı Ono Kurobei'ye ait."

"Ciddi mi?" N. hayranlığa gark olmuştu. "Demek Ono Kurobei, yani..."

"Herhalde ününü duymuşsunuzdur, kırk yedi samuraydan biriydi." Aklımda kaldığı kadarıyla böyle bir şey söylemişti.⁷ "Bu beyefendi kırk iki yaşında bu civarlarda öldü. Dediklerine

7 Dazai'nin şüphesi yerindedir, zira tarihi kırk yedi samurayın hepsi 1703'te intihar etmiştir. Yerel geleneğe göre, planlarının gerçekleşmemesi halinde, kontrolü ele alması için kırk sekizinci samurayı Kanita'ya gönderme tedbirini almışlardır.

bakılırsa çok dindar biriymiş, zaman zaman bu tapınağa büyük miktarlarda bağış yaparmış.”

Tam o sırada Bay M. ayağa kalktı, kadının yanına gitti, cebinden kâğıda sarılmış bir miktar para çıkardı, ona uzatırken saygıyla başını eğdi ve N.’ye dönüp usulca “Artık gitsek iyi olacak,” dedi.

“Ne? Ha. Evet, gidelim,” dedi N. uysalca. “Bu çok ilginç bir konuşmaydı,” diye yaşlı kadına iltifatta bulundu ve en nihayet ayağa kalktı. Sonradan kadının anlattıklarını ona sordüğümüzde tek kelimesini bile hatırlamadığını söylemişti. Afallayıp kalmıştık.

“Ama o soruları sorarken çok ilgili görünüyordun!”

“Anlatılanların bir kelimesine bile dikkat etmedim. Körkütük sarhoştum! Sizin bu tür şeyleri öğrenmek isteyeceğinizi düşündüm, bu yüzden de yaşlı kadına bütün o soruları sorma işini üstlendim. Kendimi feda ettim!” Aman ne fedakârlık!

Minmaya’daki pansiyona vardığımızda güneş çoktan batmıştı. İkinci katta, sokağa bakan, küçük ama rahat bir odaya buyur edildik. Sotogahama hanlarının hepsi içinde bulundukları kasabalara göre beklenmeyecek ölçüde iyiler. Odamız denize bakıyordu. Yağmur atıştırmaya başlamıştı, deniz beyaz ve sakindi.

“Hiç fena değil, hı? Yağmurun denize düşüşünü seyrederken karagözü yer, uzun uzun içeriz.” Kâğıda sarılı balığı çantadan çıkarıp hizmetçi kıza verdim. “Bu karagözü olduğu gibi ızgara edip buraya getirin lütfen,” dedim.

Kız pek zeki görünmüyordu. “Hı,” dedikten sonra boş bakışlarla paketi aldı ve odadan çıktı.

“Anladı mı acaba?” Kızı benim gibi N.’nin de pek gözü tutmamıştı. Onu geri çağırıp tekrar açıklamada bulundu. “Bunu olduğu gibi ızgara edin. Burada üç kişiye diye üçe bölmeye kalkmayın. Tamam mı! Üç eşit parçaya bölmenize gerek yok. Anladın mı?” N.’nin açıklaması görüldüğü kadar açık değildi anlaşılan. Kızın cevabı –yine “Hı,” demişti– pek cesaret vermiyordu.

Sonunda tepsiler geldi. “Karagözü ızgara ediyorlar ama bugün hiç saki yok,” dedi pek-zeki-olmayan hizmetçimiz bön bön.

“Sağlık olsun. Biz de getirdiğimiz sakiyi içeriz.”

“Yapacak bir şey yok,” dedi N. ve göz açıp kapayana kadar mataraları çıkardı. “Bize iki sürahi üç de kase getirir misin?”

Bu sefer tam sayıyı vermenin gerekmediği konusunda bir-birimizle şakalaşıyorduk ki balığı getirdiler. Üç eşit parçaya bölünmemesi için N.’nin verdiği talimat aptalca bir sonuç yaratmıştı: Sıradan, beyaz bir tabakta –kafasız, kuyruksuz, kılçıksız– beş parça ızgara karagöz duruyordu.

Yemek konusunda hiç müşkülpesent değilimdir. Sanırım okuyucularım, bu kadar büyük bir karagözü sadece yemek için almadığını anlayacaklardır. Olduğu gibi ızgara yapılmış vaziyette, koca bir tabakta servis edilirken onu hayran hayran seyretmek istemişim. Yiyip yememek mesele değildi. Sakimi yudumlayıp balığı seyrederek, lüks hissimi tatmin etmek istemişim. N.’nin “üç eşit parçaya bölmenize gerek yok” şeklindeki açıklaması tuhaftı ama bu lafı, balığı beşe bölebilecekleri şeklinde yorumlayan mutfak ahalisinin sinir bozucu kalın kafalılığı beni öyle çileden çıkarmıştı ki içimden öfkeyle tepinmek geliyordu.

“Ne halt etmiş bunlar böyle!” Hayal gücünden yoksun bir biçimde bir tabağa yığılmış olan beş parça ızgara balığa (bu artık karagöz filan değil ızgara balıktı) bakarken ağlayacak gibi oldum. En azından *saşimi*⁸ gibi çiğ servis etselerdi belki bu kadar kötü olmazdım, diye düşündüm. Başı ve kılçıkları neredeydi şimdi? O kocaman, muazzam kafa –belki de atmışlardı! Bu balık bolluğunda pansiyonlarımız artık deniz ürünlerinin inceleklerini dikkate almıyorlar, bu ürünleri nasıl hazırlayacakları konusunda da en ufak bir fikirleri yok.

“Sıkma canını. Çok lezzetli,” dedi N. her zamanki mülayimliğiyle, bir yandan çubuklarıyla ızgara balığa girişmişti.

“Öyle mi? İyi o zaman neden hepsini yemiyorsun? Ye, ye! Ben elimi bile sürmem. Onu yiyecek kadar aptalsın. Hepsini senin suçun! *Tamam mı? Üç eşit parçaya bölmenize gerek yok!*” Senin her şeyi şu Kanita şehir meclisi bütçe toplantılarındaki çarpık üslupla söyleme hastalığın yüzünden o budala hizmetçi bu işi eli-ne yüzüne bulaştırdı. Senin suçun, bunu asla unutmayacağım!”

N. ağzını şaklattı.

8 Saşimi, sosla servis edilen ince dilimlenmiş çiğ balık.

“Ama sana da komik gelmiyor mu? Bu adamlara bir şeyi üçe bölmemelerini söyleyince gidip beşe bölüyorlar. Bunlar anadan doğma komedyen. Neyse, şerefe, şerefe, şerefe!”

Bu manasız kadeh kaldırmaya ben de katılmak zorunda kaldım, belki de karagözüme yaptıklarına duyduğum kızgınlık yüzünden feci sarhoş olup rezalet çıkardım ama neyse ki diğerlerinden çok önce sızıp kaldım. Şimdi bile o karagözü düşündükçe çileden çıkıyorum. Ne aptallıktı.

Ertesi sabah uyandığımızda hâlâ yağmur yağıyordu. Aşağı indiğimizde otel personeli gemi seferlerinin o gün de iptal edildiğini söyledi. Tappi'ye kadar yürümekten başka çaremiz yoktu. Yağmur durur durmaz yola çıkmaya karar verdik ve tekrar yataklarımıza uzanıp havanın açmasını beklerken biraz lafladık.

“Bir zamanlar iki kız kardeş varmış,” diye bir masal anlatmaya başladım. Bu kız kardeşlerin ikisine de anneleri aynı sayılda çam kozalağı vermiş, bu kozalaklarla fasulye çorbası ve pilav pişirmeleri gerekiyormuş. Küçük kardeş eli sıkı ve hesaplıymış, çam kozalaklarını çok hasis kullanarak ateşe birer birer atmış ama değil pilavı pişirmek çorbayı bile ısıtamamış. Büyük kardeş açık yürekli ve cömertmiş, fazla ince eleyip sık dokumadan ocağa bütün kozalakları aynı anda atmış. Harıl harıl yanan ateşte pilavı kolayca pişirmiş, geri kalan közlerle de çorbayı ısıtmış.

“Bu hikâyeyi biliyor muydunuz? Bundan çıkarmamız gereken bir ders var; o da şu, hadi içelim! Dün Tappi'ye götürmek için bir matara ayırmamış mıydık? Onu bitirelim. Eli sıkı davranmanın bize bir faydası dokunmaz. İnce eleyip sık dokumanın âlemi yok; hadi hemen başlayalım. Sonradan közünün kalmayacağını kim söyleyebilir? Hem onlara gerek bile kalmayabilir. Tappi'ye gittiğimizde bir şeyler düşünürüz. Hem orada içecek bir şey bulamasak da fark etmez, değil mi? Ayık kafayla yatmak, sakın sakın geçmişimizi ve geleceğimizi düşünmek bizi öldürmez.”

“Olur!” diyerek ayağa fırladı N. “Büyük kardeş gibi yapalım. Hemen başlayalım!”

Yataktan kalkıp ocağın başına oturduk, geri kalan sakiyi demir bir çaydanlıkta ısıttık ve yağmurun dinmesini beklerken onun damlasına kadar içtik.

Öğleye doğru yağmur dindi. Gecikmeli bir kahvaltıdan sonra yola koyulduk. Serin ve bulutlu bir hava vardı. Hanımızın önünde Bay M.'yle vedalaştık ve N.'yle birlikte kuzeye yöneldik.

"Gidip baksak mı?" N. Gikeiji tapınağının önündeki taştan bir kemerin önünde durmuştu.⁹ Kemer yaptıran Matsumaeli adamın adı sütunlarından birine oyulmuştu.

Kemerin altından geçip taş basamakları çıktık. Tepeye kadar bayağı yol vardı. Merdivenin iki yanındaki ağaçların yapraklarından sabahki yağmurdan kalma damlalar başımıza dökülüyordu.

"Bu mu?"

Tepenin üzerinde yıllanmış, hava koşullarından yıpranmış bir tapınak bulduk, kapısının üzerinde bambu ve yılan otundan yapılmış bir Minamoto sorgucu vardı. Nedense bir tiksintiye kapıldım ve tekrar sordum:

"Bu mu?"

"Evet, bu," diye cevap verdi N. şaşkın şaşkın.

Minamoto no Yoşitsune, Takadate'den kaçtıktan sonra, buralara kadar gelmiş, tam Ezo'ya geçecekken sert rüzgâr nedeniyle burada uzun süre beklemek zorunda kalmış. Durumun aciliyeti yüzünden yanında taşıdığı Kannon heykelini denizdeki bir kayanın üzerine yerleştirmiş ve rüzgârın dinmesi için dua etmiş. Rüzgâr anında yön değiştirmiş, böylece sorunsuzca Matsumae'ye geçebilmiş. Heykel şimdi buradaki bir tapınakta duruyor ve Yoşitsune'nin Rüzgârın Dinmesi İçin Dua Ettiği Kannon adıyla biliniyor.

İşte *Doğuya Yolculuğun Güncesi*'nde sözü edilen tapınak bu. Taş basamakları sessizce indik.

"Basamaklardaki şu küçük oyukları gördün mü? Derler ki bunlar Benkei'nin, yahut Yoşitsune'nin atlarının filan ayak izleriymiş," dedi N. zoraki gülerek. Bu hikâyeye inanmak isterdim ama elimden gelmedi.⁹

9 *Gikeiji Tapınağı*. *Gi-kei* işaret yazısında *yoşitsune* diye de okunabilir. Bu nedenle Gikeiji Yoşitsune Tapınağıdır.

Kemerin altından tekrar geçtikten sonra bir kaya gördük. Nankei *Günce*'sinde şöyle diyor:

Ayrıca Minmaya yakınlarında sahilde, üzerinde ahır gibi yan yana üç oyuğu olan büyük bir kaya vardır. Yoşitsune'nin atları burada konaklamıştır, bu nedenle burası Minmaya, yani Üç-At Ahırını diye bilinir.

Devasa kayayı olabildiğince çabuk geçmek için özel gayret sarf ettik. İnsanın kendi memleketinde böyle efsanelerin izlerini bulması nedense utanç veriyor.

"Bana sorarsan, Kamakura döneminde bir baltaya sap olamamış iki delikanlı kim bilir nerelerden buraya savrulmuş, sonra da köylü kızlarını martavallarıyla kandırmışlardır. 'Size karşı açık olacağım, itiraf etmeliyim ki ben Minamoto Yoşitsune'yim, şu sakallı bey de Musaşi-bo Benkei. Bu gece burada kalmak istiyorduk.' Tsugaru'da Yoşitsune'yle ilgili o kadar çok efsane var ki. Hem sadece Kamakura döneminde değil Edo döneminde de böyle başıboş dolaşan bir sürü Yoşitsune ve Benkei vardı bence."

"Evet, ama Benkei'nin rolü biraz sıkıcı değil mi?" Sakalı benimkinden daha gür olan N., Benkei rolünü oynamaya mecbur kalmaktan korkar gibiydi. "O ağır teçhizatı taşımak pek de eğlenceli olmasa gerek."

Konuşurken o iki serserinin derbeder hayatlarının kim bilir ne hoşluklarla dolu olduğunu hayal ederek enikonu kıskanmaya başladık.

"Burada bir sürü güzel kız var, sence de öyle değil mi?" dedim sükûnetle. Geçtiğimiz köylerde kızlar evlerin köşelerinde belirip hemen kayboluyorlardı. Beyaz tenleri ve temiz giysileri onlara kibar bir hava veriyor, elleriyle ayaklarının çalışmaktan yıpranmış olduğuna inanmayı zorlaştırıyordu.

"Ha? Evet, şimdi sen söyleyince düşündüm de, haklısın doğrusu." Kadınlar konusunda pek az erkek N. kadar beceriksizdir. İçkiyi her zaman kadına tercih eder.

"Şimdi kendimi Yoşitsune diye tanıtsam kimse bana inanmaz, sence inanır mı?" Hayal gücüm de yürüyüşüm kadar seriydi.

Bu salak muhabbete başladığımızda normal bir hızda yürüyorduk ama ağır ağır tempomuzu arttırdık. Hızlı yürüme yarışması yapıyorduk sanki, nihayet sessiz kaldık. Minmaya'da içtiğimiz sakinin etkisi geçmişti. Hava ayazdı. Hızlı hızlı yürümekten başka çaremiz yoktu. Yüzlerimizde ciddi ifadel ve seri adımlarla yürüdük. Denizden gelen rüzgâr gittikçe şiddetleniyordu. Birkaç kere şapkam uçacak gibi oldu ama her seferinde tepesine bastırarak başımda tutmayı başardım, baktım olmaya-cak naylon astarını söktüm. Ara sıra büyük yağmur damlaları düşüyordu. Kalın kara bulutlar iyice inmişti. Sahil boyundaki dar yoldan yürürken kabaran dalgalar yanaklarımıza su sıçratı-yordu.

"Bu yol eskiden daha da kötüydü. Altı yedi yıl önce görecektin! O zamanlar bir sürü yerde geçebilmek için dalgaların bir anlığına çekilmesi bekleniyor, sonra da hızla koşuluyordu..."

"Ama şimdi bile bu yolda geceleyin yürümek imkânsız, değil mi? Hiç yolu yok."

"Doğru. Geceleyin imkânsız. Yoşitsune ve Benkei de olsa geçemezdi."

Yol meselesini tartışırken yüzlerimiz ciddileşmişti, adımlarımızı iyice hızlandırdık.

"Yorulmadın mı?" dedi N. omzunun üzerinden geri bakarak. "Bacakların düşündüğümde daha sağlam çıktı."

"Hâlâ gencim."

İki saat kadar yol aldıktan sonra etrafımızdaki manzaraya tuhaf bir ıssızlık, hatta ürküntücü bir hava hâkim olmaya başladı. Artık buna manzara denemezdi. Manzara dendi mi akla, uzun yıllar boyu pek çok kişi tarafından görülmüş ve tarif edilmiş bir şey geliyor. Adeta insan gözlerinin bakışlarıyla yumuşattığı, insan ellerinin besleyip ehlileştirdiği bir şeydir manzara. Yüz metre yüksekliğindeki Kengon Şelalesi'nde bile böyle insanı bir koku vardır, kafese kapatılmış vahşi bir hayvanın gibi. Resimlerde, şarkılarda ya da şiirlerde anılan bütün o yalçın, engebeli yerlerde de, istisnasız, insani bir unsur keşfedilebilir ama Honşu'nun en kuzeyindeki bu sahil kendini manzarayı andıran bir şeye dönüştürmeyi inatla reddetmiş. Manzara resimlerinde

sık sık görünen, noktacı halindeki insan figürünü bile dışlıyor burası. İnsan ille de buranın resmini yapacağım diye tuttursa beyaz bir *attuş*¹⁰ giymiş yaşlı bir Ainu kullanması gerek. Tual eflatun ceket giymiş bir züppeyi asla kabul etmez. Bu arazi, resme de şarkıya da gelmiyor. Sadece kayalar ve su var.

Sanırım Gonçarov'da okumuştum; yaşlı, deniz kurdu bir kaptan fırtınada bağırması, "Hey! Güverteye gelin de bir bakın! Bu dalgaları nasıl betimlersiniz? Eminim siz edebiyat ehillerinin bu iş için bir sürü muhteşem sıfatı vardır." Gonçarov dalgalara bakmış, derin derin içini çekerek tek bir kelime söylemiş: "Korkunç."

Okyanus dalgalarını ya da çöl fırtınalarını betimlemek için ne düzyazıda ne de şiirde akla nasıl hiçbir sıfat gelmiyorsa, Honşu'nun bu en ücra yolu boyundaki deniz ve kayalar için de söylenebilecek tek kelime var, "korkunç". O andan itibaren gözlerimi yola, ayaklarıma diktim.

Tappi'ye yarım saatlik yolumuz kalmıştı ki sessizce güldüm.

"O sakiyi bitirmesek iyi olacaktı! Tappi'de kalacağımız pansiyonda saki bulunacağını hiç sanmıyorum. Soğuk da çok berbat," diye ekledim, elimde olmadan homurdanarak.

"Evet, ben de aynı şeyi düşünüyordum. Biraz daha yürürsek eski bir tanıdığımın evine geleceğiz, şansımız varsa saki paylarının bir kısmını saklamışlardır. O ailede pek içilmez."

"Onlardan biraz saki rica eder misin lütfen?"

"Tabii, mutlaka biraz bulmamız lazım."

Tanıdık kişi, Tappi'den önceki son mezrada oturuyordu. N. şapkasını çıkarıp içeri girdi, bir iki dakika sonra kahkaha atmak için kendini zor tutarak dışarı çıktı.

"Talih kötülerin yüzüne güler! Bütün matarayı doldurdular. Neredeyse bir litre var."

"Gördün mü? Elimizde hâlâ köz var. Hadi gidelim."

Çok az yolumuz kalmıştı. Fırtınaya karşı sırtlarımızı kamburlaştırmış, Tappi'ye doğru zar zor ilerliyorduk. Tam yolun çok daraldığını düşünüyordum ki kafam birdenbire bir tavuk kümesine girdi. Bir an ne olduğunu anlayamadım.

"Tappi," dedi N., sesi öncekinden farklıydı.

10 *Attuş*. Karaağaçkabuğu lifinden yapılmış palto için kullanılan bir Ainu sözcüğü.

“Bu mu?”

Etrafıma biraz daha serinkanlılıkla baktığımda tavuk kümesi zannettiğim şeyin aslında Tappi mezrası olduğunu anladım: Birbirlerini doğanın vahşi güçlerine karşı koruyup kollayan, iç içe sokulmuş minicik evler.

Honşu’nun sonu burası. Bu mezranın ötesinde yol yok. Denizden başka bir şey yok. Burası Honşu’nun çıkmaz sokağı. Bu dediklerime dikkat, ey okur: Yol boyunca kuzeye, sürekli kuzeye gidersen mutlaka Sotogahama yoluna ulaşırsın; gittikçe daralır ama kuzeye gitmeyi sürdürürsen, en azından bu tuhaf, tavuk kümesi dünyaya ulaşırsın, işte orası yolun sonudur.

“İlk başta herkes şaşırır. Buraya ilk geldiğimde yanlışlıkla birinin mutfağına girdim sanmıştım,” dedi N.

Ama bu bölge milli savunmamız açısından hayati bir önem taşıdığından bu küçük köy hakkında daha fazla bilgi vermeme-ye dikkat etmeliyim.

Bir sokağa sapınca karşımıza hanımız çıktı. Yaşlı bir kadın bizi karşılayıp odamıza götürdü. Bu hanın odaları da şaşırtıcı ölçüde derli topluydu, binanın kendisi de gayet sağlam görünüyordu. İlk iş kapitone sabahlıklarımızı giyip ocağın başına oturduk. Böylesi çok daha iyiydi!

“Aa, acaba sizde saki bulunur mu?” diye sordu N. yaşlı kadına, ses tonundaki rahatlık, bizim aklı başında, makul insanlar olduğumuz mesajını veriyordu. Hiç beklemediğimiz bir cevap aldık.

“Evet, bulunur.” Seçkin, oval bir yüzü olan zarif bir yaşlı hanımdı. Bize cevap verirken halim selim bir hali vardı. N. zoraki güldü.

“Yok, tam anlatamadım galiba. Biz bol bol içmek istiyoruz.”

“İstedığınız kadar için. Fazla fazla var,” dedi kadın gülümseyerek.

Birbirimize şaşkınlıkla baktık. Bu kadın sakinin son zamanlarda çok kıymetli bir mamul halini aldığını bilmiyor muydu?

“Vesikamıza düşen payı bugün aldık, buralarda bir sürü yerde insanlar içki içmiyor, onların paylarını da topladık,” dedi, elleriyle bir şeyleri toplarmış gibi bir hareket yaptı, sonra

kollarını iki litrelik bir sürü şişeyi alabilecek kadar açtı: "Biraz önce kocam kollarında bu kadar şişeyle geldi!"

"Ne kadar çok," dedim içim rahatlayarak. "Buradaki çaydanlıkta ısıtırız. Lütfen bize dört beş sürahi getirin. Düşündüm de altı olsa daha iyi olur." Yaşlı hanım fikrini değiştirmeden bol bol sipariş vermemin iyi olacağını düşünmüştüm. "Yemeği sonra getirseniz de olur."

Yaşlı hanım bir tepside istediğimiz altı sürahi sakiyle geri döndü. Biz ilk iki tanesini bitirmeden yemek de geldi.

"İstediyiniz gibi alın."

"Teşekkürler."

Altı sürahi göz açıp kapayana kadar dibini buldu.

"Bitmişler bile!" Şaşkına dönmüştüm. "Amma da hızlı. Biraz fazla hızlı."

"O kadar çok mu içtik?" Boş sürahileri tek tek sallayan N. de gözlerine inanamıyordu. "Damla kalmamış. O kadar soğuk ki farkına varamadan içip bitirdik."

"Bütün bu sürahiler ağzına kadar doluydu. Bunları böyle hızlı hızlı içtikten sonra altı sürahi daha ısmarlarsak, teyze bizden şüphelenip savunmaya geçebilir. Onu korkuttuğumuzu söyleyip bize daha fazla getirmeyi reddedebilir –buna göz yumamayız. İyisi mi yanımızdaki sakiyi ısıtıp içelim, böylece geçen süre daha uzun görünür, sonra altı sürahi daha ısmarlarız. Bu gece, Honşu'nun en kuzey ucundaki bu handa sabaha kadar içelim!" Bu tuhaf strateji işimizi bitirdi.

Mataramızdan sürahilere saki boşalttık ve bu sefer olabildiğince yavaş içmek için elimizden geleni yaptık. Çok geçmeden N. kafayı buldu.

"Çok kötü. Galiba bu gece sarhoş olacağım." Mesele sarhoş olacağını düşünmesi değildi, zaten felaket sarhoş görünüyordu. "Çok fena. Bu gece sarhoş olacağım. Tamam mı? İtirazın yok ya?"

"Umurumda değil. Ben de sarhoş olma niyetindeyim. Hadi işimize bakalım."

"Ya şarkı söylersem? Beni şarkı söylerken hiç duymadın değil mi? Hiç söylemem. Ama bu gece şarkı söylemek istiyorum. Şarkı söylersem bozulur musun?"

"Elden ne gelir. Söyle bakalım." Sıkı durdum.

"Kaç dağ, kaç nehir..." N. gözleri kapalı, usul usul Boku-sui'nin yolculuk şarkısını söyledi. Beklediğim kadar kötü söyle-miyordu. Gözlerimi kapatıp dinlediğimde epeyce duygulandım.

"O kadar berbat mıydı?"

"Yok, duygulandım da."

"Madem öyle bir tane daha söyleyeyim."

Bu sefer berbattı. Honşu'nun en kuzey ucundaki bu handa kalmak N.'nin kanını kaynatmıştı herhalde, zira insanın tüyle-rini diken diken eden boğuk bir böğürtü koyverdi.

"Doğu sularındaki o KÜÜÜçük adanın GÜÜÜmüş kumsa-lınDAAA! " diye Takuboku'dan bir şarkı tutturdu, sesi öyle yüksek ve gaddardı ki dışarıdaki rüzgârın sesini tümüyle bas-tırmıştı.

"Korkunç!" dedim.

"Korkunç mu? O zaman daha iyi söylemeye çalışayım."

Derin bir nefes aldıktan sonra tekrar infilak etti. "Doğu sularındaki o küçük kumsalın gümüş adasında," diye söyle-meye başladı sözcükleri karıştırarak, sonra kim bilir neden Masukagami'den başka bir parçaya geçti "Artık maziyi kendi bildiğim gibi yazıyorum." İnliyor, haykırıyor, uluyordu; ger-çekten de iğrenç bir hal almıştı. Aşağıdaki yaşlı hanım duy-masın diye dua ediyordum ama heyhat, sürgülü kapı açıldı ve karşımızda belirdi.

"Demek şarkı söylüyorsunuz! Artık ufak ufak yatmaya ne dersiniz?" Bu sözlerin ardından tepsileri götürdü ve el çabuk-luğuyla yatakları hazırladı. N.'nin muazzam kükremelerinden biraz sarsılmışa benziyordu. Ben daha fazla içmek istiyordum ama iyice aptal bir hale gelmiştik.

"İğrenç! İğrenç şarkı söylüyorsun! Bir iki tanede kesmeli-ydin. Kim olsa böğürtünden korkar." Homurdana homurdana kaçınılmaz olana boyun eğdim.

Ertesi sabah yatakta güzel bir kız sesi duydum. Rüzgâr dinmişti, sabah güneşi odamıza vuruyordu, evin önündeki so-kakta genç bir kız şarkı söylüyordu. Başımı kaldırıp kulak ka-barttım.

Sè sè sè.
Seksen sekizinci gece
Yaz kapıda.
Dağlarda, çayırarda
Morsalkım dalgaları olgunlaşıyor
Taze yeşil rüzgârda.
Tam oyun zamanı!¹¹

Japonya'nın orta kesiminde yaşayan insanların barbar memleketi deyip dudak büktükleri Honşu'nun en kuzey ucunda böyle tatlı bir şarkının bu kadar güzel söylendiğini duymayı beklemezdim. Profesör Sato'nun yazdığı gibi:

Günümüzde Oşu'yu tartışmadan önce, Rönesans'tan hemen önce İtalya'nın göze çarpan o dışa vurulmamış enerjiyle dolu olduğunu dikkate almak gerekir. Kültür ve sanayi İmparator Meiji'nin eğitime verdiği önem sayesinde gelişmiş, Oşu'nun en ücra köşelerinde bile etkisini hızla hissettirmiştir. Standart dil tutundukça halkının kaba, genizden gelen lehçesi ortadan kalkmaktadır. Bir zamanlar ilkel koşulların çamurunda debelelen cahil, barbar kabilelerin barınağı olan Oşu; eğitimin parlak ışığından nasibini almıştır!

O kızın kıvrak şarkısıyla yeni bir günün doğduğunu hissettim ve anlatamayacağım kadar duygulandım.

11 Profesör Soma böyle bir şarkı olmadığını, muhtemelen N.'nin bir gece önceki berbat şarkı söyleyişine tezat oluşturmak için Dazai'nin çay toplama şarkısıyla, sayma şarkısını birleştirdiğini söyler.

Ay takvimine göre baharın seksen sekizinci gecesi geleneksel olarak pirinç tohumunun ekildiği gündü. Şimdilerde Mayısın başlarına geliyor.

IV

Tsugaru Ovası

Tsugaru. Ülkenin kuzeydoğu ucunda, Japon Denizi kıyısındaki bölgenin geleneksel adı. İmparator Saimei hükümdarlığında [655-61] Deva Ezolarına karşı yapılan bir seferde Koşi valisi Abe no Hirafu, Akita (o zamanlar değişik işaretlerle yazılıyordu) üzerinden Nuşiro'ya (şimdiki Noşiro) oradan Tsugaru'ya, son olarak da Hokkaido'ya geçmişti.

“Tsugaru” adının ilk olarak görüldüğü belgede, Tsugaru bölgesinin sorumluluğunun yerli kabile reislerine verildiği yazar [655].

Sakaibe no Muraji İvaşiki özel bir görevle Tang sarayına gönderildiğinde bazı Ezolu kabile üyelerini Çin imparatoruna göstermişti [659]. İmparatorun Ezoların değişik kollarını sorması üzerine, elçinin heyetindeki memurlardan biri olan İki no Muraji Hakatoko üç kabile olduğunu açıklamıştı: en yakında yaşayanlara Nigi, yani Yumuşak Ezo deniyordu; onlardan sonra Ara, yani Sert Ezolar vardı; en uzaktakilere de Tsugaru deniyordu. Başka kabilelere mensup Ezolar olduğuna dair kuvvetli kanıtlar da vardı.

Tsugaru Ezoları, genellikle 878'deki Deva Ebisuları isyanıyla bağlantılı anılıyordu. O zamanlar hükümet birliklerinin komutanı Fujivara no Yasunori'ydi. İsyanı bastırmak için başlattığı seferde Tsugaru'dan Oşima'ya geçmiş, orada geçmişte merkezi hükümetin otoritesini asla tanımamış olan pek çok Ezo

kabilesini Japon egemenliğine almıştı. Oşima'ya şimdi Hokkaido deniyor.

Ancak Minamoto no Yorimoto'nun bütün kuzey Honşu'yu kontrolü altına almasından sonra [1189] Tsugaru, Mutsu Eyaleti'ne dahil edilmiştir.

Aomori Vilayeti, Tarihi. Meiji döneminin [1868-1912] ilk yıllarına kadar, bu vilayetin toprakları, şimdiki İvate, Miyagi ve Fukuşima vilayetlerinin topraklarıyla birlikte Mutsu adında bir eyaleti teşkil ediyordu. Aomori resmen vilayet ilan edilmeden önce Hirosaki, Kuroişi, Haçinohe, Şiçinohe ve Tonami derebeylik arazilerine bölünmüş vaziyetteydi ama 1871'in yedinci ayında bu derebeylik arazileri bir vilayet oluşturacak şekilde yeniden düzenlendi. Aynı yılın dokuzuncu ayında bu vilayetler Hirosaki Vilayeti adı altında toplandı, iki ay sonra bu bölgenin adı Aomori Vilayeti olarak değiştirildi. Yukarıda adı geçen bütün bölgeler bu vilayetin sorumluluk alanındaydı ama sonradan Ninohe Kazası İvate Vilayeti'ne geçirildi. Günümüzde de durum böyledir.

Tsugaru Ailesi. Aile Fujivara'dan gelmektedir. Onikinci yüzyılın başında, askeri vali Hidesato'nun sekizinci göbekten torunu Hideşige, Mutsu'dan Tsugaru bölgesini yönetiyordu. Sonraları bir liman kasabası olan Jusan'da bir kale yaptırmış ve Tsugaru soyadını almıştır. Onbeşinci yüzyılın son on yılında, Konoe Hisamiçi'nin oğlu olan Masanobu aile tarafından evlatlık edinildi, onun torunu olan Tamenobu zamanında ailenin önemi arttı. Tamenobu'nun torunları iki kola ayrıldılar; birisi eski Hirosaki bölgesini, diğeryse eski Kuroişi bölgesini yönetiyordu.

Tsugaru Tamenobu. Onaltıncı yüzyıl mahalli diktatörü. Babası Oura Jinzaburo Morinobu, annesi Horikoşi Kalesi'nin efendisi Takeda Şigenobu'nun kızıydı. 1550'nin ilk ayında dünyaya geldi ve çocukluğunda Ogi ismini aldı. 1567'nin üçüncü ayında, on sekiz yaşında amcası Tsugaru Tamenori tarafından evlat edinildi ve Konoe Sakihisa'nın himayesine girdi. Tamenori'nin kızıyla evlendi. 1571'in beşinci ayında bir savaşta Nanbu Takanobu'yla karşılaştı ve onu öldürdü. 1578'in yedinci ayının yirmi yedisinde, Na-

mioka Kalesi'nin Efendisi Kitabatake Akimura'ya saldırdı ve topraklarını ele geçirdi. O bölgedeki daha pek çok küçük köyü topraklarına kattı, 1585'te bütün Tsugaru'yu tek yönetim altında toplamıştı. 1587'de Toyotomi Hideyoşi'yle güçlerini birleştirmek için yola çıktı ama Akita Derebeyi Abe Sanesue güneye geçmesini engelleyerek onu geri dönmeye zorladı. 1589'da bir dostluk nişanesi olarak Hideyoşi'ye şahinler ve atlar gönderdi ve 1590'da Odavara Kuşatması'nda hemen Hideyoşi'nin yanında yerini aldı. Neticede "Bütün Tsugaru ve Sotogahama'nın Efendisi" olarak kabul gördü. 1591'de Kunohe İsyanı'nı bastırmak için de asker gönderdi. 1593'ün dördüncü ayında Kyoto'ya gitti ve Hideyoşi'nin huzuruna kabul edildi. Konoe ailesini de ziyaret etti ve amblemleri olan şakayığı kullanmak için izin istedi. Sonra Hizen, Nagoya'daki Hideyoşi ordusuna asker gönderdi. 1594'ün ilk ayında terfi etti ve Doğu Kyoto İdare Memurluğu'na getirildi. 1600'deki Sekigahara Savaşı'nda Tokugava İeyasu'nun davasını desteklemek için asker yolladı. Ogaki'de çarpıştı ve Kozuke'deki Odate bölgesinin kendisine tımar olarak verilmesiyle senelik geliri iki *koku* arttı. 1607'nin on ikinci ayında Kyoto'da, elli sekiz yaşında öldü.

Tsugaru Ovası. Güney, Orta ve Kuzey Tsugaru ilçelerini kapsayan Mutsu Vilayeti'nde bir ova. İvaki Nehri havzası. Doğu sınırını Tovada Gölü'nün batısından kuzeye Tsugaru Yarımadası'na uzanan sıradağlar oluşturur. Güneyde, Ugo'yla sınırı oluşturan ve Yatate Geçidi'ndeki taşla işaretlenmiş boşalma havzasına kadar uzanır. Batıda, İvaki Dağı ve sahil boyundaki kum tepeleri (Perde Tepeleri diye anılırlar) ovayı denizin etkilerinden korur. İvaki Nehri batıdan gelir ve Hirosaki'nin kuzeyinde güneyden gelen Hira Nehri ve doğudan gelen Ase'îşi Nehri'yle birleşir. Bu üç nehrin suları birlikte kuzeye akar ve önce Jusan Göleti'ne oradan da denize boşalır. Kuzeyden güneye ovanın uzunluğu yaklaşık altmış kilometredir; doğudan batıya genişliği ise yirmi kilometredir. Ova kuzeye gidildikçe daralır: En geniş bölümü on iki kilometre olsa da Jusan Göleti kıyısında bu dört kilometreye kadar düşer. Bu sınırlar arasındaki ova çok sayıda nehir kolunun kestiği alçak bir düzlüktür. Aomori Vilayeti'nin pirinç mahsulünün çoğu buradan elde edilir.

(*Büyük Japonya Ansiklopedisi'*nden)

Çoğunluk Tsugaru tarihi hakkında pek bir şey bilmez. Kimileri Tsugaru'yu Mutsu Eyaleti ya da Aomori Vilayeti'yle bir tutar. Bunda şaşılacak bir şey yoktur. Okulda okuduğumuz Japon tarihi kitaplarında Tsugaru'nun adı sadece bir kere geçiyordu, o da Abe no Hirafu'nun Ezoları yenmesi anlatılırken laf arasında: "İmparator Kotoku öldükten sonra tahta İmparatoriçe Saimei çıktı; veliaht Prens Naka no Oe ona krallığın yönetiminde yardımcı oluyordu; Akita ve Tsugaru olarak bilinen bölgeleri kontrol altına alması için Abe no Hirafu'yu gönderdi [658]." Bu alıntıda Tsugaru adı geçiyor ama başka bir yerde adına rastlamaya imkân yok, ne ilkokul ne ortaokul ne de yüksekokul kitaplarında.

M.Ö. 88 yılındaki efsanevi dört generaller seferinin kuzey sınırı günümüzdeki Fukuşima Vilayeti'ydi, bundan yaklaşık iki yüzyıl sonra Prens Yamato Takeru'nun Ezolara karşı başlattığı sefer onu daha da kuzeye, muhtemelen şimdiki Miyagi vilayetinin kuzey bölümü olan Hidakami'ye kadar götürmüştür. Taika Reformu'na [645] kadar yaklaşık 510 yıl geçer, o yıllarda Abe no Hirafu'nun Ezolara boyun eğdirmesiyle bağlantılı olarak Tsugaru adı bir an görünüp tekrar kaybolur. Taga Kalesi'nin (modern Sendai'nin yakınlarında) ve Akita Kalesi'nin, Ezoları kontrol altında tutabilmek için, sırasıyla 724 ve 733 yıllarında yapıldığı söylenir ama Tsugaru'nun lafı bile edilmez. 794'te ve 801'de Sakanoue no Tamuramaro daha da kuzeye çıkarak Ezoların kalelerini tahrip etmiş ve bölgeyi kontrol altında tutmak için (İvate Vilayeti'ndeki modern Mizusava yakınlarında) İzava Kalesi'ni yaptırmıştır ama görünüşe göre Tsugaru'ya kadar ilerleyememiştir. Sonraları bir sefer de Fumiya no Vatamoro düzenlemiştir [812], onun bu seferinde hedef aldığı Deva Ezoları 878'de isyan etmişlerdir. Tsugaru Ezolarının da bu isyanı desteklemiş olabilecekleri söylenmektedir. Ama tarih konusunda uzman olmayanların Ezo seferleriyle birlikte andığı yegâne isim Sakanoue no Tamuramaro'dur. Bu olaylardan 250 yıl ileriye atlayarak Minamoto ve Taira ailelerinin hükümrانlığı dönemine geliriz, Erken Dokuz Yıl Savaşı ve Geç Üç Yıl Savaşı'nı öğreniriz. Ders kitaplarımız sadece bu savaşların şimdiki İvate ve Akita vilayetlerinde meydana geldiğini, Nigi, yani Yumuşak Ezo olan Abe ve Kiyohara ailelerinin bu savaşlarda önemli rol oynadıklarını yazar ama daha iç bölgelerdeki saf

Ezoların, Tsugaruların neler yaptığına hiç değinmez. Sonra Hiraizumi'deki Fujivara soyunun üç nesli yönetiminde yüz küsur yıllık bir ihtişam dönemi gelir, bu esnada Minamoto no Yoritomo 1189'da bütün kuzeydoğuyu ele geçirir ama ders kitaplarımız ülkenin güneyini inatla görmezden gelirler. Satsuma, Çoşu ve Tosa derebeylikleri Meiji Restorasyonu'nda etkin rol oynamışlardır ama kitaplarımıza bakarsanız Oşu'daki başka pek çok derebeylik için bu olaylar, alt tarafı ayağa kalkıp kimonolarını düzeltmek sonra da tekrar oturmak gibi bir şeydir. Bu geri ci ve fırsatçı davranışları için sık sık paylanırlar. İnsan sormadan edemiyor, başka ne yapabilirlerdi? Son tahlilde –hiçbir şey.

Okul kitaplarımızın Tanrılar Çağı'na büyük bir huşu içinde yaklaşması ama İmparator Jinmu'yla günümüz arasında geçen onca zaman zarfında Tsugaru adını sadece bir kere, o da Abe no Hirafu'yla bağlantılı olarak zikretmesi beni üzüntüye boğuyor. Onca yıl zarfında Tsugaru'da ne yapmışlardı sahi? İki bin altı yüz yıl boyunca sadece ayağa kalkmış, kimonolarını düzeltmiş ve tekrar oturmuşlar, kendi sınırlarından bir adım bile dışarı atmamışlar, sadece gözlerini kırpıştırmışlardı, öyle mi? Yok, hayır –böyle bir şey mümkün değil. İnsanların kendilerine sorsanız size şu cevabı verirlerdi: “Belki dışarıdan öyle görünebilir ama biz gerçekten de çok meşgulük.”

Ou ismi Oşu ve Deva'nın birleşmesiyle oluşmuştur, Oşu da Mutsuşu isminin kısaltmasıdır. Şirakava ve Nakoso sınırının kuzeyindeki bölgenin genel adı Mutsu'ydu. Buraya ilk başta Miçino-Oku, Yolun Sonu deniyordu ama kısaltılarak Miçinoku şeklinde söylenmeye başlandı ve *miçi*, yol, kelimesi eskiden o yörede *mutsu* diye telaffuz edildiğinden burası Mutsu Vilayeti adını aldı. Doğu Kıyı Yolu ve Doğu Dağ Yolu'nun bittiği yer burasıydı, en uzak yabancı kabileler burada yaşırdı, bu nedenle Yolun Sonu diye adlandırılması çok doğaldı. Eskiden *mutsu* yazmak için kullanılan işaret genellikle *riku*, toprak, diye okunurdu.¹

1 Mutsuşu, Miçi-no-oku-şu'nun kısa okunuşudur (buradaki *şu* “eyalet” anlamına gelir), *oku*, *o* şeklinde de okunabildiğinden Mutsuşu'ya Oşu da denmektedir. Ou ismi Oşu'nun *o* ve Deva'nın *va* karakterlerinin birleşmesinden oluşur, burada alternatif okuma şekliyle *u* diye okunur. Dile yabancı olan okuyucuların bu açıklamayı kolayca anlayamaması normaldir.

Deva ismi *ideha* sözcüğünden gelir ve *idehaşi*, yani sınır anlamına gelir. Eskiden Orta Honşu dağlarının kuzeydoğusunda Japon Denizi boyunca uzanan bölgeye Koşi, Öteki Taraf denirdi. Koşi'nin ilerisindeki topraklar da Miçinoku gibi, uzun zamandır, uygar olmayan yabancı kabilelere aitti. Buraya Sınır denmesinin nedeni de muhtemelen Pasifik yakasındaki Miçinoku'yla birlikte uzun süre imparatorluktan bağımsız, ücra bir ülke olmasıydı.

Profesör Kida söylüyor bunları, kısa ve öz dediğin ancak bu kadar olur. Açık ve can alıcı olmayınca açıklamanın hiçbir değeri yok. Deva ve Oşu ücra ve uygarlıktan nasibini almamış yerler olarak görülüyordu, onların ötesinde, en kuzeyde yer alan Tsugaru Yarımadası ise belki ancak ayılarla maymunların yaşadığı bir yer zannediliyordu. Ou'nun tarihi hakkında Profesör Kida şunları ekliyor:

Yorimoto Ou'yu ele geçirmiş olsa da, kuşkusuz diğer bölgeleri yönettiği şekilde yönetemiyordu. Bu nedenle "Deva ve Mutsu Ebisuların ülkesidir" iddiasında bulunarak, toprak reformu politikasını tam olarak uygulayamamasını ve eski Hidehira ve Yasuhira kanunlarının uygulanmasını emretmesini haklı göstermeye çalıştı. Başka seçeneği yoktu. Sonuçta Tsugaru gibi iyice kuzeyde yer alan bölgelerde pek çok kişinin hâlâ eski Ezo geleneklerine uyduğunu, Kamakura savaşçılarının bile bunları zaptetmesinin zor olduğunu görerek, güçlü, yerli Ando ailesini Ezoların valisi ve danışmanı tayin etti. Böylece bölgeyi etkisiz hale getirmiş oldu.

Ando yönetiminden itibaren Tsugaru hakkında ufak tefek bir şeyler öğrenmeye başlarız. Ondan önce tek bildiğimiz Ainuların başıboş ortalıkta dolaştıklarıdır. Ama bu Ainuları küçümsemek lazım. Japon halkının atası olan ırklardan biridir ve günümüzde Hokkaido'da bulunan huysuz Ainu kalıntılarından çok daha farklı bir mizaçları vardır. Onlardan kalan çömlekler, dünyanın diğer bölgelerindeki Taş Devri insanlarından daha üstün olduklarını göstermektedir.

Modern Hokkaido Ainularının ataları tarih öncesi zamanlardan beri adada yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Honşu kültürüyle pek bağlantı kurmamışlardır. Toprakları yalıtılmıştı, doğanın lütuflarından pek nasibini almamıştı. Bu nedenle Taş Devri'nde bile Ou kuzenleri kadar ilerleme kaydedememişlerdir. Özellikle daha yakın zamanlarda, Matsumae derebeyliğinin kurulmasından sonra [1601] Japonların baskısına maruz kalmışlardır. Bu durum onları zayıf düşürmüş ve muazzam bir sefalete terk etmiştir. Öte yandan Ou Ainuları, bağımsız kültürlerinden gurur duymakla birlikte ya Japon eyaletlerine göç etmişler ya da Ou'ya gelen Japon göçmenlerle evlenmişlerdir, sonunda bu iki halkı birbirinden ayırt etmek imkânsızlaşmıştır. Coğrafya profesörü Ogava Takuji şöyle bir sonuca varır:

Şoku-Nihongi, Erken ve Geç Nara dönemlerinde, Şukuşinlerin ve Parhae halkının nasıl Japon Denizi'ni aşip Japonya'ya geldiklerini anlatır. İmparator Şomu zamanında (746) ve İmparator Konin zamanında (771), önce bin kişiyi geçen, sonra da üç yüz kişiyi geçen iki büyük grup şimdiki Akita bölgesine gelmişlerdir; bundan da anlaşılmaktadır ki o zamanlar Mançurya'ya gidiş geliş gayet serbestmiş. Akita yakınlarındaki arkeolojik kazılarda, Han hanedanına ait Çin bakır paraları bulunmuştur, ayrıca kuzeydoğuda bir yerlerde Han İmparatorları Ven-ti ve Vu-ti'ye adanmış tapınakların bulunduğu zannedilmektedir. Bütün bu gerçekler, geçmişte anakarayla bu bölge arasında bir bağlantı olduğu tahminini inandırıcı kılmaktadır. *Konjaku Monogatari*'de Abe no Yoritoki'nin Mançurya'ya geçişi anlatılmaktadır, arkeolojinin ve folklorun bize sunduğu bilgilerin ışığında bu olaya hikâye deyip geçmemek lazımdır.² Orta Japonya'daki tarihsel veri yetersizliği yüzünden şimdiye kadar bu kabilelerin çok geri olduğu varsayılmıştır, oysa biz bir adım daha ileri gidip imparatorluğun doğuya yayılmasından önce de kuzeydoğu kabileleri-

- 2 *Abe no Yoritoki*. Profesör Ogava'nın sözünü ettiği hikâyede, Erken Dokuz Yıl Savaşlarının (bkz. Ek II) temel karakterlerinden biri olan Abe no Yoritoki, Minamoto no Yoriyoşi'den kurtulmak için Japonya'dan kaçır ama karşı kıyıda sığınacak bir yer bulamaz ve Mutsu'ya geri döner. Bu gittiği yer "Mutsu'nun içerilerindeki Ezo bölgesinin tam karşısı" diye tarif edilir. Söz konusu Ezo bölgesi Akita ve Tsugaru olduğu göre karşıda da Koreli Parhae krallığı olsa gerektir.

nin anakarayla doğrudan temas sonucu küçümsenemeyecek bir uygarlık seviyesinde olduklarını söyleyebiliriz. Bu kabilelerin cesaretinin Tayvan yerlileri gibi sadece cehaletten kaynaklanmadığını gözden geçirirsek, Tamuramaro, Yoriyoşi ve Yoşi'ie gibi generallerin bu kabileleri kontrol altına almakta neden bu kadar zorlandıklarını da anlayamayız.³

Profesör Ogava, sarayın tayin ettiği valilerin kendilerine Ezo, Doğulu ya da Kılı gibi isimler seçmesinin nedeninin, Ou'lular kadar cesur olma isteği mi, yoksa şık, egzotik bir isme sahip olma arzusu mu olduğu üzerinde fikir yürütmenin ilginç olacağını da ekler. Resmi tarih Tsugaruluların tam olarak kim olduğunu ya da ne yaptıklarını doğru düzgün açıklamasa da, bütün bu bilgilerin ışığında, Tsugaru halkının atalarının kuşkusuz Honşu'nun kuzey ucunda başıboş dolaşmadıkları ortaya çıkıyor.

Daha önce sözü edilen Ando ailesi döneminden itibaren kafamızdaki Tsugaru resmi biraz daha netlik kazanmaya başlar. Profesör Kida şöyle yazar:

Andolar kendilerinin Abe no Sadato'nun oğlu Takaboşi'den geldiklerini ve kökenlerinin Nagasune-hiko'nun ağabeyi Abi'ye dayandığını iddia ederler. Nagasune-hiko, İmparator Jinmu'yla savaşıırken ölünce, ağabeyi Abi Oşu, Sotogahama'ya sürülmüştür, Abe'nin de onun torunu olduğu söylenir. Ne dersenir densin Ando ailesi, Kamakura döneminden de önce, kuzey Ou'nun en güçlü ailelerinden biridir.

Tsugaru'nun içlerinde üç bölge Kamakura tımarlarıydı, dışındaki üç bölge ise imparatorluğa bağlı derebeyliklerindi. Ancak bu bölgenin İrat Kütüğüne kayıtlı olmaması, dolayısıyla vergi ödemekten muaf tutulması, Kamakura şogunluğunun etkisinin ülkenin bu ücra köşesine kadar uzanmadığını ve buranın tümüyle Ando ailesinin keyfine bırakılmış, deyim yerindeyse bağımsızlık sahibi bir bölge olduğunu gösterir.

Kamakura döneminin sonlarına doğru Ando ailesi içinde

3 *Tayvan yerlileri*. Japon balıkçılarını öldürdükleri için Tayvanlıları cezalandırmaya gönderilen Saigo Tsugumiçi'nin 1874'te çıktığı sefere bir gönderme olabilir.

bir anlaşmazlık çıkmıştı, bunun sonucunda da bir Ezo ayaklanması patlak verdi. Hojo'nun naibi olan Takatoki bu ayaklanmayı bastırmak için bir general yollamıştı ama general Kamakura samuraylarının gücünü de arkasına almasına rağmen başarısız oldu ve müzakerelerle barışı tesis edip, bölgeden çekildi.

Tsugaru tarihi tartışılırken Profesör Kida gibi bir uzman bile kendinden çok emin olmadığını açık etmektedir. Öyle görünüyor ki Tsugaru tarihi konusunda hâlâ netlik kazanmamış pek çok şey var. Kesin olan tek bir şey var, en kuzeydeki bu eyalet diğer eyaletlerle yaptığı savaşları asla kaybetmemiş. Yabancılar boyun eğme gibi bir fikre asla kapılmamış. Ülkenin diğer bölümlerindeki savaş diktatörleri anlaşılan onları ümitsiz vaka kabul edip görmezden gelmiş, Tsugaru'yu kendi yağında kavrulmaya bırakmış –tıpkı çağdaş yazarlarımızdan biri gibi. Neyse, diğer eyaletler Tsugarululardan uzak durduğu için bu sefer onlar da birbirlerini yemeye başlamışlar. Ando ailesinin kendi içindeki kavgadan kaynaklanan Tsugaru Ezoları ayaklanması bunun bir örneğidir. Takeuçi Unpei'nin *Aomori Vilayeti'nin Tarihi* kitabına göre:

Ando ailesindeki anlaşmazlık, Kanto bölgesinde huzursuzluğa yol açtı, *Dokuz Nesil Hojo Naiplerinin Vakayinamesi*'ne göre bu "imparatorluk idaresini devirecek bir krizin başlangıcıydı." Çok geçmeden Genko ayaklanması çıktı ve İmparator Go-Daigo Restorasyonu gerçekleşti [1333].

İmparator Go-Daigo'nun soylu gayretinin sebeplerinden birinin de Ando ailesinde iç çekişme olduğu söylenmeye değer belki de. Bu gerçekten doğruysa, Tsugaru'nun uzaktan uzağa da olsa Orta Japonya'daki siyasi durumu etkilediğini gösteren tek örnektir; Ando ailesindeki iç çekişme bu nedenle bütün Tsugaru tarihindeki en önemli olaylardan biri olarak büyük harflerle yazılmalıdır.

Modern Aomori Vilayeti'nin Büyük Okyanus kıyısındaki kesiminde eskiden Ezolar yaşardı ve bu bölgeye Nuka-no-Bu, Pirinç-Kepeği Bölgesi denirdi. Kamakura döneminin başlangı-

cında, Koşu'daki Takeda klanının bir kolu olan Nanbu ailesi Nuka-no-Bu'ya yerleşmiş, güçleri arttıkça artmış, en sonunda muazzam boyutlara ulaşmıştı. Yoşino ve Muromaçi dönemleri geçip Hideyoşi bütün ülkeyi tek bir yönetim altında toplayana kadar Tsugaru Nanbularla didiştirdi. Tsugaru'da, Ando ailesi yerini Tsugaru ailesine bıraktı, bu aile bir şekilde bütün bölgenin kendilerine tımar olarak verilmesini sağladı ve Meici Restorasyonu'nda Lord Tsuguakira tımarını imparatora iade edene kadar on iki nesil boyunca bölgeyi idare etti. Tsugaru'nun tarihi kısaca böyle.

Tsugaru ailesinin kökenlerine dair bir sürü kuram var. Profesör Kida da bu konuya değinmiş:

Tsugaru'da Ando ailesi dağıldı, Tsugaru ailesi yönetimi tek başına ele geçirdi ve Nanbu'yla aralarındaki sınır bölgesinde uzun döneme yayılan bir düşmanlık baş gösterdi. Tsugaru ailesinin Sadrazam Konoe Hisamiçi'den geldiği söylenir ama Fujivara no Motohira'nın ikinci oğlu olan Hideşige'den geldiklerini ve Ando ailesinin bir kolu olabileceklerini iddia edenler de vardır. Bu konuda öyle çok fikir öne sürülmüştür ki hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğunu kestirmek güçtür.

Takeuçi Unpei de şöyle diyor:

Bütün Edo devri boyunca Tsugaru ve Nanbu aileleri arasındaki ilişkiler son derece düşmanca sürdü. Bunun bir sebebi Nanbu ailesinin Tsugaru ailesini, onları eski topraklarından zorla söküp atan ezeli düşmanları olarak görmesiydi; Tsugaru ailesinin Nanbu ailesinin bir kolu olduğunu ve hizmet etmeleri gereken efendilerine baş kaldırdıklarını iddia ediyorlardı. Öte yandan, Tsugaru ailesi atalarının Fujivara olduğunu ve bu soyağacına onbeşinci yüzyılda Konoe kanının eklendiğini öne sürüyorlardı. Bütün karışıklık bu iddialardan doğmuş anlaşılan. Tabii, Nanbu Takanobu'nun Tsugaru Tamenobu tarafından öldürüldüğü ve Tsugaru bölgesinde Nanbu ailesinin arkasında yer alan bazı kalelerin ele geçirildiği bir gerçek. Buna ilaveten, Tamenobu'nun atası Oura Mitsonobu'nun annesi, Bizen Valisi-

'nin kızıydı, vali de Kujili bir Nanbu'ydu, torunları nesiller sonra Şinano Valisi unvanını alacaklardı. Dolayısıyla Nanbuların, Tsugaruları bir hainler ırkı olarak görmesi ve onlara büyük kin beslemesi bence hiç de şaşırtıcı değil.

Tsugarulara gelince, Fujivara ve Konoe ailelerinden geldiklerini iddia ediyorlardı ama modern bakış açısıyla bakıldığında ikna edici bir kanıtları yoktu. Kasoku Vakayinamesi onların Nanbulardan gelmediğini kesin bir dille söyler ama savları son derece zayıftır. Eski bir Tsugaru belgesi olan *Takaya Aile Vakayinamesi*'ne göre Oura ailesi Nanbuların bir koludur, *Kidate Günlüğü* de "Nanbu ve Tsugaru derebeylerinin haneleri birdir," der. Ayrıca, kısa zaman önce yayımlanan *Tarih Rehberi*'nde Tamenobu'nun, Nanbu ailesinin Kuji koluna dahil olduğu öne sürülür; şu anda bu görüşü çürütmeye yetecek kesin bir belge yoktur. Ama Tsugarular, Nanbularla aynı soydan gelseler ve onların kulu olsalar bile kanlarının diğer soylu ailelerle karışmadığı söylenemez.

Profesör Kida gibi, Bay Takeuçi de kesin bir fikir beyan etmekten kaçınmaktadır. Basit ve sade bir dille, fazla muğlak olmayan bir açıklamaya rastladığım tek yer *Büyük Japon Ansiklopedisi*'ydi, bu nedenle bu bölüme bu kaynaktan bazı maddeleri alıntılararak başladım.

Bu mesele biraz bezdirici bir hal aldı, ulus perspektifinden bakılınca Tsugaru'nun nedenleri niçinleri anlamsızlaşıyor. Başo, *Kuzeye Giden İnce Yol* eserinde yola çıkışını yazar: "Önümde uzanan kilometrelerce yolu düşününce yüreğim ağırlaştı." Ama öyle dese bile kuzeyde ancak, İvate Vilayeti'nin güney sınırındaki Hiraizumi'ye kadar gitmiştir. Aomori Vilayeti'ne ulaşmak için o yolun iki katını yürümek gerekir, sonra vilayetin Japon Denizi tarafındaki ıssız yarımadasına, Tsugaru'ya ulaşmak için bir o kadar daha.

Seksen yedi kilometrelik İvaki Nehri'nin içinden aktığı, muazzam Tsugaru Ovası Tsugaru derebeylik arazisinin merkezindeydi. Doğu sınırı Aomori-Asamuşi bölgesi; batı sınırı kuzeydeki Tappi Burnu'ndan güneydeki Fukaura'ya kadar Japon Denizi'ydi; güney sınırının da Hirosaki olduğu söylenebilir.

Kuroişi ailesinin bir kolu, Hirosaki'yle Akita sınırı arasındaki bu toprakların sahibiydi ama bu bölge Kuroişi geleneklerine bağlıdır. Orada Tsugaru'nun "kültürel karakterinden" farklı bir kültüre rastlanır, bu nedenle orayı dikkate almayacağız. Tsugaru'nun en kuzey ucu Tappi'dir. Yukarıdan aşağıya, sağdan sola toplansan fazla bir şey etmez –kasvetli denebilecek kadar küçük-tür. Japon tarihinin dışında kalmasına şaşmamalı.

Yolun Sonu'nun en son noktasında bir gece kaldım, ertesi gün teknelerin işleyeceğine dair en ufak bir işaret olmadığından aynı yoldan Minmaya'ya geri yürüdük. Orada öğle yemeği yedikten sonra bir otobüse atladık ve doğrudan Kanita'ya N.'nin evine gittik. Yayan gezmiyorsanız Tsugaru o kadar da büyük gelmiyor.

İki gün sonra öğle saatlerinde bir vapurla Kanita'dan ayrıldım ve öğleden sonra üç civarında Aomori'ye vardım. Ou demiryolu hattından Kavabe'ye gittim, orada Goşogavara-Noşiro hattına geçtim ve saat beş sularında Goşogavara'ya ulaştım. Hemen tren değiştirip Tsugaru demiryolu boyunca Tsugaru Ovası'nda kuzeye doğru ilerlemeye başladım. Doğduğum yere, Kanagi'ye geldiğimde hava çoktan kararmaya başlamıştı. Kuş uçuşuyla Kanita'yla Kanagi birbirlerinden fazla uzak sayılmazlar ama aralarında Bonju Dağları var, onların üzerinden geçen belli başlı bir yol olmadığından insan kulağını tersten göstermek ve bir karenin üç kenarını dolanmak zorunda kalıyor.

Doğduğum eve geldiğimde ilk olarak aile mihrabının bulunduğu odaya gittim. Yengem de benimle birlikte gelip odayı bana açtı. Bir müddet annemle babamın fotoğraflarına baktıktan sonra, önlerinde eğildim. Sonra oturma odasına geçip yengemi tekrar selamladım.

"Tokyo'dan ne zaman yola çıktın?" diye sordu.

Yola çıkmadan önce ona bir kart göndermiştim: Tsugaru'yu dolaşacağımı ve Kanagi'de durup annemle babamın mezarlarını ziyaret edeceğimi bildirmiş; beni bir iki gün misafir etmelerinin bir sakıncası var mı diye sormuştum.

"Bir hafta kadar oldu. Doğu sahilinde biraz oyalandım. Kanita'da N. beni gerçekten çok iyi ağırladı." Birilerinin ona N.'den söz ettiğini tahmin ediyordum.

"Öyle mi? Kartını aldık, bekledik bekledik gelmedin, sana bir şey oldu diye endişelenmeye başlamıştık. Yoko'yla Mitsuyo'nun gözleri yollarda kaldı; her gün geldin mi diye bir biri gidip istasyona bakıyordu, bir öteki. En sonunda canları sıkıldı ve gelsen bile seni görmek istemediklerini söylediler."

Yoko büyük ağabeyimin büyük kızı. Altı ay kadar önce Hirosaki yakınlarından bir çiftçiyle evlendi. Anlaşılan kocasıyla Kanagi'ye sık sık geliyorlar, bu sefer de buradalarmış. Mitsuyo, büyük ablamızın küçük kızı. Çok iyi huyludur, hâlâ bekâr, yar-dım etmek için hep Kanagi'deki eve gelir. Bu uyuşuk, ayyaş amcalarına saygılarını sunmak için ikisi kıkırdayarak kol kola içeri girdiler. Yoko evli bir kadından çok okullu bir kıza benzi-yordu.

"Ne kadar komik görünüyorsun!" Kıyafetimi görür görmez kahkahalara boğuldular.

"Gülmeyin! Tokyo'da şimdi moda bu."

Yengemin kolunda anneannem de odaya geldi. O zaman seksen sekiz yaşındaydı.

"Gelmene sevindim, gelmene çok sevindim!" dedi güçlü bir sesle. Eskiden çok dinçti ama artık ufak ufak yaşlılık belirtileri göstermeye başlamıştı.

"Ne yapacaksın?" diye sordu yengem. "Burada bizimle mi yersin? Herkes yukarıda."

İki ağabeyim, şeref misafiri olan Yoko'nun kocasıyla yukarıda içmeye başlamışlardı bile.

Büyük ve küçük kardeşler arasında nezaket kurallarına ne derece uymam gerektiğinden ve formaliteleri nereye kadar unutup kendim gibi davranabileceğimden emin değildim.

"Bir itirazları yoksa yukarı çıkmayı tercih ederim." Aşağıda tek başıma oturup sap gibi bira içme fikri bana çok itici gelmişti.

"Sen nasıl istersen. Onlara göre hava hoş," dedi yengem gülümseyerek, sonra Mitsuyo ve Yoko'ya dönüp "Neden yukarı bir tepsisi çıkartmıyorsunuz?" dedi.

Üzerimden ceketimi çıkartmadan yukarı çıktım. Evin en güzel Japon tarzı döşenmiş odasında, kapıları altın varak kaplı oda da ağabeylerim sessiz sedasız saki içiyorlardı ki içeri daldım:

“Ben Şuji. Sizinle tanıştığımıza memnun oldum.” Önce Yoko’nun kocasını selamladım, sonra irtibatı koparttığım için ağabeylerimden özür diledim. Homurdanarak olabildiğince kısa birer selam verdiler. Bizim ailenin tarzı böyledir, daha doğrusu Tsugaru tarzı budur. Alışık olduğumdan serinkanlılıkla tepsimin arkasında diz çöktüm ve Mitsuyo’yla yengemin bana sunduğu yiyecekler eşliğinde sakimi içip, sessizce oturdum. Yoko’nun kocası bir direğe yaslanmıştı, yüzü kıpkırmızı olmuştu bile. Ağabeylerim eskiden sıkı içerlerdi ama son zamanlarda anlaşılan içkiyi eskisi kadar iyi kaldırmıyorlardı. Kusursuz bir kibarlıkla birbirlerine “önce siz buyrun” deyip duruyorlardı: “Rica ederim, bir kase daha alın!” “Yok, almayayım, bu kadar yeter! Ama rica ederim, siz buyrun.” Sotogahama’da kafama estiği gibi içki içtiğimden, ağabeylerimin hayat tarzıyla benimki arasındaki farka şaşıtm kaldım, kendimi periler padişahının sarayında ya da başka bir gezegende gibi hissediyordum. Biraz huzursuzlanmaya başlamıştım.

“Yengeci şimdi mi istersin sonra mı?” diye fısıldadı yengem. Kanita’dan hediye olarak biraz yengeç getirmiştım.

“Bilmem.” Yengeçte biraz fazla köylü bir yan vardı, böyle zarif tepsilere pek yaraşmayacaktı, bu nedenle bir an duraladım. Belki yengem de aynı fikirdeydi.

“Yengeç mi?” Büyük ağabeyim konuştuklarımızı duymuştu. “Dert etme. Getir. Peçete getirmeyi de unutma.”

Belki de damadı orada olduğundan keyfi yerindeydi.

Yengeç getirildi.

“Hadi başla, istediğin gibi ye,” dedi ağabeyim damadına, sonra da kabukları kırma işine koyuldu.

Kendimi çok daha iyi hissettim.

“Kusura bakmayın ama tam manasıyla tanıştırılmadık,” dedi Yoko’nun kocası, yüzünde samimi bir gülüşle. Bir an canım sıkıldı ama sonra haklı olduğunu fark ettim.

“Ben Eiji’nin küçük kardeşiyim,” dedim gülümseyerek (Eiji ağabeyler sıralamasında ikincidir) sonra kafama bir şey takıldı: Eiji’den küçük adıyla söz etmem uygun kaçmış mıydı? Yüzüne baktım ama hiçbir ifade yoktu, bu davranışımı nasıl yorumladığını anlayamadım. Herhalde o kadar da önemli değildir diye

düşündüm ve biraz daha rahat etmek için bağdaş kurdum. Mitsuyo'dan değişiklik olsun diye bira istedim.

Kanagi'deki baba evini düşünmek bile beni yoruyor. Doğru, ama bütün bunları gerçekten de yazmak zorunda mıyım? Hayatını kazanmak için ailesiyle ilgili ayrıntılarla dolu metinler satmak gibi kötü bir karmanın yükünü taşıyan birisini tanrılar da sevmeyiz; onu doğduğu yerden kovarlar. Korkarım iç karartan bir Tokyo evinden bir diğerine taşınıp durmaya, rüyalarım da baba evime duyduğum özlemle, amaçsızca savrulup durmaya yazgılıyım, ta ölene kadar.

Ertesi gün hava yağmurluydu. Uyanıp büyük ağabeyimin üst kattaki oturma odasına gittim, damadına, yani Yoko'nun kocasına bazı resimler gösteriyordu. Yıldızlı kapaklı oldukça zarif iki manzara resmi vardı, birisinde vişne ağaçları, diğerinde ırmaklı bir dağ manzarası görülüyordu. Ressamın imzasına baktım ama okuyamadım.

"Bu resmi kim yapmış?" diye sordum kızarak.

"Suian," diye cevap verdi ağabeyim.

"Suian," diye tekrarladım ama bu ismi hatırlayamamıştım.

"Tanımıyor musun?" dedi ağabeyim yumuşak bir sesle -sesinde sitem yoktu. "Hyakusui'nin babası."

"Öyle mi?" Hyakusui'nin babasının da ressam olduğunu duymuştum. Ama ne adının Suian olduğunu ne de bu kadar güzel resim yaptığını bilmiyordum. Resimden hoşlanmadığımı söyleyemem; tam aksine, kendimi bir nevi uzman kabul ederim, Suian hakkında hiçbir şey bilmemem büyük bir eksiklikti. Resme şöyle bir bakıp: "Suian'ın mı?" diye sorsaydım belki ağabeyimin gözünde biraz kıymetim artardı. Ama ben patavatsızca "Bu resmi kim yapmış?" deyivermişim. Artık bunun telefisi olmadığını düşünerek kıvranıyordum ama ağabeyimin pek de umurunda değildi.

"Akita'da büyük sanatçılar var," dedi damadına usulca.

"Peki bizim Ayatari'ye ne diyeceksin?" diye ürkekçe lafa girdim, ünümü kurtarmak ve ağabeyimi etkilemek için. Tsugaru ressamı dendi mi akla bir tek Ayatari geliyor zaten. Ama itiraf etmeliyim ki Kanagi'ye bir önceki ziyaretimde ağabeyim bana Ayatari'nin bir resmini gösterene kadar böyle büyük bir ressamımızın olduğunu bilmiyordum.

"O başka," diye mırıldandı ağabeyim, bu konunun ilgisini çekmediğini belli eden bir sesle, sonra da bir sandalyeye oturdu. Resme bakarken hepimiz ayaktaydık; ağabeyim oturunca damadı da karşısındaki sandalyeye oturdu, bense kapının yanındaki divana geçtim.

"Bence Suian daha Ortodoks bir sanatçı," dedi damadına bakarak. Nedense oldum olası bana doğrudan hitap etmemiştir.

Ayatari'nin fırça darbeleri öyle kalın ve ağır ki biraz daha ileri gitse eserleri halk sanatı seviyesine düşebilirmiş gibi geliyor insana.

"Kültürel gelenekler..." Ağabeyim sırtını kamburlaştırarak damadının yüzüne baktı. "...sanırım bunlara Akita'da daha çok rastlanıyor."

"Tsugaru beş para etmez mi yani?" Ne söylersem söyleyeyim sonuç hüsrana olacağından kendimi tutmaktan vazgeçip, düşüncelerimi yüksek sesle ve gülümseyerek dile getirdim.

"Bu sefer Tsugaru'yla ilgili bir şeyler yazacaktın değil mi?" Aniden ağabeyim bana bakarak konuşmaya başladı.

"Evet, ama Tsugaru hakkında fazla bir şey bildiğimi söyleyemem." İyice elim ayağıma dolanmıştı. "İyi bir kaynak kitabın var mıydı acaba?"

"Şey," dedi ağabeyim gülerek, "Yerel tarihle pek ilgilenmiyorum."

"Tsugaru'daki Ünlü Yerler Rehberi filan gibisinden basit bir kitap bile yok mu? Bu konuda bayağı cahilim de..."

"Bende hiçbir şey yok." Ağabeyim benim bu işe hazırlıksız kalkışmamı kınıyormuş gibi ekşi ekşi gülümsedi. Ayağa kalkıp damadına döndü.

"Ben Çiftçiler Birliği toplantısına gidiyorum. Şurada kitaplara bir bak istersen. Bugün hava kötü," dedikten sonra odadan çıktı.

"Herhalde bu aralar Çiftçiler Birliği'nde yapılacak bir sürü iş vardır," dedim Yoko'nun kocasına.

"Evet, şu sıralar pirinç nakliye kotasına karar veriyorlar, az iş değil." Genç olsa da toprak sahibi olduğundan bu işlerden anlıyor. Bana ayrıntılı rakamlarla bir sürü açıklamada bulundu, yarısını anlamadım.

“Şimdiye kadar pirincin önemini hiç ciddi ciddi düşünmemiştim, yine de böyle sorunlu zamanlarda tren penceresinden piriñ tarlalarını gördüğümde sanki bana aitlermiş gibi duyulanıyorum. Hava böyle soğuk giderse dikim işleri ertelenecek mi?” Her zamanki gibi bir uzmanın önünde iki paralık fikirlerimi açıklamadan duramamıştım.

“Bence her şey yoluna girecek. Bu aralar hava soğuk gidiyor ama gereği yapılır. Filizler gayet normal büyüyor.”

“Demek öyle...” dedim, bilmiş bilmiş başımı sallayarak. “Dün tren penceresinden gördüğüm bir şey ilgimi çekti. Atı sabana koşmuşlar, çift sürüyorlardı, ama gördüğüm kadarıyla şimdilerde bu iş için daha çok öküz kullanıyorlar. Biz çocukken atı sadece sabana koşmaz, araba çekmek dahil her iş için kullanırdık –o zaman hiç öküz kullanılmazdı. Ben ilk kağnyı Tokyo’da görmüştüm, çok garibime gitmişti.”

“Öyledir. Ama artık at çok azaldı. Çoğunluğu cepheye gönderildi. Hem öküzlerin bakımı da daha kolay. Gerçi öküz atın yarısı, hatta belki daha az iş yapıyor.”

“Cepheye gönderildi dedin de...”

“Beni mi soruyorsun? İki kere çağırıldım ama ikisinde de, söylemeye utanıyorum, geri gönderildim.” Gamsız, güleç yüzü bu sağlıklı delikanlıyı seyretmek bir zevkti. “Bir dahaki sefere geri gönderilmek istemiyorum...” Sade, doğal bir konuşma tarzı vardı, ona soru sormak çok hoşuma gidiyordu.

“Ülkenin bu kısımlarında gerçekten iyi adamlar yok mu, hani insanın esaslı adam dediği ve bütün kalbiyle saydığı adamlardan?”

“Bilmiyorum ama şansın varsa örnek çiftçiler arasında böyle birini bulabilirsin.”

“Belki de haklısın.” Tam olarak ne demek istediğini anlamıştım. “Pek iyi izah edemeyeceğim ama hayatta, deyim yerindeyse, örnek bir yazar olmak gibi bir saplantım vardır. Ama saçma kibirim beni sıradan bir züppeye döndürdü, bu yüzden de bu hayalim asla gerçek olamayacak. Şu örnek çiftçilere gelince, onlara habire ne kadar iyi örnek teşkil ettiklerini söylersen şıarmazlar mı?”

“Şımarırlar. Gazeteleri ele alalım. Bu adamları çiftliklerinden çekip çıkarıyorlar, konferanslar verdiriyorlar, ortalığı ayağa kaldırıyorlar ama bu işin sonu ne olur hiç düşünmüyorlar, bütün bunlar en iyi adamın bile başını döndürür. İnsan ünlü oldu mu şımarıyor.”

“Kesinlikle!” Hislerini paylaşıyordum. “İnsanlar şöhretten kolayca etkilenen zavallı yaratıklar. Bu gazetecilik müessesesi Amerikalı kapitalistlerin icadı; bu nedenle hiçbir şeyi fazla ciddiye almıyor. Zehir bu: Meşhur olur olmaz seni budalaya çeviriyorlar.” Kendi kaderime duyduğum öfkeyi böyle açığa vurmam tuhaftı. Ama okuyucum bunu atlamasın. Benim gibi mız-mızlanıp duranlar aslında içten içe meşhur olmak isterler, ne derlerse desinler.

Öğleden sonra tek başıma yürüyüşe çıktım ve bahçede şemsiyemin altından yağmuru seyrettim. Sanki tek bir ağaç, tek bir bitki değişmemişti, ağabeyimin eski evi olduğu gibi muhafaza edebilmek için epeyce gayret sarf ettiğini hissettim.

Havuzun yanında dururken küçük bir “şıpırt” sesi duydum. Baktım bir kurbağa havuza atlamış, öyle önemsiz, belli belirsiz bir ses. Aniden, eski havuzun yanında Başo’nun haikusunu anladım. O şiiri daha önce bir türlü bir yere oturtamamıştım. O kadar güzel oluşunu neye borçlu olduğunu hiç bilememiştim. Meşhur olan şeylerin hiçbir özelliği olmadığı sonucuna varmıştım ama bunun nedeni aldığım eğitimin hatalı oluşuydu. Eski havuz haikusu hakkında bize okulda nasıl bir açıklamada bulunmuşlardı? Gölgeyi bir köşede muhterem, eski bir havuz vardır, demişlerdi. Durgun bir ikinci vakti ŞLAP! (bu ses biraz birilerinin kendini nehre atmasına benzedi) bir kurbağa havuza dalar. Aaah, o uzayıp giden yankı! Bir diğer şair “Yalnız bir kuş şakımaya başladığında, tepeler daha da sessizleşir,” dediğinde bunu kastetmişti herhalde.⁴

Bize öğretilen buydu. Amma da iddialı, basmakalıp bir terane! Bu açıklamayı öyle iğrenç bulmuştum ki şiirden iyice soğumuştum ama artık yanıldığımı kabul etmek zorundaydım. Açıklamaya yüksek bir şlap sesiyle başlarsanız, en hassas nok-

4 “Yalnız bir kuş...” Çinli filozof-devlet adamı Vang An-şih’in (1012-86) şiirinden bir dize.

tayı gözden kaçırsınız. Hem yankı mankı da yoktur. En iyisi hafif bir “şıpırt” sesiyle başlamaktır, yani dünyanın ücra bir köşesindeki seslerin en hafifiyle. Çok cılız bir sestir bu. Başo onu duyduğunda duygulanmıştır.

*Furu'ike ya
Kavazu tobikomu
Mizu no oto*

Eski bir havuz
Bir kurbağa atlar
Suyun sesi

Şiiri bütün bu söylediklerimi aklınızdan çıkarmadan okursanız hiç de kötü olmadığını görürsünüz. Hatta takdire şayan-
dır! Danrin okulunun bütün iddialı yapımcılarına toz yuttur-
mayı başarır. Fikrin kendisi geleneksellikten uzaktır: ay, kar, çi-
çek yoktur; sanatsal zarafet de yoktur, alt tarafı zavallı bir yara-
tığın zavallı hayatı söz konusudur. Bu haikunun zevk hakemle-
rine neden itici geldiğini anlıyorum: geleneksel zarafet anlayışı-
nın çöküşünü simgeliyordu. Bir devrimdi.

O gece iyi bir sanatçının herkesin gittiği yolu takip etmesi gerektiğinin koca bir yalan olduğunu fark edip heyecanlandım ve seyahat günceme şunları yazdım: “*Yamabuki ya / Kavazu tobi-
komu / Mizu no oto* [Sarı güller/ Bir kurbağa atlar/ Suyun sesi]. Kikaku’yu kim takar? Hiçbir şeyden anladığı yok.⁵ *Vare to kite/ Aso-
be ya oya no/ Nai suzume* [Gel benimle/ Oyna/ Küçük yetim kırlangıç].⁶ Bu daha iyi oldu ama biraz fazla bariz. ‘Eski bir ha-
vuz’ kusursuz.”

Ertesi gün hava güzeldi. Dördümüz –yeğenim Yoko, ko-
cası, ben ve yemeğimizi taşıyan Aya– Kanagi’nin dört kilo-
metre kadar doğusunda, iki yüz metre yüksekliğinde, tatlı
meyilli bir tepe olan Takanagare’ye pikniğe gittik. “Aya” ku-
lağa kız ismi gibi gelse de öyle değil; “büyükbaba” gibi bir

5 *Enomoto Kikaku*. Takari Kikaku (1661-1707) diye de bilinir, Başo’nun öğren-
cilerindendir. Bir diğer öğrenci olan Kagami Şiko’ya göre, Başo bu haikunun
önce ikinci ve üçüncü dizelerini yazmıştır, Kikaku da ilk dize olarak “sarı gül-
ler”i önermiştir. Ancak Başo “eski bir havuz”da karar kılmıştır. Tafsilatlı bilgi
için bkz. Donald Keene, *Duvarlar İçindeki Dünya* (Tokyo: Tuttle, 1978), s. 88-90.

6 “Gel benimle...” Haiku türünün büyük ustalarından Kobayaşi İssa’nın (1768-
1827) bir haikusu, bu şiiri beş yaşında, annesinin ölümünün ardından yazdığı
söylenmektedir.

anlamı var ama eskiden “baba” anlamında da kullanılıyor-
muş. *Aya*’nın dişili *apa*, bazen *aba* diye de telaffuz edilir. Be-
nim bu kelimelerin nereden geldiğine dair hiçbir fikrim yok.
Benim tahminim *oya*, ebeveyn ve *oba*, teyze kelimelerinin bi-
zim lehçede bu şekilde değiştiği yönünde, ama bu tahmin de
bizi pek bir yere götürmüyor. Her türlü açıklama mümkün.
Yeğenime göre, bu tepenin adı yani Takanagare (Kabarmış
Nehir) aslında Takanagane olmalıymış, yani Uzun Kabarık
Kök; çünkü uzun bir kök gibi tatlı bir meyille aşağı uzanıyor,
ama bence bu isimde de açıklama kişiye göre değişir. Yerel
hikâyeleri araştırmanın cazibesi, herkesin kendine göre bir
açıklaması olmasından ve hangisinin doğru olduğunun asla
bilinememesinden geliyor.

Yoko ve Aya yemeğimizi hazırlamakla meşgulken Yoko’nun
kocasıyla biz evden çıkmıştık. Hava güzeldi. Mayıs ve Haziran
‘Tsugaru’da yolculuk etmek için en güzel aylar. *Doğuya Yolculu-
ğun Güncesi* de benimle aynı fikirde:

İnsanlar kuzey bölgelerine sadece yaz aylarında giderler-
di; bütün bitkilerin taze, yeşil mantolarını giydikleri, rüzgârla-
rın güneyden estiği, denizin sükûnet içinde olduğu ve bütün
yörenin kötü şöhretini yalancı çıkarttığı yaz aylarında. Ama be-
nim kuzey yolculuğum dokuzuncu ve üçüncü aylar arasında
vuku buldu ve yolda tek bir yolcuya bile rastlamadım. Tıbbi
bilgi peşinde olduğumdan benim durumum farklıydı ama sa-
dece ünlü yerleri görmek için gidenlerin bu eyalete dördüncü
aydan sonra gitmelerini kuvvetle tavsiye ederim.

Bunlar tecrübeli bir gezginin sözleri, okuyucularımın bun-
ları ciddiye almasında fayda var. Tsugaru’da kayısı, şeftali, ki-
raz, elma, armut ve erik ağaçları hep birlikte senenin bu zama-
nında çiçek açar.

Büyük bir güvenle kasabanın çıkışına kadar önden gittim
ama oraya geldiğimde Takanagare’ye gitmek için hangi yola sa-
pacağımı bilemedim. Çocukken tepeye topu topu iki üç kere git-
miştim, bu yüzden de yolunu unutmuş olmam beni şaşırtmadı.
Her yer hatırladığımdan çok farklı görünüyordu. Kafam karıştı.

“Buraya bu istasyonu yapmışlar, bir sürü ıvır zıvır dikmişler, buraları öyle değişmiş ki Takanage’ye nereden gidileceğini çıkaramadım. Şuradaki tepe olduğunu biliyorum,” dedim açık yeşil bayırları bulduğumuz yerden görünen tepeciği işaret ederek. Neşeli neşeli “Burada biraz oyalanıp Aya’yla Yoko’yu bekleyelim,” dedim Yoko’nun kocasına.

“Tabii, olur.” O da keyifliydi. “Aomori Vilayeti Deneme Çiftliği buralardaymış diye duydum.” Benden daha fazla şey biliyordu.

“Öyle mi? Hadi gidip bir bakalım.”

Deneme Çiftliği sağ tarafta, yoldan elli metre kadar içeride alçak bir tepenin üzerindeydi. Anladığım kadarıyla kasabaya yeni gelenleri eğitmek ve köylerinde öncülük edebilecek çiftçiler yetiştirmek için kurulmuştu ama bu ıssız kuzey kasabasında öğrencilerine sunduğu imkânlar çok bol, neredeyse sınırsızdı. Prens Çiçibu’nun, Hirosaki’deki Sekizinci Bölük’te hizmet verirken bu çiftliği canu yürekten desteklediğini duymuştum, onun himayesi sayesinde buralarda benzerine pek rastlanmayan büyük bir konferans salonu yapılmış; atölyeler, ahırlar, gübre ambarları, yatakhaneler de cabası. Gözlerim hayretten fal taşı gibi açılmış, öylece kalakaldım.

“Benim bundan hiç haberim yoktu! Kanagi için biraz fazla iyi değil mi?” Ama konuşurken bile tuhaf, zapt edilmez bir sevinç hissediyordum. Açığa vurmasam da doğduğum yere büyük sevgi beslerim.

Çiftliğin girişinde büyük bir taş levhada şunlar yazılıydı: 1935 Ağustos, Prens Asaka’nın ziyareti; aynı yılın Eylül ayı Prens Takamatsu’nun ziyareti; Ekim ayı Prens ve Prenses Çiçibu’nun ziyaretleri; 1938 Ağustos, Prens Çiçibu’nun ikinci ziyareti. Kanagi halkı bu çiftlikle daha fazla gurur duymalı. Sadece Kanagi için değil bütün Tsugaru için daimi bir gurur kaynağı bu tesis.

Tsugaru’daki her çiftçi cemiyetinden seçilmiş örnek gençler tarafından ekilmiş sebze tarhları, meyve bahçeleri, pirinç tarhları –sanırım bunlara “uygulama alanları” deniyor– binaların arkasında bütün güzellikleriyle uzanıyorlar. Yoko’nun kocası tarlalar arasında gezinip dikkatli dikkatli inceledi.

“Müthiş,” dedi içini çekerek. Çiftçi olduğundan, bu işleri benden çok daha iyi anlıyor mutlaka.

“Bak! Fuji! Harika!” diye bağırđım.

Ama gördüğüm Fuji Dağı filan değildi. Su dolu pirinç tarlalarının ufka karıştığı yerde Tsugaru’nun Fujisi –1.625 metre yüksekliğindeki İvaki Dağı– tatlı tatlı süzölüyordu. Dağ gerçekten de yükünden arınmış, havada asılı duruyor gibiydi. O gür koyu yeşiliyle mavi gökyüzünde sessizce salınıyordu, Fuji Dağı’ndan daha kadınsıydı, alt yamaçları dalgalı bir gingko yaprağı gibiydi ya da önü azıcık açılmış eski bir saray giysisi gibi, kıvrımlarının simetrisi tamdı. Dağ, adeta yarı saydam bir güzellik ve zarafete sahip bir kadını andırıyordu. Yine de o kadar yüksek değildi.

“Kanagi o kadar da kötü bir yer sayılmaz,” diye mırıldandım şaşkınlıkla. “Hiç fena değil.” Kelimeler ağzımdan ister istemez döküldü.

“Çok hoş değil mi?” dedi Yoko’nun kocası usulca.

Yolculuğum sırasında Tsugaru Fujisi’ni her yönden görme fırsatı buldum. Hirosaki’den bakıldığında öyle cüsseli ve heybetli görünüyor ki adeta kasabaya ait gibi. Ama Tsugaru Ovası’nın göbeğinden bakıldığında nasıl beylik bir zarafet arz ettiğini hiç unutmayacağım. Kıydan görünümü ise pek bir şeye benzemez –o güzel kadının gölgesi bile olamayacak bir paspalığı vardır. Söylenceye göre, İvaki Dağı’nın en iyi görüldüğü yerlerde pirinç daha güzel olgunlaşmış, hem oraların kızları da daha güzel olurmuş. Pirinç neyse ne de kuzey Tsugaru’dan dağ fazlasıyla güzel görüldüğü halde, güzel kızların bolluğuna dair fazla bir kanıt rastlayamadım, gerçi kusuru benim gözlem gücümün zayıflığında aramak lazım.

“Aya’yla Yoko ne yaptılar acaba?” Birden onları merak etmeye başlamıştım. “Herhalde epey yol almışlardır.”

Deneme Çiftliği’nin sunduğu imkânlarla ve manzaraya öyle hayran kalmıştık ki o ikisini tümüyle unutmuştuk. Yola dönüp tam etrafımıza bakınmaya başlamıştık ki tarlalara sapan, gözden uzak, dar bir yoldan Aya çıkageldi. Bizi aramak için ikiye ayrıldıklarını söyledi: Aya bu civarlardaki tarlalara bakıyordu, yeğenim de bize yetişmek için Takanagare yoluna düşmüştü.

"Yoko sizi bulamayınca dertlendi, herhalde bayağı ilerlemiştir. Heeey!" diye onun gittiği tarafa doğru seslendi ama cevap gelmedi.

"Hadi gidelim." Aya çantayı sırtına vurdu. "Tek yol bu, merak etmenize gerek yok."

Gökyüzünde tarla kuşları ötüşüyordu. Doğduğum kasabanın kır yollarında dolaşmayalı yirmi yıl filan olmuştu herhalde. Çayırarda çalılar ve çamur birikintileri vardı. Zemin hafif tumseliydi, on yıl önce burayı bir şehirli görse mükemmel golf sahası derdi. Ama ziraatçının çapası bu vahşi çayırları bile istila ediyor; evlerin çatıları güneşte parlıyor. Aya az ötemizdeki mezranın nasıl oluştuğunu ve daha ilerideki ev kümesinin komşu köye ait olduğunu anlatırken Kanagi'nin büyüdüğünü ve canlandığını hissettim.

Yavaş yavaş tepenin eteğine yaklaşıp da yeğenimden eser yoktu.

"Nerede acaba?" Annem gibi her şey için endişe ediyorum.

"Buralarda bir yerlerdedir." Genç kocanın içi içini yese de dışarıya renk vermemeye çalışıyordu.

"Olsun, birilerine soralım." Şapkamı çıkarıp yolun kenarındaki bir tarlada çalışan çiftçiye selamladım. "Buradan genç bir hanımın geçtiğini gördünüz mü acaba?" diye sordum. "Batılılar gibi giyinmişti."

Evet cevabı aldım. Evet, öyle hızlı geçmişti ki adeta koşuyordu. Baharın renklendirdiği bu kır yolunda genç kocasını yakalamak için aceleyle yürüyen yeğenim geldi gözlerimin önüne, hiç de fena bir görüntü değil diye düşündüm. Tepeyi biraz tırmanmıştık ki yolun kenarında bir çam ağacının gölgesinde, gülümseyerek bizi beklediğini gördük. Buraya kadar koşup da bize yetişemeyince, geride kaldığımızı karar vermiş ve eğreliotu toplamaya koyulmuştu. Koştuğu halde hiç yorulmuşa benzemiyordu.

Görünüşe göre bu bölge eğreliotu, hintsümbülü, devediken ve bambu filizi gibi yabancı otların cenneti idi. Sonbaharda hatsutake, nameko ve diğer mantar türleri, Aya'nın deyişiyle, toprağı "halı gibi" kaplıyormuş; insanlar ta Goşogavara'dan, Kizukuri'den mantar toplamaya geliyorlarmış.

"Bayan Yoko mantar toplamakta uzmandır," diye de ekledi.

Yine tepeye çıkmaya koyulmuştuk.

"Kraliyet ailesinin pek çok üyesinin Kanagi'yi ziyaret ettiğini duydum," dedim Aya'ya.

"Evet," dedi nezaketen.

"Minnettarlık duyulacak bir şey."

"Evet." Çok resmiydi.

"Kanagi gibi bir yeri varlıklarıyla şereflendirmeleri büyük ayrıcalık."

"Evet."

"Arabayla mı geldiler?"

"Evet, arabayla."

"Sen de saygılarını sunmaya gittin mi, Aya?"

"Evet, bu ayrıcalık bana da bahşedildi."

"Senin için ne mutlu, Aya."

"Evet," dedi, boynuna sardığı tülbentle yüzündeki teri silerek.

Çalı ötleğenleri şakımakla meşguldüler. Menekşeler, karahindibalar, krizantemler, açalyalar, beyaz taşdelen çiçekleri, akebisler, güller, adını bilmediğim türlü türlü çiçekler dağ yolunun iki kenarında otların arasında açmışlardı. Küçük söğütler ve meşeler tomurcuklanmıştı, tepenin daha yukarılarına çıktıkça uçsuz bucaksız uzanan bambu çimlerini gördük. Bu tepe ancak iki yüz metre yüksekliğinde ama manzarası çok güzel; buradan baştan başa bütün Tsugaru Ovası görülecekmiş gibi geliyor insana. Durup ovaya bakıyor, Aya'nın açıklamalarını dinliyor, sonra biraz daha yürüyüp tekrar duruyor ve Tsugaru Fuji-si'ni övüyorduk, ne olduğunu anlayamadan tepenin üzerinde bulduk kendimizi.

"Zirve burası mı?" diye sordum Aya'ya, sesimde biraz hayal kırıklığı vardı.

"Evet, burası."

"Hepsi bu mu?" dedim ama sonra Tsugaru Ovası'nın bahar manzarasının gözlerimin önüne serilmesiyle nefesim kesildi. İvaki Nehri güneşe ışıldayan ince, gümüş bir tel gibiydi. Gümüş telin ufukta yitip gittiği yerde, eski bir aynayı andıran o

donuk ışılı da Tappi Gölleti olmalıydı. Uzaklarda bulanık bir duman gibi görünen Jusan Gölü, Onüçler Gölü'ydü herhalde.

Jusan Gölü ya da diğeri adıyla Jusan Lagünü hakkında, okul kitaplarımızın "Jusan'a Dair" bölümünde şöyle deniyordu: "Tsugaru'da çeşitli uzunluklarda yaklaşık on üç nehir vardır, bunların her biri kendilerine has renklerini kaybetmeden birleşir ve büyük bir göl oluştururlar." Tsugaru Ovası'nın kuzeyinde, İvaki Nehri ve büyüklü küçüklü daha on iki nehrin aynı yere boşalmasıyla oluşmuştur. Çevresi yaklaşık otuz kilometredir ama nehirlerin taşıdığı tortular yüzünden sığdır, en derin yeri bana söylenenlere bakılırsa üç metredir. Denizle bağlantılı olduğundan suyu tuzludur ama İvaki Nehri'nin oluşturduğu halicin etrafında sular tatlıdır, bu nedenle gölde hem tatlı su hem de tuzlu su balıkları bulunur. Gölü Japon Denizi'ne bağlayan kanalın güneyinde küçük Jusan Köyü bulunur. Yedi sekiz yüzyıl önce Tsugaru'yu yöneten Ando ailesinin karargâhı buradaymış; Edo dönemi boyunca hem Jusan hem de biraz daha güneyde kalan Kodomari Limanı, Tsugaru kerestesi ve pirincinin yüklendikleri limanlar olarak iyice zenginleşmişler ama şimdi o günlerin ne izine ne de anısına rastlamak mümkün değil.

Jusan Gölü'nün kuzeyinde Gongen Burnu'nu görebiliyordum ama onun ilerisinde milli savunmamız açısından hayati önem taşıyan bir bölge var. Bu nedenle gözlerimizi başka tarafa çevirip İvaki Nehri'nin çok daha ilerisindeki bir çizgiye bakıyoruz, cana can katan yeşil mavi bir çizgi bu: Japon Denizi kıyısı. Şiçiri Nagahama'yı, Yedi Fersah Kumsalı'nı baştan başa görüyoruz. Kuzeyde Gongen Burnu'ndan güneyde Odo Burnu'na kadar görüş menzilimize müdahale edebilecek tek bir şey bile yok.

"Ne güzel! Bana kalsa buraya bir kale dikerdim," dedim ama Yoko kışın ne yapacağımı sorunca ne cevap vereceğimi bilemedim.

"Yani kar yağmasaydı..." diyerek, nedenini anlayamadığım bir elemle içimi çektim.

Tepenin öteki tarafındaki bir dağ pınarının başına gidip yemeklerimizi açtık. Pınarda soğutunca bira hiç de fena olmadı. Yeğenim ve Aya elma suyu içtiler. İşte tam o anda onu gördüm.

"Yılan!"

Yoko'nun kocası yere serdiği ceketini kapıp ayağa fırladı.

"Merak etme buraya gelmiyor," dedim, pınarın karşısındaki kaya duvarını işaret ederek. "Şu kayaya tırmanmaya çalışıyor."

Pınarın girdaplanan sularından başını dışarı çıkardı, hızla birkaç santim tırmandı, sonra tekrar suya düştü. Yine tırmanmaya çalıştı, yine düştü. Yirmi kere filan tekrar tekrar denedi ama sonra sanırım yorulup pes etti. Suyun yüzeyine uzanıp kendini akıntıya bıraktı ama sonra bizim oturduğumuz tarafa yaklaşmaya başladı. Aya ayağa kalktı. Kendi boyundan uzun bir dal parçası kaptı, tek kelime etmeden koştu, suya atlayıp yılanı doğru hamle etti. Başımızı çevirdik.

"Öldü mü? Öldü mü?" Sesim titrek çıkıyordu.

"Mesele kalmadı." Aya dal parçasını da dereye, yılanın yanına attı.

"Engerek değildi ya?" Kendine güveni korkumu gidermeye yetmemişti.

"Engerek olsa canlı yakalardım, 'yeşil general'di. Engereğin ciğerinden ilaç yapıyorlar."

"Bu tepelerde engerek var mı?"

"Evet."

Suratımı asarak tekrar biramı içmeye koyuldum.

Aya yemeğini bizden önce bitirdi. Kocaman bir kütüğü sürükleyip köprü gibi dereciğin üzerine koydu ve üzerine basarak öteki tarafa atladı. Kayaya tırmanıp oradaki yabancı otları toplamaya başladı.

"Dikkat et! Neden öyle tehlikeli yerlerden topluyorsun? Etrafta bol bol var!" Titreyerek, Aya'yı riske atıldığı için azarladım. "Bana sorarsanız, o tehlikeli yerleri, bize ne kadar cesur olduğunu göstermek için seçiyor. Herhalde böylesi daha heyecanlı oluyor."

"Evet! Doğru!" diyerek yüksek sesle güldü yeğenim.

"Ayaaa!" diye bağırđım. "Yeter bu kadar. Çok tehlikeli –he-men buraya gel!"

"Tamam," dedi ve zahmetsizce geri döndü. Derin bir oh çektim.

Geri dönerken Yoko, Aya'nın otlarını sırtında taşıdı –elbisesini ya da görüntüsünü hiç dert etmezdi. Sotogahama'dayken hâlâ genç olduğunu söyleyerek böbürlenene yürüyüşümüz yorulmuş, sesi kesilmişti. Tepeden inerken bir guguk kuşunun sesini duyduk. Kasabanın hemen dışındaki bir bıçkı fabrikasında yığın yığın kütükler duruyordu, içeri girip çıkan kamyonların ardı arkası kesilmiyordu. Cıvıvli bir kasaba resminin ta kendisiydi bu.

"İnanamıyorum, Kanagi amma da canlı bir yer olmuş," dedim, ortaya.

"Öyle mi düşünüyorsun?" Yeğenimin kocası da biraz yorgun görünüyordu. Sesinde bir kayıtsızlık vardı.

Birden utandım.

"Biliyorum kendi işime bakmam lazım ama on yıl önce Kanagi böyle değildi. O zaman ağır ağır ölen bir kasabaya benziyordu. Şimdi hayata geri dönmüş gibi bir hali var."

Eve gittiğimizde ağabeyime, Kanagi çevresindeki manzaranın çok hoş olduğunu ve bu konudaki fikirlerimin değiştiğini söyledim, o da bana, yaşlandıkça insanın kendi doğup büyüdüğü yerin manzarasının Kyoto ve Nara'dan daha güzel olduğunu düşünmeye başladığını söyledi.

Ertesi gün Kanagi'nin altı kilometre kadar güneydoğusundaki Kanoko Baraj Gölü'ne yapacağımız geziye, bir gün önceki ekibe ilaveten ağabeyim ve karısı da katıldılar. Tam çıkmak üzereyken ağabeyimi görmeye birileri geldi, bu yüzden biz önden çıktık. Yengem bol bir pantolon, beyaz çoraplar ve hasır sandaletler giymişti. Kanagi'ye gelin geldiğinden beri yapacağı en uzun yürüyüş buydu belki.

Hava yine güzeldi, hatta önceki günden daha sıcaktı. Aya'nın rehberliğinde Kanagi Nehri'ni takip eden, orman demiryolunun rayları boyunca ilerledik. Tahtaların arasındaki mesafe tek adım için az, yarım adım için fazlaydı –bu gayet berbat diziliş yürümeyi çok zorlaştırıyordu. Yoruldum, kısa sürede sesim soluğu kesildi, yüzümün terini silmekten bir hal oldum. Anlaşılan hava çok güzel olunca gezginler çarçabuk yoruluyor ve moralleri düzeleceği yerde bozuluyor.

"Buralarda büyük selin izlerini görebilirsiniz," dedi Aya durarak. Devasa kökler, gövdeler ve keresteler nehrin yanında-

ki hektarlarca pirinç ve sebze tarlasına dağılmış, burayı korkunç bir savaş meydanına benzetmişti. Evvelki sene Kanagi'ye öyle bir sel inmişti ki anneannem bile seksen sekiz senedir böyle şey görmediğini söylemişti.

"Bu ağaçlar dağlardan aşağı sürüklenmiş." Aya'nın yüzünde bir üzüntü belirdi.

"Ne korkunç." Alnımdaki terleri sildim. "Burası deniz gibi olmuştur herhalde."

"Öyleydi."

Kanagi Nehri'nden ayrılıp bir müddet Kanoko Nehri'ni takip ettik. Sonunda demiryolundan kurtulmuştuk. Sağa doğru bir kavis çizince büyük bir baraj gölüne geldik –benim tahminim çevresi iki kilometre kadardı– koyu mavi bir suyla ağzına kadar doluydu. "Yalnız bir kuş şakımaya başladığında, tepeler daha da sessizleşir." Bu kelimeler adeta burası için yazılmıştı.

Buranın Sozaemon Boğazı diye bilinen derin bir vadi olduğunu öğrendim ama Kanoko Nehri üzerine bir baraj yapılıncaya kadar suyla dolmuş, sonuçta da bu baraj gölü ortaya çıkmış. Baraj 1941'de yapılmış, yani çok kısa süre önce. Kıyısındaki büyük taş levhada, diğer isimlerin yanı sıra ağabeyimin ismi de var.

Baraj gölünün etrafındaki kızıl tepeler hâlâ inşaatın izlerini taşıdığından manzaranın doğal bir ihtişamı yoktu ama Kanagi toplumunun gücünü ve insan elinden çıkma bu yapıtın sonuçta olgunlaşarak harika bir manzaraya kavuşacağını hissedebiliyordum. Cin fikirli seyahat eleştirmeniniz bir yandan sigarasını tütürüp bir yandan da etrafına bakınırken, işte bu düşüncelere kapılmıştı.

Güvenli adımlarla başı çekerek küçük ekibimizi baraj gölünün kıyısına götürdüm.

"Burası güzelmış, gerçekten güzel," dedim, küçük bir tümsek üzerindeki bir ağacın gölgesine otururken. "Aya senden bir şey rica edeceğim, bir baksana bu lake ağacı mı?" Yolculuğuma lake zehirlenmesiyle devam etmek zorunda kalsam çok feci olurdu.

Bunun lake ağacı olmadığını söyledi bana.

"Evet, ama ya şu ilerdeki ağaç? Şüpheli görünüyor. Benim için onu da bir kontrol eder misin?" Herkes güldü ama ben ciddiydim.

O da lake ağacı değildi. İyice içim rahatlamış vaziyette buranın yemek için gayet uygun olduğuna karar verdim.

Bir iki şişe bira beni tam masal anlatma havasına soktu. Onlara denizi ilk gördüğümde hissettiğim heyecanı anlattım. Kanagi'den on dört kilometre kadar uzakta, batı kıyısında yüksek bir kum tepesi olan Takayama'ya okul gezisine gitmiştik, ilkokul ikinci ya da üçüncü sınıftaydım. Bizi götüren öğretmen hepimizden daha heyecanlıydı: Bizi iki sıra halinde denize karşı dizip "Ben Denizin Çocuğuyum" şarkısını söyledi. Denizi bu ilk görüşümde, "Ben denizin çocuğuyum / Beyaz dalgaların şarkı söylediği / Sahildeki çam korusunun," türünden sözleri olan bir çocuk şarkısını söylemek bana hiç doğal gelmemişti ve çocuk da olsam canım sıkılmış, içim daralmıştı.

Geziye giderken ne giyeceğime çok dikkat etmişim: Yanıma geniş kenarlı bir hasır şapka, ağabeyimin Fuji Dağı'na çıkarken kullandığı, en büyük özelliği Fuji tapınaklarının damgalarını taşıması olan basit, tahta bir baston almışım ve öğretmemizin ince giyinmemizi, hasır sandalet giymemizi tembihlemesine rağmen tek ben faydasız bir resmi etek, uzun çoraplar ve yüksek, bağcıklı ayakkabılar giymiştim. Böyle cicili bicili yola koyuldum ama daha iki kilometre bile yürümeden nefesim kesildi. Önce bana eteğimi ve ayakkabılarımı çıkarttırdılar. Sonra ayağıma hasır sandalet verdiler –lime lime olmuş, berbat sandaletlerdi, birinin bağı kırmızı bezden, diğerininki hasırdandı. Zamanla şapkamla bastonuma da el kondu, sonunda beni zorla okulda hasta taşımak için kullandıkları arabaya oturttu- lar. Bir elimde ayakkabılarım, öteki elimle bastonuma abanmış bir vaziyette eve döndüğümde, o sabahki tiril tiril halimden eser kalmamıştı.

Herkes gülmekten kırılıyordu.

"Huhuu!" diye seslendi birisi. Ağabeyimdi bu.

"Burdayız!" diye bağırarak hep bir ağızdan, Aya hemen onu karşılamaya koştu.

Çok geçmeden ağabeyim, elinde ucu demirli bastonuyla çıkageldi. Birayı son damlasına kadar içtiğimden kendimi feci suçlu hissediyordum. Hemen yemeğini yemeye koyuldu, sonra baraj gölünün karşı tarafına yürüdük. Birden gürültülü bir ka-

nat çırpma sesi duyduk: Bir su kuşu gölden havalandı. Yoko'nun kocasıyla birbirimize bakıp, bu da neydi gibilerinden başımızı salladık. İkimizde de ördekti veya kazdı diyecek cesaret yoktu. Hem zaten kesinlikle yaban kuşuydu, onun uçuşu bizi derin dağ kıvrımlarının sihri altına almıştı.

Ağabeyim sırtını kamburlaştırmış, sessiz sessiz yürüyordu. Onunla yürüyüşe çıkmayalı kaç sene olmuştu acaba? On sene kadar önce bir Tokyo banliyösünün kır yolunda yürümüştük; yine böyle sırtını kamburlaştırarak sessiz sessiz yürüyordu, bense birkaç adım arkasında onun sırtına bakarak hıçkırıyordum. O zamandan beri ilk yürüyüşümüzdü. Ağabeyimin beni o olay yüzünden asla affetmediğini düşünmüşümdür hep.⁷ Belki de yaşadığı müddetçe asla affetmeyecek. Kırılan bir fincanı tamir edemezsin. Ne yaparsan yap eskisi gibi olmaz. Tsugarulular kırgınlıklarını kolay kolay unutmazlar. O zaman ağabeyimin arkasından yürüme fırsatını bir daha hiç bulamayacağını düşünmüştüm.

Yavaş yavaş dökülen suyun sesi yükseldi. Baraj gölünün öteki ucunda buranın en iyi bilinen doğal güzelliklerinden Kanoko Şelalesi var. Çok geçmeden şelale aşağıdan görüldü. On beş metre kadar yükseklikten ince bir su akıyordu. Sozemon Boğazı boyunca, ancak bir kişinin geçebileceği dar bir patikadan ilerliyorduk, sağ tarafımızda dağ duvar gibi dimdik yükseliyordu, sol tarafta ayaklarımızdan başlayan sarp bir yamaç vardı. Vadinin dibinde şelalenin döküldüğü havuz koyu yeşildi.

"Ay aman, başım döndü!" dedi yengem şakayla karışık. Yoko'nun elini tutup, bayağı korkmuş gibi yürümeye başladı.

Sağımızda, dağın yamacında açalyalar rengârenk açmıştı. Ağabeyim bastonunu sırtına vurmuştu, ne zaman açalyaların iyice coştğu bir yere gelsek yavaşlıyordu. Morsalkımlar da açmaya başlamıştı.

Patika yavaş yavaş bayır aşağı inmeye başladı, sonunda şelalenin tepesindeydik. Bir kapıdan daha geniş olmayan, cılız

7 O olay. Burada Dazai'nin hangi olaydan söz ettiği kesin olarak bilinmemektedir. İntihar girişiminden solcu eylemlere kadar Dazai'nin pek çok sorununu çözmek için ağabeyi Bunji defalarca Tokyo'ya gitmişti.

derenin ortasına birisi bir ağaç kütüğü koymuştu, onun sayesinde iki adımda karşıya geçebildik. Birer birer karşı kıyıya zıpladık. Sadece yengem geride kaldı.

“Yapamam!” Gülme krizine kapılmıştı; deneyecek cesareti bile yoktu. Sanki ayakları donmuştu da bir adım bile atmıyordu.

“Onu sırtına al,” dedi ağabeyim Aya’ya ama yanına da gitse yengem gülmekten ve ellerini çaresizce iki yana açmaktan başka bir şey yapamıyordu. Sonra Aya insanüstü bir gayret sarf ederek devasa bir ağaç kütüğünü alıp hemen şelalenin tepesine kondurdu. Artık koskoca bir köprüleri olmuştu. Yengem geçmek için hamle etti ama ayakları geri geri gidiyordu. Aya’nın omuzlarını tutarak sonunda ortaya kadar gelebildi, derenin geri kalan kısmı sığ olduğundan kendini doğaçlama köprüden aşağı atıp, suların içinden bizim kıyıya geçti. Pantolonunun paçaları, beyaz çorapları ve sandaletleri sıırıslıkladı.

“Takayama’dan henüz dönmüş gibi görünüyorum,” diyerek güldü, okul gezisinden geri döndüğümde ne kadar zavallı bir halde olduğum gelmişti aklına birdenbire. Yoko’yla kocası kahkahalara boğuldular, ağabeyim omzunun üzerinden geri baktı.

“Hı? Ne?”

Herkes bir anda sustu. Neye güldüğümüzü anlamamıştı, ben de bu latifeyi ona açıklamam gerektiğini düşündüm ama hikâye öyle aptalcaydı ki “Takayama’dan geri dönüş”ün aslını yeni baştan ona anlatmaya cesaret edemedim.

Ağabeyim tek kelime etmeden yürüdü. Zaten hep mesafesini korur.

1. Tsuşima Gen'emon, Dazai'nin babası. "...babam biraz daha uzun yaşayabilseydi Tsugaru'ya çok büyük hizmetleri dokunabilirdi."
Fotoğraf: Tsugaru Şobo'nun izniyle

2. Dazai beş yaşında. "Çok haşarıydın ama aynı zamanda çok sevimliydin."

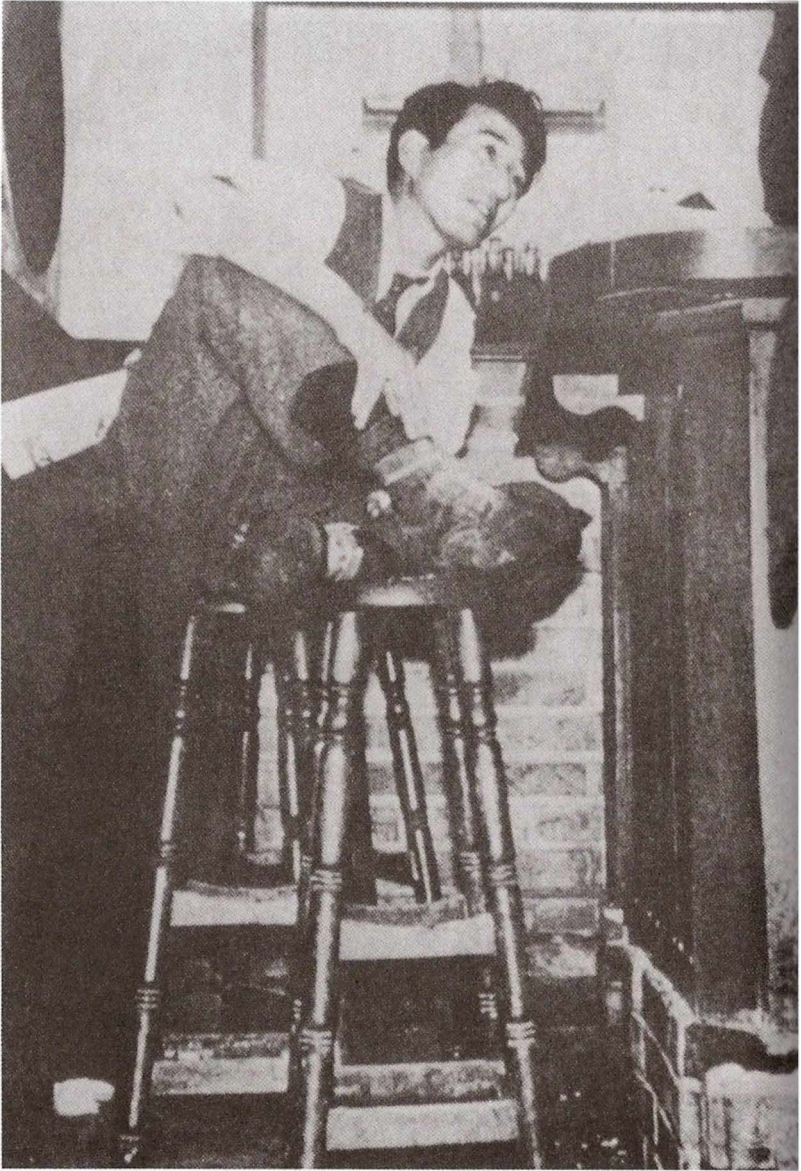
3. Yamagen'de Tsuşima ev ahalisi, 1925. Arka sıra soldan sağı: Reiji, Bunji, Eiji, Şuji. Orta sıra soldan sağı: Kie, İşi, Tane, Yo, kız kardeşi Toşi ve kucağında kızı Yo, Bunji'nin karısı Rei. Fotoğraf: Tsugaru Şobo'nun izniyle

4. Aomori ortaokulunda. Soldan sağa: Dazai, kardeşi Reiji ve Nakamura Teijiro ("N.").

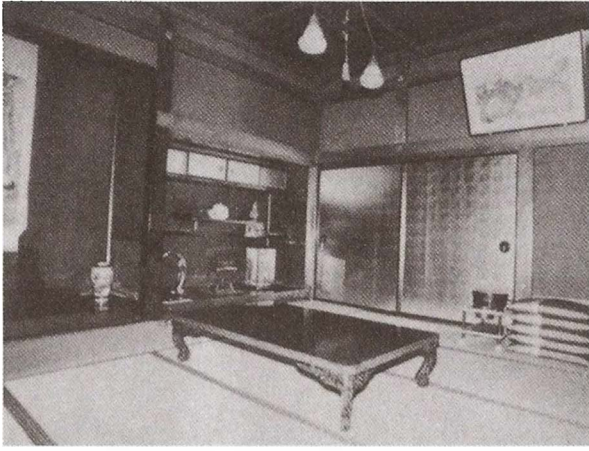
5. Hirosaki Yüksek Okulu Gazetecilik Kulübü'nün, mezun olan üyeleri için düzenlenen veda partisi, 1930. Ön sırada sağdan ikinci: Dazai.

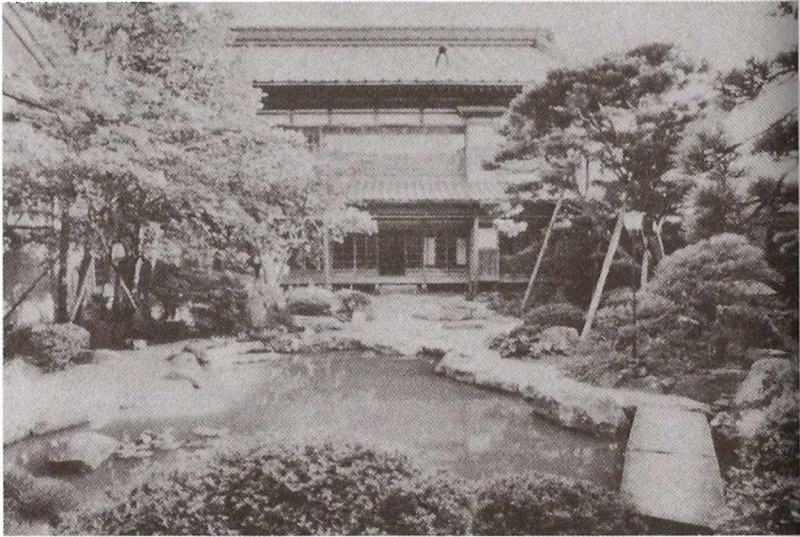
6. Dazai Ginza'da bir barda, 1947 sonbaharı.

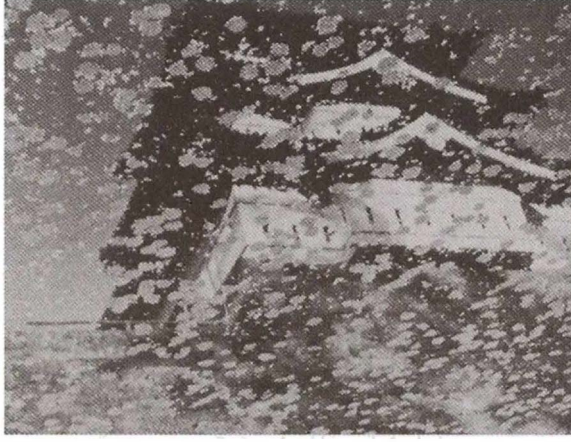
7. Dazai Mitaka'daki evinin yakınından geçen tren yolunda, 1948'de ölmeye kısa süre önce.

8. Şayokan'daki oda. "Evin en iyi Japon tarzı odasında, hani şu sürmeli kapısı altın varakla kaplı olanda, ağabeylerim oturmuş sessiz sakin saki içerlerken içeri daldım."
Fotoğraf: Kimura Katsunori

9. Dazai'nin eski evi Şayokan'ın bahçesi. "Öğleden sonra tek başıma yürüyüşe çıktım ve yağmurda şemsiyemin altından bahçeye baktım."
Fotoğraf: Kimura Katsunori

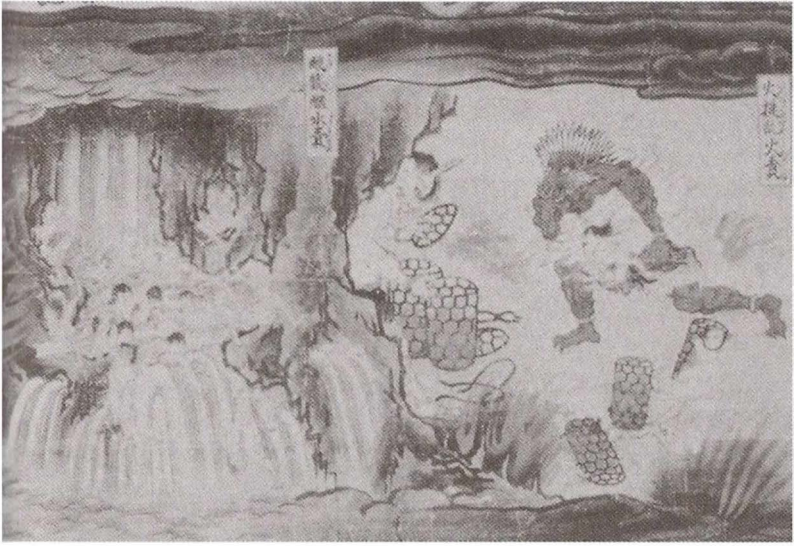
10. Düş mü gerçek mi? "Hendeğinin kıyısındaki ağaçlar çiçeklerini açtığı, beyaz surları mağrur ve sessiz dikildiği müddetçe Hirosaki Kalesi kuşkusuz dünyanın en büyük kaleleri arasında yer alacak." Fotoğraf: Hanada Çiaki

11. Aomori'deki Tsutsumi Nehri'ni geçen tren. Arkada Hakkoda Dağı.
Fotoğraf: Sakanakura Yahaçi'nin izniyle

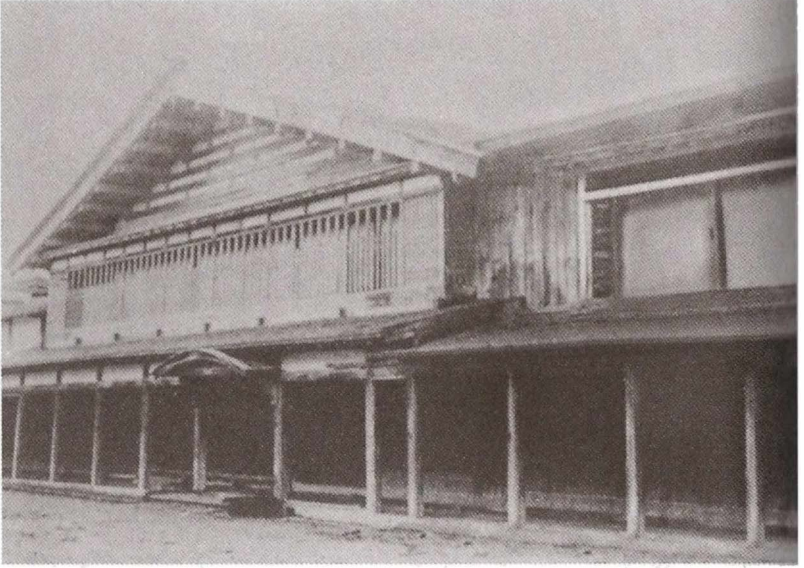
12. Hiroaki Nebuta, 1906. "Çeşit çeşit kıyafetler giymiş gençler sokaklarda dans ederek yürür, parlak renklere boyanmış ve arabalara konmuş savaşı, ejderha ya da kaplan şeklindeki fenerleri arkalarından çekerler."
Fotoğraf: Tsugaru Şobo'nun izniyle

13. Kanagi'de Unsoji Tapınağı'ndaki bir parşömenin parçası. "Kundakçıların sepetleri çayır çayır yanyor, sırtları alevler içinde..." Fotoğraf: Kimura Katsunori

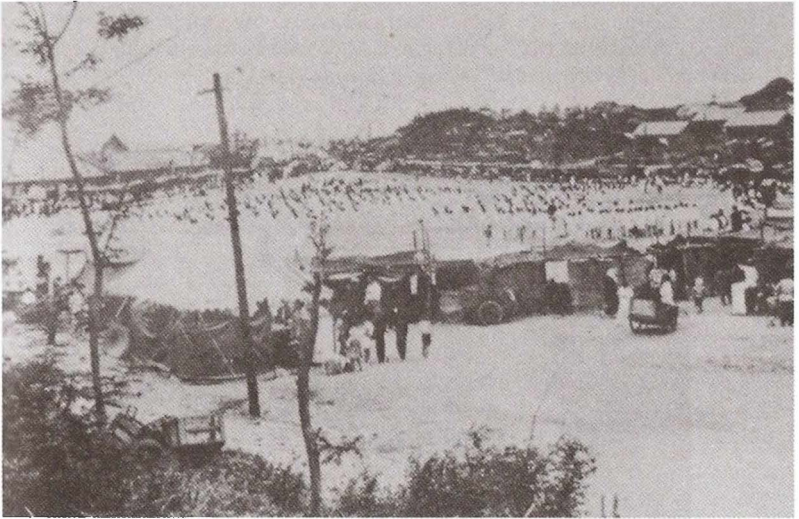
14. "...zina yapanlar, gövdelerine sarılan iki başlı yeşil yılanlar tarafından öldürülürdü. . ." Fotoğraf: Kimura Katsunori

15. Kizukuri'de *komolhi*. "Kuzeyde rastlanan *komolhi* güneşliklerin değil, kalıcı yapı unsurlarının –binalardaki küçük çıkmaların– oluşturduğu, üzeri kapalı uzun bir veranda gibi düşünülebilir. Fotoğraf: Tsugaru Şobo'nun izniyle

16. Goşogavara'daki Haikara-ço, 1925. "Teyzem Haikara-ço'da, Şıklar Mahallesi'nde oturur." Fotoğraf: Tsugaru Şobo'nun izniyle

17. Kodomari'deki atletizm yarışması ve pavyonlar. "Erkekler içki içiyor, kadınlarla çocuklar bir şeyler yiyorlardı, herkes neşeyle konuşup gülüyordu." Fotoğraf: Tsugaru Şobo'nun izniyle

18. İvaki Dağı'nın Hirosaki Kalesi'nden görünümü. "Ana surların önündeki bir açıklıkta durup İvaki Dağı'na baktığımda birdenbire ayaklarımın altına serilen bir rüya kentinin farkına vardım." Fotoğraf: Hanada Çiaki

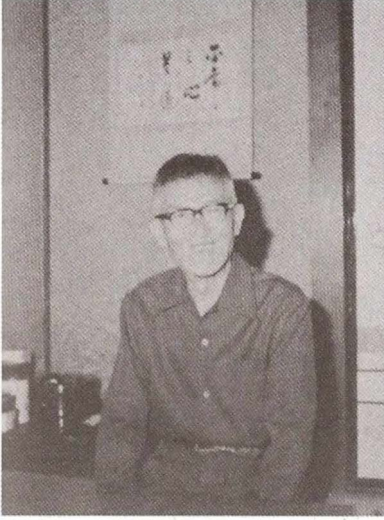
19. Tsugaru treninde, 1984. Fotoğraf: Hanada Çiaki.

20. "...buzlar erimediğinden köylüler tarlalarındaki karı temizlemek için balyoz kullanmak zorunda kalmışlardı." Fotoğraf: Hanada Çiaki

21. Şariki yakınlarında Japon Denizi sahili. "Şiçiri Nagahama'yı, Yedi-Fersah Kumsalı'nı baştan başa görüyorduk. Kuzeydeki Gongen Burnu'ndan güneydeki Odose Burnu'na kadar görüş açımıza müdahale edebilecek hiçbir şey yoktu."
Fotoğraf: Hanada Chiaki

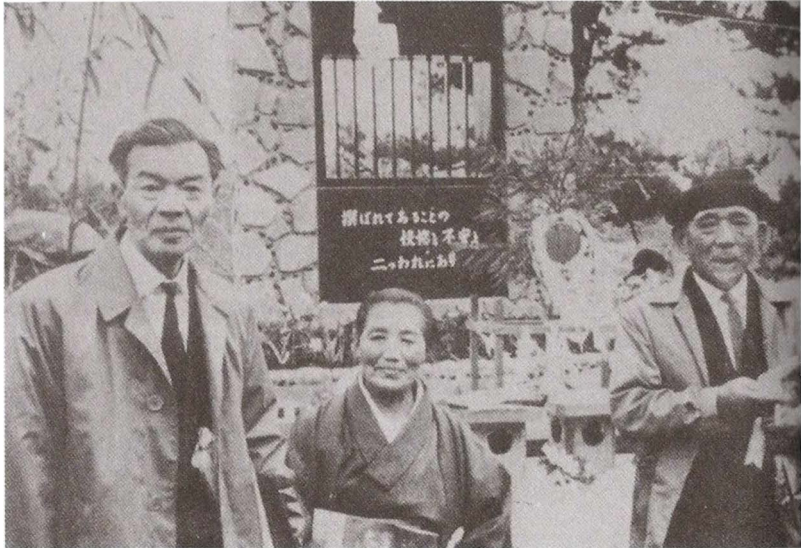
22. Şimoyama Seiji ("Bay S."),
Kanagi'deki evinde. "Bay S.
neşelendikçe neşeleniyordu."
Fotoğraf: Sato Takeji

23. Rahibe Kudo Hodo, doksan dört
yaşında, 1984'te ölümünden birkaç ay
önce. "Elli yaşlarında bir kadın... bizi
alıp ana salona götürdü ve upuzun bir
açıklama yapmaya koyuldu."
Fotoğraf: Kimura Katsunori

24. Take'nin yaşlılığı. "Belki de önyargılıyım ama Take köyündeki diğer *aba*'dan üstünmüş gibime geliyor."

25. Nakamura Teijiro, Koşino Take ve Nakabata Keikiçi Kanagi'deki Aşino Parkı'nda Dazai Anıtı'nın açılışında, 1965. Anıtın üzerindeki yazı Dazai'nin en sevdiği mısraların tercümesi: "J'ai l'extase et j'ai la terreur d'être choisi," ["Seçilmiş olmaktan, büyük heyecan ve korku duyuyordu." - Ed. çev.] (Verlaine, *Sagesse*).

V

Batı Sahili

Tsugaru'da doğup büyümeme rağmen burası hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediğimi daha önce de defalarca söylemiştim. İlkokul ikinci ya da üçüncü sınıfta Takayama'ya yaptığımız o okul gezisinden beri Japon Denizi kıyısına hiç gitmedim. Kanagi'nin on dört kilometre batısında, sahilde bir tepe olan Takayama, yaklaşık beş bin nüfuslu büyücek bir köy olan Şakriki'nin hemen dışındadır. Takayama İnari Tapınağı'nın meşhur olduğu söyleniyor. Ama çocukluk anılarım söz konusu olduğunda hâlâ net olarak hatırladığım tek şey, kıyafet meselesindeki şapşallığım; geri kalanların hepsi bulanık bir hayalden ibaret.

Baştan beri, Tsugaru'nun batı sahilini bir uçtan bir uca görme fırsatını değerlendirmeyi planlamıştım. Bu nedenle Kanoko Baraj Gölü'ne gittiğimizizin ertesi günü Kanagi'den Goşogavara'ya geçtim. Goşogavara-Noşiro hattından sabah on bir sularında tren değiştirdim, Kizukuri'ye gelmem ancak on dakika sürdü, inip etrafa bir bakayım dedim. İstasyondan çıkınca kendimi yıllanmış, dingin bir kasabada buldum. Kizukuri'nin nüfusu dört bini biraz geçiyor, yani Kanagi'den daha eski görünse de daha küçük. Bir pirinç rafinerisinin makinelerinin uğultusunu uzaktan uzağa duyabiliyordum. Bir evin saçakları altında bir kumru dem çekiyordu.

Babam burada doğmuştu. Kanagi'deki Tsuşima ailesi nesiller boyu sadece kız çocuklarına sahip olmuş, bu nedenle aile

adını sürdürebilmek için damatlarını içgüveyi almışlardı. Babam Kizukuri'nin yerli köklü M. ailesinin üçüncü oğluydu ama Kanagi'nin Tsuşima ailesine içgüveyi gitmiş, onların soyadını almış ve aile reisliğine aday olmuştu. Ben on dört yaşındayken öldü; bu yüzden nasıl biri olduğunu bildiğimi söyleyemeyeceğim. İzninizle *Anılar'* dan yine alıntı yapacağım:

Babam çok meşgul bir adam olduğundan eve nadiren uğrardı, geldiği zaman da çocuklarıyla vakit geçirmezdi. Ondan korkardım. Bir keresinde dolmakalemini almam gerekmişti ama bir türlü ondan istemeye cesaret edememişti, kıvranıp durmuş-tum; sonra bir gece yatağında yatarken, gözlerim kapalı, uykum-da konuşuyormuş gibi yaparak yan odada misafirleriyle konuşan babama usulca seslenmiştim: "Dolmakalem... dolmakalem..." Ama tabii sözlerim ne kulaklarına ne yüreğine erişebilmişti.

Bir keresinde erkek kardeşimle, ağzına kadar pirinç çuval-larıyla dolu olan ambara girmiş ilginç bir oyun oynuyorduk ki babam aniden kapıda belirdi ve bize bağırdı: "Çabuk dışarı! Si-zi eşekler sizi!" Kapıdan giren ışığı kesmişti, koca cüssesi kap-kara görünüyordu. O anda hissettiğim dehşeti düşündükçe hâ-lâ ürperirim...

Sonraki bahar, karlar daha erimeden babam kan tükürdü ve Tokyo'da bir hastanede öldü. Bir yerel gazete ölüm haberini fazladan baskı yaparak duyurdu. Bu olay beni babamın ölü-münden daha fazla etkilemişti. Yaslı ailesinin sıralandığı bir lis-tede benim de adım geçiyordu.

Babamın cesedi büyük bir tabuta konup kızakla eve geti-rildi. Kasaba ahalisinden çok sayıda insanla birlikte onu karşı-lamaya neredeyse komşu köye kadar gittik. Kızaklar en niha-yet konvoy halinde parıldayarak ormanın gölgesinden çıktığın-da kızak tepelerinde parlayan ayın güzelliği beni çarptı. Ertesi gün akrabalar ve aile hizmetkârları, aile mihrabının bulunduğu odada toplandılar, babamın tabutu oraya konmuştu. Tabutun kapağı açıldığında herkes yüksek sesle ağlamaya başladı. Ba-bam sanki uyuyor gibiydi. Burnunun kemeri iyice solmuştu. Herkesin hıçkırdığını duymak benim de gözlerimin yaşarması-na neden oldu.

Babam hakkında hatırladıklarım böyle şeyler. O öldükten sonra ona karşı hissettiğim korkuyla karışık saygıyı büyük ağabeyime aktardım. Bu bana bir güven, bir destek hissi verdi; artık babam olmadığı için bir kez olsun hüzünlenmedim. Ama yaş kemale erdikçe –biraz da saygısızca– yahu bu babam da ne menem bir adamdı acaba diye düşünmeye başladım. Tokyo’daki fakirhanemde uyukladığımda zaman zaman rüyalarım girer. Aslında ölmemiş, siyasi bir sebeple saklanması gerekmiş; onu hatırladığımdan biraz daha yaşlı ve yorgun. Rüyamda ona büyük bir özlem duyuyorum. Korkarım biraz salakça bir rüya. Ama son zamanlarda babamla çok daha fazla ilgilendiğim doğru.

Babamın erkek ve kız kardeşlerinin ciğerleri zayıftı, babam veremden ölmemişti ama sonuçta kan tükürmüş ve akciğerlerindeki bir sorun yüzünden ölmüştü. Öldüğünde elli üç yaşındaydı, çocuk gözüyle bana çok yaşlı geliyordu. İlk başta yaşlılıktan öldü zannetmiştim. Artık elli üç yaşında ölmeyi, senelerce süren fiziksel çöküşü takip eden huzurlu bir son olarak değil çok erken bir ölüm olarak görüyorum. Arada bir, babam biraz daha yaşayabilseydi Tsugaru’ya çok daha büyük hizmetleri dokunurdu gibisinden kibirli düşüncelere kapılıyorum. Bu gezimde onun nasıl bir evde doğduğunu ve nasıl bir kasabada büyüdüğünü görmek istiyordum.

Kizukuri’de tek bir yolun iki yakasında iki sıra ev var. Evlerin arkalarında güzelce sürülmüş pirinç tarlaları ve sağda solda üç beş sıra kavak ağacı görünüyor. Tsugaru’da daha önce hiç kavak görmemişim. Başka yerlerde bir sürü görmüştüm elbet ama onları da taze, yeşil yaprakları hafif esintiyle titreşen Kizukuri’deki bu kavaklar kadar canlı hatırlamıyorum. Buradan bakıldığında Tsugaru Fujisi aynen Kanagi’den görüldüğü gibi görünüyor: çok güzel ve zarif bir kadın gibi. Dağın güzel görüldüğü yerlerde pirincin ve kızların güzel olduğu hikâyesine gelince –burada belli ki pirinçten bol verim alınıyor ama güzel kadınların da aynı bollukta olduğunu söylemek zor. Kanagi’deki gibi durum biraz cesaret kırıcı. Bu noktada gerçeğin hikâyenin tam aksi olduğunu düşünür gibi oluyorum: İvaki Dağı’nın güzel görüldüğü yerlerde... Ama hayır, bunu söyleme-

sem daha iyi. Çok ayıp olur. Kasabanın içinden topu topu bir kere geçmiş sıradan bir yolcunun hemen böyle sonuçlar çıkartmaya hiç hakkı yok.

Hava yine tarifsiz güzeldi. Hafif bir bahar sisi kalıntısı istasyondan çıkan dümdüz asfalt yolun üzerinde asılıydı. Bahar güneşinin tadını çıkararak yol boyunca yürüdüm, lastik ayak-kabılarım kedi patilerinden bile daha sessizdi. Hava zihnimi etkilemiş olacak: “Kizukuri Polis Karakolu” yazısını “tahta polis karakolu” diye okudum.¹

“Öyle ya,” dedim bilmiş bilmiş başımı sallayarak, “ahşap bir bina”. Ama sonra aklım başıma geldi ve hatama içten içe güldüm.

Kizukuri’de hâlâ *komohi* var. Eskiden Ginza’da istisnasız bütün dükkânlar, akşamüzeri güneş vurduğunda tentelerini indirirlerdi; böylece siz de, sevgili okur, tentelerin altından yürüyerek güneşin sıcağından kurtulurdunuz. Kendiliğinden oluşmuş, uzun bir tünelden geçmek gibi olmalı. Ülkenin kuzeyinde rastlanan *komohi*’yi tentelerden değil, kalıcı bina bölümlerinden –biraz uzun bırakılmış saçaklardan– oluşan uzun koridorlar olarak düşünürseniz gözünüzde canlandırabilirsiniz. Güneşten korunmak için yapılmamışlardır –öyle havai bir amaçları yoktur. Evlerin saçaklarının birbirine birleştirilmesinin nedeni kışın kar biriktiğinde bir evden diğerine geçmeyi kolaylaştırmaktır. Mesela tipi bastırıldığında korkmanıza gerek kalmaz, daha normal koşullarda da havayı düşünmeden rahat rahat alışverişe çıkabilirsiniz. Bu nedenle cidden büyük bir buluştur *komohi*. Çocukların oynaması için de Tokyo kaldırımlarından daha güvenli yerlerdir. Yağmurlu günlerde bu uzun koridorlar hayatı yaya-lar için kolaylaştırır, benim gibi bahar sıcağından kaçan yol-cular için de enfes bir serinlik sunar. Dükkânlarda çalışan insanların bakışlarına maruz kalmak gibi ufak bir rahatsızlık söz konusu olsa da minnettarlık duyulacak şeylerdir.

Komohi kelimesinin *komise* (küçük dükkân) kelimesinin bu lehçedeki söyleniş olduğu inandırılır, ama *komose*, kapalı devre ya da *komohi*, gölgelenmiş güneş, kelimelerinden geldiğini dü-

1 Ki-zukuri yazmak için kullanılan harfler genellikle moku-zo diye okunur, bu da “tahtadan yapılma” anlamına gelir.

şünmek benim daha çok hoşuma gidiyor. Bu kasabadaki *komo-lu*'ler çok uzun. Tarihi eskiye dayanan Tsugaru kasabalarının çoğunda bunlara rastlamak mümkün ama Kizukuri gibi tümüyle onların egemenliği altında olan pek fazla yer yoktur herhalde. Burası tam bir *komo*li kasabası.

Koridor boyunca ilerleyerek M. Ecza Deposu'na geldim. Babamın doğduğu ev burasıydı. Ne yapsam diye düşünerek, evin önünde hiç durmadan geçtim. Koridorların bittiği yere kadar yürüdüm, sonra içimi çekerek geri döndüm. O zamana kadar M. ailesinin evine hiç gitmemiştim. Çok küçükken birisi beni getirmemişse, Kizukuri'de hiç bulunmamıştım. Zaten hiç böyle bir ziyaret hatırlamıyorum. M. ailesinin şu anki reisi şen şakrak bir adam, benden dört beş yaş büyük. Kana-gi'deki evimize sık sık geldiğinden birbirimize tümüyle yabancı sayılmayız. O anda çat kapı evine gidecek olsam kuşkusuz hoşnutsuzluğa kapılmazdı ama iyice düşününce bu biraz ani bir ziyaret olacaktı. Sahneyi bir hayal edin: Üzerimde bu acayip kıyafetle Bay M.'nin karşısına dikilmişim, yüzümde yaltaklanan bir gülüş, konuşacak belli başlı bir şeyim yok. Acaba huzursuz olmaz mıydı, Tokyo'da geçimimi sağlayamayıp para ya da başka bir şey istemek için geldiğimi düşünmez miydi? Öte yandan, ölmeden önce babamın doğduğu evi görmek istediğimi söylesem çok yapmacık kaçacaktı. Yaşı ke-male ermiş bir adamın ağzından kolay kolay çıkacak laf değildi bu.

Tekrar istasyona dönsem mi diye düşünürken tekrar Bay M.'nin dükkânına geldim. Muhtemelen bir daha asla böyle bir fırsat ele geçiremeyecektim. Sadece sırtıp, bu duruma katlanmam gerekiyordu. Hadi gireyim bari.

O anda kararımı verdim ve dükkânın arkalarına doğru seslendim, "Kimse yok mu?"

Bay M. dışarı çıktı.

"Aman efendim aman! Kimler gelmiş!"

Bir şey söylememe fırsat vermeden beni doğrudan salona sürükledi ve şeref mevkiine oturttu.

"Şu işe bak!.. Saki!" diye içeri seslendi, bir iki dakikada saki geldi. Ne hız!

"Uzun zaman oldu! Çok uzun zaman!" Bay M. içkisinden birkaç büyük yudum aldı. "Kizukuri'ye en son ne zaman gelmiştin?"

"Bilmem, bebekken gelmişsem otuz yıl filan olmuştur herhalde."

"Olmuştur. Hadi iç iç! Kizukuri'de öyle yabancı gibi davranılmaz. Gelmene sevindim. Gerçekten, çok sevindim."

Evin planı Kanagi'deki evimize çok benziyordu. Babamın, aileye girmesinden kısa bir süre sonra Kanagi'de planını kendisinin çizdiği yeni bir ev yaptırdığını duymuştum. Ama bu doğru değildi. Kanagi'ye gelince sadece Kizukuri'deki evine benzeyen bir ev yaptırmıştı. Babamın, karısının soyadını alan içgüveyi olarak neler hissettiğini anlamak beni çok mutlu etti. Sonra bahçedeki ağaçların ve taşların düzeninin de birbirine çok benzediğini fark ettim. Bu keşfim çok önemsiz olsa da kendimi ölmüş babama daha yakın hissettim, bu da Bay M.'nin evine önceden planlamadığım bir ziyaret yapmamın sonucuydu.

Bay M. kasemi tekrar doldurmak üzereydi.

"Hayır, teşekkür ederim, bu kadar yeter. Saat birde Fukaura'ya giden trene bineceğim."

"Fukaura mı? Neden?"

"Özel bir sebebi yok. Sadece neye benzediğini görmek istiyorum."

"Hakkında bir şeyler mi yazacaksın?"

"Evet, öyle gibi..." Ölüme dair fikirlerimle neşesini kaçırmak istemiyordum.

"Öyleyse Kizukuri'yi de yazacaksın. Yazarsan," dedi Bay M. hiç tereddütsüz, "hükümete ne kadar pirinç verdiğimizizi de belirtmeni istiyorum. Ülkedeki bütün polis bölgelerini kıyaslasan Kizukuri'nin en fazla pirinci verdiğini görürsün. Japonya'da bir numara! Bunu nasıl mı yapıyoruz?.. Ölesiye çalışıyoruz -sanırım bunu rahat rahat söyleyebilirim. Buradaki bütün tarlalar susuzluktan kuruma noktasına geldiğinde gidip komşu köyden su aldım, sonuç mükemmel oldu. Eskiden bana dipsiz kuyu derlerdi, şimdi sihirli çeşme diyorlar. Biz çiftçiler öyle tembel tembel oturamayız! Sırtım ağrıyor ama hâlâ pirinç tarla-

larına ot yolmaya gidiyorum. Evet, Tokyolulara bol bol pirinç göndermek bizden sorulur.”

Dediklerinin her kelimesine inanabilirsiniz. Bay M. çocukluğundan beri hep cömert bir insan olmuştur. İnsanın gönlünü fetheden, çocuksu, kocaman yuvarlak gözleriyle burada yaşayan herkesin saygısını ve şefkatini kazanmış. Onun mutluluğu için sessizce dua ettim ve kalmam için yaptığı ısrarları zorlukla savuşturdum, vedalaştım ve Fukaura’ya giden 13.00 trenini ucu ucuna yakaladım.

Goşogavara-Noşiro treni yarım saat içinde beni Kizukuri’den Narusava ve Ajigasava’ya götürdü. Tsugaru Ovası bitmişti bile, oradan sonra tren Japon Denizi kıyısından ilerledi. Yaklaşık bir saat kadar sağ tarafta denizi ve solda Deva sıradağlarının kuzey sırtlarını izledim, sonra güzel Odose Burnu pencerenin sağ köşesinde belirdi.

Buradaki kayaların hepsi breşmiş –yani volkanik küllerin birbirine kaydattığı köşeli taşlar ve kayalar. Edo döneminin sonunda, benekli yeşil zemin kayanın deniz erozyonuyla düzlenmiş bir bölümü adeta büyüyle su yüzeyine yükselmiş, üzerinde yüzlerce insanın şölen düzenleyebileceği bir zemin oluşturduğundan sahilin bu kısmına Senjojiki ismi verilmiş, yani Bin-Tatami Zemini. Yer yer kayalarda, deniz suyuyla dolu yuvarlak oyuklar var, bunlar içleri saki dolu kaseleri andırıyorklar, bu nedenle buradaki kayalara Sakazuki-Numa, Saki-Kasesi Bataklığı da deniyormuş. Çapı otuz santimden altmış santime kadar değişen bu büyük delikleri saki kasesine benzeten her kimse sıkı bir içkiciydi herhalde.

“Kumsalda denizin muhteşem şekiller verdiği kayalar var, eteklerini sürekli dalgalar yalıyor.” Turist rehberlerinin üslubunu takınsaydım böyle yazardım. Ama buranın sahili kuzey Sotogahama’nın o tekinsiz, ürkütücü havasından uzak. Deyim yerindeyse, bütün ülkede görebileceğiniz bildik “manzara”lardan; karışık bir el yazısı gibi yabancılar için anlaşılmasız olan, o kendine has Tsugaru atmosferinden uzak. Kısacası medeni. İnsan gözleriyle okşanmış, yumuşak ve evcil bir hal almış.

Takeuçi Unpei, *Aomori Vilayeti’nin Tarihi*’nde buranın güneyindeki bölgenin eskiden Tsugaru değil Akita derebeyliğine ait

olduğunu yazar ama 1603'te komşu derebeyliği yöneten Satake ailesiyle yapılan müzakereler sonucu bu bölgenin Tsugaru'ya geçtiğini gösteren kayıtlar olduğunu da belirtir. Benim, yolculuk yapan bir serserinin içgüdülerinden başka dayanağım yok ama bu yörenin gerçekte Tsugaru'ya ait olmadığını hissetmekten kendimi alamıyorum. Burada Tsugaru'nun talihsiz karmasından eser yok; Tsugaru'ya has o patavatsız çiğlik eksik. Manzaraya bakmakla bile hissediliyor bu –sanki bilmiş, kültürlü bir manzara bu. Yüreğinde o katır gururu yok.

Odose'den çıktıktan kırk dakika sonra tren Fukaura'ya vardı. Bu liman ziyaretçilerini, Çiba sahilindeki balıkçı köylerinde rastlanan bir sessizlikle karşıyor: Bu mütevazı ve düşünceli tavır insana, kimsenin özel hayatına karışmayacağı izlenimini veriyor –yağ çekmeyi bir kenara bırakırsak, kasabanın kurnaz ve hesapçı bir havası var. Kısacası, Fukaura ziyaretçilere tam bir kayıtsızlıkla yaklaşıyor.

Bir kasabaya atmosferi yüzünden sitem etmek bana düşmez. Bu yaklaşımı takınmayan insanın bu dünyada tutunması zor. Büyümüş, erişkin insanların tavrı değil midir bu? Derinden derine kendilerine güvenirlere. Kuzey Tsugaru insanı ne zaman dayak yiyeceklerini bilmeyen çocuklar gibi hayat mücadelesini körleme sürdürür ama burada öyle bir kavgaya rastlayamazsınız. Kuzey Tsugaru tam pişmemiş bir sebze gibidir ama bu yöre şeffaflaşana kadar pişmiş. Evet, bu iki bölgeyi bu şekilde kıyaslarsanız daha kolay anlarsınız. Tsugaru'nun orta kesiminde yaşayan halkın kendi tarihlerine güveni yoktur. Hem de hiç. Bu nedenle o küstahlık pozlarına bürünürler, omuzlarını dikleştirip karşılarındakini “bayağı” olmakla suçlarlar. Tsugaru halkının inatçılığının, dediğim dedikçiliğinin, karmaşıklığının ve yalıtılmışlıkla, yalnızlıkla dolu acı kaderlerinin nedeni budur.

Tsugaru halkı! Başınızı kaldırın, cesaretlenin! Bir zamanlar birisi, Tsugaru, İtalya'da Rönesans'tan hemen önce görülen patlamaya hazır enerjiyle dolu dememiş miydi? Rica ediyorum, bir gece oturup sessizce düşünün, Tsugaru'nun manevi ve kültürel gelişimi yolun sonuna gelmişse, bu gerçekleşmemiş vaat ulus için nasıl bir umut kaynağı olabilir? Ama siz öyle garip ga-

rip omuzlarınızı dikleştirmekle yetiniyorsunuz. Kendinizden başka kimse size özgüven kazandıramaz. Başkalarına aldırma-
dan, kendimize güvenerek mücadeleye devam edelim.

şimdi beş bin kadar nüfusu olan Fukaura kasabası eskiden Tsugaru derebeyliğinin batı sahilinin en güneyindeki limanmış. Edo döneminde Aomori, Ajigasava ve Jusan'la birlikte Dört Li-
man Muhafızlığı'na bağlanmış. Bu nedenle bölgenin en önemli limanlarından biriymiş. Tepelerle çevrili küçük bir koyda mev-
zilenmiş bu liman derin ve sakin sularıyla, Azuma Kumsalı'n-
daki tuhaf şekilli kayalarıyla, Benten Adası'yla ve Yukiaki Bur-
nu'yla tanınıyor. Sahildeki görölmeye değer noktalar özetle
bunlar. Fukaura sessiz bir kasaba. Balıkçı evlerinin bahçelerin-
de, kocaman dalgıç giysileri kurumaları için tepe aşağı asılmış.
Her yerde bir tevekkül, durgunluğa varan bir dinginlik sezili-
yor. İstasyondan çıkan yolun sonunda bir tapınak var –Enkaku-
ji. İki koruyucu ilahın muhafaza ettiği etkileyici bir kapısı var,
Yakuşi Salonu da Milli Hazine ilan edilmiş.

Tapınağı ziyaret ettim, sonra da Fukaura'dan ayrılma za-
manının geldiğini düşündüm. Böyle tam anlamıyla bitmiş ka-
sabalar yolcuya kendini yalnız hissettiriyor. Kumsala gidip bir
kayaya oturdum ve bir sonraki hamlemin ne olacağına karar
vermeye çalıştım. Daha erkendi. Birden aklıma Tokyo'daki
küçük kızım geldi. Onu düşünmemek için elimden geleni ya-
parım ama bazen içimde bir boşluk hissettiğimde onun yüzü
zihnime süzölür ve boşluğu daha da arttırır. Ayağa kalkıp
postaneye gittim, bir kartpostal aldım ve bir başına bırakılmış
aileme bir iki satır yazdım. Ben yola çıkmadan kızım boğmaca
olmuştu, karımın da ikinci çocuğumuzu doğurmasına az kal-
mıştı. Onların yanında olmak için öyle dayanılmaz bir özlem
duydum ki gördüğüm ilk hana girdim, kirli bir odaya buyur
edildim ve daha tozluklarımı bile çıkarmadan saki ısmarla-
dım. Kısa bir süre sonra saki, yanında bir tepsi yemekle geldi.
Beklenmedik ölçüde hızlı olan bu servis, keyfimi biraz yerine
getirdi. Oda kirliydi ama tepsi çeşitli şekillerde pişirilmiş ka-
ragöz ve denizkulağı doluydu –anlaşılan bu limanın temel
ürünleri bunlardı. İki sürahi saki içtim, ama yatmak için daha
çok erkendi.

Yolculuğumun başından beri beni hep başkaları ağırlamıştı ama bu gece bir kereliğine olsun kendi başıma sarhoş olabilir dim. Koridorda bana tepsiyi getiren (on iki yaşlarındaki) kızı buldum ve başka saki var mı diye sordum, cevap olumsuzdu. Ama içki içebileceğim başka bir yer var mı diye sorunca bana hemen evet dedi. İçim ferahlayarak bu yerin nerede olduğunu soruşturdum, bana verilen adrese gittiğimde beklemediğim ölçüde sıcak, küçük bir lokanta buldum. Beni ikinci katta, deniz gören bir odaya çıkarttılar, Tsugaru lakesi bir masanın başına bir güzel kuruldu.

“Saki, saki,” diyerek siparişimi bildirdim ve saki anında geldi, yanında hiçbir şey yoktu. Bu gerçekten çok hoştu. Genelde yiyecek hazırlamak için bir sürü zaman harcarlar, müşterileri de bekletirler ama benim siparişim, ön dişi eksik kırk yaşlarında bir kadın garson tarafından hemen getirildi. Bu kadının tam da bana yerel âdetleri anlatacak kişi olduğunu düşündüm.

“Fukaura’nın meşhur yerleri nerelerdir?”

“Kannon Tepesi’ne gittiniz mi?”

“Kannon Tepesi mi? Herhalde Enkakuji’nin diğer adı olacak. Evet, gittim.”

Tam bu garsonun bana bazı eski hikâyeleri anlatabileceğini düşünüyordum ki tombul, genççe bir garson gelip saçma sapan espriler yapmaya başladı. Öyle sinirime dokundu ki bir erkeğin her zaman açık davranmasını düstur edinmiş olduğumdan ona açık açık:

“Kusura bakmayın ama aşağı insanız olmaz mı?” dedim.

Ey okur, seni uyarıyorum. Bir adam lokantaya girdi mi asla açık konuşmamalı. Genç garson büyük bir afra tafrayla dışarı çıktı, yaşlısı da peşinden ve ben yapayalnız kaldım. Birini odadan çıkarttın mı öteki de arkadaşlık icabı çıkmasa olmuyor. O koca odada sakimi tek başıma içtim, Fukaura deniz fenerinin ışığını seyrettim ve yolcu yalnızlığını her zamankinden daha kuvvetli hissettim. Tekrar pansiyona döndüm.

Ertesi sabah yine yalnızlık hissiyle kahvaltımı ediyordum ki pansiyon sahibi içinde bir sürahi saki olan küçük bir tepsiyle çıkageldi.

"Kusura bakmayın ama Bay Tsuşıma'sınız değil mi?" diye sordu.

"Evet."

Kendimi Dazai ismiyle kaydettirmiştim.

"Tahmin etmiştim. Aynı ona benziyorsunuz. Ağabeyiniz Eiji'nin sınıf arkadaşımı; ortaokula birlikte gitmiştik. Dazai adını verince kim olduğunuzu anlamadım ama ona öyle benziyorsunuz ki..."

"Ama sahte bir isim değil bu."

"Evet, evet, biliyorum. Küçük kardeşinin başka bir isimle edebi yazılar yazdığını duymuştum. Dün gece sizi bizzat karşılamadığım için kusura bakmayın. Bu sakiyi kabul etmez miydiniz? Tepside de biraz tuzlanmış denizkulağı var. Sakiyle çok iyi gidiyor."

Kahvaltımı bitirdim ve sakiyle tuzlanmış denizkulaklarının tadını çıkarttım. Enfestiler. Gerçekten nefistiler. Yani ağabeylerim Tsugaru'nun bu ücra köşesinde bile imdadıma yetişmişlerdi. Tek başına hiçbir şey yapamayacağımı fark etmek, denizkulağının enfes tadını iyice belleğime kazıdı. Kısacası Tsugaru bölgesinin güney sınırındaki bu limanda tek öğrendiğim, ağabeylerimin nüfuzunun ne kadar kuvvetli olduğuydu. Bu keşifle biraz sersemlemiş vaziyette trene bindim.

Ajigasava. Fukaura'dan dönüştü bu eski liman kasabasında mola verdim. Ajigasava Tsugaru batı sahilinin ana limanıymış, görünüşe bakılırsa Edo döneminde çok zenginmiş. Tsugaru'da yetişen pirinç buradan gemilere yüklenirmiş, Osaka'ya giden gemiler de burada konaklarmış. Ayrıca hareketli bir balıkçı kasabasıymış, sahillerinde tutulan balıklar sadece bölge başkentinde değil, geniş Tsugaru Ovası'nın pek çok yerinde sofraları süslemiş. Ama günümüzde nüfusu sadece dört bin beş yüz kadar, Kizukuri ve Fukaura'dan bile daha küçük, eski günlerdeki refah ve güç solup gitmiş.

Ajigasava, yani Orkinos Derinleri gibi bir isim, burada eskiden sürü sürü orkinos yakalandığını getiriyor akla ama çocukluğumuzda bile orkinos lafının edildiğini duymamıştık biz. Buranın sadece kumbalığı meşhur. Kırk yılda bir bu kumbalıkları Tokyo'da da dağıtılıyor, bu yüzden okuyucularım onlara

rastlamış olabilirler. Pulsuz, küçük balıklar, boyları on beş ile yirmi santim, çamukayı andırıyordular. Batı sahiline has bu balıklar Akita Vilayeti sularında büyük miktarlarda avlanıyor. Tokyolular bu balıkları biraz fazla yağlı bulabilir ama biz buralılara tatları çok harika gelir. Tsugaru'da mevsimin ilk kumbalığı sulandırılmış soya sosunda bütün olarak pişirilir ve birer birer yenir, bir oturuşta kılını kıpırdatmadan yirmi otuz tane yiyenler hiç de az değildir. Kumbalığı kulüpleri vardır, en fazla balık yiylene hediye verirler. Tokyo'ya gelen kumbalıkları tazeliklerini kaybettiğinden ve buranın halkı onları nasıl pişireceğini bilmediğinden eminim berbat bir tat ortaya çıkıyordur. Ama kumbalığına, haiku yıllıklarında da rastlanır. Bir keresinde Edo döneminde yaşamış bir şairin bu balıkların hafif, hoş lezzetinden dem vurduğunu okumuştum, demek ki Edo seçkinleri bu balıkların tadına bayılıyordu. Ne olursa olsun, kumbalığı yemek Tsugaru'da kışın en büyük keyiflerden biridir.

Bu balıklar sayesinde çocukluğumdan beri Ajigasava adına aşınayımır ama kasabayı bu ilk görüşümdü. Dağlarla deniz arasında sıkışıp kalmış feci dağınık bir kasaba. Tuhaf bayat, tatlı-ekşi bir koku hâkimdi, bu bana Bonço'nun haikusunu hatırlattı, "Şehirde/ Ne ağır kokar her şey..." Nehrin suyu da bulaşık ve çamurlu. Kasaba yorulmuş adeta. Kizukuri'de olduğu gibi burada da uzun *komori* koridorları var ama buradakiler eskiyip bel vermeye başlamış, Kizukuri'dekiler kadar ferah bir serinlikleri yok.

Yine açık ve güzel bir gündü ama yakıcı güneşten kaçmak için koridorlardan yürüsem de nedense buradakiler bana biraz basık geldi. Bir sürü lokanta var, insan buranın eski "taverna"larının ana baba günü olduğunu tahmin edebiliyor. Şimdi bile yan yana dizilmiş dört beş şehriye dükkânında çalışanlar gelip geçenlere "Buyrun burada dinlenin!" diye sesleniyor, bu söz bu devirde kulağa çok tuhaf geliyor -geçmişten yadigâr gibi. Öğlen saatleri olduğundan dükkânlardan birine girdim. İki tabak ızgara balıkla şehriye kırk sen tuttu. Şehriye çorbası da hiç fena değildi.

Yine de bu Ajigasava'nın sürüldüğü gerçeğini değiştirmez. Sahil boyunca uzanan bir caddenin üzerine dizilmiş birbi-

rinin aynı bir sıra evden başka bir şey yok. Kasabanın sonuna kadar gidip gelmek topu topu bir iki kilometre. Ajigasava'nın merkezi yok. Kasabaların çoğunda evler merkezi bir noktanın etrafına kümelenir, böylece hiç durmadan geçen yolcular bile kasabanın merkezinde olduklarını hissederler. Ama Ajigasava'da merkez filan yok. Pimi düşmüş bir yelpaze gibi dağınık. Bir merkezin olmayışı öyle can sıkıcı ki –politika gölgesi, à la Degas– Ajigasava bir iktidar mücadelesinin ya da benzeri bir meselenin etkisi altında mı diye merak etmekten kendimi alamadım.

Bunu yazarken elimde olmadan güldüm zira Fukaura ya da Ajigasava'da iyi bir dostum olsaydı, gelip beni istasyonda karşılasaydı, beni gördüğüne ne kadar memnun olduğunu söyleseydi ve beni etrafta gezdirip bazı şeyler anlatsaydı, o zaman –saf saf– sezgilerimi filan bir kenara bırakıp hevesle kaleme sarılacak, Fukaura ve Ajigasava'nın nasıl halis Tsugaru kasabaları olduğunu yazacaktım. Benim yazdığım türden gözlemler pek gezi izlenimleri arasında yer alacak cinsten değil. Fukaura ya da Ajigasava'dan birileri bu kitabı okuyorlarsa umarım gülümseyip beni affederler. Bu gezgin kendi doğduğu kasabayı bile methedemeyecek kadar sığ.

Ajigasava'dan tekrar trene binip öğleden sonra ikide Goşogavara'ya geldim. İstasyondan dosdoğru Bay Nakabata'nın evine gittim. "Eve Gitmek" ve "Doğduğum Kasaba" isimli son iki hikâyemde ondan yeterince söz ettiğim için şimdi bir de burada anlatıp sizi sıkmak istemiyorum ama ona çok şey borçluyum: Yirmili yaşlarımda sürdürdüğüm sefih hayattan beni kurtarma işini –güler yüzle– o üstlenmişti.

Bay Nakabata'nın onu son görüşümünden beri geçen kısa zaman zarfında ne kadar yaşlandığını görmek üzücüydü. Bir seane önce bir hastalığa yakalandığını ve çok kilo verdiğini söyledi bana.

"Zor günler. Demek ta Tokyo'dan buraya bu kıyafetle geldin öyle mi?"

Dilenci kılığını tepeden tırnağa incelerken yine de memnun görünüyordu.

"Çorapların delinmiş."

Ayağa kalkıp bir konsoldan bir çift çorap çıkardı ve bana uzattı.

“Haikara-ço’ya gitmeyi düşünüyordum.”

“İyi fikir. Hemen git. Keiko, ona yolu göster!”

Bay Nakabata ne kadar kilo kaybetmiş olursa olsun hâlâ eskisi kadar sabırsızdı.

Teyzem Haikara-ço’da, Şık Mahalle’de oturur. Yani ben çocukken öyle denirdi, şimdi adını Omaçi, Büyük Mahalle filan gibi bir şey yapmışlar. Giriş bölümünde sözünü ettiğim Goşogavara’nın çocukluk anılarında özel bir yeri vardır. Dört beş yıl önce bir Goşogavara gazetesinde aşağıdaki karalamayı yayımladım:

Teyzem Goşogavara’da oturduğundan çocukken kasabaya sık sık gelirdim. Tahminen ilkokul üç ya da dördüncü sınıftayken Asahi Tiyatrosu’nun açılışında bulunmuştum. Tomo’emon’u gördüğüme eminim diyebilirim. Ume no Yoşibei yorumu beni ağlatmıştı. Döner sahneyi ilk o zaman görmüştüm, öyle hayran kalmıştım ki farkında olmadan ayağa kalkmışım. Çok geçmeden Asahi Tiyatrosu’nda bir yangın çıktı ve bina tümüyle kül oldu. Alevleri Kanagi’den bile görmüştük. Yangının projeksiyon odasında başladığını söylemişlerdi. Film seyretmeye gelen yaklaşık on küçük öğrenci ölmüştü. Yangından makinist sorumlu tutuldu. “Kazara ölüme sebebiyet vermek”le suçlandı. Nedendir bilmem, o sıralarda daha çocuk olmama rağmen ne makinistin suçunu ne de kaderin gücünü unutamadım. Tiyatronun Asahi ismiyle *hi*, ateş kelimesi arasındaki bağlantı yüzünden yandığını söyleyenler de çıkmıştı. Bu olayın üzerinden yirmi yıl kadar geçti.

Sanırım yedi sekiz yaşlarındaydım, Goşogavara’nın tıklım tıklım sokaklarında yürürken bir çukura yuvarlanmışım. Bayağı derindi –bir metre filan vardı herhalde. Su neredeyse çeneme geliyordu. Geceydi. Yukarıdan bir adam elini uzatmıştı, ben de hemen yakalamıştım. Hemen yukarı çekilip etrafta biriken kalabalığın önünde kıyafetlerim çıkarılmıştı, gerçekten çok utanmıştım. Elden düşme kıyafet satan bir dükkânın önündeydik, hemen eski bir şeyler alıp üzerime geçirmişlerdi: Yazlık bir

kız kimonosu üzerine yeşil bir kuşak sarıvermişlerdi. Yerin dibine geçmiştim. Teyzem, suratı kül gibi, koşa koşa dükkâna gelmişti. Bana çok düşküncüydü. Çirkin olduğumdan herkes benimle dalga geçmişti, sonuçta ben de dünyaya gazez beslemeye başlamıştım. Teyzem bana yakışıklı diyen tek kişiydi. Başkaları tipim hakkında kötü şeyler söylediğinde çok sinirlenirdi. Bütün bunlar geçmişte kaldı.

Bay Nakabata'nın evinden, tek çocuğu olan Keiko'yla birlikte ayrıldım.

"İvaki Nehri'ni görmek isterdim. Çok uzak mı?"

Kızcağız fazla uzak olmadığını söyledi.

"Beni oraya götürür müsün?"

Keiko'yla kasabanın içinde beş dakika yürümemiştik ki nehre geldik. Çocukken teyzem beni sık sık nehre götürürdü ama o zamanlar bana çok uzak gelirdi. Çocuk ayağıyla uzun mesafe. Dahası ben hep evde oturan, dışarı çıkmaya korkan çocuklardandım. Evden çıktığımda o kadar gerilirdim ki dünya gözlerimin önünde bir o yana bir bu yana savrulurdu, belki nehri o kadar uzak görmemin nedeni de buydu. Köprü de hatırladığımdan fazlaca değişik değildi. Yine bana uzun göründü.

"Bu İnu Köprüsü'ydü değil mi?"

"Evet."

"İnu. Nasıl yazılıyor acaba? Eskiden 'kuzeybatı' için kullanılan işaretle mi?"

"Olabilir," dedi gülerek.

"Demek emin değilsin! Neyse fark etmez. Gel karşıya geçelim."

Ağır ağır köprüden geçerken bir elimle tırabzanları tutuyordum. Güzel bir manzara vardı. Tokyo banliyölerindeki nehirlerden en fazla Arakava'ya benziyor. Nehir yatağı boyunca uzamış yeşil otlar arasında rüzgâr hışırdıyordu. Bu insanın başını döndürüyor. İvaki Nehri'nin suları iki kıyıdaki otları yalayarak ve ışıldayarak akıyordu.

"Yazın herkes buraya akşam serinliğinin tadını çıkartmak için gelir. Hoş gidecek başka yerleri de yok ya."

Goşogavara halkı eğlentiden hoşlanır, yazın buranın ne kadar civcivli olduğunu tahmin edebiliyorum.

“Şurada savaşta ölenler için yapılan tapınak var. Daha yeni bitti,” dedi Keiko, nehrin üst tarafında bir yeri işaret ederek. “Babam bu tapınakla gurur duyuyor,” diye usulca ekledi gülümseyerek.

Muazzam bir binaya benziyordu. Bay Nakabata gaziler örgütünün yönetim kurulundaydı. Tapınaktaki çalışmalar söz konusu olduğunda şövalye ruhuyla öne atıldığına şüphe yok.

Köprüyü geçince durup biraz konuştuk.

“Çok fazla elma ağacı olduğundan bir kısmını kesiyorlarmış diye duydum – ‘seyreltme’ mi ne diyorlarmış– sonra da yeline patates filan ekiyorlarmış.”

“Belki başka yerlerde yapıyorlardır. Burada öyle bir şey yapıldığını hiç duymadım.”

Nehrin kıyısında bir elma bahçesi vardı; pudramsı beyaz çiçekler bütün ağaçları kaplamıştı. Ne zaman elma çiçeği görsen kadınların makyaj için kullandıkları beyaz pudranın kokusu gelir burnuma.

“Bana gönderdiğiniz elmalar için teşekkür ederim, Keiko... Evlenecekmisin öyle mi?”

“Evet,” hiç utanca kapılmadan, ciddi bir ifadeyle başını salladı.

“Ne zaman? Yakın mı?”

“Yarın değil öbür gün.”

“Ne!”

Şaşkına dönmüştüm. Ama Keiko, sanki bu konunun kendisiyle hiç alakası yokmuş gibi kayıtsızdı.

“Hadi geri dönelim. Yapılacak milyonlarca işin vardır.”

“Hayır, yapacak hiçbir şeyim yok.”

Bu konuda gayet rahattı. Gizliden gizliye ona hayran oldum. Ailenin tek çocuğuydu, kocası babasının ailesine içgüveyi gelecekti, soyun devamı ona bağlıydı. Böyle insanlar on dokuz yirmi yaşında bile olsalar, hallerinde tavırlarında bir başkalık oluyor.

“Yarın Kodomari’ye gideceğim.” Dönüşte uzun köprüyü geçerken başka şeylerden söz ettim. “Take’yi ziyaret etmeyi düşünüyorum.”

“Take mi? Hani şu hikâyende yazdığın Take mi?”

“Evet.”

“Herhalde seni gördüğüne sevinir, değil mi?”

“Bilmem, ama benim için onu görmek çok hoş olacak.”

Tsugaru’ya yaptığım bu yolculuk sırasında özellikle görmek istediğim biriydi Take. Onu adeta öz annem kabul ederim. Görmeyeli neredeyse otuz yıl oldu ama yüzünü unutmadım. Hayatımın bir rotası varsa ona borçlu olduğumu bile söyleyebilirim. *Anılar*’dan bir başka bölüm:

Altı yedi yaşlarından kalma gayet net anılarım da vardır. Take adında bir hizmetçi bana okumayı öğretmişti, onunla birlikte bir sürü kitap okumuştuk. Take kendini beni eğitime işine vakfetmişti. Hastalıklı bir çocuk olduğumdan kitapları yatakta okurdum. Kitabım bitti mi Take gidip –mesela Pazar Okulu’ndan– yenilerini ödünç alır, bana getirirdi. Kendi kendime okumayı öğrendiğimden, ne kadar kitap getirirse getsin hiç yorulmazdım.

Bana iyiyle kötüyü de Take öğretmişti. Genellikle beni tapınağa götürür, üzerinde cennet cehennem resimleri olan parşömenleri bana açıklardı. Kundağcıların sırtlarına alev alev yanan sepetler bağlanmıştı; zinacıları vücutlarına sarılan iki başlı, yeşil yılanlar boğuyordu; kan göllerinde, iğne dağlarında, içi dumanlı dipsiz kuyularda “Cehennem” yazıyordu, her yerde sıska, kara kuru insanlar, ince bir çatlağa benzeyen ağızlarından çığlıklar atıyorlardı. Take, yalan söylersem cehenneme gideceğimi ve iblislerin resimlerdeki gibi dilimi çekeceğini söylediğinde öyle korkmuştum ki gözyaşlarına boğulmuştum.

Tapınağın arkasındaki küçük yükselti mezarlık yapılmıştı, mezar taşları sarı gül çalılarının önünde orman gibi uzanıyordu. Taşların arasında hemen hemen dolunay büyüklüğünde siyah, demirden bir araba tekerleğine benzer bir şey vardı. Take demişti ki, bu teker çevrildikten sonra belli bir noktada durursa çeviren cennete gidermiş, yok eğer bir an durup sonra tekrar geri dönmeye başlarsa çeviren cehenneme gidermiş. Tekeri o çevirdiğinde uzun uzun döner, her seferinde de durduğu gibi kalırdı ama ben denediğimde arada bir tekrar aksi yöne döner-

di. Bir sonbahar günü tapınağa tek başıma gitmiştim, tekeri ne kadar çevirirsem çevireyim, sanki bir yerden emir almış gibi her seferinde aksi yöne döndü. Artık iyice yorulmuş, buhrana kapılmak üzereydim ama inatla tekeri döndürmeyi sürdürdüm. Sonra hava karardı, ben de ümitsizliğe kapılıp mezarlıktan ayrıldım...

Zamanı geldiğinde köy ilkokuluna yazıldım, bununla birlikte hatırladıklarımın doğası da değişti. Take aniden ortadan kayboldu. Bir balıkçı köyünden kendine koca bulmuştu, herhalde peşinden giderim diye korktu ki bana tek kelime bile etmeden çekip gitti. Ertesi sene, sanırım Ölüler Festivali'nde evimize tekrar ziyarete geldi ama nedense bana soğuk davrandı. Notlarımı sordu. Cevap vermedim. Başka birisi söyledi. Take öyle övgüde filan bulunmadı. Ne kadar güvende olduğunu düşünürsen o kadar büyük tehlikedesindir demekle yetindi.

Annemin sağlığı kötü olduğundan sütünden bir yudum bile içmemiş, doğar doğmaz süt anneye verilmiştim. İki yaşına gelip de iyi kötü yürümeye başlayınca süt annemden alınıp bir dadiya –Take'ye– emanet edilmiştim. Geceleyin teyzemin kollarında uyurdum ama gündüzleri hep Take'yle birlikteydim. Yedi yaşına gelene kadar beni o yetiştirmişti.

Sonra bir sabah gözlerimi açıp Take'yi çağırdım ama Take gelmedi. Donakalmıştım. İçgüdüsel olarak ne olduğunu anlamıştım. "Take gitti! Take gitti!" diye haykırdım, hıçkırdım, yüreğim kopacak zannettim; iki üç gün ağlamaktan başka bir şey yapamadım. Bugün bile o an çektiğim acıyı hâlâ hatırlarım. Onu ancak aradan bir yıl geçtikten sonra görebildim ama o zaman da öyle tuhaf ve mesafeli davrandı ki kalbim kırıldı.

Take'yi o zamandan beri hiç görmedim. Dört beş yıl önce "Memleketime Birkaç Kelime" adında bir radyo programına davetliydim, orada *Anılar*'dan Take hakkında birkaç bölüm okudum. "Memleketim" kelimesini duyunca aklıma Take geliyor. Herhalde o sırada radyo dinlemiyordu. Bana hiç haber etmedi.

Böylece mesele kapandı ama bu yolculuğa çıktığım andan itibaren, bir anlığına olsun Take'yi tekrar görmek için müthiş

bir arzu duymaya başladım. Kendimi denetlemek ve en güzel şeyi en sona bırakmak bana gizli bir zevk verir. Take'nin oturduğu Kodomari kasabasına yapacağım ziyareti sona sakladım. Aslında ilk başta Goşogavara'dan Hirosaki'ye gitmeyi, sokaklarda dolanıp bir gece Ovani'deki bir kaplıcada kalmayı, böylece Kodomari'ye gitmeyi biraz daha ertelemeyi düşünmüştüm ama Tokyo'dan yola çıkarken yanıma yolculuk için çok az para almıştım, o da artık iyice suyunu çekmişti. Hem onca gezinti beni artık iyice yormuştu; biraz daha yürüme fikri cazibesini kaybetmişti. Bunun üzerine planımı değiştirdim, Ovani'ye gitmekten tümüyle vazgeçtim, Hirosaki'ye de Tokyo'ya dönerken uğramaya karar verdim. Bir geceliğine teyzemlerde kalacak, ertesi gün de Goşogavara'dan doğruca Kodomari'ye gidecektim.

Keiko'yla birlikte Haikara-ço'daki eve gittiğimizde teyzem yoktu. Torunlarından biri Hirosaki'de hastaneye yatırılmış, o da çocuğa refakat etmek için Hirosaki'ye gitmişti.

"Annem geleceğini biliyordu, telefon etti. Seni görmeyi çok istiyor, Hirosaki'deki hastaneye uğramanı rica etti," dedi büyük kızı gülümseyerek. Teyzem onu bir doktorla evlendirmişti, soyun devamı için damat içgüveyi alınmıştı.

"Olur. Zaten Tokyo'ya dönerken Hirosaki'ye uğramayı planlıyordum, mutlaka hastaneye gidip onu görürüm."

"Yarın Take'yi görmeye Kodomari'ye gidecekmış."

Keiko'nun muhtemelen düşün için bir sürü hazırlık yapması gerekiyordu ama yapacak hiçbir şeyi yokmuş gibi bizimle kalmıştı.

"Demek Take'yi göreceksin." Kuzinim ciddileşmişti. "İyi olur. Çok sevinecek."

Kuzinim senelerdir Take'yle tekrar görüşmeyi nasıl dört gözle beklediğini biliyordu anlaşılan.

"Bilmem onu bulabilecek miyim..."

Bu konuda endişeliydim. Tabii önceden bir düzenleme yapmamıştım. Kodomari'de Koşino Take'yi bulacaktım, başkaca bildiğim yoktu.

"Kodomari'ye günde bir otobüs kalkıyormuş."

Keiko ayağa kalkıp, mutfak duvarına yapıştırılmış olan tarifeye baktı.

“Yarın ilk treni yakalayamazsan, Nakasata’ya zamanında varamazsın, otobüsü de kaçırsın. Böyle önemli bir günde sa-
kın uyuyakalayım deme.”

Kendi önemli gününü tümüyle unutmuşu benziyordu.

Goşogavara’dan saat 8.00’de kalkan ilk trene binmem gere-
kiyordu, Tsugaru demiryolu kuzeyde Kanagi’den geçerek Na-
kasato’da son buluyordu. Saat 9.00’da orada olacaktım, sonra
da Kodomari otobüsüne binecektim; otobüs yolculuğu iki saat
kadar sürüyordu. Muhtemelen Kodomari’ye öğle saatlerinde
varacaktım.

Hava kararıyordu, sonunda Keiko evine gitmek için kalktı.
Tam o çıkarken Doktor (kuzinimin kocasına, sanki ismi buy-
muş gibi hep böyle hitap ederdik) hastaneden geri geldi, onun-
la içki içip gece yarısına kadar saçma sapan bir sürü şey konu-
ştum.

Ertesi gün kuzinim beni uyandırdı. Kahvaltımı hızla atıştır-
tırıp istasyona koştum ve ilk trene tam zamanında yetiştim. Ha-
va yine açıktı ama benim kafam biraz dumanlıydı; kendimi ak-
şamdan kalma hissediyordum. Teyzemlerde korkacak kimse
olmadığından bir gece önce içkiyi biraz fazla kaçırmıştım. Al-
nımda yağlı ter damlaları birikmişti. Trenin içinde parlayan saf
sabah güneşine karşı sadece benim pislik, murdarlık ve kokuş-
muşluk yaydığımı düşünmek canımı sıktı. İçkiyi böyle fazla ka-
çırdığımda kendimden iğrendiğim çok olmuştur. Başkaları al-
kole olan zaafım yüzünden beni küçük görse de bu iğrenme
hissi şimdiye kadar içkiyi bırakmaya kesin olarak karar verme-
mi sağlayamadı. Tren penceresinden boş boş Tsugaru Ovası’na
bakarken, şu dünyada alkol olmasa tam bir aziz olurduym şek-
linde gülünç fikri ciddi ciddi aklımdan geçirdiğimi fark ettim.
Çok geçmeden Kanagi’yi geride bırakıp Aşino Parkı İstasyo-
nu’na vardık, bu istasyon öyle küçük ki bir makasçı kulübesi
gibi görünüyor.

Bir keresinde Tokyo’dan dönen Kanagi Belediye Başkanı,
Ueno İstasyonu’ndan Aşino Parkı’na bir bilet istemiş. Kendisi-
ne böyle bir istasyonun olmadığıнын söylenmesi üzerine Tsuga-
ru demiryolu hattındaki Aşino Parkı’nı hiç duymadınız mı diye
sormuş. İstasyondaki görevlinin yarım saatlik araştırmasının

ardından nihayet biletini alabilmiş. Pencereden başımı çıkarıp küçük istasyona bakarken bu olayı hatırladım. Mavi desenli, pamuklu bir kimono ve pamuklu bol pantolon giymiş genç bir kız koşarak giriş kapısına geldi, iki eliyle koca bir bohçayı tutmuş, biletini dişlerinin arasına sıkıştırmıştı. Gözlerini hafif kısarak bileti ağzıyla yakışıklı genç biletçiye uzattı, delikanlı işini biliyordu: usta bir diş hekiminin diş çekmesi gibi maharetli bir hareketle, inci gibi iki sıra diş arasına sıkışmış kırmızı bileti zımbaladı. Ne kız ne de delikanlı bir an olsun gülmediler. Sanki bu dünyanın en normal şeyiymiş gibi davranıyorlardı. Kız biner binmez tren tekrar hareket etti, sanki makinist onu beklemişti. Bütün ülkede bu kadar pastoral bir istasyon çok az bulunabilir. Kanagi Belediye Başkanı Ueno İstasyonu'na bir daha gittiğinde "Aşino Parkı" ismini daha yüksek sesle telaffuz etmeli.

Tren bir karaçam koruluğundan geçiyordu. Bu bölge Kanagi'nin parkı ilan edildi. İçinde Saz Gölü diye bilinen bir gölet var, yanılmıyorsam ağabeyim bir ara buraya bir gezinti teknesi hibe etmişti.

Çok geçmeden Nakasato'ya ulaştık, yaklaşık dört bin nüfuslu küçük bir topluluk. Tsugaru Ovası buradan itibaren daraldığı için ve Uçigata, Aiuçi ya da Vakimoto gibi daha kuzeyde kalan köylerin daha az pirinç tarlası olduğu için sanırım Nakasato'ya Tsugaru Ovası'nın kuzey kapısı demek yanlış olmaz. Bir keresinde çok küçükken burada, akrabamız olan Kanamaru ailesinin yanında kalmıştım, bir kumaş dükkânları vardı ama o zaman dört yaşında filan olduğumdan köyün hemen dışındaki şelaleden başka bir şey hatırlamıyorum.

"Şuji!"

Birisi bana sesleniyordu, başımı çevirdiğimde Kanamaru ailesinin kızlarından birini yüzünde koca bir gülümsemeyle gördüm. Benden bir iki yaş daha büyük ama o kadar göstermiyor.

"Çok zaman oldu. Burada ne işin var?"

"Kodomari'ye gidiyorum." Take'yi görmek için öyle sabırsızlanıyordum ki başka hiçbir şeye ilgim yoktu. "Otobüsüm kalkıyor. Kusura bakma ama hemen binmem lazım."

“Tamam. Madem öyle dönüşte bize uğra. Şu tepenin üzerinde yeni bir ev yaptık.”

Gösterdiği yere baktığımda istasyonun sağında kalan yeşil bir tepenin üzerindeki evi gördüm. Take olmasa çocukluk arkadaşım ile karşılaşmaktan mutluluk duyar, misafirperverliğini kabul ederek, Nakasato hakkındaki bütün havadisleri rahat rahat dinleyebilirdim. Ama gülünç bir telaş içindeydim. Sanki bir saniye bile kaybetmemeliymişim gibi bir his vardı içimde.

“Tamam, görüşürüz,” dedim lafın gelişi ve hemen otobüse bindim. Otobüs kalabalıktı, Kodomari’ye gidene kadar iki saat ayakta kaldım.

Nakasato’nun kuzeyine bu ilk geçişimdi. Tsugaru derebeylerinin ataları olduğu rivayet edilen Ando ailesinin eskiden bu civarlarda yaşadığını ve Jusan’ın hareketli bir liman olduğunu daha önce yazmıştım; yani Tsugaru Ovası’nın tarihi merkezi buralardaydı herhalde, Nakasato’yla Kodomari arasında. Otobüs tepelere tırmanarak kuzeye doğru yoluna devam etti. Yol kötüydü, epeyce sarsıldık. Bagaj rafının yanındaki demire sıkıca yapıştım ve eğilip bükülerek pencerelerden manzarayı görmeye çabaladım.

Tam Tsugaru’nun kuzeyine uygun bir görüntü –mesela Fukaura’nın çevresindeki manzaradan çok daha vahşi. Burada insan kokusundan eser yoktu. Dağlardaki çalılar, ağaçlar, dikenler ve bambu filizleri sanki insanlarla aralarında hiçbir ilişki yokmuş gibi gelişmişlerdi. Doğu kıyısındaki Tappi’nin çevresindeki manzaradan daha ılımlıydı, yine de buradaki ağaçlarla bitkiler “manzara” olamadan kalmışlardı. Yolcuya söylenecek sözleri yoktu.

Çok geçmeden Jusan Gölü’nün ürpertici beyazlığı gözlerimin önüne serildi. Sığ bir istiridye kabuğunda sunulan su gibi –zarif ama uçucu. Ne bir kayık ne de kırıksıklık, yüzeyinin durgunluğunu bozmuyordu. Durgun, geniş, insanoğlunun terk ettiği yalnız bir su. Yüzeyi üzerinden geçen bulutların ya da uçan kuşların gölgelerini hiç yansıtmayacakmış gibi.

Jusan Gölü’nün hemen ardında Japon Denizi sahili uzanıyor, buradan itibaren ulusal güvenliğimizi ilgilendiren bir böl-

geye girdiğimiz için sanırım yine ayrıntılı tanımlamalardan kaçınmalıyım.

Öğle üzeri Honşu'nun batı sahilindeki son liman olan Kodomari'ye vardım. Tam kuzeyde, dağların öte tarafında, Tsugaru'nun doğu sahilinde Tappi var. Batı sahilinde buradan ötede köy yok. Goşogavara'yı merkez kabul edersek, bir sarkaç hareketiyle, eski Tsugaru derebeyliğinin en güney limanı olan Fukaura'dan, aynı sahildeki en kuzey limanı olan Kodomari'ye savruldu.

Kodomari yaklaşık iki bin beş yüz nüfuslu küçük bir balıkçı köyü ama Kamakura döneminden itibaren başka eyaletlerden buraya tekneler gelirmiş, özellikle Hokkaido'ya giden gemiler güçlü doğu rüzgârlarından korunmak için burada demirlirmiş. Edo döneminde, Kodomari ve yakınlardaki Jusan Limanı'nın pirinç ve kereste ticareti yapılan limanlar olarak ne kadar geliştiğini defalarca söyledim sanırım. Şimdilerde liman küçücük bir köy için fazla büyük görünüyor. Köyün hemen dışında üç beş pirinç tarlası kalmış ama deniz ürünleri çok bol: flandra-balığı, yeşil balık, kalamar, sardalya, su yosunu, *vakame* ve daha pek çok su bitkisi bulunuyor.

Otobüsten iner inmez yoldan geçen birini çevirip "Koşino Take diye birini tanıyor musunuz?" diye sordum.

"Koşino, Take mi dediniz?" Milli sivil üniforma giymiş orta yaşlı bir adamdı, herhalde devlet memuruydu. Başını eğip biraz düşündü. "Bu köyde Koşino soyadını taşıyan bir sürü insan var."

"Buraya gelmeden önce Kanagi'de oturuyordu. Elli yaşlarında olmalı." Endişeli bir sabırsızlık vardı üzerimde.

"Tamam, biliyorum. Onu arıyorsanız burada oturuyor."

"Öyle mi? Nerede oturuyor? Evi nerede?"

Bana gösterilen yere gidip Take'nin evini buldum. Derli toplu, küçük bir nalbur dükkânıydı, cephesi beş metre kadardı. Benim Tokyo'daki fakirhanemden katbekat daha güzeldi. Dükkânın tentesi indirilmişti.

"Hayır, olamaz!" diye düşündüm ve camlı giriş kapısına koştum ama tabii kilitliydi, üzerine küçük bir asma kilit vurul-

muştı. Diğer cam kapıları da yokladım ama hepsi kilitlenmişti. Take dışarıdaydı.

Ne yapacağımı bilemez bir halde alınımdaki teri sildim. Take taşınmıştı! Yok canım. Belki bir iki dakikalığına çıkmıştı. Olur mu, burası Tokyo değil. Köylüler öyle kısa süre dükkânı bıraktıklarında tentesini indirip her yerini kilitlemezler. Acaba bir iki günlüğüne mi, yoksa daha uzun süreliğine mi gitmişti? Yapacak bir şey yoktu; Take başka bir köye gitmişti. Olmayacak şey değil. Evini bulduktan sonra her şeyin yoluna gireceğini düşünmem ne aptallıkmuş. Camlara vurup içeri seslendim.

“Bayan Koşino! Bayan Koşino!”

Kimsenin cevap vermesini beklemiyordum aslında. İçimi çekerek sokağın karşısındaki tütüncüye yöneldim.

“Bayan Koşino’nun evinde kimse yok galiba. Nerede olduğunu biliyor muydunuz acaba?”

Dükkânı işleten bir deri bir kemik, ihtiyar kadın Bayan Koşino’nun muhtemelen atletizm yarışmalarında olduğunu söyledi. İçimde bir ümit belirdi.

“Bu yarışmalar nerede yapılıyor? Yakın mı yoksa?..”

Çok yakın olduğunu söyledi.

“Şu yoldan doğruca gidin, pirinç tarlalarına gelince bir okul göreceksiniz. Yarışmalar okulun arka tarafında yapılıyor. Bu sabah çocuklarıyla birlikte gitti, yanında bir de yemek sepeti vardı.”

“Öyle mi? Çok teşekkür ederim.”

Onun tarifine uyarak pirinç tarlalarını buldum, tarlaların arasındaki patikayı takip edince karşıma bir kum tepesi çıktı, üzerinde ilkokul vardı. Ama arkaya dolandığımda afallayıp kaldım. İnsanlar, rüyadaydım sanki, dediklerinde bunu kastediyor olmalı.

Honşu’nun kuzey ucundaki bu balıkçı köyünde –gözlerimin önünde– tıpkı eski günlerdeki gibi güzel ve neşeli bir şenlik vardı, neredeyse ağlayacaktım. Binlerce Japon bayrağı. Kızlar en iyi kıyafetlerini giymiş. Sağda solda, güpegündüz kafayı bulmuş cümbüşçüler göze çarpıyordu. Bütün alana en az yüz küçük pavyon kurulmuştu –hatta alan yeterince geniş olmadığından, duvarları birbirine sıkıca tutturulmuş hasırlardan yapılmış bu pavyonlar yarış sahasına bakan küçük bir tepeye sıralanmıştı. Öğle

molası verilmişti ve bütün aileler bu yüz kadar küçük evin içinde yemek sepetlerini açmıştı. Erkekler içiyor, kadınlarla çocuklar yiyor, herkes büyük bir neşeyle gülüp söylüyordu.

Yüreğimin derinliklerinde Japon olmanın çok hoş bir şey olduğunu hissettim; burası gerçekten de Doğan Güneşin Ülkesi. Ulusumuzun kaderini belirsiz kılan bir savaşın içinde olsak da Honşu'nun en kuzey ucunda ücra bir köy böyle bir şölen düzenleyebilmiş. Görüp işittiklerimin kadim tanrıların keyifli kahkahası ve dansları olduğunu hayal ettim. Kendimi bir perimasalı kahramanı gibi hissettim, annemi bulmak için dağlar denizler aşmış, üç bin fersah yol yürümüştüm, sonra gittiğim ülkenin sınırlarındaki bir kum tepesinin üzerinde güzel kutsal bir dansa şahit olmuştum.

Bu neşeli, dans eden kalabalığın arasında beni büyüten anneyi bulmam gerekiyordu. Ayrıralı neredeyse otuz yıl olmuştu. İri gözleri ve kırmızı yanakları vardı. Sağ gözkapağının –yoksa sol muydu?– üzerinde küçük kırmızı bir ben vardı. Tüm hatırlayabildiğim bu kadardı. Onu görsem hemen tanırdım. Buna emindim ama etrafıma bakıp onu bu kalabalıkta bulmanın ne kadar zor olacağını düşününce ağlayacak gibi oldum. Samanlıkta iğne aramak gibiydi.

Etrafta amaçsızca gezindim.

Bütün cesaretimi toplayarak küçük bir çocuğa, “Koşino Take’yi nerede bulabileceğimi biliyor musun acaba?” diye sordum. “Elli yaşlarında, bir nalbur dükkânı var.” Takeciğim hakkında yegâne bilgim buydu.

“Koşino, nalburi...” Çocuk bir an düşündü. “Sanırım şuradaki pavyonlardan birinde.”

“Öyle mi? Şurası mı?”

“Şey... Emin değilim. Ama sanki oralarda bir yerde gördüm. Siz yine de bir bakın.”

Bir bakın –söylendiği kadar kolay olsa. Tabii onu otuz yıldır görmediğimi filan söyleyerek çocuğa içimi dökecek değilim. Kendimi teşhir etmeye niyetim yoktu.

Ona teşekkür edip bana gösterdiği tarafa yöneldim ama bir şey çıkacağını beklemiyordum. Sonunda kafamı bir pavyona sokup bir aileyi yemeklerinin ortasında rahatsız ettim.

“Kusura bakmayın. Şey... rahatsız ediyorum ama... Koşino Take... yani nalbur dükkânı işleten Bayan Koşino... Burada olabilir mi acaba?”

“Burada yok,” dedi kulübenin sahibi şişman kadın aksi bir suratla.

“Öyle mi? Kusura bakmayın rahatsız ettim. Onu hiç gördünüz mü acaba?”

“Bilmiyorum. Burada bir sürü insan var.”

Başka bir kulübeye daha sordum.

Bilmiyorlardı.

Sonra bir başkasına sordum.

Sanki içime şeytan girmiş gibi bu sahayı iki kere turladım, önüme gelene “Take burada mı? Nalbur Take’yi gördünüz mü?” diye soruyordum. Kimse görmemişti.

Akşamdan kalma olduğum için susuzluğa daha fazla dayanamadım ve su içmek için okul çeşmesine gittim. Sonra alana geri döndüm, kuma oturdum, ceketimi çıkardım, terimi sildim ve genci yaşlısı, kadını erkeğiyle kalabalığa, bütün o mutluluk ve şamataya boş boş baktım.

Onların arasında. Kesinlikle burada –şu anda benim ne kadar acı çektiğimi bilmeden yemek sepetini açmış çocuklarını doyuruyor belki.

Öğretmenlerden birine gidip megafonla adını anons ettirsem mi diye düşündüm –“Bayan Koşino Take! Misafiriniz var!”– ama böyle göze batan bir şey yapmak hiç hoşuma gitmez. Sevincimle dalga geçip onu aşağılamak mizacıma aykırıydı. Şansım yaver gitmemişti işte. Tanrılar buluşmayacağımıza hükmetmişti. Geri dönsem iyi olacaktı.

Ceketimi giyip ayağa kalktım. Pirinç tarlaları arasındaki patikadan köye geri döndüm. Yarışmalar dörtte bitecekti. Yani önümde dört saat vardı, Take evine dönene kadar bir hana gidip biraz dinlensem nasıl olurdu? Ama bir hanın pis bir odasında tek başıma onca saat geçirirsem içime bıkkınlık gelip Take’yle karşılaşmak için duyduğum heyecanı yitirmez miydim? Onunla karşılaşacağım ana kadar bu güçlü duyguları korumak istiyordum. Ama ne kadar uğraşırsam uğraşayım onu bulamıyıştım. Kısacası hiç şansım yoktu.

Sırf onu görmek için onca yolu gelmek, nerede olduğunu anında bulmak ama onunla görüşmeden geri dönmek –belki yıllardır sürdürdüğüm sallapati hayata en uygun düşeni budur. Heyecanla yaptığım bütün planlar hep böyle hüsrarla sonuçlanır. Doğuştan talihsizim. En iyisi dönmek!

Şöyle bir düşününce, bana analık etmiş olabilir ama doğrusu alt tarafı bir hizmetkârı işte. Sen bir hizmetkâr çocuğu musun? Koskoca adam eski dadısına özlem duyuyor, onunla görüşmek istiyor –bir dakikalığına da olsa fark etmez, lütfen! Ümitsiz vaka olmana şaşmamalı! Ağabeylerinin seni beş para etmez, omurgasızın teki diye defterden silmesine şaşmamalı. Neden bütün kardeşlerin arasında bir sen böyle iğrenç bir mahlaksun? Kendini toplu artık!

Otobüs garajına gidip tarifeyi sordum. 13.30'da Nakasato'ya bir otobüs vardı, günün son otobüsüydü. Ona binmeye karar verdim. Ama daha yarım saat vardı, karnım da acıkmaya başlamıştı, garajın yanındaki kasvetli bir hana girdim ve hızlı tarafından bir öğle yemeği hazırlayabilirler mi diye sordum. Hâlâ kararsızdım, içten içe bu han gözüme hoş görünürse dörde kadar burada kalırım, diye düşünüyordum. Ama beni kapı önüne koydular.

"Herkes yarışmaya gitti. Bugün kapalıyız," dedi pansiyon sahibi haşin bir sesle, kapı aralığından bakan yüzü biraz hastalıklı görünüyordu.

Artık eve dönmeye iyiden iyiye niyetlenerek garajda bir banka oturdum ve on dakika kadar bekledim. Sonra ayağa kalkıp biraz etrafta dolaşım. Bir kere daha Take'nin boş evine gidip, bu hayatta ona görünmeden veda edeyim diye düşündüm. Yüzümde acı bir gülüşle nalbur dükkânına yürüdüm ama kapıdaki asma kilit yoktu. Kapı da hafif aralanmıştı.

Çok şükür! Birden içimi öyle bir cesaret kapladı ki kapıyı haşır diye iterek içeri daldım.

"Kimse yok mu? Kimse yok mu?"

"Buyrun," diye bir ses geldi içeriden, denizci kıyafeti giymiş on dört on beş yaşlarında bir kız köşeden başını çıkardı.

Yüzünü görünce hemen zihnimde Take'nin yüzü belirdi. Utangaçlığımı çoktan kaybetmişim, odanın karşı tarafında duran kızın yanına gittim.

"Benim adım Tsuşıma, Kanagi'den," diye kendimi tanıttım.
"Ya."

Kız gülümsedi. Take çocuklarına, Tsuşıma ailesinin, yetiştirdiği çocuğundan söz etmiş olmalıydı –kızla aramızda yabancılar has o formaliteden eser bile olmayışı başka nasıl açıklanabilir? Buna minnettar kalmıştım. Ben Take'nin çocuğuyum. Bu, bir hizmetkârın çocuğu olmam anlamına gelse de fark etmez! İşte haykırıyorum: Ben Take'nin çocuğuyum. Ağabeylerim bana gülerlerse gülsünler. Ben bu kızın ağabeyiyim.

"Şükürler olsun" diye bağırdım heyecanla. "Take nerede? Hâlâ yarışmada mı?"

"Evet," diyerek sükûnetle başını salladı, benim varlığım onu ne kendini sakınmaya ne de mahcubiyete itmişti. "Benim karnım ağrıdı, buraya ilaç almaya geldim."

Onun için üzül müştüm ama o karın ağrısı benim için büyük talihti, ona şükrediyordum. Artık bu kızı bulduğuma göre mesele kalmamıştı. Take'yi kesinlikle görecektim. Ne olursa olsun bu kızın peşinden ayrılmayacak, onu gözden kaçırmayacaktım.

"Sahada dolaşıp onu aradım ama bulamadım."

"Hı hı," diyerek başını salladı, karnını tutuyordu.

"Hâlâ ağrıyor mu?"

"Biraz," dedi.

"İlacını içtin mi?"

Başını salladı.

"Çok canın yanıyor mu?"

Gülümseyerek başını iki yana salladı.

"Madem öyle senden bir şey rica edeceğim. Beni Take'ye götürür müsün? Karnının ağrıdığını biliyorum ama ben çok uzaktan geldim. Yürüyebilir misin?"

"Tabii," diyerek başını hızlı hızlı salladı.

"Güzel. Madem öyle..."

Başını iki kere salladıktan sonra hemen takunyalarını giydi ve elleri karnının üzerinde, vücudu hafif öne bükülmüş vaziyette evden çıktı.

"Sen de koştun mu?"

"Evet."

"Ödül kazandın mı?"

"Hayır."

Karnını tutarak önümde hızlı hızlı yürüyordu. Tekrar tarlaların arasındaki dar patikadan geçtik, kum tepesine tırmandık, okulun arkasına dolandık, spor sahasını katettik, sonra kız hızlandı, bir kulübeye girdi ve o içeri girer girmez Take çıktı.

Take ifadesiz gözlerle bana baktı.

"Ben Şuji'yim," dedim gülümseyerek ve şapkamı çıkardım.

"Olamaz!"

Ağzından başka laf çıkmadı. Gülümsemedi bile. Ciddi görünüyordu. Ama çok geçmeden tutukluğunu üstünden attı ve kayıtsız, tuhaf, uysal, zayıf bir sesle:

"İçeri girip yarışmaları seyredelim mi?" dedi.

Beni kulübeye soktu.

"Şuraya oturmaz mısın?"

Tam Take'nin yanına oturmuştum, o andan itibaren tek kelime bile etmedi, elleri bol pantolonunun yuvarlak dizleri üzerinde, dimdik oturdu ve dikkatle çocukların yarışlarını seyretti. Yine de çok mutluydum. Kendimi son derece güvende hissediyordum. Ayaklarımı uzatıp yarışları seyrettim, kafam tümüyle boştu. Dertlerden tasalardan arınmışım sanki, biraz sonra ne olacağı umurumda değildi.

"Huzur" denen duygu bu mu? Eğer buysa, yüreğim hayatta huzuru ilk olarak tecrübe ediyordu diyebilirim. Birkaç sene önce ölen gerçek annem son derece asil, nazik ve iyi bir anneydi ama bana bu tuhaf güven duygusunu hiç vermemişti. Merak ediyorum: Bu dünyadaki bütün anneler çocuklarına böyle bir huzur veriyorlar mı, annenin her zaman sana yardım etmek için yanında olacağını bilen zihnin huzurunu veriyorlar mı? Eğer öyleyse, insanın ana babasına karşı ne pahasına olursa olsun iyi davranma arzusu doğal olarak bu histen kaynaklanıyor olmalı. İnsanlar hem bu muhteşem şeye, anneye sahip olup hem de nasıl bunalıma kapılıyorlar ya da yoldan çıkıyorlar bilmem. Evlat sadakati doğal bir duygu, zorlama bir davranış tarzı değil.

Haklıymışım: Take'nin yanakları kırmızı ve sağ gözkapağının üzerinde bir haşhaş tohumu büyüklüğünde, küçük, kırmızı

bir ben var. Saçlarına ak düşmüş ama yanı başımda dimdik oturuşuna bakıyorum da çocukluğumda hatırladığım Take'den hiç farkı yok. Bana sonradan söyledi, ailemin yanına girip bana bakmaya başladığında o on üç, ben de iki yaşıdaymışım. Altı yıl kadar benim yetiştirilmemi ve eğitimimi o üstlenmiş. Yine de benim hatırladığım Take öyle küçük bir kız değil, karşımdaki Take'den hiç farkı olmayan olgun biri. Belindeki nergis desenli, koyu mavi kuşak bizim hizmetimizdeyken kullandığı kuşakmış, kimonosunun altındaki eflatun yakalığı da yine aynı zamanlarda ailemden hediye almış, bunları da bana sonradan söyledi. Take'nin tam hatırladığım gibi görünmesinin nedeni bu mu?

Belki önyargılıyım ama Take bu köyün diğer *aba*'larına (*aya*'nın dişili) kıyasla çok daha üstün göründü bana. El dokuması çizgili pamukludan yeni bir kimono ve aynı kumaştan bol pantolon var üzerinde, yine de zevkini yansıtıyor. Komik görünmüyor. Her açıdan –nasıl demeli– güçlü olduğu izlenimi veriyor.

Hiç konuşmadan öylece oturdum. Sonra karşıya, yarışlara bakan Take uzun uzun içini çekti, omuzları sarsıldı. İşte o zaman Take'nin de görüldüğü kadar rahat olmadığını anladım. Yine de sessizdi.

Sonra birdenbire aklına gelmiş gibi sordu:

“Bir şey yemek ister misin?”

“Hayır, teşekkür ederim,” dedim. Gerçekten de bir şey yemek istemiyordum.

“Biraz pirinç keki var.”

Take, kulübenin bir köşesine koyduğu yemek sepetine uzandı.

“Lütfen zahmet etme. Yemek istemiyorum.”

Hafifçe başını salladı ve daha fazla ısrar etmedi.

“Anlıyorum. Pirinç keki istemiyorsun,” dedi alçak sesle, gülümseyerek.

Otuz yıldır birbirimizi görmemiştik ama içki sevdiğimi biliyor gibiydi. Biraz tekinsizdi bu. Ben sırtıttım, Take kaşlarını çatı.

“Sigara da içiyorsun! Geldiğinden beri ağzından düşürmedin. Ben sana okumayı öğrettim, sigara ve içki içmeyi öğretmedim, değil mi?”

İnsan kendini en çok emniyette hissettiği zaman en büyük tehlike altındadır –çok doğru! Sırtmayı kestim.

Ben ciddileşince bu sefer de Take güldü. Ayağa kalktı.

“Gidip Ejder Tanrı’nın kiraz çiçeklerine bakalım mı? Ne dersin?” dedi davetkâr bir sesle.

“Evet, tabii.”

Kulübenin arkasındaki kum tepesine tırmanan Take’yi takip ettim. Tepenin üzerinde menekşeler açmıştı. Morsalkımlar bütün yeri kaplamıştı. Take sessizce tepeye tırmanıyordu. Tek kelime etmeden peşinden gidiyordum. Tepenin üzerine çıktuktan sonra öbür taraftan aşağı indik ve Ejder Tanrı’nın Koruluğu’na geldik. Yol boyunca iki taraflı, katmerli kiraz çiçekleri açmıştı. Take birden uzanıp üzeri çiçek dolu bir dalı kırdı. Yürürken çiçekleri yolup yolup yere atıyordu. Sonra birden durdu, zorlukla geri döndü ve sanki bir baraj yıkılmış gibi muazzam bir kelime seline boğuldu.

“Ne kadar uzun zaman oldu! İlk başta anlamadım. Kızım ‘Kanağı’den Tsuşima’ dedi ama yanlış anlamıştır dedim. Tabii beni ziyarete geleceğini hiç tahmin etmezdim. Kulübeden çıkıp da yüzünü gördüğümde seni yine tanımadım. ‘Ben Şuji’yim,’ dedin, Olamaz! diye düşündüm, sonra dilim düğümlendi. Gözüm ne yarış görüyordu ne de başka bir şey. Neredeyse otuz yıldır hep seni tekrar görmek istedim, onca yıl onu tekrar görebilecek miyim acaba diye düşündüm durdum. Böyle düzgün, koca bir adam olman, Take’yi görmek için ta Kodomari’ye gelmen bana hem minnettarlık, hem sevinç hem de üzüntü verdi, ne olursa olsun burada olmana çok memnunum! Ailenin yanına girdiğimde daha yeni sıralamaya başlamıştı; bir iki adım atıp düşüyordun, yine bir iki adım atıp yine düşüyordun. Yemek vakti geldiğinde elinde bir kase pirinçle etrafta dolanırdın, en çok ambarın taş basamaklarında yemek yemeyi severdin, ben sana hikâyeler anlatır, kaşık kaşık ağzına yemeğini verirken gözlerini kocaman açıp bakardın. Çok yaramazdın ama çok sevimliydin, şimdi koca adam olmuşsun... sanki rüya gibi. Arada bir Kanağı’ye giderdim, sokaklarda dolaşırken buralarda bir yerlerde oynuyordur belki, diye düşünürdüm. Senin yaşlarında her çocuğa bakardım. Bura ya gelmene çok memnun oldum!”

Söylediği her kelimedede, transa girmiş gibi elindeki daldan kiraz çiçeklerini yolup yolup atıyordu.

“Çocuğun var mı?” Sonunda dalı kırıp onu da yere attı. Kollarını sıvadı, pantolonunu düzeltti. “Kaç çocuğun var?”

Yolun kenarındaki sedir ağacına yaslanıp bir çocuğum olduğunu söyledim.

“Kız mı, oğlan mı?”

“Kız.”

“Kaç yaşında?”

Sorular birbiri ardına gelmeye başladı.

Şefkatini nasıl güçlü ve rahat ifade ettiğini görünce ona ne kadar benzediğimi fark ettim. Onun, bu sevgili ciciannenin etkişiyle kardeşlerim arasında sadece benim karakterimde köylü, kaba bir yan vardı. İlk olarak yetiştirilme tarzımla yüzleşmiştim. İncelikli bir yetiştirme ürünü değildim kuşkusuz. Tipik bir zengin çocuğu olmamama şaşmamak lazım. Çünkü bakıyorum da asla unutamayacağım insanlar; Aomori'deki dostum T., Goşogavara'daki Bay Nakabata, Kanagi'deki Aya ve Kodomari'deki Take. Aya hâlâ ailemin yanında çalışıyor ama diğerleri de çeşitli zamanlarda hizmetimizde bulundu. Ben onların dostuyum.

Yaşlı bilgenin, ölmeden önce grifon avı hakkında yazdığı son şiirle rekabet etmek haddim değil ama yazarınızın artık kalemını bırakıp bu savaş zamanı *Yeni Tsugaru Rehberi*'ni grifonlar değil dostlar hakkında öğrendikleriyle kapatmasının zamanı geldi.²

Yazmak istediğim daha çok şey kaldı ama bu sayfaların Tsugaru ruhu hakkında söyleyebileceğim her şeyi iyi kötü söyledim kanısındayım. Abartmadım. Okuyucularımı kandırmadım.

Madem öyle, ölmez sağ kalırsak tekrar buluşalım, ey okur. Moralemizi yüksek turalım. Ümitsizliğe kapılmayalım. Hoşça kalın.

2 Yaşlı bilge. Konfüçyüs'ün batıda grifon avı hakkında bir şiir yazarken öldüğü rivayet olunur.

Ek I

Dazai'nin Andığı Eserler

Amijima'daki Aşk İntiharları (*Şinju ten no Amijima*), 1721. Kukla tiyatrosunun en büyük yazarı Çikamatsu Monzaemon'un (1653-1725) en ünlü oyunlarından biri.

Anılar (*Omoide*), 1933. Dazai'nin ilk önemli kitabı.

Aomori Vilayeti'nin Tarihi (*Aomori-ken tsuşi*), 1941. Hirosakili tarihçi Takeuçi Unpei'nin eseri (1881-1945).

Asagao Günlüğü (*Asagao nikki* ya da *Şo utsuşi asagaobanaşi*), 1832. Çikamatsu Tokuso'nun (1751-1810) ölümünden sonra sahnelenen kukla oyunu.

"Doğduğum Kasaba" ("*Kokyo*"), 1943. Dazai'nin gazetede yayımlanmış bir yazısı.

Doğuya Yolculuğun Güncesi (*Toyuki*), 1795. İkinci bölümü 1798'de yayımlandı. *Batıya Yolculuğun Güncesi*'ne (*Saiyuki*, 1795)) ek olarak 1782'yle 1788 arasında Japonya'yı gezen Taçibana Nankei (1753-1805) tarafından 1797'de yayımlandı.

Ei-kei Savaş Vakayinamesi (*Ou Ei-Kei gunki* ya da *Eiroku'dan Keiço Dönemine Kadar Ou'daki Savaşın Vakayinamesi*, yani 1558-69'dan 1596-1614'e kadar). 1698'de Tobe Masano (1645-1707) tarafından yayımlandı. Eiroku 5'te (1562) imparator Oda Nobunaga'yı başkentte düzeni tesis etmekle görevlendirdi, bunun üzerine Keiço 5'te (1600) Sekigahara Savaşı'yla son bulan bir dizi olay başladı.

“Eve Dönmek” (*Kikyorai*), 1943. Dazai’nin kısa öyküsü.

Hacılar İçin Talimatlar (Angya okite). Başo’ya atfedilse de ona ait olmadığı kesin gibidir. İlk kez 1760’ta kaydedilmiştir.

Hojo Naiplerinin Dokuz Nesli (Hojo kudaiki). 1183-1332 tarihleri arasında kaleme alınmış, yazarı bilinmeyen vakayiname.

“İdare Memuru Sanşo” (“*Sanşo dayu*”), 1915. Mori Ogai’nin (1862-1922) en ünlü hikâyelerinden biri. Pek çok dile çevrildi ve 1954’te Mizoguchi Kenji tarafından *Kâhya Sanşo* adıyla filme çekildi.

“Jusan’a Dair” (*Jusan orai*). Edo döneminde çeşitli kimseler tarafından yazılmış ve ders kitabı olarak kullanılmış, Tsugaru bölgesini tarif eden ve tarihi olayları kaydeden bir dizi kitaba Dazai’nin verdiği ortak ad. Aslında bu kitaplardan sadece birinin adı *Jusan orai* idi. Sayfa 133’teki alıntı da *Koseki* başlıklı kitabın “Tarihi Yerler” bölümünden alınmıştır.

Kasoku Vakayinamesi (Kasoku-ki), Hirosaki’nin dördüncü derebeyi Nokubamasa’nın kardeşi Kasoku tarafından yazılmış.

Kidate Günlüğü (Kidate nikki, Tsugaru rekiseiroku başlığıyla da bilinir), yayına hazırlayan Kidate Yozaemon Morisada, 1775.

Konjaku monogatari. Minamoto no Takakuni’ye (1004-77) atfedilen öğretici hikâyeler derlemesi. Daha sonraları başka yazarlar tarafından eklemeler yapılmıştır.

Kuzeye Giden İnce Yol (Oku no hosomiçi), 1694. Matsuo Başo’nun (1644-94) son ve en ünlü haiku gezi kitabı. Türkçesi: Coşkun Yerli, Yapı Kredi Yayınları, 1994.

M-Şirketi Kargaşası (Me-gumi no kenka), 1890. Bir grup itfaiyeciyile, bir grup sumo güreşçisinin kavgasını anlatan, Takeşiba Kisui’nin (1847-1923) kabuki oyunu.

Man’yoşu, (On Bin Yaprak Derlemesi), onsekizinci yüzyıl sonu. Japon şiirinin günümüze kadar gelmiş en eski derlemesi.

Masukagani (Büyük Ayna ya da Berrak Ayna), 1183-1333 tarihlerini kapsayan, yazarı belirsiz bir ondördüncü yüzyıl vaka-

ynamesi. N.'nin birdenbire zikrettiği şiirin (s. 107) sonu şöyle: "Geçmiş olayları kendimce naklederken / Çok eski hadiseleri de yazacağım / Bu berrak aynaya, bu Masukagami'ye."

Nozaki Köyü (Nozaki mura). Çikamatsu Hanji'nin (1725-83) kukla oyunu *Şhinpan Utazaimon'* dan (1780) meşhur bir sahne.

Oşu'daki İş Kollarına Giriş (Oşu sangyo sosetsu), Sato Hiroşi (1897-1962). Hitotsubaşi Üniversitesi'nde coğrafya profesörü olan Hiroşi'nin kaynak kitabından bir bölüm başlığı olması muhtemeldir.

Resimli Japonya ve Çin Ansiklopedisi (Vakan sansai zue), 1712. 1610'da yayımlanmış Çin ansiklopedisinden (*San-tsai tu-hui*) yola çıkılarak hazırlanmıştır.

Şoku-Nihongi (Japonya Vakayinamelerinin Devamı), 795. 697-792 yıllarını kapsar. Yayına hazırlayan Sugeno Mamiçi, ö. 814.

Takaya Aile Vakayinamesi (Takaya-ki ya da Tsugaru-ki), 1664. Yayına hazırlayan Takaya Buzen Kiyonaga.

Tarih Rehberi (Dokuşi biyo). Tokyo Üniversitesi Tarih Yazımsal Malzeme Derleme Enstitüsü tarafından 1933'te yayımlandı.

Tsubosaka reigenki, 1879. Toyozava Danpei'nin (1827-98) kukla oyunu.

"Züppenin Gelişimi" ("Oşare doji"), 1939. Dazai'nin kısa öyküsü.

Ek II

Kişi ve Tarihsel Adlar Listesi

Abe no Hirafu. Koşi Valisi. 658'de Ezolara, 662'de Kore'ye sefere çıktı.

Abe no Sadato, 1019-62. Abe no Yoritoki'nin oğlu. Ölümü Erken Dokuz Yıl Savaşı'nın sonunu getirdi.

Abe no Yoritoki, ö. 1057. Mutsu'da geniş bir bölgenin hükümdarı. Merkezi hükümetin emirlerine uymaktaki isteksizliği Erken Dokuz Yıl Savaşı'nın sebeplerinden biridir, kendisi de bu savaşta çarpışırken ölmüştür.

Abe Sanesue, ö. 1659. 1602'ye kadar Akita derebeyliği yaptı, sonra daha küçük bir tımara geçirildi. 1632'de sürgüne gönderildi ve orada öldü.

Akutagava Ryonosuke, 1892-1933. *Kappa*, *Raşomon* ve diğer edebi eserlerin meşhur yazarı. Dazai'nin edebi idolüydü, intiharı Dazai üzerinde derin bir etki bırakmıştı.

Asaka Yasuhiko, 1887-1981. İmparatorluk ailesinin bir kolu-nun üyesi. İmparator Meici'nin kızıyla evlendi ama İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Veliaht unvanını kaybetti.

Ba Mav, 1893-1977. İngiliz yönetimindeki Burma'nın ilk başbakanı, sonraları isyana teşvik suçuyla İngilizler tarafından hapse atıldı. 1943'te Japonlar tarafından Devlet Başkanı yapıldı.

Benkei. Musaşı-bo Benkei diye de bilinir. Efsanevi bir gücü ve kurnazlığı olan savaşçı rahip. Minamoto no Yoşitsune'nin yakın arkadaşı ve silah taşıyıcısı olduğu, efendisiyle

birlikte öldüğü söylenir. Gerçek bir tarihi şahsiyet olduğu şüphelidir.

Bokusui. Vakayama Bokusui, 1885-1928. Lirik şair. En sevdiği şey, sırt çantasında bir şişe sakiyle doğa yürüyüşleri yapmaktı. Dazai'ye de o ilham vermiş olabilir. N.'nin s. 107'de söylediği şarkının sözleri şöyle: "Daha kaç dağ, kaç nehir var / Ulaşabilmek için / Yalnızlığın bittiği ülkeye? / Bugün yine yollardayım."

Bonço, ö. 1714. Başo'nun öğrencisi ve *Saru mino*'nun (*Maymunun Yağmurluğu*, 1691) editörlerinden biri, s.164'deki haiku da bu kitaptan alınmıştır: "Şehirde / Her şey ne ağır kokar! / Yaz mehtabı."

Çiçibu, 1902-53. Veliht. İmparator Hirohito'nun erkek kardeşi. 1935 Ağustosundan 1936 Aralığına kadar Sekizinci Bölükte askerlik görevini yerine getirdi.

Danrin Okulu. En belirgin özellikleri serbestlik ve mizah olan, sonradan ayağa düşen şiir akımı. En büyük patlamayı 1675-85 yılları arasında yaptı. Başo sadece kariyerinin başlangıcında bu akıma dahil olmuştur.

Erken Dokuz Yıl Savaşı 1051-62. Mutsu'daki bir çatışma. Sonucunda bu bölgenin büyük bölümünü yöneten Abe klanı Minamoto no Yoriyoşi ve oğlu Yoşi'ie'ye yenilmiştir.

Ebisu ya da *Ezo*. Yakın zamana kadar merkezi idareye boyun eğmeyen medeniyetten uzak kabilelerin genel adı. Aralarında Ainular olduğu gibi etnik Japon kabileleri de vardı.

Fujivara no Hidehira, 1096-1187. Motohira'nın oğlu, Hiraizumi'nin üçüncü Fujivara hükümdarı. Taira'ya karşı Minamoto'yu destekledi ve ağabeyi Yoritomo'dan kaçan Yoşitsune'yi sakladı.

Fujivara no Hidesato, önemli yılı: 939. Şimotsuke (şimdiki Toçigi Vilayeti) Valisi, sonradan kuzey bölgesi askeri valisi. Hiraizumili Fujivara'nın dedesi.

Fujivara no Motohira, ö. 1157. Kiyohira'nın oğlu, Hiraizumi soyunun kurucusu.

Fujivara no Yasuhira, ö. 1189. Hidehira'nın oğlu. Minamoto no Yoritomo'nun gözüne girmek için Takadate'de Yoşitsune'ye saldırıp öldürdü. Bunun karşılığında Yoritomo da Yasuhira'ya

saldırıp onu öldürdü ve varlığını Minamoto savaşçılarına paylaştırdı.

Fujivara no Yasunori, 825-895. General. 878'de Ezolara karşı sefere gönderildi.

Fumiya no Vatomaro, 763-821. Sakanoue no Tamuramaro'nun şogun olarak halefi. 812'de Ezolara karşı bir sefer düzenledi.

Geç Üç Yıl Savaşı, 1083-87. Deva'da bir çatışma. Bu savaşta Minamoto no Yoşi'ie o eyaletin hükümdarı olan Kiyohara no İehira'yı yendi.

Genroku dönemi, 1688-1704. Büyük kültürel gelişmelerin kaydedildiği bir devre, Tokugava şogunluğunun Altın Çağı.

Go-Daigo, 1288-1339. 1318'de imparator oldu, 1331'deki Genko ayaklanmasında Hojo Naipileri geleneğini sona erdirmeye çalıştı. Yakalanıp sürgün edildi ama 1333'te geri döndü ve kısa süreliğine imparatorluğun doğrudan idaresini tekrar tesis etti. 1336'da Aşikaga Taka'uji otoritesine meydan okuyunca, Kyoto'nun güneyindeki Yoşino Dağı'na çekildi ve Güney Hanedanı'nı kurdu. İmparatorluğun otoritesini savunduğu için Meici-sonrası milliyetçilerin gözdesi olmuştu.

Gonçarov, Ivan Aleksandroviç, 1812-91. Bu meşhur romancı 1852-55 yılları arasında Japonya'daki Rus elçiliğinde sekreterlik yaptı. Seyahat anılarını *Fregat Pallada (Buzdan Saray)*, 1858) adlı eserinde dile getirdi. Sayfa 104'te alıntılanan bölüm de bu kipten alınmış olabilir.

Hojo Takatoki, 1303-33. 1311'den itibaren Kamakura şogunluğu naibi. 1333'te İmparator Go-Daigo'nun dönmesiyle destekçileri tarafından terk edilince törenle intihar etti.

Hirakusui. Hirafaku Hyakusui, 1877-1933. Akitalı ressam.

İçioe Hyoei, 1855-1931. Hirosaki'de doğdu. Çin ve Rus savaşlarında sivrildi. Faal hizmetten ayrıldıktan sonra Asiller Okulu'na müdür oldu (1920-22), 1924'te Meici Tapınağı'nın başrahibi yapıldı.

İki no Muraji Hakatoko. 701'de yürürlüğe konan bir anayasa olan Taiho Kodu'nu hazırlayanlardan biri.

İzumi Kyoka, 1873-1939. Sosyalist, sonraları romantik roman yazarı.

Kamakura dönemi, 1185-1333. Minamoto no Yoritomo'nun Taira ailesini yenmesi ve Hojo Takatoki'nin intiharı arasındaki dönem.

Kamura Isota, 1897-1933. Romancı.

Kannon. Budist merhamet tanrıçası.

Kasai Zenzo, 1887-1928. Doğalcı romancı. Hirosaki'de doğdu.

Kida Teikiçi, 1871-1939. Ünlü tarihçi; Kyoto İmparatorluk Üniversitesi'nde profesör.

Kitabatake Akimura, 1557-78. Namioka'nın son derebeyi. Tsugaru Tamenobu'nun kuşatmasında öldü.

Konin, 708-781. 770'ten itibaren Japon İmparatoru.

Konoe Hisamiçi, ö. 1541. Saray soylusu.

Konoe Sakihisa, 1536-1612. Çağının en etkili aristokratlarından biri. 1582'de saray kâtibi tayin edildi. Tsugaru Tamenobu'nun hamisi.

Kunohe Masazane, ö. 1591. Toyotomi Hideyoşi'ye teslim olmayı reddetti ve İvate Vilayeti'nde Fukuoka yakınlarındaki Kunohe Kalesi'nde kuşatma altına alındı.

Masaoka Şiki, 1867-1902. Şair.

Minamoto no Yoritomo, 1147-99. Minamoto ailesinin ilk şogunu. Kardeşi Yoşitsune'nin yardımıyla rakip Taira ailesinin kuvvetlerini ağır yenilgiye uğrattı ve 1185'ten itibaren Japonya'nın büyük bölümü tarafından hükümdar kabul edildi. Belki de kardeşinin ününün fazla yayılmasını ve çok sevilmesini kıskanarak Yoşitsune'yi hain ilan etti ve tutuklanmasını buyurdu. Yoşitsune Hiraizumi'ye kaçtı, orada Fujiwara no Yasuhira tarafından 1189'da alçakça öldürüldü. Bunun üzerine Yoritomo Hiraizumi'ye saldırdı ve çok geçmeden egemenliğini bütün kuzeydoğuya yaydı. 1192'de şogun yapıldı.

Minamoto no Yoşitsune, 1159-89. Japon tarihinin en sevilen kahramanlarından biri. 1180'de ağabeyi Yoritomo'nun güçlerine katıldı ve zekice taktikleriyle ailesinin Taira ailesini yenmesini sağladı. Ağabeyi tarafından hain ilan edilince ona sığınma vaat eden Hiraizumi'ye kaçtı ama orada alçakça bir saldırıya uğradı. Yoşitsune yakalanmamak için intihar etti ama efsane onun Hokkaido üzerinden anakaraya geçtiğini ve kahramanlıklarını Cengiz Han adı altında sürdürdüğünü iddia eder.

Muromaçi dönemi, 1392-1568. Kuzey ve güney hanedanları arasındaki çekişmenin sona ermesi ile Aşıkaga şogunluğunun düşüşü arasında geçen dönem.

Nagasune-hiko. Nara civarlarındaki Yamato bölgesinin efsanevi yerli hükümdarı, bölgesini birinci imparator Jinmu'nun işgal kuvvetlerine karşı savundu. Bu direnişi hayatına mal oldu.

Nagatsuka Takaşi, 1879-1915. Şair ve romancı.

Naka no oe. İmparatoriçe Saimei'nin oğlu, 668-671 yılları arası imparator olarak hüküm sürdü.

Nanbu Ailesi. Koşu'daki Nanbu kasabasına yerleşen ve isimlerini de bu yerden alan Takeda ailesinin bir kolu. 1189'da Nanbu (ya da Takeda) Mitsuyuki, Aomori Vilayeti'ndeki Sannohe tımarını Minamoto no Yoritomo'dan aldı. Torunları 1598'e kadar bu bölgede ikamet etti, sonra tahtlarını İvate Vilayeti'ndeki Morioka Kalesi'ne aktardılar. Ailenin bir kolu da Aomori Vilayeti'nin doğu kıyısındaki Haçinohe'ye yerleşti. Nanbu ve Tsugaru klanları arasında efsanevi bir düşmanlık vardır.

Nanbu Takanobu, ö. 1581. Nanbu Yasanobu'nun kardeşi, Sannohe'nin yirmi üçüncü derebeyi. Hirosaki'nin güneyindeki İşikava Kalesi'nden Tsugaru'yu yönetirdi. Oura (sonraları Tsugaru) Tamenobu'nun artan gücü yüzünden zamanla etkisini kaybetti. Tsugaru tarihçileri, 1571'de kalesi Oura kuvvetlerine teslim olduğunda intihar ettiğini iddia ederler ama Nanbu yandaşları bu tarihten on yıl sonra hastalıktan öldüğünde ısrarlıdır.

Ogava Takuji, 1870-1941. Kyoto İmparatorluk Üniversitesi'nde profesör.

Oura Mitsunobu, 1460-1526. Güçlü yerli Tsugaru kabile reisi. Tsugaru Tamenobu'nun atası kabul edilir.

Ozaki Koyo, 1867-1903. Romancı.

Po Chii-i, 772-846. Tang döneminin en büyük şairlerinden biri, Japonya'da çok sevilir.

Saigo Takamori, 1827-77. Dürüstlüğü herkesçe bilinen, son derece idealist lider. Meici Restorasyonu'nda önemli bir rol oynadı ama yeni hükümetin politikalarından memnun olmadığı için siyaset hayatından çekildi; sonunda bir grup memnuniyet-

siz samurayın başına geçip Satsuma İsyanı'nı başlatmaya razı oldu. Yenildikten sonra Kagoşima yakınlarındaki savaş meydana intihar etti.

Saito Ryoku'u, 1867-1904. Şair ve romancı.

Sakanoue no Tamuramoro, 758-811. Japonya tarihinin ilk şogunu (797). Önce 794'te, sonra 801'de kuzeydeki Ezolara karşı birer sefer düzenledi.

Suian. Hirafuku Suian, 1844-90. Akıtalı ressam.

Şomu, 699-756. 724-749 tarihleri arası hüküm sürmüş Japon imparatoru.

Şukuşin. Altıncı ve yedinci yüzyıllarda Japon Denizi kıyısını yağmalayan Kuzey Çin kabileleri.

Taika Reformu. İmparator Kotoku zamanında, 645'te yürürlüğe konmuş, idare ve toprak reformu.

Takuboku. İşikava Takuboku, 1886-1912. Tankayı yeniden düzenleyen kişi. N.'nin s.107'de talihsizce seslendirdiği şarkı şöyle: "Gümüş kumsalında / Doğu denizinde bir adacığın / Gözümde yaşlar / Yengeçlerle oynuyorum."

Tokugava İeyasu, 1542-1616. Tokugava şogunluğunun kurucusu. 1600'de Sekigahara Savaşı'nı kazanarak gücünü kanıtladı ve 1603'te şogun tayin edildi. İki yıl sonra tahttan çekildi ama resmen olmasa da yönetim ondaydı.

Tomo'emon. Otani Tomo'emon VI, 1886-1943. Ünlü kabuki oyuncusu. 1920'de sahne adını aldı. En önemli rollerinden Ume no Yoşibei, Namiki Gohei'nin (1747-1808) bir oyununun baş kişisidir.

Toyotomi Hideyori, 1593-1615. Hideyoşi'nin oğlu. Babası öldüğünde ülkeyi tek başına yönetemeyecek kadar küçüktü, Tokugava karşıtlarının simgesi ve yeni kurulan Tokugava şogunluğunun endişe kaynağı haline geldi. 1615 yılının yazında Tokugava kuvvetleri Hideyori'nin Osaka Kalesi'ndeki sarayını bir kuşatmanın ardından ele geçirdi. Hideyori yakalanmamak için intihar etti. Onun ölümü Tokugava ailesinin önündeki son tehdidi de ortadan kaldırdı.

Toyotomi Hideyoşi, 1536-98. Oda Nobunaga'nın en parlak generallerinden biri. 1582'de Nobunaga'ya suikast düzenlendiğinde Hideyoşi hemen Japonya'nın en güçlü derebeyi olan No-

bunaga'nın yerini aldı. Ulusun merkezileştirilmesi yolunda kanunlar getirdi, daha sonra Tokugava halefleri bu kanunları uyguladılar. Kore ve Çin'i ele geçirme hayalleri kuruyordu ama 1592 ve 1597'de yaptığı Kore seferleri başarısızlıkla sonuçlandı.

Tsugaru Nobufusa, 1620-62. Nobuhira'nın ikinci oğlu. 1656'da ilk Kuroişi derebeyi oldu.

Tsugaru Nobuharu, 1762-91. Babası Nobuyasu'nun ardından 1784'te Hirosaki'nin sekizinci derebeyi oldu.

Tsugaru Nobuhira, 1586-1631. Tamenobu'nun üçüncü oğlu. 1607'de Hirosaki'nin ikinci derebeyi olarak babasının yerine geçti.

Tsugaru Nobumasa 1646-1710. Babası Nobuyoşi'nin ölümünden üç yıl sonra 1658'de Hirosaki'nin dördüncü derebeyi oldu. Genroku döneminin "yedi bilge efendisi"nden biridir, diğerleri de şunlardır: Tokugava Tsunaeda, Mido derebeyi; Maeda Tsunanori, Kaga derebeyi; Matsudaira Sadaşiige, Kuvana derebeyi, ardından Eçigo'da Takada derebeyi; Kuroda Tsunamasa, Fukuoka derebeyi; Hosokava Tsunatoşi, Kumamoto derebeyi; Mizuno Tadayuki, Okazaki derebeyi.

Tsugaru Nobuyasu, 1739-84. 1744'te Hirosaki'nin yedinci derebeyi olarak babası Nobuaki'nin yerini aldı.

Tsugaru Tamenobu, 1550-1607. Tsugaru klanının kurucusu. Muhtemelen Nanbu ailesinin önemsiz bir kolundan geliyordu. 1571'de Tsugaru'daki Nanbu yönetimine karşı isyan etti ve 1588'de bütün bölgenin yönetimini ele geçirdi.

Tsugaru Tsuguakira, 1840-1916. Kumamoto derebeyinin dördüncü oğlu. Yukitsugu'nun kızıyla evlenerek 1857'de Hirosaki'nin on ikinci ve son derebeyi oldu. 1871'de derebeyliğin kaldırılmasıyla kont unvanı aldı.

Tsugaru Yasuçika, 1765-1833. Kuroişi'nin altıncı derebeyi. Nobuharu'nun nüfusuna geçti ve 1791'de onun ardından Hirosaki'nin dokuzuncu derebeyi oldu. 1825'te tahttan çekildi.

Tsugaru Yukitsugu, 1800-65. Mikava'daki Yoşida derebeyinin üçüncü oğlu. 1825'te nüfusa geçirilerek Kuroişi'nin dokuzuncu derebeyi oldu, 1839'da ise ikinci babalığı Nobuyuki'ye tahttan zorla el çektirilmesiyle Hirosaki'nin on birinci derebeyi oldu.

Ven-ti. M.Ö. 179-157 tarihleri arası Çin imparatoru.

Vu-ti. M.Ö. 140-87 tarihleri arası Çin imparatoru.

Yamato Takeru. Japon efsanevi kahramanlarının belki de en ünlüsü. İmparator olan babası tarafından, yirmi altı yaşında doğudaki bir Ezo ayaklanmasını bastırmaya gönderildi; başarılı bir seferin ardından dönüş yolunda öldü. Ölüm tarihinin 113 olduğu rivayet edilir.

Yoşino dönemi, 1336-92. İmparator Go-Daigo'nun başkentten ayrılmasından, kuzey ve güney hanedanları arasındaki anlaşmazlığın çözüldüğü zamana kadar geçen dönem.

Ek III

Coğrafi Adlar Listesi

Akita. Akita Vilayeti'nin başkenti. Ezoları kontrol etmek için 733'te yapılmış bir kalesi vardır.

Asakusa. Tokyo'nun en canlı eğlence merkezlerinden biri.

Atami. İzu Yarımadası'ndaki meşhur kaplıca.

Bizen. İçdenizdeki eski bir eyaletin adı; şimdi Okayama Vilayeti'nin bir parçası.

Deva. Kuzey Honşu'nun Japon denizi kıyısında kalan Tsugaru hariç topraklarını kapsayan eski bir eyalet.

Doğu Kıyı Yolu (Tokaido). Başkentten (Nara, sonra Kyoto) doğuda Pasifik kıyısından Nakoso'ya kadar uzanan yol.

Doğu Dağ Yolu (Tosando). Doğu Kıyı Yolu'na paralel gidiyordu ama daha içlerden geçiyor, dağların eteklerini yalayarak Şirakava'da son buluyordu. Sonra iki yol da isimlerini eyaletlere, daha doğrusu yörelere verdiler.

Eçigo. Eski eyalet; şimdi Japon Denizi kıyısındaki Niigata Vilayeti'nin bir parçası.

Eçizen. Eski eyalet; şimdi Japon Denizi kıyısındaki Fukui Vilayeti'nin bir parçası.

Ezo. Edo döneminde Hokkaido'ya verilen isim.

Hakata. İpek kuşaklarıyla ünlü Kyuşu kasabası.

Hiraizumi. Pasifik kıyısında, İvate Vilayeti'nin güneyinde kasaba. 1094'ten 1189'a kadar Fujivara hanedanının bir kolunun yönetimi altında yarı bağımsız bir prensliğin başkentiydi.

Horikoşi. Şimdi Hirosaki'nin güney banliyölerinden biri. Tsugaru Tamenobu'nun eski kalesi burada bulunuyordu.

İvaki. Aomori Vilayeti'nin en yüksek dağı (rakım: 1625 metre).

İvaki. Pasifik kıyısında, Fukuşima ve Miyagi vilayetlerinin sınırında eski bir eyalet.

İvakidaira. Şimdiki Taira; Fukuşima Vilayeti'nde bir kasaba.

İvaşiro. İvaki Eyaleti'nin doğusunda eski bir eyalet.

İzava. İvate Vilayeti'nde Mizusava yakınlarında. 802'de Sakanoue no Tamuramoro'nun yaptırdığı bir kale, Ezoları kontrol altında tutmakla görevli askeri vilayetin merkezi.

Kaga. Japon Denizi kıyısında eski eyalet; şimdi İşikava Vilayeti'nin parçası.

Kamikita Dağları. İvate Vilayeti'nin Pasifik kıyısındaki sıradaglar.

Kegon Şelalesi. Tokyo'nun kuzeyinde Nikko yakınlarında gösterişli şelale.

Kikai Takımadaları. Kyuşu'nun güneyindeki Osumi Adaları'nın eski adı.

Kişu. Kii adıyla bilinir. Osaka'nın güneyindeki Kii Yarımadası'nın kıyı bölümündeki eski bir eyalet.

Kiso. Nagoya'nın kuzeydoğusunda dağlık bölge.

Koşikava. Botanik bahçesiyle tanınan görece sakin bir Tokyo mahallesi.

Koşi. Sonradan Eçizen ve Eçigo olmak üzere iki parçaya ayrılan eski eyalet.

Koşu. Kai diye de bilinir. Tokyo'nun batısında Yamanaşi Vilayeti'nin bir kısmını oluşturan eski eyalet. Bu bölge bağlarıyla ünlüdür, günümüzde Japonya'nın şarap üretiminin yarısı buradan sağlanır.

Kuji. İvate Vilayeti'nin Pasifik kıyısında küçük kasaba. Tsugaru Tamenobu'nun doğduğu yer olduğu iddia edilir.

Kuvana. Osaka'nın batısında İse Körfezinde bir şehir.

Matsumae. Hokkaido'nun güneybatısında Tsugaru Geçiti'nde kasaba. Edo döneminde Hokkaido'nun en önemli limanı ve 1601'de oraya bir kale inşa eden hükümdar ailesinin başkenti. s.88'de sözü geçen gelgit dalgası 1741'de meydana gelmiştir.

Nagoya, Hizen'de. Saga Vilayeti'nde, Kyuşu'da liman, Toyotomi Hideyoşi 1592'de Kore seferine buradan çıkmıştı. Aynı isimdeki büyük şehirle alakası yoktur.

Nakoso. Fukuşima Vilayeti'nin Pasifik kıyısında kasaba.

Namioka. Hirosaki ve Aomori şehri arasında küçük kasaba.

Naoe. Şimdiki adıyla Naoetsu. Niigata Vilayeti'nin Japon Denizi kıyısında kasaba.

Noşiro. Akita şehrinin kuzeyinde Japon Denizi kıyısında kasaba.

Odate, Kozuke'de. Tokyo'nun kuzeybatısında Gunma Vilayeti'nde kasaba.

Odavara. Kanagava Vilayeti'nin Pasifik kıyısında kale kasabası. Toyotomi Hideyoşi'nin hükümdarlığını kabul etmeyen güçlü Hojo klanının kalesi.

Ogaki. Sekigahara'nın hemen doğusunda Gifu Vilayeti'nde kasaba.

Omi. Eski eyalet; şimdi Kyoto'nun doğusundaki Şiga Vilayeti'nin parçası.

Oşu. Mutsu Vilayeti'nin diğer adı ama bazen, Fukuşima, Miyagi, Yamagata, İvate, Akita ve Aomori vilayetlerini kapsayan bütün kuzeydoğu için kullanılır.

Oura. Hirosaki'nin batısında Tsugaru Tamenobu'nun eski kalesi.

Parhae. Pohai de denir. Eski Kore Krallığı, Koguryö'nün ardından kurulan devlet. 713 ile 926 tarihleri arası varlığını sürdürdü. Kuzey Kore'nin doğu kıyısında, Japon Denizi'nde Akita'nın tam karşısında.

Perde Orman. Perde Tepelerini, yani Tsugaru'nun batı kıyısında bir kum tepesi grubu olan Byobu-zan'ı kaplayan orman. Sadece koruyucu etkisinden ötürü değil, şekil itibarıyla bir paravanı andırdığı için de bu adı almıştır.

Satsuma, Çoşu ve Tosa. Japonya'nın güneybatısında üç tımar. Bu tımarların samurayları Meici Restorasyonu'nda önemli rol oynadı.

Sekigahara. Kyoto'nun doğusunda Gifu Vilayeti'nde kasaba. Tokugava İeyasu'nun karşıtlarını yenip Japonya'nın yönetimini ele almasını sağlayan, 1600'deki meşhur savaşın yapıldığı yer.

Şinano. Eski eyalet, şimdi Honşu'nun ortalarındaki Nagano Vilayeti'nin bir parçası.

Şirakava. Fukuşima Vilayeti'nde kasaba.

Şonai Ovası. Yamagata Vilayeti'nin Japon Denizi kıyısında, Tsuruoka kasabası yakınlarındadır.

Sumida Nehri. Tokyo'nun en önemli nehri.

Taga. Miyagi Vilayeti'nde Sendai yakınlarında. Ezoları kontrol altında tutmak için buraya 724'te bir kale yapılmıştır.

Takadate. Takadaçi diye de bilinir. Yoşitsune'nin Hiraizumi yakınlarındaki ikametgâhı, 1189'da yakalanmamak için burada intihar etmiştir.

Tappi. Tsugaru Yarımadası'nın en kuzey ucunda bir mezarın ve burnun adı.

Tappi Göleti. Kanagi'yle Japon Denizi arasında büyük gölet, değişik işaretlerle yazılan yukarıdaki Tappi'yle alakası yoktur.

Ugo. Eski eyalet, şimdiki Akita Vilayeti'yle hemen hemen aynı alanda kurulmuştur.

Utetsu. Tappi'nin hemen güneyinde mezra.

Vakasa. Japon Denizi kıyısında eski eyalet, şimdi Fukui Vilayeti'nin bir parçası.

Yaku. Kyuşu'nun güneyindeki Osumi Adaları'nın en büyüklerinden biri.

Yatate Geçidi. İkarigaseki'nin hemen güneyinde, Aomori ve Akita vilayetlerinin sınırı.

Yugavara. İzu Yarımadası'ndaki ünlü kaplıca.

Japon edebiyatının asi çocuğu, yaralı ruhlu Osamu Dazai'yi Türk okurları edebi gücüyle karmaşık duyarlıkları yansıtmayı başardığı *Batan Güneş* (YKY, 1993) adlı başyapıtıyla tanıldılar. *Mor Bir Serserinin Gezi Notları* ise, yazarın köklerinin bulunduğu haşin Tsugaru bölgesine yaptığı gezinin notlarından oluşuyor. Genç yaşta intihar eden Dazai'nin bu anlatısı, fotografik sahneleri ve kurgusal metinleri ile akıcı ve düşündürücü. Gerçek ile düş arasında gidip gelirken kendini savunmasız bırakan çizgidsi bir insanın ve Japonya'nın uç noktalarına yapılan bir yolculuğun notları.

ISBN 975-08-0688-3

